Učení Šrí Kapily

syna Dévahúti

Šrí Šrímad
A.Č. Bhaktivédanta Swami Prabhupáda
ZAKLADATEL-ÁČARJA MEZINÁRODNÍ SPOLEČNOSTI PRO VĚDOMÍ KRŠNY

Učení Šrí Kapily

Předmluva

Velký světec dávnověku, Kapila Muni, je autorem filozofického systému sánkhji, který tvoří důležitou část indického filozofického dědictví. Sánkhja popisuje podstatu základních zákonů hmotného vesmíru a zároveň je systémem duchovního poznání, jež vrcholí v úplné realizaci Absolutního. Kapila však není pouhým filozofem nebo světcem. Podle védské tradice neboli tradice, zakládající se na starých písmech Indie zvaných Védy, je Kapiladéva avatárem (inkarnací) Nejvyšší Absolutní Pravdy.

Kapilovo učení bylo původně zapsáno ve Šrímad-Bhágavatamu (Bhágavata Puráně), který patří k nejdůležitějším dílům védského teistického písemnictví. V Bhágavatamu najdeme Kapilovo učení v 25. až 33. kapitole třetího zpěvu. Kniha *Učení Šrí Kapily, syna Dévahúti* vznikla na základě přednášek Šrí Šrímad A.Č. Bhaktivédanty Swamiho Prabhupády, které se konaly na jaře roku 1974 v Bombaji. V této sérii přednášek Šríla Prabhupáda vysvětluje dvacátou pátou kapitolu popisující začátek Kapilova učení. Šríla Prabhupáda je autorem mnohasvazkového překladu a komentářů celého Šrímad-Bhágavatamu a při vysvětlování Kapilova učení měl již své písemné komentáře hotové.

Zde však rozvádí Kapilovo učení dále a umožňuje tak čtenářům proniknout do této fascinující nauky ještě důkladněji.
Verše začínají slovy mudrce Šaunaky, který před 5000 lety společně s ostatními velkými světci z Naimišáranji poprvé vyslechl celý text Šrímad-Bhágavatamu. Učení mudrci z Naimišáranji již slyšeli o Pánu Kapiladévovi od vznešeného duchovního mistra Súty Gósvámího a ze Šaunakových slov je patrné, že přijímají Kapilu Muniho za inkarnaci Boha, a tudíž i za největší autoritu na jógu a transcendentální poznání. Súta Gósvámí se při výkladu Kapilova učení také odvolává na předešlé duchovní mistry a cituje jejich komentáře, což odpovídá védským zásadám předávání duchovního poznání. Súta Gósvámí zde uvádí rozhovor mezi Vidurou a velkým světcem Maitréjou, který byl přítelem původního sestavitele védských písem, Šríly Vjásadévy.
Súta Gósvámí již uvedl, že Pán Kapila se zjevil v tomto světě jako syn Kardamy Muniho, který ovládal mystické síly, a jeho manželky Dévahúti. Oba rodiče si byli vědomi božskosti svého syna, neboť již před Kapilovým narozením se Dévahúti zjevil Brahmá, nejvyšší živá bytost v tomto vesmíru, a řekl Dévahúti, že její syn bude inkarnací Nejvyššího Pána a poučí ji o transcendentálním poznání.

Muž, který má již dospělého syna, může podle védského společenského řádu přijmout sannjás, vzdát se veškerých hmotných svazků, odejít od rodiny a manželku svěřit do ochrany svému synovi. Kardama Muni si byl dobře vědom, že jeho syn je inkarnací Nejvyššího Pána, ale jelikož chtěl poučit všechny lidi o důležitosti tohoto védského zvyku, přijal i on sannjásínský řád a manželku Dévahúti svěřil do péče svému božskému synovi Kapiladévovi. Když Súta Gósvámí začíná na Šaunakovu výzvu vyprávět o Pánu Kapilovi, všichni přítomní mudrci již vyslechli, jak Kardama Muni odešel žít do lesa a opustil Kapiladévu a Dévahúti.

Dévahúti nezapomněla na prorocká slova Pána Brahmy a po odchodu Kardamy Muniho se pokorně obrátila na svého syna supřímnou touhou obdržet duchovní osvícení: „Můj Pane, klesla jsem do hlubin nevědomosti a Ty jsi mou jedinou nadějí, neboť jsi mým transcendentálním zrakem, který jsem obdržela pouze díky Tvé milosti až po mnoha a mnoha životech... Nyní Tě prosím, můj Pane, abys odstranil moji velkou iluzi... Vždyť Ty jsi jako sekera, která dokáže přeseknout strom hmotné existence. Hluboce se Ti klaním, neboť jsi největším z transcendentalistů, a prosím Tě, abys mi vysvětlil, jaký je vztah mezi mužem a ženou, mezi

duchem a hmotou.“ (Šrímad-Bhágavatam 3.25.7–11) Kapilu potěšila upřímná touha Jeho matky po duchovním osvícení a s velkým soucitem jí začal vysvětlovat filozofii sánkhji.

Co je to tedy sánkhja? Sánkhja pojednává o základních pojmech či zákonech hmotného vesmíru a západní učenci tomuto odvětví filozofie obvykle říkají „metafyzika“. Slovo *sāṅkhya* doslova znamená „počítat“. Sánkhjová filozofie tedy poskytuje výčet zákonů vesmírného vývoje na základě racionální analýzy. Etymologický význam slova *sāṅkhya* je „to, co dává jasné vysvětlení prostřednictvím analýzy hmotných prvků“. Z filozofického hlediska se tohoto slova používá proto, že sánkhjový systém předkládá analytické poznání, které člověku umožní rozlišovat ducha od hmoty. Toto poznání vrcholí v *bhakti*, oddanosti a službě Nejvyššímu. Sánkhja a *bhakti* tvoří dva aspekty stejného procesu, přičemž *bhakti* je konečným cílem nebo konečným aspektem sánkhji.

Pro zajímavost zde uvádíme, že dávno po odchodu Pána Kapily se v Indii objevil nepravý Kapila, který šířil ateistickou sánkhju. V současných akademických kruzích je studována právě tato ateistická materialistická sánkhja a původní sánkhjová filozofie Pána Kapily je v západním světě téměř neznámá. *Učení Šrí Kapily, syna*

Dévahúti (společně s komentářem, který napsal Šríla Prabhupáda ke Kapilově učení ve Šrímad-Bhágavatamu) je zřejmě prvním pojednáním o původní teistické sánkhje a doufáme, že se bude těšit zájmu učenců v tomto oboru.

Základním principem a konečným cílem Kapiladévovy sánkhjové filozofie je *bhakti* a Pán Kapila začíná poučovat Dévahúti právě o oddanosti Nejvyššímu. Tato kniha, *Učení Šrí Kapily, syna Dévahúti,* obsahuje komentáře Šríly Prabhupády k úvodu Kapiladévova učení, a proto převážně pojednává o vědě bhakti-jógy — o spojení s Bohem (*yoga* znamená „spojení“) prostřednictvím *bhakti* (oddanosti).

Dévahúti se obrací na svého syna Kapilu a s upřímností a pokorou žádá o duchovní osvícení. Kapiladéva začíná popisovat „cestu transcendentalistů usilujících o seberealizaci“. Ve stručnosti shrnuje pravý způsob seberealizace tím, že charakterizuje vědomí podmíněné a osvobozené duše. Popisuje také psychologii čistého vědomí, charakteristické vlastnosti sádhua (světce) a zdůrazňuje důležitost vyhledávání společnosti svatých lidí (*sādhu-saṅga*). Dále vysvětluje, že osvobození je pouze předběžným stádiem *bhakti* a že ten, kdo dospěje k *bhakti,* již dosáhl vysvobození. Člověk, který se zapojí do jógy oddanosti a začne se věnovat oddané službě

neboli bhakti-józe, automaticky transcenduje hmotné touhy a nakonec překoná rození a smrt.
Ve Šrímad-Bhágavatamu se dočteme, že Dévahúti nakonec získá od svého syna dokonalé transcendentální poznání a dosáhne plného osvícení.
- *vydavatelé* -

Kapitola první

Důvod Kapilova zjevení

TEXT 1

śaunaka uvāca
kapilas tattva-saṅkhyātā
bhagavān ātma-māyayā
jātaḥ svayam ajaḥ sākṣād
ātma-prajñaptaye nṛṇām

Šrí Šaunaka řekl: Nejvyšší Pán, Osobnost Božství, je nezrozený, ale přesto se narodil jako Kapila Muni působením Své vnitřní energie. Sestoupil, aby šířil transcendentální poznání pro dobro celého lidského pokolení.

Slovo *ātma-prajñaptaye* naznačuje, že Pán sestupuje, aby předal lidskému pokolení transcendentální poznání. Védská písma nám nabízejí potřebné vědomosti, abychom si mohli zaopatřit dostatek hmotných životních nezbytností a zároveň se postupně povýšili na úroveň kvality dobra (*sattva-guṇa*). V kvalitě dobra se pak naše poznání dále rozšiřuje. Na úrovni kvality vášně se nedá mluvit o poznání, protože vášeň je pouhým pudem užívat si hmotných věcí. Na úrovni nevědomosti se jedná pouze o zvířecí život, a neexistuje tam proto ani žádné poznání, ani požitek.

Védy člověka povyšují z kvality nevědomosti na úroveň dobra. Když se pak člověk nachází v kvalitě dobra, je schopen porozumět vlastnímu já neboli obdržet transcendentální poznání. Obyčejný člověk takové poznání nedokáže docenit, a proto je zapotřebí učednické posloupnosti. Duchovní poznání šíří buď Samotný Nejvyšší Pán, nebo Jeho opravdový oddaný. Šaunaka Muni zde také uvádí, že Kapila, inkarnace Nejvyšší Osobnosti Božství, se narodil neboli zjevil, aby šířil transcendentální poznání. Pochopit, že člověk není hmota, ale duše (*ahaṁ brahmāsmi* — „jsem duchovní podstaty, jsem Brahman“), ještě nestačí k tomu, aby člověk porozuměl vlastnímu já a jeho činnostem. Člověk se musí aktivně zapojit do činností na úrovni Brahmanu. Poznání o duchovních činnostech vysvětluje Nejvyšší Osobnost Božství Osobně a jak bylo v tomto verši naznačeno slovem *nṛṇām* („pro lidské bytosti“), takové poznání může být náležitě oceněno pouze v lidské společnosti, nikoli ve zvířecí. Lidské bytosti by měly žít usměrněným životem. Zvířecí život má také určitá usměrnění, avšak zcela odlišná od pravidel popsaných v písmech nebo stanovených védskými autoritami. Transcendentálnímu poznání můžeme porozumět pouze tehdy, když se ve svém životě budeme řídit podle příkazů Véd.

Kapiladéva, inkarnace Nejvyšší Osobnosti Božství, chtěl předat lidem transcendentální poznání, a proto vyložil sánkhjovou filozofii svojí matce Dévahúti. Později se objevil jiný Kapila a hlásal ateistickou sánkhjovou filozofii, která se zabývá dvaceti čtyřmi hmotnými prvky, ale neříká nic o Bohu. Původnímu Kapilovi se říká Dévahúti-putra Kapila a druhému ateistický Kapila. Šaunaka Rši říká: *kapilas tattva-saṅkhyātā*. Kapila je Nejvyšší Osoba, a proto může vysvětlit Absolutní Pravdu. Ve skutečnosti může znát pravou povahu konečné pravdy pouze Bhagaván, a nikdo jiný. Bhagaván, Kršna Samotný nebo některá z Jeho inkarnací, přichází čas od času na Zem poučit lidstvo o cíli života. Tak Nejvyšší Pán sestoupil jako Kapiladéva, *tattva-saṅkhyātā*. Slovo *saṅkhyātā* znamená „ten, který rozšiřuje“ a *tattva* znamená „Absolutní Pravda“. Absolutní Pravdou je Bhagaván, Samotný Šrí Kršna. Absolutní Pravdě neboli Nejvyšší Osobě nemůžeme porozumět mentální spekulací, zvláště ovlivňují-li nás tři kvality hmotné přírody (*sattva-guṇa, rajo-guṇa* a *tamo-guṇa*). Pouze ti, kteří se nacházejí v kvalitě dobra, jsou schopni porozumět Absolutní Pravdě. Podle Bhagavad-gíty (18.42) v kvalitě dobra žijí lidé, kteří mají bráhmanské vlastnosti.

śamo damas tapaḥ śaucaṁ
kṣāntir ārjavam eva ca
jñānaṁ vijñānam āstikyaṁ
brahma-karma svabhāva-jam
„Mírumilovnost, sebevláda, odříkání, čistota, snášenlivost, čestnost, moudrost, poznání a spravedlnost — to jsou vlastnosti bráhmanů.“
Podle védského pojetí je ve společnosti zapotřebí lidí, kteří jsou skutečnými bráhmany a hlásají skutečnou pravdu. Když se ze všech lidí stanou šúdrové, pak nebude možné porozumět Absolutní Pravdě. V písmech stojí, že v tomto věku Kali jsou všichni šúdrové (*kalau śūdra-sambhavāḥ*) a že kvalifikovaní bráhmani jsou velice vzácní, a je proto velmi obtížné je najít. V tomto věku není prakticky nikdo kvalifikovaným bráhmanem.
prāyeṇālpāyuṣaḥ sabhya
kalāv asmin yuge janāḥ
mandāḥ sumanda-matayo
manda-bhāgyā hy upadrutāḥ
„Ó mudrci, v tomto železném věku Kali žijí lidé jen velice krátce. Jsou svárliví, líní, svedení, nešťastní a navíc neustále rozrušení.“ (Šrímad-Bhágavatam 1.1.10)
Lidé v tomto věku mají jen velmi krátký život a jsou velice pomalí v chápání duchovního života. Lidský život je určen k porozumění duchovním hodnotám, ale

nikoho to nezajímá, protože v tomto věku jsou všichni šúdrové. Lidé zapomněli na skutečný smysl života. Slovo *manda* znamená buď „pomalý“, nebo „špatný“; každý je dnes buď pomalý, nebo špatný, anebo obojí zároveň. Lidé jsou nešťastní a rozrušení z mnoha věcí. Podle Šrímad-Bhágavatamu přijde v budoucnosti nedostatek dešťů a hlad. Vlády budou vymáhat stále větší daně. Do určité míry můžeme některé příznaky věku Kali, předpovězené ve Šrímad-Bhágavatamu, vidět již dnes. Jelikož je Kali-juga velice špatnou dobou, Šrí Čaitanja Maháprabhu, který není nikdo jiný než Šrí Kršna Samotný, radí všem, aby pouze zpívali Haré Kršna.

harer nāma harer nāma
harer nāmaiva kevalam
kalau nāsty eva nāsty eva
nasty eva gatir anyathā

„Chce-li člověk udělat duchovní pokrok, není v tomto věku žádná jiná možnost, žádná jiná možnost, žádná jiná možnost než zpívat svaté jméno, svaté jméno, svaté jméno Pána.“ (Brhan-náradíja Purána) Tato metoda není žádným výmyslem Šrí Čaitanji Maháprabhua — pro Kali-jugu ji doporučují šástry, Purány. Její provádění je velice snadné. Je nutné pouze zpívat či opakovat Haré Kršna mahá-mantru. Jestliže jsou všichni lidé v tomto

věku méně inteligentní, nešťastní a rozrušení šúdrové, jak mohou porozumět Absolutní Pravdě nebo smyslu života? Samotný Pán říká v Bhagavad-gítě (4.7):

yadā yadā hi dharmasya
glānir bhavati bhārata
abhyutthānam adharmasya
tadātmānaṁ sṛjāmy aham

„Kdykoliv a kdekoliv nastává úpadek náboženství a začíná převládat bezbožnost, ó potomku Bháraty, v té době Osobně sestoupím.“

Před mnoha sty a tisíci lety se Pán Kršna zjevil jako Dévahúti-putra Kapila. Jeho otcem byl Kardama Muni. Když Kapiladéva vyrostl, Jeho otec podle védského zvyku přijal sannjás a opustil domov, aby mohl rozvíjet duchovní život. Člověk by neměl trčet po celý svůj život v tomto hmotném světě. *Pañcāśordhvaṁ vanaṁ vrajet.* Podle Véd má být společnost rozdělena na čtyři ášramy a čtyři varny a tento systém je třeba dodržovat velice důsledně. Kardama Muni byl následovníkem Véd, a když jeho syn Kapiladéva dospěl, svěřil svoji manželku do jeho rukou a odešel z domova.

O Kapiladévovi je řečeno: *kapilas tattva-saṅkhyātā bhagavān.* Pán Kapila je Bhagaván. Dnes se stal Bhagaván levnou záležitostí, protože je tohoto slova zneužíváno, ale skutečným Bhagavánem nemůže být

žádný obyčejný člověk. *Avajānanti māṁ mūḍhāḥ:* jelikož se Bhagaván Šrí Kršna zjevil jako obyčejný člověk, hlupáci a blázni (múdhové) Ho považují za obyčejného člověka. Jak říká Kršna Samotný v Bhagavad-gítě (7.13):

tribhir guṇa-mayair bhāvair
ebhiḥ sarvam idaṁ jagat
mohitaṁ nābhijānāti
mām ebhyaḥ param avyayaṁ

„Celý svět je okouzlen třemi kvalitami hmotné přírody (dobrem, vášní a nevědomostí), ale nezná Mne, Jenž stojím nepomíjivý nad těmito kvalitami.“

Kršnovi mohou porozumět jen někteří mahátmové, velké duše. Ardžuna věděl, že Kršna je Nejvyšší Osobnost Božství, třebaže hrál roli jeho důvěrného přítele. Ardžuna již dokonalé poznání měl, ale Kršna ho poučil v náš prospěch. Ardžuna požádal Kršnu o rady, které jsou nyní k dispozici celé lidské společnosti. Po vyslechnutí Bhagavad-gíty Ardžuna oslovil Kršnu jako *paraṁ brahma paraṁ dhāma* — „Nejvyšší Brahman a nejvyšší útočiště“.

Všechny živé bytosti jsou ve skutečnosti Brahman, duše. Nejsme tato těla. Uvědomit si, že „já jsem Brahman“, *ahaṁ brahmāsmi*, je skutečná seberealizace. Podle védské kultury musí člověk pochopit, že není toto

tělo, nýbrž Brahman. Člověk by neměl zůstat v nevědomosti jako pes nebo kočka a myslet si: „Já jsem toto tělo, já jsem Američan, já jsem Ind, já jsem bráhman nebo kšatrija, já jsem hinduista nebo muslim,“ atd. To jsou všechno tělesná označení. Získá-li člověk duchovní poznání, pochopí, že „já jsem Brahman“, *ahaṁ brahmāsmi.* Tomu se říká realizace Brahmanu. Brahmanem se nestaneme pomocí nějakých cvičení. Zlato je zlato, i když je třeba na povrchu zašpiněné nějakou hlínou, která jistě může být smyta. My jsme také všichni Brahman, duše, ale z nějakého důvodu jsme se dostali do styku s hmotnými prvky (*bhūmir āpo 'nalo vāyuḥ*) a získali jsme tyto tělesné obaly. Následkem toho si myslíme: „Já jsem toto tělo.“ To je nevědomost, a pokud nebudeme osvíceni duchovním poznáním, zůstane náš život podobný zvířecímu.

Porozumět naší duchovní totožnosti je naše *dharma*. Konečný cíl dharmy popisuje Kršna v Bhagavad-gítě (18.66). *Sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja:* „Zanech všech druhů náboženství a odevzdej se jen Mně.“ My jsme si po celé Zemi vytvořili tolik dharem — hinduistickou dharmu, muslimskou dharmu, křesťanskou dharmu. To jsou všechno vytvořené dharmy, ale skutečná dharma je dojít k

závěru, že Šrí Kršna je vším. Šrí Kršna říká opět v Bhagavad-gítě (7.19):

bahūnāṁ janmanām ante
jñānavān māṁ prapadyate
vāsudevaḥ sarvam iti
sa mahātmā su-durlabhaḥ

„Po mnoha zrozeních a smrtích se člověk, jenž je vpravdě obdařen poznáním, odevzdá Mně, věda, že Já jsem příčinou všech příčin a všeho, co existuje. Taková duše je velmi vzácná.“

Hnutí pro vědomí Kršny je určeno k šíření tohoto poselství. Nekážeme náboženský systém nějaké sekty, ale skutečné náboženství, skutečnou dharmu. *Dharmaṁ tu sākṣād bhagavat-praṇītam* — nikdo pořádně neví, co je to dharma a nikdo nemůže dharmu nějak uměle vytvořit. Dharma představuje zákony Nejvyšší Bytosti. Nikdo si nemůže vymyslet zákony státu — ty určuje vláda. Nejjednodušší definicí dharmy je, že jsou to zákony Nejvyšší Bytosti. Nejvyšší Bytost neboli Bůh je jeden a Jeho zákony jsou také jedny. Jak mohou existovat různé dharmy? Různé dharmy vznikají díky nevědomosti, kvůli které si lidé myslí, že jejich dharma je hinduistická, muslimská, křesťanská či nějaká jiná. Ne. Zlato je zlato. Má-li křesťan nějaké zlato, stane se z něj křesťanské zlato? Zlato zůstane zlatem, ať již ho

vlastní hinduista, muslim nebo křesťan. Z příkazu Nejvyšší Osobnosti Božství je jasné, že dharma znamená odevzdat se Nejvyšší Bytosti. To je *bhāgavata-dharma* a všichni by se měli naučit, jak se odevzdat Bohu. Bůh je jeden; nemohou existovat dva Bozi. Kdyby mezi sebou museli soupeřit, pak by to znamenalo, že to nejsou Bozi. V dnešní době můžeme najít Boha v každé ulici, ale Kršna není tímto druhem Boha. On je Nejvyšším Bohem. Kršna Samotný říká v Bhagavad-gítě (7.7):

mattaḥ parataraṁ nānyat
kiñcid asti dhanañ-jaya
mayi sarvam idaṁ protaṁ
sūtre maṇi-gaṇā iva

„Ó Dhanaňdžajo, nic vyššího nade Mne není. Vše na Mně spočívá jako perly navlečené na šňůře.“

Smyslem hnutí pro vědomí Kršny je informovat všechny, že nikdo není vyšší než Kršna, Bůh. Jelikož mnoho mladých Američanů a Evropanů naštěstí neví nic o samozvaných bozích, zapojili se do tohoto autorizovaného hnutí pro vědomí Kršny s velkou upřímností. *Kṛṣṇas tu bhagavān svayam* — Šrí Kršna znamená Bůh, Bhagaván. My pouze říkáme: „Zde je Bůh, Šrí Kršna.“ Mnoho mladých Američanů a Evropanů to vzalo dostatečně vážně a dělají pokroky ve

vědomí Kršny. Mnozí lidé byli velmi překvapeni, když se z Američanů a Evropanů stali velcí oddaní, kteří tančí v extázi. Jak je možné, že udělali tak velký pokrok? Přijali s dostatečnou vážností pokyn *kṛṣṇas tu bhagavān svayam.* Dotkneme-li se ohně vědomě nebo nevědomě, bude pokaždé pálit. Oheň nepřestane pálit jen proto, že se ho dotklo dítě. Tito lidé ze Západu se dotkli ohně a ten jako oheň také působí.

Ācāryopāsanam — tento výrok (*kṛṣṇas tu bhagavān svayam*) není vymyšlený. Přijali ho všichni áčárjové v učednické posloupnosti. Dokonce i Šankaráčárja, který je impersonalista, přijal Kršnu jako Nejvyšší Osobnost Božství. Stejně Kršnu přijali také Rámánudžáčárja, Madhváčárja, Višnusvámí, Nimbárka, Šrí Čaitanja Maháprabhu a Jeho následovníci. Všichni přijali Kršnu jako Nejvyššího, tak jako Ardžuna. To je nejjednodušší metoda. Není třeba spekulovat: „Kdo je Bůh? Kde je Bůh?“ Proč to hloupé hledání? Zde je Bůh — Kršna. Může nás napadnout, že Kršnu nemůžeme vidět. Kršna se však může zjevit v podobě Své energie. Kámen samozřejmě není Bůh, ale je jen dalším projevem Boží energie. Světlo a teplo nejsou oheň, ale bez ohně nemůže být ani světlo, ani teplo. V tomto smyslu se světlo a teplo neliší od ohně. Tento hmotný svět je jako světlo a teplo nejvyššího ohně.

eka-deśa-sthitasyāgner
jyotsnā vistāriṇī yathā
parasya brahmaṇaḥ śaktis
tathedam akhilaṁ jagat
„Stejně jako oheň šíří svoji záři všude, i když hoří na jednom místě, tak Nejvyšší Osobnost Božství, Parabrahman, šíří Své energie po celém vesmíru.“ (Višnu Purána 1.22.53)
Slunce je na jednom místě a jeho světlo a teplo se šíří po celé sluneční soustavě. Kdykoliv vnímáme světlo a teplo, uvědomujeme si přítomnost slunce. Jelikož světlo a teplo může vnímat každý, Kršna říká v Bhagavad-gítě (7.8): *prabhāsmi śaśi-sūryayoḥ* — „Jsem světlo slunce a měsíce.“ Lidé říkají: „Můžete mi ukázat Boha?“, ale nechápou, že vlastně Boha vidí neustále. Lidé v tomto věku jsou hloupí a nedokážou pochopit, že mohou vnímat přítomnost Boha, když vidí Jeho energii. Oddaní v hnutí pro vědomí Kršny uctívají Kršnu. Jak se pozná oddaný? Oddaný se pozná podle toho, že se přestal zajímat o hmotný požitek: *bhaktiḥ pareśānubhavo viraktir anyatra ca* (Šrímad-Bhágavatam 11.2.42). Studenti v Haré Kršna hnutí nechodí do kin, restaurací a klubů, nekouří ani nepijí. V Evropě a v Americe jsou všechny tyto věci velice levné a snadno dostupné, ale tito mladí lidé se o ně nezajímají.

Raději sedí třeba i na holé podlaze a učí se o Kršnovi. Proč? Protože se skutečně vzdali hmotného světa. Když se člověku začne protivit hmotný požitek, je to známkou pokroku v duchovním životě. Duchovní život neznamená přijmout sannjás a pak kouřit a pít čaj. Člověk se musí přestat zajímat o hmotný život a hmotné činnosti. Musí se věnovat pouze poznání o Bohu, Nejvyšší Bytosti, a sloužit Mu. Ve Šrímad-Bhágavatamu (5.5.1) stojí:

nāyaṁ deho deha-bhājāṁ nṛloke
kaṣṭān kāmān arhate vid-bhujāṁ ye

„Z mnoha živých bytostí, jež přijaly hmotná těla v tomto světě, by ty šťastné duše, které byly obdařeny lidskou životní podobou, neměly dnem a nocí pracovat pouze pro smyslový požitek, jenž je dostupný dokonce i psům a prasatům pojídajícím výkaly.“ Slovo *viḍ-bhujām* znamená „pojídači výkalů“. Prasata dnem a nocí tvrdě pracují, aby se mohla najíst výkalů, a jelikož výkaly obsahují chemikálie, hydrofosfáty, prase zesílí, ztloustne a začne si užívat sexu. Lidský život není určen pro napodobování života prasat, ale pro tapasju, odříkání:

tapo divyaṁ putrakā yena sattvaṁ
śuddhyed yasmād brahma-saukhyaṁ tv anantam

„Moji drazí chlapci, člověk by se měl raději věnovat pokání a odříkání, aby dosáhl duchovní úrovně oddané služby. Tím se jeho srdce očistí, a když dospěje do tohoto postavení, získá věčný, blažený život, který je transcendentální hmotnému štěstí a nikdy nekončí.“ (Šrímad-Bhágavatam 5.5.1)

To je smysl védské civilizace. Společenský systém varnášrama-dharmy, který tvoří bráhmani, kšatrijové, vaišjové, šúdrové, grhasthové, vánaprasthové, brahmačáríni a sannjásíni, je určený k postupnému rozvíjení poznání o Bohu. Cílem různých varen a ášramů je uctívat Nejvyššího Pána. Člověk může získat toto poznání prostřednictvím varnášramského systému, který připouští rozdělení společnosti na různé třídy. Když jde malé dítě do školy, začne v první třídě, pak půjde do druhé, do třetí, do čtvrté a tak dále. Tímto způsobem bude dělat postupný pokrok.

Přijme-li lidská společnost varnášrama-dharmu, může se postupně přiblížit k realizaci Brahmanu. Každý se narodí jako šúdra, a všichni se proto musí podrobit náležité výchově. Slovo *dvija* znamená „dvojzrozený“. Poprvé se člověk narodí z lůna své matky a druhé zrození mu umožní jeho duchovní mistr a védské poznání. Védské poznání je matkou a duchovní mistr je otcem. Když je člověk dvojzrozený (*dvija*), dostane od

svého duchovního mistra posvátnou šňůru a začne se učit o duchovním životě. Pak je mu dovoleno číst védskou literaturu. Stane se tedy synem védských písem. *Nigama-kalpa-taror galitaṁ phalam* — Šrímad-Bhágavatam je jádrem védské kultury. Je jako strom přání a my si z něho můžeme utrhnout, cokoliv chceme. Védské poznání je dokonalé a chceme-li ho získat, musíme se odevzdat pravému guruovi (*tad-vijñānārthaṁ sa gurum evābhigacchet*).

V tomto věku je naneštěstí všechno převráceno naruby. Lidé zapomínají na cíl života a v takových dobách přichází Nejvyšší Pán Osobně. Nejvyšší Pán sestupuje ze soucitu k nám, protože si přeje více než my sami, abychom se vrátili zpátky domů, zpátky k Bohu. Jsme naprosto nevědomí a o království Boha nemáme ani ponětí. Nevíme, jak se tam dostat a jak být šťastní. To jsme zapomněli. Proto Kršna čas od času přichází nebo posílá čisté oddané jako Své zástupce. Někdy přichází Osobně a někdy posílá Svou inkarnaci.

Kapiladéva je inkarnací Nejvyšší Osobnosti, Kršny. *Kapilas tattva-saṅkhyātā bhagavān ātma-māyayā.* Slovo *māyā* neznamená jen „iluze“, ale také „náklonnost“ a „energie“. Když Kršna přichází, všechny Jeho energie přicházejí s Ním. Nemusí sestupovat. My musíme přijmout určitý druh těla, protože jsme k tomu

donuceni, ale na Kršnu se to nevztahuje. V současnosti mám lidské tělo, ale nemohu si na něj dělat nárok i v budoucnosti. V příštím životě obdržíme tělo podle své karmy, nikoliv podle své vůle. Člověk si nemůže dělat nároky na místo nejvyššího soudce, pokud pro to nemá dostatečné vzdělání. Nejprve se musí kvalifikovat. Když se kvalifikuje, může se stát polobohem (*devatā*) jako Indra nebo Čandra, nebo se může stát kočkou nebo prasetem. To vše závisí na naší karmě neboli činnostech (*karmaṇā daiva-netreṇa*). Když však sestupuje Kršna nebo Jeho inkarnace, nezískávají těla podle zákonů karmy. Nejvyšší Pán je nad těmito zákony a je zcela nezávislý. *Ātma-māyayā*. Nejvyšší Pán přichází prostřednictvím Své vlastní energie — není donucen vnější energií. Když vladař navštíví vězení, nikdo ho k tomu nenutí. Není považován za odsouzence, ale jde se z vlastní vůle podívat, jak se věci mají. Je-li však obyčejný člověk poslán do vězení, jde tam z donucení, protože mu byl dokázán nějaký přečin. Zločinec si může myslet, že je na stejné úrovni jako vladař a právě tak si hlupáci a blázni někdy myslí, že Kršna je jedním z nich. *Avajānanti māṁ mūḍhā mānuṣīṁ tanum āśritam*. Moudrý člověk ví, že když Kršna nebo Jeho inkarnace sestupuje do hmotného světa, uchovává si Své transcendentální postavení Nejvyššího Pána. Není

obyčejným člověkem a není nucen karmou sestoupit do hmotného světa. Nejvyšší Pán přichází ze Své vlastní vůle. *Paraṁ bhāvam ajānantaḥ.* Darebáci nechápou, kdo je Kršna, a proto si myslí, že je obyčejný člověk. Kršna Samotný říká v Bhagavad-gítě (7.3):

manuṣyāṇāṁ sahasreṣu
kaścid yatati siddhaye
yatatām api siddhānāṁ
kaścin māṁ vetti tattvataḥ

„Z mnoha tisíců lidí snad jen jeden usiluje o dokonalost a z těch, kdo dokonalosti dosáhli, Mne stěží jeden zná pravdivě.“

Porozumět Kršnovi tedy není tak jednoduché. Kršna říká, že z mnoha tisíců lidí se jeden může stát *siddha,* seberealizovaný, a pouze jeden z mnoha seberealizovaných Mu může porozumět. Je to pro nás velká milost, že se Kršna Samotný zjevil jako Šrí Čaitanja Maháprabhu a dal nám tak jednoduchou metodu, prostřednictvím které můžeme Kršnovi porozumět. Jakou? Musíme o Kršnovi jednoduše naslouchat. To je vše. Proto jsme otevřeli tolik středisek po celém světě.

śṛṇvatāṁ sva-kathāḥ kṛṣṇaḥ
puṇya-śravaṇa-kīrtanaḥ

hṛdy antaḥ-stho hy abhadrāṇi
vidhunoti suhṛt satām
„Šrí Kršna, Osobnost Božství, sídlící jako Paramátmá v srdci každého, je dobrodincem pravdomluvných oddaných a zprošťuje srdce oddaného, dychtícího naslouchat Jeho poselství, všech tužeb po hmotném požitku. Jsou-li poselství Pána správně vyslyšena a přednesena, jsou sama o sobě příznivá.“
Nasloucháním o Kršnovi se očistíme. Naslouchat slovům o Kršnovi znamená stýkat se s Kršnou. Tímto způsobem můžeme dovést svůj život k dokonalosti.

Kapitola druhá

Transcendentální Pán a Největší Jogín

TEXT 2

na hy asya varṣmaṇaḥ puṁsāṁ
varimṇaḥ sarva-yoginām
viśrutau śruta-devasya
bhūri tṛpyanti me ’savaḥ

Šaunaka pokračoval: Nikdo nezná více než Pán Samotný. Nikdo není více hoden uctívání a pokročilejší v józe než On. Proto je Pánem Véd a naslouchat vyprávěním o Něm přináší potěšení smyslům.

V Bhagavad-gítě stojí, že nikdo se nemůže vyrovnat Nejvyššímu Pánu, Nejvyšší Osobnosti Božství, nebo být větší než On. Je to potvrzeno ve Védách: *eko bahūnāṁ yo vidadhāti kāmān.* On je nejvyšší živou bytostí a zaopatřuje všechny ostatní živé bytosti. Všechny živé bytosti, z kategorie *viṣṇu-tattva* i *jīva-tattva*, jsou podřízené Nejvyšší Osobnosti Božství, Kršnovi. To je potvrzeno i zde. *Na hy asya varṣmaṇaḥ puṁsām* — Nejvyšší Osobu nedokáže překonat žádná živá bytost, protože nikdo není bohatší, slavnější, silnější, krásnější, moudřejší nebo odříkavější. Tyto vlastnosti z Něj činí Boha, příčinu všech příčin. Jogíni jsou velice hrdí na

své úžasné výkony, ale žádný z nich se nemůže rovnat Nejvyšší Osobnosti Božství.
Každý, kdo je nějakým způsobem ve styku s Nejvyšším Pánem, je přijímán jako nejvyšší jogí. Oddaný není tak mocný jako Nejvyšší Pán, ale neustálým stykem s Pánem se stane stejně dobrým, jako je On Samotný. Oddaný někdy vykoná skutky ještě úžasnější než Pán Samotný, ale vše, co dokáže, je jen díky Jeho milosti. Dále je zde použito slova *varimṇaḥ*, které označuje „nejuctívanějšího ze všech jogínů“. Naslouchání o Kršnovi přináší opravdové potěšení smyslům; proto se jmenuje Góvinda. Svými slovy, Svým učením, Svými pokyny — vším, co je s Ním nějak spojeno — oživuje smysly. Všechny Jeho pokyny pocházejí z transcendentální úrovně, a jelikož jsou absolutní, neliší se od Něho. Naslouchat Kršnovi nebo Jeho úplné expanzi jako je Kapila, přináší velké potěšení smyslům. Stejně tak Bhagavad-gítu můžeme číst mnohokrát, a čím více ji čteme nebo jí naslouchámе, tím větší potěšení nám přináší a chceme jí více a více porozumět. Při každém dalším čtení se můžeme znovu a znovu poučit. Taková je povaha transcendentálního poselství. Podobné transcendentální štěstí nám dává i Šrímad-Bhágavatam. Čím více naslouchámе o slávě Pána a čím více ji opěvujeme, tím budeme šťastnější.

V předcházejícím verši byl Dévahúti-putra Kapila, inkarnace Nejvyšší Osobnosti Božství, označen jako Bhagaván: *bhagavān ātma-māyayā.* Slovo *bhaga* znamená „bohatství“ a *vān* znamená „ten, kdo vlastní“. Bhagaván vlastní veškeré bohatství v celém stvoření. Ve Védách (Katha Upanišad 2.2.13) stojí:

nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām
eko bahūnāṁ yo vidadhāti kāmān

Nitya, Bhagaván, je jeden. Slovo *nityānāṁ* vyjadřuje množné číslo a označuje živé bytosti neboli džívy. *Nityo nityānāṁ:* nás je mnoho, ale Bůh je jeden. Živých bytostí je neomezené množství a nikdo je nedokáže spočítat. *Ananta* znamená, že jich je nekonečně mnoho. Jeden Nejvyšší tak udržuje při životě všechny džívy, živé bytosti. Ani si to nedokážeme představit — ohromné slony, drobné mravence, všech 8 400 000 druhů života. Proč bychom se měli bát, že se nepostará i o nás? Oddaní Pána, kteří se odevzdali Jeho lotosovým nohám, zanechali všeho a pouze Mu slouží, ale budou mít jistě všeho dostatek. Naše hnutí pro vědomí Kršny má již přes sto středisek a Kršna je všechny udržuje. Nikdo z našich oddaných nemusí chodit do práce a vydělávat peníze, a přesto je o všechny postaráno. V Bhagavad-gítě Kršna nikdy neřekl: „Udělej to nebo ono

a pak se o tebe postarám.“ Naopak — ujišťuje nás, že se o nás nejen postará, ale že nás také ochrání před následky hříchů, před hříšnou karmou (Bhagavad-gítá 18.66).

Tasyaiva hetoḥ prayateta
kovidaḥ. Slovo *kovidaḥ* znamená „inteligentní“. Inteligentní člověk by se měl snažit odevzdat se Kršnovi, neboť skutečným smyslem lidského života je najít útočiště u Jeho lotosových nohou. Měli bychom usilovat pouze o dosažení tohoto cíle.

Slovo *upari* označuje vyšší planetární systémy. Existuje sedm vyšších planetárních systémů a my jsme ve středním, v Bhúrlóce. V celém vesmíru je čtrnáct planetárních systémů a živé bytosti putují po různých planetách a dostávají různé tělesné podoby. Podle své karmy živá bytost někdy stoupá výše a někdy klesá. Takto cestuje a přemýšlí, kde najít hmotné štěstí a jak uspokojit své smysly. Šástry nám radí, abychom toto putování ukončili a snažili se porozumět Kršnovi. O jídlo a spaní bychom se neměli obávat, protože o uspokojení tělesných potřeb je již postaráno. Na udržování těla nemusíme vynakládat žádné zvláštní úsilí.

tal labhyate duḥkha-vad anyataḥ sukhaṁ
kālena sarvatra gabhīra-raṁhasā

Naším skutečným cílem by mělo být dosáhnout štěstí; to je náš skutečný zápas o existenci. Šástry říkají: *tal labhyate duḥkhavat.* Slovo *duḥkhavat* naznačuje, že utrpení k nám přichází, i když si to nepřejeme. Nemusíme vynakládat žádné zvláštní úsilí. Nikdo neříká: „Ať můj dům spálí požár," nebo „Ať mé dítě zemře." Nikdo si takové věci nepřeje, ale ony přesto přicházejí. Každý si přeje: „Ať mé dítě žije šťastně," nebo „Kéž bych měl hodně peněz." Nemodlíme se o katastrofy, ale ony k nám přicházejí zcela bez pozvání. Stejně tak k nám přichází nám souzené štěstí, aniž si o ně říkáme. Závěr je tedy takový, že bychom neměli usilovat o štěstí či utrpení, ale měli bychom se snažit porozumět Kršnovi a najít útočiště u Jeho lotosových nohou. Odevzdat se Kršnovi by mělo být cílem veškerého našeho snažení.

Čaitanja Maháprabhu jednou řekl Rúpovi Gósvámímu:

brahmāṇḍa bhramite kona bhāgyavān jīva
guru-kṛṣṇa-prasāde pāya bhakti-latā-bīja

„Živá bytost cestuje nahoru a dolů z jedné planety na druhou a jen s nesmírným štěstím může dostat milost duchovního mistra a Kršny a obdržet semínko oddané služby." (Čaitanja-čaritámrta, Madhja 19.151) Hnutí pro vědomí Kršny jsme založili proto, abychom lidem přinesli příznivou budoucnost a štěstí. V tomto věku

mají všichni velmi nepříznivý osud (*manda-bhāgyāḥ*), ale my se snažíme tuto situaci změnit.
Na celém světě je tolik problémů. Jedna země má jeden problém a druhá má zase jiný. Ve vládách samotných jsou spory, a dokonce i prezidenti jsou zavaleni problémy. Někdy si myslíme, že máme velké štěstí, stejně jako si prezident Nixon myslel: „Jsem velice šťastný. Stal jsem se prezidentem Spojených států.“ Brzy ale poznal, že je vlastně ten nejnešťastnější. Ve skutečnosti se to týká všech. Neměli bychom si myslet, že jediný odhalený případ je prezident Nixon a že s námi je všechno v pořádku. V Bengálsku, kde se suchý kravský trus používá jako palivo, mají přísloví, že když se usušený trus pálí, vlhký kravský trus se směje a říká: „Tebe pálí, ale já jsem v bezpečí.“ Neví, že když uschne, bude také vhozen do ohně. Můžeme se smát prezidentu Nixonovi a myslet si, že naše bankovní konto nám zaručuje bezpečí, ale ve skutečnosti není v bezpečí nikdo. Každý jednou uschne a bude vhozen do ohně. Několik let můžeme vzdorovat, ale nikdo se nakonec smrti nevyhne. Říká se: „Je to jisté jako smrt.“ A co je výsledkem? Člověk ztratí všechno — slávu, peníze, postavení a celý hmotný život. Kršna říká v Bhagavad-gítě (10.34): *mṛtyuḥ sarva-haraś cāham* — „Já jsem všepohlcující smrt.“ Kršna přijde v

podobě smrti a odnese všechno — bankovní konto, mrakodrapy, manželku, děti... Nikdo nemůže říci: „Má drahá smrti, dej mi trochu času, abych se zařídil.“ Nikdo čas nedostane; člověk musí okamžitě jít.

Hloupí lidé si nejsou vědomi utrpení hmotného života. Kršna říká v Bhagavad-gítě (13.9): *janma-mṛtyu-jarā-vyādhi-duḥkha-dośānudarśanam.* Skutečné poznání znamená vědět, že čtyři principy hmotného života — zrození, nemoc, stáří a smrt — jsou neustále přítomné, nehledě na to, jak je člověk významný. Najdeme je na nejvyšším planetárním systému (Brahmalóce) i na nejnižším (Pátálalóce).

tasyaiva hetoḥ prayateta kovido
na labhyate yad bhramatām upary adhaḥ
tal labhyate duḥkha-vad anyataḥ sukhaṁ
kālena sarvatra gabhīra-raṁhasā

„Skutečně inteligentní a filozoficky založení lidé by měli usilovat pouze o to, co není dosažitelné ani po procestování všech planetárních systémů, od nejvyššího k nejnižšímu. Vždyť štěstí ze smyslového požitku přichází automaticky, stejně tak jako i utrpení k nám přichází, aniž si to přejeme.“ (Šrímad-Bhágavatam 1.5.18)

Když se Dharmarádž zeptal Mahárádže Judhišthira, co je nejúžasnější věcí na světě, Mahárádž Judhišthir

odpověděl: *ahany ahani bhūtāni gacchantīha yamālayam.* „Každým okamžikem lidé umírají, ale ti, kteří žijí, si myslí: ‚Můj přítel sice zemřel, ale já budu žít věčně.̀“ (Mahábhárata, Vana-parva 313.116) Vlhký kravský trus uvažuje stejným způsobem. To je typické pro podmíněnou duši.

Bhagavána, Nejvyššího Pána, se to však netýká. *Bhagavān ātma-māyayā.* Přišli jsme na tuto planetu užívat si a trpět na pár dní — padesát nebo sto let — ale Bhagaván, Nejvyšší Osobnost Božství, z takového důvodu nepřichází (*na māṁ karmāṇi limpanti*). Dále se říká: *na hy asya varṣmaṇaḥ.* „Nikdo není větší než Bhagaván a nikdo Mu není roven.“ Všichni jsou Mu podřízeni. Podle Čaitanja-čaritámrty (Ádi 5.142) existuje pouze jeden Pán — Kršna: *ekale īśvara kṛṣṇa āra saba bhṛtya.* Počínaje Brahmou, Višnuem, Mahéšvarou, Indrou, Čandrou a všemi polobohy (kterých je třicet tři milionů) přes střední a nižší životní druhy Mu jsou všichni podřízeni. Každý je *bhṛtya* neboli služebník. Nařídí-li Kršna: „Nyní vstaň a odejdi,“ člověk musí jít. Každý je sluha. To je postavení Brahmy i mravence. *Yas tv indragopam athavendram aho sva-karma.* Počínaje Pánem Indrou a indragópou (bezvýznamným hmyzem) konče sklízí každý plody své karmy. Svoji budoucí karmu, své příští

tělo, si vytváříme již v tomto životě. Nyní si užíváme a trpíme podle výsledků minulé karmy a podobně si vytváříme další karmu pro své příští tělo. Správně bychom měli jednat tak, abychom již nemuseli dostat žádné další tělo. Jak je to možné? Jednoduše se musíme snažit porozumět Kršnovi. Kršna říká v Bhagavad-gítě (4.9):

janma karma ca me divyam
evaṁ yo vetti tattvataḥ
tyaktvā dehaṁ punar janma
naiti mām eti so ’rjuna

„Kdo zná transcendentální povahu Mého zjevení a Mých činů, když opouští své tělo, nezrodí se znovu v tomto hmotném světě, nýbrž dosáhne Mého věčného sídla, ó Ardžuno.“

Zdá se to velice jednoduché, ale porozumět Kršnovi je ve skutečnosti velice obtížné. Stanou-li se však z nás oddaní Kršny, můžeme Kršnovi porozumět velmi snadno. Naše pokusy porozumět Kršnovi pomocí džňány, karmy nebo jógy skončí neúspěšně. Existuje mnoho druhů jogínů, ale ten, který je oddaný Kršnovi, je z nich nejvyšší. Šrí Kršna stojí nade všemi jógovými systémy. V Indii je mnoho jogínů, kteří dokáží zázračné věci. Mohou chodit po vodě, podle svého přání mohou být velice lehcí nebo těžcí atd., ale co je to ve srovnání s

mystickými silami Pána Kršny? Působením Jeho sil se obrovské planety vznášejí v prostoru. Kdo dokáže, aby se ve vzduchu vznášel třeba jen malý kámen? Jogí někdy může předvést nějakou mystickou sílu a vytvořit malý kousek zlata a my jsme tak hloupí, že ho považujeme za Boha. Zapomínáme, že skutečný jogí, Samotný Nejvyšší Pán, vytvořil miliony zlatých dolů, které se vznášejí v prostoru. Lidé vědomí si Kršny se nenechají podvést jogíny, kteří se prohlašují za Bhagavána. Oddaný Kršny chce sloužit pouze největšímu jogínovi, Jógéšvarovi (*varimṇaḥ sarva-yoginām*). Protože se snažíme stát se Jeho oddanými, přijímáme Jógéšvaru jako Nejvyšší Osobnost Božství. Kršna Samotný říká v Bhagavad-gítě (18.55):

bhaktyā mām abhijānāti
yāvān yaś cāsmi tattvataḥ
tato māṁ tattvato jñātvā
viśate tad-anantaram

„Pouze oddanou službou mohu být pochopen takový, jaký jsem, jako Nejvyšší Osobnost Božství. A když si Mě někdo na základě takové oddanosti plně uvědomí, může vstoupit do Božího království.“

Tato metoda je ve skutečnosti velice jednoduchá. Nejprve musí člověk realizovat, že prvním problémem je nadvláda smrti. V současné době považujeme smrt za

nevyhnutelnou, ale ve skutečnosti nevyhnutelná není. Někdo může jít do vězení, ale vězení není povinné pro všechny. Do vězení se člověk dostane za své činnosti. Všichni tam nemusí. Pravým domovem živých bytostí je Vaikunthalóka.

paras tasmāt tu bhāvo ’nyo
’vyakto ’vyaktāt sanātanaḥ
yaḥ sa sarveṣu bhūteṣu
naśyatsu na vinaśyati
avyakto ’kṣara ity uktas
tam āhuḥ paramāṁ gatim
yaṁ prāpya na nivartante
tad dhāma paramaṁ mama

„Existuje však jiná příroda, která je věčná a transcendentální projevené a neprojevené hmotě. Je nejvyšší a není nikdy zničena. Nezaniká, ani když tento svět zanikne. Védántisté ji popisují jako neprojevenou a nehynoucí, je známa jako nejvyšší cíl a ten, kdo jí dosáhne, se již nikdy nevrátí. To je Mé svrchované sídlo.“

Na Vaikunthalóce je všechno. Můžeme tam žít věčným životem, plným blaženosti a poznání (*sac-cid-ānanda*). Nemusíme zůstávat v hmotném světě. Nejsnadnější způsob, jak se dostat na Vaikunthalóku, je: *janma karma ca me divyam evaṁ yo vetti tattvataḥ.* Pouze se

snažte porozumět Kršnovi. Proč Kršna sestupuje? Co dělá? Odkud přichází? Proč přichází v lidské podobě? Musíme se tomu snažit porozumět a studovat Kršnu podle toho, jak Sám Sebe popisuje v Bhagavad-gítě. Je to snad těžké? Bůh Osobně vysvětluje, kdo je, a přijmeme-li Bhagavad-gítu takovou, jaká je, nebudeme se muset již dále převtělovat. *Tyaktvā dehaṁ punar janma naiti.* Již nebudeme muset zakoušet rození a smrt, protože můžeme rozvinout své duchovní tělo (*sac-cid-ānanda-vigraha*) a žít šťastně v Kršnově rodině. Kršna se o nás stará již zde a postará se o nás i tam. Naše radost spočívá v návratu domů, zpátky k Bohu, kde můžeme jíst, pít a radovat se v Kršnově společnosti.

Kapitola třetí

Jak porozumět Pánovým skutkům

TEXT 3

yad yad vidhatte bhagavān
svacchandātmātma-māyayā
tāni me śraddadhānasya
kīrtanyāny anukīrtaya

Prosím popiš přesně všechny skutky a zábavy Nejvyššího Pána, Osobnosti Božství, který je plný Svých vlastních tužeb a který provádí všechny tyto činnosti prostřednictvím Své vnitřní energie.

Slovo *anukīrtaya* je velice důležité. *Anukīrtaya* znamená „následovat přesný popis“ — nevymýšlet si tedy nějaké vlastní popisy, ale následovat. Šaunaka Rši požádal Sútu Gósvámího, aby přesně vylíčil, co slyšel od svého duchovního mistra Šukadévy Gósvámího o transcendentálních zábavách, které Pán projevuje Svou vnitřní energií. Bhagaván, Nejvyšší Osobnost Božství, nemá hmotné tělo, a může mít jakýkoliv druh těla podle Svého svrchovaného přání. To je možné prostřednictvím Jeho vnitřní energie. Pánovým zábavám můžeme porozumět následováním některého z autorizovaných způsobů oddané služby.

śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ
smaraṇaṁ pāda-sevanam
arcanaṁ vandanaṁ dāsyaṁ
sakhyam ātma-nivedanam
„Opěvovat svaté jméno, podobu, zábavy, vlastnosti a společnost Pána, naslouchat vyprávění o nich a vzpomínat na ně, sloužit Mu podle času, místa a vykonavatele, uctívat Božstva, skládat Mu modlitby, neustále se považovat za Jeho věčného sluhu, přátelit se s Kršnou a odevzdat Mu naprosto všechno — to je devět způsobů oddané služby.“ (Šrímad-Bhágavatam 7.5.23)
Naslouchání, opěvování Nejvyššího Pána, vzpomínání na Něj, služba Jeho lotosovým nohám, uctívání, skládání modliteb, jednání jako Jeho sluha, přátelství s Ním a odevzdání všeho Pánovi — to je devět základních způsobů oddané služby. První jsou *śravaṇaṁ kīrtanam*, naslouchání a opěvování. Člověk musí mít velkou touhu naslouchat a opěvovat. Jak je řečeno v Bhagavad-gítě (9.14):
satataṁ kīrtayanto māṁ
yatantaś ca dṛḍha-vratāḥ
namasyantaś ca māṁ bhaktyā
nitya-yuktā upāsate

„Tyto velké duše Mě neustále velebí, s velkou odhodlaností se snaží, klaní se přede Mnou a nepřetržitě Mě oddaně uctívají.“
Musíme hovořit o Božských činnostech Nejvyšší Osobnosti nebo je opěvovat, ale nejprve o nich musíme naslouchat. Šrímad-Bhágavatam přednášel Šukadéva Gósvámí a Maháródž Paríkšit naslouchal. Následně i my naslouchámе o Kršnovi a potom o Něm hovoříme (*śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ*). Když hovoříme o Višnuovi, myslíme tím Kršnu. Višnu je expanzí Kršny, a *viṣṇu-tattva* tedy pochází od Kršny. Mluvíme-li o Višnuovi, chápeme, že původcem Višnua je Kršna. Šrí Kršna říká v Bhagavad-gítě (10.2): *aham ādir hi devānām.* „Já jsem zdrojem polobohů.“
Nejdůležitějšími polobohy jsou Brahmá, Šiva a Višnu. Na počátku stvoření byl Pán Višnu a z Něj se narodil Brahmá. Z Brahmy se narodil Šiva a tito tři bozi se starají o tři kvality hmotné přírody. Višnu zastupuje kvalitu dobra (*sattva-guṇa*), Brahmá kvalitu vášně (*rajo-guṇa*) a Šiva kvalitu nevědomosti (*tamo-guṇa*). Před stvořením neexistoval ani Brahmá, ani Šiva. Existoval pouze Kršna. Proto Kršna říká: *aham ādir hi devānām.* On je stvořitelem všech polobohů a všech ostatních živých bytostí. Po stvoření hmotného projevu jsou do něj umístěny živé bytosti. Ve Védách se říká, že

na začátku nebyl ani Brahmá, ani Šiva, ale pouze Nárájan (*eko nārāyaṇa āsīt*). Nárájan je další úplná expanze Kršny.

Z písem musíme pochopit, že Kršna je původcem všech. *Kṛṣṇas tu bhagavān svayam:* všechny višnu-tattvy a inkarnace jsou buď úplnými expanzemi, nebo expanzemi úplných expanzí Kršny. Je jich stejně jako vln na oceánu. Jsou to šaktjavéša-avatárové, guna-avatárové a svajam-avatárové a jejich popis najdeme ve Šrímad-Bhágavatamu. Všichni avatárové a všechny inkarnace jsou *svacchandātmā*, prosti strachu a úzkosti. Zakládáme-li nějaký podnik, objeví se mnoho problémů. Zvláště ředitel nebo majitel podniku má mnoho starostí. Sedí sice pohodlně ve své kanceláři, ale příliš šťastný není, protože neustále přemýšlí, jak udělat to či ono a jak vyřešit různé problémy. Taková je hmotná příroda, a proto se říká, že v hmotném světě nás neustále provází úzkost a strach. Když se Hiranjakašipu, otec Prahláda Mahárádže, zeptal svého syna: „Můj drahý chlapče, jakou nejlepší věc ses naučil od svých učitelů?“, Prahlád Mahárádž okamžitě odpověděl: *tat sādhu manye 'sura-varya dehināṁ sadā samudvigna-dhiyām asad-grahāt* (Šrímad-Bhágavatam 7.5.5). „Naučil jsem se, že materialisty zajímá jenom *asad-guṇa*.“ *Asat* znamená „to, co není“. Na této úrovni

bychom neměli zůstávat, měli bychom dojít na úroveň *sat* (*oṁ tat sat*). To nám radí Védy. Hmotný svět je *asad-vastu* — nemůže trvat věčně. V hmotném světě všechno existuje pouze dočasně; nakonec bude vše zničeno. Hmotný svět je pomíjivý. Májávádští filozofové říkají: *brahma satyaṁ jagan mithyā*. „Svrchovaná Pravda je skutečná, zatímco tento svět je falešný.“ Vaišnavové však neužívají slova *mithyā* (falešný), protože Bůh, Nejvyšší Brahman, je pravda, a z pravdy nemůže emanovat nic falešného. Zhotovíme-li ze zlata náušnici, je to také zlato. Nemůžeme říci, že náušnice je falešná. *Yato imāni bhūtāni jāyante:* Absolutní Pravda je Ten, ze kterého všechno emanuje. Jestliže všechno emanuje z Absolutní Pravdy, pak nemůže být nic falešné. Vaišnavští filozofové uznávají, že tento svět je pomíjivý, nikoliv však falešný, jak si myslí májávádští filozofové. Celý svět (*jagat*) emanoval z Nejvyššího, proto není *mithyā*, pouze je pomíjivý. Je to vysvětleno v Bhagavad-gítě (8.19): *bhūtvā bhūtvā pralīyate.* Hmotný svět vzniká, nějakou dobu existuje a pak je zničen. Není falešný, protože s jeho pomocí je možné realizovat Nejvyšší Pravdu. To je vaišnavská filozofie. Hmotný svět je pomíjivý, ale musíme ho použít k duchovním účelům. Vše, co použijeme v zájmu konečné Absolutní

Pravdy, se stává její součástí. Šríla Rúpa Gósvámí napsal:

anāsaktasya viṣayān
yathārham upayuñjataḥ
nirbandhaḥ kṛṣṇa-sambandhe
yuktaṁ vairāgyam ucyate
prāpañcikatayā buddhyā
hari-sambandhi-vastunaḥ
mumukṣubhiḥ parityāgo
vairāgyaṁ phalgu kathyate

(*Bhakti-rasāmṛta-sindhu* 1.2.255–56)

Slovo *mumukṣubhiḥ* poukazuje na osoby, které usilují o *mukti,* vysvobození. Když se člověku znechutí hmotné činnosti, chce zničit vše, co má něco společného s hmotným světem. Vaišnavové však říkají: *prāpañcikatayā buddhyā hari-sambandhi-vastunaḥ.* Všechno má nějaký vztah k Nejvyšší Osobě, Absolutní Pravdě. Například mikrofon je vyrobený z kovu, ale kov je pouze jinou podobou země. V Bhagavad-gítě (7.4) Šrí Kršna říká:

bhūmir āpo ’nalo vāyuḥ
khaṁ mano buddhir eva ca
ahaṅkāra itīyaṁ me
bhinnā prakṛtir aṣṭadhā

„Země, voda, oheň, vzduch, éter, mysl, inteligence a falešné ego — těchto osm prvků tvoří Mé oddělené hmotné energie.“ Jestliže je Kršna jejich zdrojem, jak by mohly být neskutečné? Vaišnava nikdy neříká, že prvky, jako například tento kov, nemají s Kršnou nic společného. Jedná se o produkt jedné z Jeho energií, právě tak jako je tento hmotný svět produktem Slunce. Nemůžeme říci, že sluneční svit je falešný, a zároveň prohlašovat, že Slunce je skutečné. Je-li Slunce skutečné, pak je i sluneční svit skutečný. Podobně nemůžeme říci, že hmotný vesmír je falešný. Může být pomíjivý, ale není falešný. Gósvámí a také Kršna Samotný nám říkají, že všechno patří Kršnovi a všechno má být použito v Jeho zájmu.

Stvoření emanuje z Bhagavána, Nejvyššího Pána, který nezná úzkost. Kršna se těší ve společnosti Své milované družky Šrímatí Rádhárání a hraje na flétnu. Jaký by to byl Bůh, kdyby měl strach? Dokonce i Brahmá a ostatní polobozi mají strach. Pán Brahmá neustále medituje, Pán Šiva svým tancem ničí vesmír, bohyně Kálí zabíjí svým mečem a tak dále. Polobozi mají spoustu práce, ale Kršna má vždy klid. Kršna, který zabíjí démony, je Vásudéva Kršna, není to původní Kršna. Původní Kršna nikam nechodí, nikdy neopouští Vrndávan. Vše ostatní, co Kršna vykonal, vykonal jako Vásudéva, Sankaršan,

Aniruddha nebo Pradjumna. Kršna se expanduje do různých podob, jako je například Sankaršan, Nárájan, Višnu, Mahá-Višnu, Garbhódakašájí Višnu a Kšíródakašájí Višnu. Bůh se může expandovat do mnoha podob.

advaitam acyutam anādim ananta-rūpam
ādyaṁ purāṇa-puruṣaṁ nava-yauvanaṁ ca
(*Brahma-saṁhitā* 5.33)

On je *ādi-puruṣa*, původní duše všech. *Govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi.* Pán Brahmá říká, že on sám není *ādi-puruṣa*, že skutečný *ādi-puruṣa* je Góvinda, Kršna. Kršna má mnoho expanzí (*advaitam acyutam anādim*). Nemá počátek, a je počátkem všeho. Expandoval se do mnoha podob. *Viṣṇu-tattva* se skládá z osobních expanzí (*bhagavat-tattva-svāṁśa*). My jsme také Kršnovy podoby, ale my jsme *vibhinnāṁśa*, oddělené expanze. Jsme expanzemi energií. Kršna uvádí v Bhagavad-gítě (7.5):

apareyam itas tv anyāṁ
prakṛtiṁ viddhi me parām
jīva-bhūtāṁ mahā-bāho
yayedaṁ dhāryate jagat

„Věz však, ó válečníku mocných paží, že kromě této nižší energie mám ještě jinou, vyšší energii, jež zahrnuje

živé bytosti, které bojují s hmotnou přírodou a udržují vesmír.“

Jīva-prakṛti neboli expanze *parā-prakṛti* patří do Kršnovy vyšší energie. Kršna je vždy a za každých okolností *svacchandātmā* — beze strachu. Nemá strach, ani když zabíjí démony. Je to potvrzeno i ve Védách:

na tasya kāryaṁ karaṇaṁ ca vidyate
na tat-samaś cābhyadhikaś ca dṛśyate
parāsya śaktir vividhaiva śrūyate
svābhāvikī jñāna-bala-kriyā ca

„Nejvyšší Pán není nucen dělat nic, protože vše je udržováno v chodu Jeho různými energiemi. Nikdo se Mu nevyrovná a nikdo Ho nepřevýší.“ (Švétášvatara Upanišad 6.8)

Kršna nemusí dělat nic Osobně. O všechno se starají Jeho energie. Když chce nějaký významný člověk něco udělat, jednoduše to řekne svému tajemníkovi, který všechno zařídí. Je si jist, že se na svého tajemníka může spolehnout a že bude vše učiněno podle jeho přání. Jeho tajemník je osoba, energie (*śakti*). Jestliže obyčejný člověk v tomto světě může mít mnoho energií v podobě svých zástupců, sotva si můžeme představit, jaké energie má Šrí Kršna. Šrí Kršna je *jagad-īśvara*, vládce celého vesmíru, a spravuje tedy celý vesmír. Hlupáci

říkají, že nad tímto vesmírem nestojí žádný mozek. Je to ale pouze jejich nevědomost. Z písem (šáster) se můžeme dozvědět, kdo je tímto mozkem. Šrí Kršna říká v Bhagavad-gítě (9.10):

mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ
sūyate sa-carācaram
hetunānena kaunteya
jagad viparivartate

„Pod Mým dohledem se otáčí hmotná příroda, jedna z Mých energií, a vydává vše pohyblivé i nehybné. Z této příčiny, ó synu Kuntí, je tento svět opětovně tvořen a ničen.“ V hmotném světě vidíme činnosti Kršnových energií na každém kroku. Přicházejí bouřky a déšť a díky dešti se urodí potrava, na které si pochutnáváme. To je popsáno v Bhagavad-gítě (3.14):

annād bhavanti bhūtāni
parjanyād anna-sambhavaḥ
yajñād bhavati parjanyo
yajñaḥ karma-samudbhavaḥ

„Všechna hmotná těla jsou živena obilím, jehož úroda závisí na dešti. Déšť přichází díky vykonávání jadžni (oběti) a jadžña se rodí z vykonávání předepsaných povinností.“ Původcem všeho je Nejvyšší Osobnost Božství. Prostřednictvím oběti (*yajña*) musíme uspokojit Nejvyšší Osobu a oběti se mohou provádět

tehdy, když je lidská společnost uspořádána podle společenského systému *varṇāśrama-dharma,* který se skládá ze čtyř společenských řádů (varen) a čtyř duchovních stavů (ášramů). Čtyři varny jsou bráhman, kšatrija, vaišja a šúdra a čtyři ášramy jsou brahmačarja, grhastha, vánaprastha a sannjás. Každá varna a každý ášram má svá pravidla, a dokud nebude lidská společnost rozdělena do těchto osmi skupin a dokud nebude jednat odpovídajícím způsobem, nemůže nastat na světě klid a mír.

varṇāśramācāravatā
puruṣeṇa paraḥ pumān
viṣṇur ārādhyate panthā
nānyat tat-toṣa-kāraṇam

„Nejvyšší Osobnost Božství, Pán Višnu, je uctíván náležitým vykonáváním předepsaných povinností podle varen a ášramů. Jinak není možné uspokojit Nejvyšší Osobnost Božství.“ (Višnu Purána 3.8.9)

Konečným cílem všech činností je uspokojení Nejvyššího Pána, Višnua. *Na te viduḥ svārtha-gatiṁ hi viṣṇum* (Šrímad-Bhágavatam 7.5.31). Hloupí lidé nevědí, že jejich konečným zájmem je uspokojit Višnua. Když nastane *dharmasya glāniḥ*, úpadek dharmy, přichází Kršna nebo Jeho inkarnace. *Yad yad vidhatte bhagavān:* i když přichází, neovlivní Ho strach.

Sestupuje působením Své vnitřní energie a nepotřebuje ničí pomoc. Má nejrozmanitější energie a všechny působí zcela bezchybně a dokonale (*parāsya śaktir vividhaiva śrūyate svābhāvikī jñāna-bala-kriyā ca*). Impersonalisté nemohou pochopit, jak v hmotném světě jde všechno tak dokonale, protože neporozuměli Nejvyšší Osobnosti Božství: *mohitaṁ nābhijānāti mām ebhyaḥ param avyayam.* Kršna říká v Bhagavad-gítě (7.14):

daivī hy eṣā guṇa-mayī
mama māyā duratyayā
mām eva ye prapadyante
māyām etāṁ taranti te

„Tato Má Božská energie, sestávající ze tří kvalit hmotné přírody, se dá stěží překonat. Ale ti, kdo se Mi odevzdají, ji snadno překročí.“ Člověk, který je pod vlivem tří kvalit hmotné přírody, nemůže porozumět Nejvyšší Osobnosti Božství. Nejvyšší Pán se však zjeví Svým oddaným.

Kršnovi musíme porozumět vpravdě, potom bude náš život úspěšný. Povrchní poznání nás k dokonalosti nedovede. Proto se zde říká: *tāni me śraddadhānasya kīrtanyāny anukīrtaya*. Slovo *anukīrtaya*, o kterém jsme již mluvili, znamená, že bychom neměli vytvářet nic nového. *Anu* znamená „následovat“. Bhagavat-tattvě

nebo Bhagavánovi můžeme porozumět pouze prostřednictvím parampary, systému učednické posloupnosti.

evaṁ paramparā-prāptam
imaṁ rājarṣayo viduḥ
sa kāleneha mahatā
yogo naṣṭaḥ paran-tapa

„Tak byla tato nejvyšší věda předávána posloupností duchovních učitelů a takto ji přijali svatí králové. Během času však byla posloupnost přerušena, a proto se zdá, že původní věda je ztracena.“ (Bhagavad-gítá 4.2)

V dřívějších dobách byli králové (*rājā*) zároveň i velkými světci. Nebyli to žádní obyčejní lidé, kteří by pili a tancovali. Všichni byli zároveň mudrci (*ṛṣi*) a tak tomu bylo až do doby Mahárádže Paríkšita. Byli vychováváni takovým způsobem, aby se z nich nestali obyčejní lidé, ale byli zváni *naradeva*. *Naradeva* je Bhagaván v lidské podobě. Král byl uctíván, protože byl *rājarṣi*, král a světec v jedné osobě. Šrí Kršna říká, že pouze král, který zná smysl života, může být dobrým vládcem. Jestliže ho nezná, bude si myslet, že jídlo, spánek, sex a obrana jsou všechno na světě a občané jeho země budou žít jako zvířata. Dnes nikdo neví, jaký je cíl lidského života, a proto všechny naděje hloupých lidí tohoto věku, kteří chtějí dosáhnout štěstí, končí

zklamáním. *Na te viduḥ svārtha-gatiṁ hi viṣṇuṁ durāśayāḥ.* Lidé usilují o štěstí v hmotném světě a shánějí se po všemožných hmotných věcech, ale jejich plány zůstanou vždy nesplněny. Ve světové historii již bylo mnoho vůdců, kteří tvrdě pracovali, ale zemřeli, aniž se dočkali výsledku. Ani přes veškeré snahy se jim nepodařilo dosáhnout toho, co zamýšleli. Napoleon, Hitler, Gándhí, Nehru a mnoho dalších — nikdo nebyl nakonec úspěšný. To je *durāśaya*. Konečným cílem života je porozumět Višnuovi, ale lidé se přesto neustále slepě snaží uspokojit své smysly. Když jeden slepec povede druhého, kam dojdou? Když je vůdce i následovník slepý, pak oba spadnou do škarpy, protože jsou omezeni svou slepotou.

Śravaṇaṁ kīrtanam, naslouchání a opěvování, je počátkem *bhakti*, oddané služby. Proto se říká: *tāni me śraddadhānasya kīrtanyāny anukīrtaya.* Slovo *anukīrtaya* znamená následovat systém parampary. Nejprve musíme získat informace od autorit, potom můžeme říkat pravdu. Musíme se naučit jak popsat Absolutní Pravdu, Bhagavána a Jeho činnosti, Jeho milost a Jeho soucit k živým bytostem. Nejvyšší Pán si přeje dát nám více poznání a osvícení, nežli chceme my sami. Dává nám Svá písma, Své oddané a systém parampary, ale je jen na nás, abychom

toho náležitě využili. Hnutí pro vědomí Kršny se snaží poskytnout společnosti správný náhled na Absolutní Pravdu. Nešíříme žádnou smyšlenou filozofii. Proč bychom měli zbytečně ztrácet čas vymýšlením nepravé filozofie? Nejvyšší autorita nám již poskytla tolik informací. Jediné, co máme udělat, je vzít védská písma, učit se a pak poznání rozdávat. To je mise Šrí Čaitanji Maháprabhua.

bhārata-bhūmite haila manuṣya-janma yāra
janma sārthaka kari' kara para-upakāra
(*Caitanya-caritāmṛta, Ādi* 9.41)

Každý, a zvláště ten, kdo se narodil v Bháratavarši, v Indii, je povinen s pomocí védské literatury dovést svůj život k dokonalosti. V současné době se snažíme rozvíjet pouze technické poznání, ale skutečné vzdělání znamená vyřešit všechny životní problémy. Transcendentální vzdělání znamená naučit se, jak je možné zbavit se pout k hmotnému životu, a to je možné tehdy, budeme-li naslouchat o Pánových transcendentálních činnostech.

Kapitola čtvrtá

Obraťte se na pravého gurua

TEXT 4

sūta uvāca
dvaipāyana-sakhas tv evaṁ
maitreyo bhagavāṁs tathā
prāhedaṁ viduraṁ prīta
ānvīkṣikyāṁ pracoditaḥ

Šrí Súta Gósvámí řekl: Nejmocnější mudrc Maitréja byl Vjásadévovým přítelem. Potěšen a povzbuzen Vidurovými otázkami, promluvil následovně.

Otázky a odpovědi mohou být uspokojivé jen v případě, když má tazatel upřímný zájem a když je tázaný autorizovaný. Maitréja je považován za mocného mudrce, a proto je označen slovem *bhagavān*. Tímto slovem může být označen nejen Samotný Bhagaván, Nejvyšší Osobnost Božství, ale také ten, kdo je téměř stejně mocný jako Nejvyšší Pán. Maitréja je zde pro svoji duchovní vyspělost označen jako *bhagavān*. Byl důvěrným přítelem Dvaipájany Vjásy, inkarnace Nejvyššího Pána. Maitréju Vidurovy otázky potěšily, protože to byly dotazy hodné pokročilého oddaného Pána. Maitréja pak s radostí odpovídal. Otázky a odpovědi mohou být velice povzbudivé a duchovně

hodnotné jen tehdy, hovoří-li spolu o transcendentálních námětech oddaní stejné mentality.
To je védský způsob získávání poznání. Člověk se musí obrátit na správnou osobu, gurua, a pokorně naslouchat jeho výkladu transcendentálního poznání. Šrí Kršna radí v Bhagavad-gítě (4.34):
tad viddhi praṇipātena
paripraśnena sevayā
„Obraťse na duchovního učitele a uč se od něho pravdě. Dotazuj se ho se vší pokorou a věrně mu služ.“
Transcendentální poznání není příliš složité, ale je třeba znát správný způsob, jak ho získat. Někdy se nám pokazí diktafon nebo psací stroj, ale když půjdeme za technikem, který se v přístroji vyzná, může nám ho ihned opravit. Je nutné znát správný způsob. Půjdeme-li s pokaženým diktafonem za kopáčem výkopů, nepomůže nám. Kopáč umí kopat jámy, ale v diktafonech se nevyzná. Šástry nám proto nařizují, abychom se při hledání transcendentálního poznání obrátili na správnou osobu. *Tad-vijñāna* označuje transcendentální poznání, nikoliv hmotné. Lékař může mít o těle hmotné poznání, ale nemá vědomosti o duši uvnitř. Studuje jen mechanické uspořádání těla, které je pouhým strojem (*yantra*) vytvořeným hmotnou

přírodou. Také v Bhagavad-gítě (18.61) je tělo označeno jako stroj:

īśvaraḥ sarva-bhūtānāṁ
hṛd-deśe 'rjuna tiṣṭhati
bhrāmayan sarva-bhūtāni
yantrārūḍhāni māyayā

„Svrchovaný Pán dlí v srdci každého, ó Ardžuno, a řídí putování všech živých bytostí, jež jsou jakoby zasazeny do stroje vytvořeného z hmotné energie."

Lidem příliš připoutaným k tomuto hmotnému stroji se doporučuje provádět jógu. Člověk zapletený v tělesném pojetí se má naučit soustředit mysl pomocí tělesné gymnastiky. Při hatha-józe se podrobuje různým pravidlům a provádí tělesná cvičení, ale skutečným cílem je porozumět Višnuovi, Nejvyššímu. Jógové systémy jsou určeny pro tělo, ale bhakti je transcendentální fyzickým metodám. Bhakti je *tad-vijñāna* — transcendentální hmotnému chápání. Chceme-li skutečně porozumět duchovnímu životu a duchovnímu poznání, musíme se obrátit na gurua. Slovo *guru* znamená „těžký" — těžký poznáním. A jakým poznáním? *Tad-vijñāna.* Tíhou je *brahma-niṣṭhā* — připoutanost k Brahmanu a k Parabrahmanu, Bhagavánovi. To je kvalifikace gurua. *Brahmaṇy upaśamāśrayam.* V Mundaka

Upanišadě (1.2.12) se říká — *tad-vijñānārthaṁ sa gurum evābhigacchet:* „Chceme-li porozumět transcendentální vědě, musíme se obrátit na pravého duchovního mistra.“ Ve Šrímad-Bhágavatamu (11.3.21) je podobně uvedeno:

tasmād guruṁ prapadyeta
jijñāsuḥ śreya uttamam

„Každý, kdo upřímně touží po skutečném štěstí, musí vyhledat pravého duchovního mistra a odevzdat se mu přijetím zasvěcení.“

Upanišady nám říkají, že guru je ten, kdo obdržel poznání nasloucháním Véd. *Śrotriyaṁ brahma-niṣṭham.* Védy se nazývají *śruti* a pravý guru musí být v posloupnosti učedníků, kteří vyslechli védské poznání. Jak stojí v Bhagavad-gítě (4.2): *evaṁ paramparā-prāptam.* Pravý guru neučí žádné vlastní vymyšlené poznání, jeho poznání je autorizované a získané prostřednictvím parampary. Je také neustále ponořený do služby Nejvyšší Osobnosti Božství (*brahma-niṣṭham*). To jsou jeho dvě kvalifikace: musel vyslechnout védské poznání od učednické posloupnosti a musí být stálý ve službě Nejvyššímu Pánu. Nemusí být velkým učencem, stačí, když vše vyslechl od správné autority. Bůh nám dal uši k naslouchání a pouhým nasloucháním se z nás mohou stát velcí

kazatelé. Nepotřebujeme doktoráty ani akademické tituly. Člověk může zůstat tím, čím je. Žádných změn není zapotřebí.

K tomu účelu slouží varnášrama-dharma, zakládající se na rozdělení společnosti na čtyři varny a čtyři ášramy. Dokud není civilizace rozdělena do těchto osmi skupin, je to pouze zvířecí společnost. Je zapotřebí systematické rozčlenění a organizace. Například tělo má různé části: hlavu, ruce, žaludek a nohy. Bez podobného uspořádání nebude fungovat žádná společnost, neboť jinak nastane zmatek. Slova *sthāne sthitāḥ* znamená „následovat varnášrama-dharmu“. Dokonce i šúdra může pochopit, co je Brahman, a v tom případě se z něho stane automaticky bráhman. Je pouze nutné pozorně naslouchat. To je všechno.

Vidura tedy naslouchal MaitréjoviRšimu a Maitréja Rši byl velice potěšen. Pokud neuspokojíme gurua, nemůžeme získat náležité poznání. To je docela přirozené. Gurua musíme přijmout s náležitou úctou a nabídnout mu pohodlné místo k sezení, a je-li guru spokojen s naším chováním, může mluvit velice otevřeně a volně, což studentovi velmi prospěje. Chodit za guruem pro radu a pak jeho pokyny nedodržovat je pouhá ztráta času. Také bychom se neměli obracet na duchovního mistra vyzývavě, ale s úmyslem sloužit mu.

Slovo *nipat* znamená „poklesnout“ a *pra* znamená „bez výhrad“. Základem transcendentálního poznání je *praṇipāta*. Kršna proto říká: *sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja* — „Odevzdej se pouze Mně.“ Přesně tak, jak se odevzdáváme Kršnovi, se musíme odevzdat Jeho představiteli, duchovnímu mistru. Guru je Kršnův vnější zástupce a vnitřní guru je Samotný Pán sídlící v srdcích všech. Kršna není pouze na Vaikuntě nebo v Gólóce Vrndávaně. Je všude — dokonce i v atomu. *Goloka eva nivasaty akhilātma-bhūtaḥ* (Brahma-sanhitá 5.37). To je definice Paramátmy, Nadduše. Já jsem *ātmā*, duše, a vy jste také *ātmā*. Všichni jsme ve svých tělech, já ve svém a vy zase ve svém, ale Paramátmá je všude. V tom spočívá rozdíl mezi átmou a Paramátmou. Někteří se chybně domnívají, že mezi nimi není žádný rozdíl, ale rozdíl mezi nimi je. Jsou totožné v tom, že obě jsou živými bytostmi (*nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām*), ale kvantitativně se liší. Kršna říká v Bhagavad-gítě (13.3):

kṣetra-jñaṁ cāpi māṁ viddhi
sarva-kṣetreṣu bhārata

„Ó Bháratovče, měl bys vědět, že Já jsem také znalcem sídlícím ve všech tělech.“ *Kṣetrajña* je vlastníkem kšétry, těla. Individuální duše není ve skutečnosti

vlastníkem, ale hostem. V každém domě je nájemník a majitel. Nájemník je hostem a majitel je pánem a skutečným vlastníkem. Podobně je *ātmā* pouhým nájemníkem či hostem v těle; skutečným majitelem je Paramátmá. Když majitel řekne nájemníkovi, aby odešel, nájemník musí z domu odejít. Podobně i my musíme opustit své tělo, když nám to Paramátmá nařídí. Chceme-li obdržet védské poznání, musíme se obrátit na pravého gurua. Jeho kvalifikace jsou popsané v šástrách. Ve Šrímad-Bhágavatamu (11.3.21) je řečeno:

tasmād guruṁ prapadyeta
jijñāsuḥ śreya uttamam

Neměli bychom přijímat gurua, pokud nemáme vážný zájem poznat konečný cíl života. Obyčejný člověk, kterého zajímá jen pohodlný život, žádného gurua nepotřebuje. V dnešní době si však pod slovem guru naneštěstí představíme někoho, kdo nám může dát lék pro tělo. Lidé chodí za Mahátmadžím a žádají: „Trpím touto nemocí. Prosím, pomozte mi.“ A Mahátmadží řekne: „Ano, znám mantru, která tě uzdraví a přinese ti úspěch. Dej mi nějaké peníze a já ti ji řeknu.“ To není pravý guru. Člověk by se měl obrátit na gurua, aby se naučil, co je *tattva,* Absolutní Pravda. Gurua bychom neměli hledat jen proto, abychom si vyléčili nějaké hmotné nemoci, na to stačí obyčejný lékař. Někdy si

také lidé myslí, že guru je někdo, kdo jim pomůže vydělat spoustu peněz, ale šástry nic takového nepotvrzují. Guru je ten, kdo zná Védy a védské závěry. Závěrem Véd je porozumět Kršnovi. *Vedaiś ca sarvair aham eva vedyaḥ:* „Pomocí všech Véd mohu být poznán.“ (Bhagavad-gítá 15.15)
Kršnovi nemusíme porozumět úplně. Není to ani možné. Naše schopnosti nám nedovolují porozumět nekonečnému. *Advaitam acyutam anādim ananta-rūpam* (Brahma-sanhitá 5.33). S naším omezeným poznáním nemůžeme porozumět neomezenému — vždyť ani Kršna Samotný nemůže v plnosti poznat Sám Sebe. Jeho krása a přitažlivost jsou nekonečné, a proto na Sebe bere podobu Šrí Čaitanji Maháprabhua a prožívá extatické pocity Šrímatí Rádhárání (*rādhā-bhāva-dyuti*), aby pochopil, proč je tak přitažlivý. Jestliže ani Kršna nedokáže pochopit hranice Své vlastní přitažlivosti a blaženosti, pak to jistě nebude možné ani pro nás. I když Kršnovi porozumíme jen do určité míry, bude to naše dokonalost. Proto Kršna říká: *janma karma ca me divyam evaṁ yo vetti tattvataḥ.* Jestliže však nepochopíme Kršnu správně a budeme si myslet, že je to obyčejný člověk jako my, stanou se z nás múdhové, hlupáci. Kršnovo tělo se neskládá z hmotných prvků jako naše, a jestliže si to

myslíme, pak se dopouštíme velkého omylu. Hmotná příroda patří Kršnovi a On je její vládce. My jsme však hmotnou přírodou ovládáni a v tom je ten rozdíl. Skutečně moudrý člověk ví, že *prakṛti,* hmotná příroda, pracuje pod Kršnovým vedením. Není možné pochopit, jak k tomu dochází a poznat všechny detaily, ale můžeme tomu porozumět principiálně. *Janmādy asya yato 'nvayād itarataś ca:* vše emanuje ze Svrchované Absolutní Pravdy, Kršny. Takové poznání úplně stačí. Potom můžeme své poznání prohlubovat a zjišťovat, jakým způsobem hmotná příroda pracuje pod Kršnovým vedením. Moderní vědci se mylně domnívají, že hmotná příroda existuje nezávisle a že vše se vyvinulo nějakým chemickým procesem. Život nepochází pouze ze života nebo z chemické evoluce. Jak Kršna říká v Bhagavad-gítě (10.8):

ahaṁ sarvasya prabhavo
mattaḥ sarvaṁ pravartate

„Jsem zdrojem všech duchovních a hmotných světů. Všechno pochází ze Mne.“ Ke stejnému závěru také dochází Védánta-sútra: *janmādy asya yataḥ.* „Brahman je Ten, ze kterého vše emanuje.“ Slovo „vše“ označuje živé bytosti i neživou hmotu. Hmota i živé bytosti pocházejí z Kršny a celý svět není ničím jiným než kombinací hmoty a ducha, *prakṛti* a živé bytosti.

Hmotná energie je nižší a duchovní energie je vyšší. Proč? Vyšší energie (*jīva-bhūta*), živá bytost, ovládá hmotnou přírodu. Vlastně ji neovládá, jen se ji snaží využívat. Například lidé jsou pokročilé živé bytosti a využitím neživé hmoty vytvořili moderní civilizaci. To je naše výsada. My jsme však také *prakṛti*, *parā prakṛti*. Takto můžeme pochopit, co je to *tattva-jñāna*. Šrímad-Bhágavatam je komentářem Védánta-sútry. Védánta-sútra vysvětluje, že Nejvyšší je zdrojem všeho a povaha tohoto zdroje je vysvětlena ve Šrímad-Bhágavatamu (1.1.1): *janmādy asya yato 'nvayād itarataś cārtheṣv abhijñaḥ svarāt* — je *abhijña*, vědomý. Hmota nemá vědomí a teorie moderní vědy, že život pochází z hmoty, je chybná. Podstata, ze které vše emanuje, je *abhijña*, vědomá, což znamená, že má schopnost chápání. Bhágavatam (1.1.1) také říká: *tene brahma hṛdā ya ādi-kavaye*. Kršna poučil Brahmu o védském poznání. Pokud by původním zdrojem nebyla živá bytost, jak by potom tento zdroj mohl předávat poznání? Vjásadéva sepsal Šrímad-Bhágavatam a také Védánta-sútru. Májávádští filozofové zdůrazňují Šankaráčárjův komentář Védánta-sútry, Šáríraka-bhášju, který však není původním komentářem Védánta-sútry. Původní komentář napsal autor samotný, Šríla Vjásadéva, pod názvem Šrímad-

Bhágavatam. Chceme-li porozumět skutečnému významu Védánta-sútry, musíme studovat komentář, který napsal její autor. Šrí Kršna říká v Bhagavad-gítě (13.5):

ṛṣibhir bahudhā gītaṁ
chandobhir vividhaiḥ pṛthak
brahma-sūtra-padaiś caiva
hetumadbhir viniścitaiḥ

„Toto poznání o poli působnosti a znalci pole popsali již mnozí svatí mužové v různých védských písmech. Zvláště je podáno ve Védánta-sútře se všemi argumenty o příčině a důsledku.“

Transcendentální poznání je naprosto logické. Podle védského systému musí áčárja nejprve porozumět Védánta-sútře (Brahma-sútře) a teprve potom může být přijat za áčárju. Védánta-sútru vysvětlila jak májávádská sampradája, tak i vaišnavská sampradája. Nemůžeme porozumět Brahmanu, aniž jsme pochopili Védánta-sútru. Vidura dostal transcendentální poznání od Maitréji a zde je uvedeno, že Maitréja je Vjásadévovým přítelem. To znamená, že Vidura i Maitréja znají totéž, co zná Vjásadéva. Musíme se obrátit na duchovního mistra, který přichází v duchovní posloupnosti od Vjásadévy. Kdokoliv může prohlašovat, že následuje Vjásadévu, ale musí ho *skutečně* následovat. Vjásadéva

přijal Kršnu jako Nejvyšší Osobnost Božství a Ardžuna také přijal Kršnu jako Parabrahman, Nejvyšší Osobu. Můžeme namítnout, že Ardžuna takto přijímal Kršnu, protože byl Jeho přítel, ale samotný Ardžuna vzápětí říká, že Kršnu přijal i Vjásadéva.

paraṁ brahma paraṁ dhāma
pavitraṁ paramaṁ bhavān
puruṣaṁ śāśvataṁ divyam
ādi-devam ajaṁ vibhum
āhus tvām ṛṣayaḥ sarve
devarṣir nāradas tathā
asito devalo vyāsaḥ
svayaṁ caiva bravīṣi me

„Ardžuna pravil: Jsi Nejvyšší Brahman, jsi konečné a nejvyšší útočiště, jsi nejčistší, jsi Absolutní Pravda a prvotní Bůh. Jsi věčná, transcendentální, původní a nezrozená Osoba a všepronikající krása. Všichni velcí světci, Nárada, Asita, Dévala a Vjása, to o Tobě prohlašují a nyní mi to říkáš Ty Sám.“ (Bhagavad-gítá 10.12 – 13)

Vjásadéva přijal Kršnu jako *paraṁ brahma* a svůj komentář na Védánta-sútru začal slovy *oṁ namo bhagavate vāsudevāya.* Chceme-li Védánta-sútře skutečně porozumět, musíme se obrátit na představitele Vjásadévy jako je Maitréja. Maitréja je zde také osloven

jako *bhagavān,* přičemž Nejvyšší Bhagaván je samozřejmě Samotný Kršna (*kṛṣṇas tu bhagavān svayam*). Slovo *bhagavān* se však také vztahuje na ostatní mocné osobnosti jako Pán Brahmá, Pán Šiva, Vjásadéva nebo Maitréja. Skutečný Bhagaván je Samotný Kršna, ale tyto velké osobnosti získaly o Kršnovi nejvyšší možné poznání. Kršnu není možné poznat úplně. Ani Samotný Nárájan to nedokáže. Ti však, kteří zcela následují Kršnovy pokyny, jsou také někdy osloveni jako Bhagaván. Existuje možná mnoho nepravých Bhagavánů, ale opravdový Bhagaván je ten, který zná Kršnovo učení. Vidura velice toužil po transcendentálním poznání a Maitréja z toho měl velkou radost. Duchovního mistra můžeme potěšit jednoduše tím, že se mu odevzdáme se slovy: „Pane, nyní jsem váš věrný služebník. Prosím, přijměte mě a řekněte mi, co mám učinit.“ Ardžuna byl Kršnův důvěrný přítel, ale před tím, než od Něj obdržel Šrímad Bhagavad-gítu, se Mu odevzdal: *śiṣyas te 'haṁ śādhi māṁ tvāṁ prapannam.* „Nyní jsem Tvým učedníkem a Tobě odevzdanou duší. Prosím, pouč mě.“ (Bhagavad-gítá 2.7)

Takto se má správně požádat o poznání. S pyšným a vyzývavým přístupem se k duchovnímu učiteli nechodí. Člověk musí mít upřímnou touhu porozumět duchovní

vědě a nesmí se považovat za nadřazeného guruovi. Je nutné najít gurua, kterému se může člověk odevzdat a není-li to možné, nemá ztrácet čas. Odevzdá-li se náležité osobě, může transcendentálnímu poznání velice rychle porozumět.

Kapitola pátá

Pán Kapila se ujímá Své matky Dévahúti

TEXT 5

maitreya uvāca
pitari prasthite ’raṇyaṁ
mātuḥ priya-cikīrṣayā
tasmin bindu-sare ’vātsīd
bhagavān kapilaḥ kila

Maitréja řekl: Když Kardama odešel do lesa, Pán Kapila zůstal na břehu Bindu-saróvary, aby potěšil Svou matku Dévahúti.

V otcově nepřítomnosti je povinností dospělého syna postarat se o svou matku a sloužit jí co nejlépe, aby nepociťovala odloučení od manžela. Jakmile syn dospěje a může převzít rodinné záležitosti, je povinností muže odejít z domova. To je védský systém života hospodářů. Nikdo by neměl zůstávat zapletený do rodinného života až do okamžiku smrti. Musí odejít. O rodinné záležitosti a manželku se může postarat dospělý syn.

Kardama Muni byl velký jogí a o rodinný život neměl příliš velký zájem. Přesto se však rozhodl oženit a Svájambhuva Manu mu dal za manželku svoji dceru Dévahúti, aby mu sloužila jako jeho žena. Kardama

Muni byl jogí, který žil v malé chatrči, a Dévahúti byla princezna, dcera krále. Jelikož nebyla zvyklá pracovat, velice zeslábla a Kardama Muni se nad ní slitoval: „Tato dívka ke mně přišla, a nyní je to pro ni velice obtížné.“ Svou mystickou silou stvořil ohromný palác s mnoha služebníky, zahradami a bohatstvím. A nejen to, vytvořil také ohromnou vesmírnou loď velkou jako malé město. Letecké společnosti dokázaly vyrobit Boeingy 747, které jsou opravdu velké, ale Kardama Muni dokázal svou mystickou silou stvořit vesmírnou loď, ve které byly jezera, paláce a zahrady. Tento koráb mohl cestovat po celém vesmíru. Moderní vědci s velkým úsilím stavějí vesmírné lodi, aby se dostali na Měsíc, ale Kardama Muni dokázal vytvořit velký vesmírný koráb, který mohl doletět na všechny planety. To všechno je možné jógovými silami.

Existují různé *siddhi*, jógové dokonalosti — *aṇimā, laghimā, prāpti* atd. — a jogíni dokážou udělat vše, co si přejí. To je skutečná jóga. Jogínem se člověk nestane tím, že si bude ucpávat nosní dírky a cvičit nějakou gymnastiku. Musí vyvinout tyto *siddhi*. Pomocí takových sil se jogí může stát velice malým nebo velkým, těžkým nebo lehkým. Může si v okamžiku vytvořit cokoliv a může cestovat, kam se mu zachce. Kardama Muni byl dokonalý siddhi-jogí. Se svou ženou

Dévahúti měl devět dcer, které dal za manželky Pradžápatiům, jako byl Dakša Maháródž a ostatní. Jeho jediným synem byl právě Kapiladéva, inkarnace Kršny. Kapiladéva je jeden z mahádžanů.

Slovo *mahājana* znamená „autorita“ a podle védských šáster je dvanáct autorit: Svajambhú, Nárada, Šambhu, Kumár, Kapila, Manu, Prahlád, Džanaka, Bhíšma, Bali, Šukadéva Gósvámí a Jamarádž. Svajambhú je Brahmá a Šambhu je Šiva. Chceme-li se přiblížit Nejvyšší Osobnosti Božství a porozumět cíli duchovního života, musíme následovat tyto autority. *Mahājano yena gataḥ sa panthāḥ.* Mahádžanové následují pravidla a zásady, které vyslovil Kršna, Nejvyšší Osobnost Božství v Bhagavad-gítě.

Sami jen velice těžko pochopíme skutečnou pravdu o náboženských systémech, ale můžeme jí porozumět tehdy, budeme-li následovat mahádžany. Kapila Muni popsal slávu oddané služby Své matce Dévahúti, a budeme-li Ho následovat, můžeme se naučit pravdu o oddané službě. Podle varnášrama-dharmy musí muž v padesáti letech opustit domov, jít do lesa a zcela zasvětit svůj život duchovní realizaci. To je pravá varnášrama-dharma. Není to hinduistický systém, neboť slovo „hindu“ je muslimské a ve védských písmech ho nenajdeme. Najdeme tam však označení „varnášrama-

dharma“. Civilizované lidské bytosti by měly přísně následovat varnášramský společenský systém. Když se muž narodí jako bráhman, je vychováván jako brahmačárí a pak se stane grhasthou, hospodářem. Když odejde z domova, říká se mu vánaprastha, a potom přijme sannjás. Kardama Muni byl jogí a přísně následoval tyto zásady. Jakmile Kapiladéva dospěl, začal se starat o Svou matku Dévahúti a Kardama Muni mohl odejít z domova. Jak stojí v tomto verši: *pitari prasthite 'raṇyaṁ mātuḥ priya-cikīrṣayā.*
Podle Manu-sanhity by ženě nikdy neměla být dána svoboda. Musí být buď pod ochranou svého manžela, nebo svého syna. Ženy neumějí svobody náležitě využít, a proto je pro ně lepší, když zůstanou závislé. Nezávislá žena není nikdy šťastná. Taková je skutečnost. V západních zemích jsem viděl mnoho žen, které byly nešťastné pouze proto, že byly nezávislé. Védská civilizace ani varnášrama-dharma tuto nezávislost nedoporučují. Dévahúti byla svěřena svému dospělému synovi Kapiladévovi a On si byl dobře vědom, že se musí o Svou matku starat. Otec musí ochraňovat svoji dceru, dokud nedospěje do puberty a neprovdá se za vhodného mladého muže. Pak se o ni stará její manžel. Muž by se měl oženit asi ve dvaceti pěti letech a dívka by se měla provdat nejpozději v šestnácti. Když je pak

muži padesát, jeho nejstaršímu synovi by mělo být kolem dvaceti pěti let a měl by být natolik schopný, aby se mohl postarat o svoji matku. Kapiladévovi bylo tedy asi dvacet pět let a byl schopen matku ochránit. Věděl, že se musí snažit, aby byla vždy spokojená, protože mu ji svěřil Jeho otec. *Mātuḥ priya-cikīrṣayā.* Kapiladéva byl zodpovědný a byl připraven Své matce vždy vyhovět. Byl brahmačárí a učil Svoji matku. To je přednost muže. Jak stojí v Bhagavad-gítě (9.32):

māṁ hi pārtha vyapāśritya
ye 'pi syuḥ pāpa-yonayaḥ
striyo vaiśyās tathā śūdrās
te 'pi yānti parāṁ gatim

„Ó synu Prthy, všichni, kdo se ke Mně uchýlí, byť i nižšího rodu — ženy, vaišjové (obchodníci) a šúdrové (dělníci) — mohou dosáhnout nejvyššího cíle.“ Ženy jsou na stejné úrovni jako šúdrové, a i když se provdají za bráhmana, nedostávají posvátnou šňůru. Říká se, že Vjásadéva sepsal Mahábháratu pro ženy, šúdry a dvidža-bandhuy (což jsou ti, kteří se narodili v bráhmanských rodinách, ale nemají bráhmanské kvalifikace), neboť nemohou porozumět přímému védskému poznání. *Strī-śūdra-dvijabandhūnāṁ trayī na śruti-gocarā* (Šrímad-Bhágavatam 1.4.25). Mahábháratě se říká pátá Véda. Čtyři původní Védy jsou Sáma,

Jadžur, Rg a Atharva. Jádro védského poznání, Bhagavad-gítá, je předloženo v Mahábháratě. Muži jsou nadřazeni ženám a védská společnost je tak dokonale uspořádaná, že muži musí ženy ochraňovat. Proto se říká: *mātuḥ priya-cikīrṣayā.* Syn musí vždy dohlížet, aby matka byla šťastná. Kapiladéva chtěl, aby Jeho matka nepociťovala nepřítomnost Jeho otce a byl připraven se o ni co nejlépe postarat a dát jí poznání. Jelikož ženy jsou obvykle méně inteligentní, měly by dostat poznání a také se podle něj řídit. Měly by se řídit pokyny, které jim dali jejich otcové, manželé a dospělí a učení synové, jako je Kapiladéva. Tak mohou být jejich životy dokonalé. Ve všech případech by ženy měly zůstat v závislém postavení.

Tasmin bindusare 'vātsīd bhagavān kapilaḥ kila. Za povšimnutí stojí, že Kapiladéva je zde označen jako Bhagaván, což znamená, že vlastní veškeré bohatství, slávu, poznání, krásu, sílu a odříkání. Kršna má v plné míře všech těchto šest vznešených vlastností, a proto je uznáván jako Nejvyšší Osobnost Božství (*kṛṣṇas tu bhagavān svayam*). Ostatní jsou buď Jeho expanze, nebo Jeho inkarnace (*viṣṇu-tattva*). V Bhakti-rasámrta-sindhu Rúpa Gósvámí analyzoval charakteristiky Bhagavána. První Bhagaván je Šrí Kršna Samotný, ale některé Jeho vlastnosti má i Pán Brahmá. Brahmá

je *jīva-tattva*, živá bytost jako jsme my. Získáme-li duchovní sílu, můžeme i my získat postavení Brahmy. Nad Brahmou je Šiva a nad Šivou je Višnu neboli Nárájan. Nejvyšší ze všech je pak Šrí Kršna. To jsou závěry védských písem a Brahma-sanhity. Dokonce i Šankaráčárja, májávádský impersonalistický filozof, přijímá Kršnu jako Nejvyšší Osobnost Božství (*sa bhagavān svayaṁ kṛṣṇaḥ*). Všichni áčárjové — Rámánudžáčárja, Madhváčárja, Višnusvámí, Nimbárka a Šrí Čaitanja Maháprabhu — také přijali Kršnu za Nejvyššího Pána.

Kapiladéva je inkarnací Kršny a předával poznání Své matce Dévahúti. Existují dva Kapilové. První Kapila je Bhagaván Kapila a druhý Kapila je ateistický Kapila. Bhagaván Kapila je také známý jako Dévahúti-putra Kapila. Oba Kapilové hlásali sánkhjovou filozofii, ale ateistický Kapila do ní nezahrnul poznání a realizaci Boha. Na břehu Bindu-saróvary Kapiladéva Osobně vysvětlil sánkhjovou filozofii Své matce Dévahúti, stejně jako Kršna Osobně předal poznání Bhagavad-gíty Svému příteli Ardžunovi. A stejně jako Ardžuna si i Dévahúti byla vědoma, že sedí před svým duchovním mistrem, což je naznačeno v následujícím verši. Samotný Brahmá ji poučil, že její syn bude mocná inkarnace Boha.

TEXT 6

tam āsīnam akarmāṇaṁ
tattva-mārgāgra-darśanam
sva-sutaṁ devahūty āha
dhātuḥ saṁsmaratī vacaḥ

Když Kapila, který jí byl schopen vyjevit konečný cíl Absolutní Pravdy, seděl klidně před ní, Dévahúti si vzpomněla na Brahmova slova a začala klást Kapilovi následující otázky.

Konečným cílem Absolutní Pravdy je vědomí Kršny, oddaná služba. Osvobození není konečným stádiem. Jestliže pouze pochopíme, že nejsme toto tělo, že jsme duše, naše poznání ještě stále není dostatečné. Naše postavení bude pevné teprve tehdy, když budeme také jako Brahman jednat.

brahmā-bhūtaḥ prasannātmā
na śocati na kāṅkṣati
samaḥ sarveṣu bhūteṣu
mad-bhaktiṁ labhate parām

„Kdo zaujal toto transcendentální postavení, realizuje Nejvyšší Brahman a je naplněn radostí. Nikdy se nermoutí a po ničem netouží a ke všem bytostem je stejný. Za tohoto stavu dosáhne Mé ryzí oddané služby.“ (Bhagavad-gítá 18.54) Pouze osvobozená osoba může získat bhakti, neboť bhakti není určena pro podmíněnou

duši. Jak je to možné? V Bhagavad-gítě (14.26) Kršna říká:

māṁ ca yo 'vyabhicāreṇa
bhakti-yogena sevate
sa guṇān samatītyaitān
brahma-bhūyāya kalpate

„Kdo Mi slouží s úplnou oddaností a za žádných okolností se neodchýlí, ten zároveň překoná kvality hmotné přírody a dostane se tak na úroveň Brahmanu." Musíme se zaměstnat devíti způsoby oddané služby, z nichž první je naslouchání (*śravaṇa*) a pak pod vedením duchovního mistra a šáster se z nás mohou stát osvobozené bytosti. Není nutné usilovat o osvobození nějak odděleně. Člověk se musí pouze zaměstnat oddanou službou a osvobození přijde automaticky. Je naprosto nutné, abychom byli pevně přesvědčeni, že oddaná služba nás zbaví všech hmotných nečistot. To je naprosto nutné. Slova *tattva-mārga-darśanam* jsou vysvětlena na jiném místě ve Šrímad-Bhágavatamu: *brahmeti paramātmeti bhagavān iti śabdyate.* Absolutní Pravdu chápe každý student podle míry svého pokroku. Někteří chápou Absolutní Pravdu jako neosobní Brahman, někteří jako lokalizovanou Paramátmu a jiní jako Nejvyšší Osobnost Božství, Kršnu nebo Višnua. Brahman, Paramátmá a Bhagaván,

Nejvyšší Osobnost Božství, se navzájem neliší. Jsou to pouze různé aspekty úplného celku, Boha. Díváme-li se na horu z velké dálky, vidíme pouze mlhavý oblak, ale budeme-li se přibližovat, začneme rozeznávat zeleň na jejím povrchu. Když pak staneme na úpatí a budeme stoupat nahoru, uvidíme mnoho domů, stromů a zvířat. Ve všech případech se jedná o tutéž horu, ale podle různého postavení vidíme mlhu, zeleň nebo bližší detaily. V konečném aspektu uvidíme mnoho rozmanitých detailů — stromů, zvířat, lidí, domů a tak dále. Také Absolutní Pravda je plná rozmanitostí. Duchovní svět je ještě rozmanitější než hmotný. Májávádští filozofové se dívají na Absolutní Pravdu z velké dálky, a proto si myslí, že postrádá různorodost. Myslí si, že rozmanitost je hmotná, ale to je omyl. Absolutní Pravda je v Brahma-sanhitě (5.29) popsána jako plná rozmanitosti:

cintāmaṇi-prakara-sadmasu kalpa-vṛkṣa-
lakṣāvṛteṣu surabhīr abhipālayantam
lakṣmī-sahasra-śata-sambhrama-sevyamānaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

„Uctívám Góvindu, prvotního Pána a stvořitele, který pase krávy plnící všechny touhy v zemi postavené z duchovních kamenů čintámani, je obklopen miliony

stromů přání a s velkou úctou a vřelostí neustále obsluhován stovkami tisíc lakšmí či gópí.“
V duchovním světě jsou vaikunthské planety a žijí tam oddaní, kteří jsou všichni osvobozeni. Tito oddaní jsou *akṣara*, což znamená, že nikdy nepoklesnou do hmotného světa. Zůstávají v duchovním světě na Vaikunthalókách. Jsou to osoby jako jsme my, ale jsou věčně blažené a plné poznání. V tom je mezi námi rozdíl. To je *tattva-jñāna.* Pokud neporozumíme rozmanitosti Absolutní Pravdy, pak je velké nebezpečí, že poklesneme. Nestačí pouze setrvávat u neurčitého neosobního rysu Absolutní Pravdy:
āruhya kṛcchreṇa paraṁ padaṁ tataḥ
patanty adho ’nādṛta-yuṣmad-aṅghrayaḥ
(*Śrīmad-Bhāgavatam* 10.2.32)
Impersonalistům není dovoleno vstoupit na vaikunthské planety, a proto zůstávají v brahmadžjóti. Nakonec opět poklesnou do světa hmotných rozmanitostí. Viděl jsem mnoho sannjásínů-impersonalistů, kteří se nejprve vzdali světa jako falešného (*brahma satyaṁ jagan mithyā*). Myslí si, že jsou Brahman (*ahaṁ brahmāsmi*), tento svět považují za falešný (*jagat* je *mithyā*), a když již nemají s hmotným světem nic společného, nakonec řeknou: „Stal jsem se Nárájanem.“ Pak přicházejí do stádia *daridra-nārāyaṇa* (chudého Nárájana). Stanou se

Nárájanem, ale jelikož zatouží po nějakém lepším zaměstnání a po rozmanitosti, začnou se věnovat humanitárním činnostem na hmotné úrovni. Třebaže své manželky považují za *mithyā* (falešné), vrátí se k nim. „Vždyť jsi již odešel. Proč se vracíš zpátky?“ ptají se jich ženy. To znamená, že tito takzvaní sannjásíni nemají co dělat. Podrobí se přísnému odříkání a dospějí na úroveň neosobního Brahmanu, ale znovu sestupují zpátky, aby si mohli užívat hmotné rozmanitosti, protože na úrovni neosobního Brahmanu nenacházejí radost.

Můžeme sestrojit kosmickou loď a vystřelit ji do vesmíru a kosmonauti se mohou vznášet v neosobním prostoru, ale za nějakou dobu je to unaví a začnou se modlit k Bohu: „Prosím, ať se šťastně vrátíme zpátky na Zem.“ Dočetl jsem se, že ruským kosmonautům se ve vesmíru stýskalo po Moskvě. Tato neosobní pouť je ve skutečnosti velice únavná. Také neosobní realizace Absolutní Pravdy nemůže být trvalá, protože člověk touží po rozmanitosti. Poklesnutí je zcela nevyhnutelné. Když si jeden pán přečetl moji knihu „Snadná cesta na jiné planety“, začal se velice zajímat o vesmírné cesty. Řekl jsem mu: „S pomocí této knihy se tam můžeme dostat.“ „Ano,“ řekl, „a pak se vrátím zpátky.“ „Proč byste se vracel? Měl byste tam zůstat.“ „Ne, ne. Nechci

tam zůstat. Chci tam letět a vrátit se zpátky.“ Tomu se říká „poživačná“ mentalita. Bez rozmanitosti si není možné užívat. Rozmanitost je matka požitku, a realizace Brahmanu nebo Paramátmy nám nepřinese stálou ánandu, blaženost. Chceme ánandu. *Ānandamayo 'bhyāsāt.* Živé bytosti jsou Brahman a Kršna je Parabrahman. Kršna se těší z neustálé ánandy, a jelikož jsme nedílné částečky Kršny, také toužíme po ánandě. Ánanda nemůže být neosobní nebo prázdná; ánanda je možná pouze v rozmanitosti. Nikomu nijak zvlášť nechutná pít pouze mléko a jíst cukr, ale z mléka a cukru můžeme připravit tolik rozmanitých pochoutek — *perā, barfī, kṣīra, rabarī, dahī* a tak dále. Bylo by jich na stovky. Rozmanitost umožňuje požitek. *Tattva-jñāna* vrcholí v poznání Kršny, který je plný rozmanitostí. Kapiladéva je *tattva-mārgāgra-darśanam.* Je inkarnací Nejvyšší Osobnosti Božství a vysvětlí Své matce, co je to tattva, jak získat tattva-džňánu a jak se jí skutečně těšit. Není to pouze suchá spekulace. Filozofie vědomí Kršny zahrnuje duchovní rozmanitost. Lidé si někdy myslí, že tato rozmanitost je hmotná, a jejich cílem se stává *nirviśeṣa, nirākāra,* prázdnota. Naše filozofie není prázdná, je plná rozmanitosti a transcendentální blaženosti. Pán Kapiladéva později toto vše podrobně vysvětlí.

Kapitola šestá

Dévahúti touží po transcendentálním poznání

TEXT 7

devahūtir uvāca
nirviṇṇā nitarāṁ bhūmann
asad-indriya-tarṣaṇāt
yena sambhāvyamānena
prapannāndhaṁ tamaḥ prabho

Dévahúti řekla: Můj Pane, nechci již podléhat nátlakům svých hmotných smyslů, protože kvůli jejich vlivu jsem poklesla do hlubin nevědomosti.

Na začátku otázek královny Dévahúti bychom si měli povšimnout slova *indriya-tarṣaṇāt. Asat* znamená „nestálý“, „pomíjivý“, *indriya* znamená „smysly“ a *tarṣaṇāt* znamená „rozrušení“. *Asad-indriya-tarṣaṇāt* tedy znamená „z rozrušení dočasně projevenými smysly hmotného těla“. Vyvíjíme se skrze různé druhy hmotné tělesné existence — někdy máme lidské tělo a někdy zvířecí tělo — a činnosti našich hmotných smyslů se také mění. Vše, co se mění, se nazývá *asat* (pomíjivé). Měli bychom vědět, že za těmito pomíjivými hmotnými smysly jsou naše věčné smysly, které jsou nyní zakryty hmotným tělem. Naše věčné smysly nyní nejednají správně, protože jsou

znečištěny hmotou. Oddaná služba postupně zbavuje smysly tohoto znečištění. Když je znečištění odstraněno a smysly jednají jen v duchu vědomí Kršny, dostáváme se na úroveň čistých smyslových činností (*sat-indriya*). Věčným smyslovým činnostem se říká oddaná služba a pomíjivým smyslovým činnostem se říká smyslový požitek. Dokud člověk není unaven hmotným smyslovým požitkem, nemá možnost vyslyšet transcendentální poselství od osobností jako je Kapila. Dévahúti říká, že je již takto unavena a že nyní, když její manžel odešel z domova, chce naslouchat Kapilovým pokynům a dosáhnout vysvobození. Védská literatura popisuje hmotný svět jako temný. Svět skutečně temný je, a proto potřebujeme sluneční světlo, měsíční svit a elektřinu. Kdyby nebyl od přírody temný, proč bychom potřebovali tolik umělých světelných zdrojů? Védy nám nařizují, abychom nezůstávali v temnotě: *tamasi mā jyotir gama.* Máme jít ke světlu a tím světlem je duchovní svět, který je ozářen přímo Kršnovými tělesnými paprsky. V Brahma-sanhitě (5.40) stojí:

yasya prabhā prabhavato jagad-aṇḍa-koṭi-
koṭiṣv aśeṣa-vasudhādi-vibhūti-bhinnam
tad brahma niṣkalam anantam aśeṣa-bhūtaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

„Uctívám Góvindu, prvotního Pána, který má ohromnou sílu. Oslňující záře Jeho transcendentálního těla je Brahman, který je absolutní, úplný a neomezený a vytváří nekonečné množství rozmanitých planet s jejich úžasným bohatstvím v milionech a milionech vesmírů.“ Zvířata si na rozdíl od lidí nemohou uvědomit, že žijí v temnotě. Inteligentní člověk by měl být stejně jako Dévahúti znechucen nevědomostí. *Na hanyate hanyamāne śarīre*. Bhagavad-gítá říká, že pro duši neexistuje ani narození, ani smrt. Duše nezaniká, když je zničeno tělo. Duše si obléká a svléká těla jako šaty. Toto jednoduché poznání najdeme na samém začátku Bhagavad-gíty, ale přesto vidíme mnoho velkých učenců a vůdců, kteří nedokážou pochopit, že se liší od svého těla. Je to tím, že nestudují Bhagavad-gítu správným způsobem. Následkem toho si nikdo není plně vědom, že naší skutečnou totožností není tělo. Tomu se říká temnota, a když je někdo touto temnotou znechucen, začíná jeho lidský život.

Člověk, který je již znechucen hmotným životem, potřebuje pokyny gurua. *Tasmād guruṁ prapadyeta jijñāsuḥ śreya uttamam.* Dévahúti byla manželkou velkého jogína a byla si vědoma svého přirozeného postavení, a proto se obrátila se svým problémem na Kapiladévu, inkarnaci Boha. Dévahúti se nezdráhala

učit od Kapiladévy, i když byl jejím synem. Neříkala: „Vždyť je to můj syn. Co mi může říci? Jsem Jeho matka, a proto budu poučovat já Jeho.“ Pokyny musíme obdržet od toho, kdo má poznání. Nezáleží na tom, jaké je jeho postavení, je-li to syn, chlapec, šúdra, bráhman, sannjásí nebo grhastha. Měli bychom se učit od toho, kdo má poznání. To nám radí Čaitanja Maháprabhu. Samotný Čaitanja Maháprabhu byl bráhman a sannjásí, a přesto se nechal poučit od Rámánandy Ráje, který byl sice grhasthou (hospodářem) a šúdrou, ale byl velice duchovně vyspělý. Když Čaitanja Maháprabhu viděl, že se Ho Rámánanda Ráj zdráhá poučit, řekl: „Proč váháš? Jsi možná grhastha a narodil ses v rodině šúdrů, ale Já jsem i přesto připraven se od tebe učit.“

kibā viprā, kibā nyāsī, śūdra kene naya
yei kṛṣṇa-tattva-vettā, sei ‘guru’ haya
(*Caitanya-caritāmṛta, Madhya* 8.128)

To je učení Čaitanji Maháprabhua. Guruem se může stát každý, kdo je kvalifikovaný ve vědomí Kršny. Nezáleží na tom, z jaké rodiny pochází nebo jaká je jeho totožnost. Musí znát duchovní vědu. Když potřebujeme radu od lékaře nebo právníka, neptáme se, jestli je bráhman nebo šúdra. Je-li kvalifikovaným odborníkem ve svém oboru, může nám pomoci. Zná-li někdo vědu o Kršnovi, může se stát guruem. Dévahúti se učila od

svého syna, protože znal vědu o Kršnovi. Zlato bychom měli vzít, i když ho najdeme na nečistém místě. Ve Védách se také říká, že je-li dívka kvalifikovaná nebo krásná, může být přijata za manželku, třebaže se narodila v nízké rodině. Není důležité zrození, ale kvalifikace. Čaitanja Maháprabhu chtěl, aby se každý v Indii naučil vědu o Kršnovi a kázal vědomí Kršny. Je to velice jednoduché. Musíme pouze opakovat, co Kršna řekl nebo co o Kršnovi říkají védská písma.
Lidská společnost nemůže být šťastná bez vědomí Kršny. Kršna je svrchovaný poživatel a my jsme Jeho služebníci. Pán si užívá a my, živé bytosti, jsme Jeho věčnými služebníky a naší povinností je pomáhat Pánovi v požitku. Šrímatí Rádhárání je nejvyšším služebníkem Kršny. Kršna má Šrímatí Rádhárání velice rád, protože Mu slouží ze všech nejlépe. Ve védských písmech najdeme zmínku o Jejích šedesáti čtyřech kvalifikacích. V hmotném světě se však naneštěstí zajímáme pouze o svůj smyslový požitek. V Bhagavad-gítě (3.42) je řečeno.
indriyāṇi parāṇy āhur
indriyebhyaḥ paraṁ manaḥ
manasas tu parā buddhir
yo buddheḥ paratas tu saḥ

„Činné smysly jsou nadřazeny mrtvé hmotě, nad smysly stojí mysl, ještě výše než mysl je inteligence a ze všeho nejvyšší je duše.“ Duše je na duchovní úrovni. Na hmotné úrovni se zajímáme pouze o uspokojování smyslů, a tak se zaplétáme do zákonů hmotné přírody. Jak je řečeno v šástrách:

nūnaṁ pramattaḥ kurute vikarma
yad indriya-prītaya āpṛṇoti
na sādhu manye yata ātmano ’yam
asann api kleśada āsa dehaḥ

„Když člověk považuje smyslový požitek za cíl života, začne šílet po materialistickém pohodlí a začne dělat všechny možné hříšné činy. Neví, že kvůli svým minulým přečinům dostal tělo, které, ač pomíjivé, je příčinou jeho utrpení. Živá bytost by vlastně ani neměla přijímat hmotné tělo, neboť ho dostala jen proto, aby si mohla užívat. Proto si myslím, že není hodné inteligentního člověka, aby se znovu zabýval smyslovým požitkem, kvůli kterému musí dostávat další a další hmotné tělo.“ (Šrímad-Bhágavatam 5.5.4)

Živé bytosti v hmotném těle se snaží uspokojit své smysly. Na ulici můžeme vidět mnoho psů, kteří si přišli užívat sexu. Může to znít dost hrubě, ale lidské bytosti dělají v podstatě totéž, jen možná trochu složitějším způsobem. Měli bychom vědět, že smyslový požitek je

pro zvířata a že lidským bytostem přísluší sebeovládání. Tapasjou, odříkáním, se můžeme očistit a znovu získat svůj věčný život.

Naše hmotné smysly nejsou našimi skutečnými smysly. Jsou zakryty, stejně jako je tělo zahaleno šaty. Naše skutečné tělo je duchovní a nachází se uvnitř v hmotném těle. *Dehino 'smin yathā dehe*. Hmotné tělo se mění, prochází dětstvím, mládím, stářím a pak mizí. Ačkoliv to není naše skutečné tělo, umožňuje nám věnovat se smyslovému požitku, ale v zájmu konečného štěstí bychom se měli snažit smysly očistit. Není možné smysly zničit nebo zcela přestat toužit. Toužení je hmotná činnost a přestat toužit není možné. Smysly musí být očištěny, abychom s nimi mohli jednat transcendentálně. Bhakti-jóga nám nenařizuje, abychom zničili své smysly, ale vyžaduje, abychom je očistili. Když jsou smysly očištěny, můžeme sloužit Kršnovi:

sarvopādhi-vinirmuktaṁ
tat-paratvena nirmalam
hṛṣīkeṇa hṛṣīkeśa-
sevanaṁ bhaktir ucyate

„Bhakti neboli oddaná služba znamená zaměstnat všechny své smysly ve službě Pánu všech smyslů, Nejvyšší Osobnosti Božství. Když duše slouží Nejvyššímu, dostaví se dva výsledky. Pouhou službou

Pánu se člověk oprostí od hmotných označení a jeho smysly se očistí.“ (Nárada-paňčarátra)
Prostřednictvím smyslů můžeme sloužit Hršíkéšovi, Pánovi smyslů. Jsme nedílnou součástí Kršny, stejně jako je ruka nedílnou částí těla. Podobně jsou i naše smysly nedílnými částmi duchovního těla Kršny. Když očistíme své smysly, můžeme jednat ve svém původním přirozeném postavení — můžeme sloužit Kršnovi. Když však zapomeneme na své postavení a snažíme se uspokojit sebe, začínáme být hmotně podmíněni. Když zapomeneme, že naší povinností je sloužit Kršnovi, poklesneme do hmotného světa a zapleteme se do sobeckého smyslového požitku. Dokud budeme pokračovat ve snahách uspokojovat své smysly, budeme muset přijímat další hmotná těla. Kršna je tak laskavý, že když se budeme chtít stát tygrem, poskytne nám tygří tělo. Budeme-li se chtít stát oddaným, dá nám tělo oddaného. Tento život je přípravou pro náš příští život, a chceme-li se vrátit domů, zpátky k Bohu a užívat si svými transcendentálními smysly, musíme se očistit. Proto se Dévahúti odevzdává svému synovi stejně jako žák, který se odevzdá svému mistrovi.
TEXT 8
tasya tvaṁ tamaso ’ndhasya
duṣpārasyādya pāra-gam

sac-cakṣur janmanām ante
labdhaṁ me tvad-anugrahāt
Ty jediný mě můžeš vysvobodit z temnoty nevědomosti, neboť jsi mým transcendentálním zrakem, který jsem Tvou milostí získala po mnoha a mnoha zrozeních.
Tento verš je velice poučný, neboť vysvětluje, jaký je vztah mezi duchovním učitelem a žákem. Žák neboli podmíněná duše se dostal do nejtemnějších oblastí nevědomosti a zapletl se do hmotné existence a smyslového požitku. Dosáhnout osvobození je velice těžké, ale ten, komu se dostalo společnosti duchovního mistra jako je Kapila Muni nebo Jeho představitele, může být Jeho milostí vysvobozen z hluboké nevědomosti. Duchovní mistr je proto uctíván jako ten, kdo vysvobodí žáka z temnoty nevědomosti pochodní poznání. Slovo *pāragam* je velice důležité. *Pāragam* označuje toho, kdo může převést svého žáka na druhou stranu. Na této straně je podmíněný život, zatímco na druhé straně je život svobodný. Duchovní mistr převede svého žáka na druhou stranu tím, že mu otevře oči poznáním. Trpíme pouze kvůli nevědomosti. Pokyny duchovního mistra odstraní nevědomost a žák může jít na stranu svobody. V Bhagavad-gítě stojí, že po mnoha a mnoha zrozeních

se člověk odevzdá Nejvyšší Osobnosti Božství. Stejně tak může být člověk doveden na stranu světla, když po mnoha a mnoha životech najde pravého duchovního učitele, pravého představitele Kršny, a odevzdá se mu. Pravý duchovní mistr je opravdový védántista, protože skutečně zná Védántu a Védy a zná Nejvyšší Osobnost Božství, Kršnu. Slovo *veda* znamená „poznání“ a *anta* znamená „poslední fáze“. Existují různé druhy poznání. Zajímá nás obyčejné poznání týkající se ekonomiky, ale to není skutečné poznání. Je to pouze živnost. Někdo studuje elektrotechniku a vydělává si na živobytí opravováním elektrického vedení. Tento druh poznání se nazývá *śilpa-jñāna.* Skutečné poznání je védské poznání, poznání sebe samého, poznání Boha, poznání našeho vztahu k Bohu a poznání naší povinnosti.

Ten, kdo hledá poznání, se nazývá *jñānavān.* Poznání začíná dotazováním se — *athāto brahma-jijñāsā.* „Co je Brahman?“ Poznání také začíná porozuměním trojímu utrpení hmotného světa (*ādhyātmika*, *ādhibhautika* a *ādhidaivika*). Doléhá na nás utrpení způsobené ostatními živými bytostmi, přírodními živly, naším tělem a myslí. Duše se liší od mysli a těla, ale kvůli hmotnému znečištění prožívá utrpení. Tato trojí utrpení nedokážeme ovládat. Ovládá

je Kršnova služebnice, bohyně Durgá, hmotná příroda. Durgá je tak mocná, že dokáže tvořit a ničit, ale nejedná nezávisle. *Prakṛti*, příroda, může být velice tvrdá. Matka Durgá je často zobrazována, jak trestá démony a propichuje je svým trojzubcem.

Inteligentní a učení lidé, kteří chtějí uniknout trojímu utrpení hmotné existence, se proto ucházejí o milost Nejvyšší Osobnosti Božství. Celý hmotný svět je vlastně temný, ale lidé jsou přesto velice pyšní na své oči. Pokaždé říkají: „Můžete mi ukázat Boha?“ Odpovídáme: „Máte oči, kterými byste Ho mohli vidět?“ Proč tak lpějí na zraku? Boha je jistě možné vidět, jak je řečeno v Brahma-sanhitě (5.38): *premāñjana-cchurita-bhakti-vilocanena.* „Govindu (Kršnu) mohou vidět oddaní, jejichž oči jsou pomazány mastí lásky.“

Staneme-li se oddanými milovníky Boha, naše láska očistí naše oči. Chceme-li vidět Boha, musíme očistit své oči a odstranit šedý zákal hmotného znečištění. I přes všechny naše snahy nemůžeme vidět Boha hmotnýma očima. A nejen že Ho nemůžeme vidět, nemůžeme Mu ani porozumět, třebaže známe Jeho jméno. Porozumět Bohu znamená ze všeho nejdříve porozumět Jeho jménu. Proto bychom měli od samého počátku zpívat Haré Kršna mahá-mantru. Bůh se neliší

od Svého jména. Kršnovo jméno a Kršna Samotný jsou totožní. „Absolutní“ znamená, že Kršnovo jméno, podoba, sídlo, šaty, zábavy a všechno ostatní se od Něj neliší. Kršna je přítomen ve Svém jménu, ale protože postrádáme lásku k Němu, nemůžeme Ho vidět.
Sanátana Gósvámí byl velký učenec a lidé mu říkali *paṇḍita*, což znamená, že byl velkým bráhmanem. Když se Sanátana Gósvámí setkal se Šrí Čaitanjou Maháprabhuem, řekl: „Lidé v okolí mi říkají *paṇḍita* a já jsem z toho velice nešťastný.“ Čaitanja Maháprabhu se zeptal: „Proč tě to rmoutí?“ Sanátana Gósvámí odpověděl: „Jsem tak ubohý *paṇḍita*, že dokonce ani nevím, jaký je cíl života. Nevím, co je pro mě dobré. Jsem pouze unášen smyslovým požitkem.“ Tímto způsobem se Sanátana Gósvámí obrátil na Šrí Čaitanju Maháprabhua. Nešel za Ním, aby dostal zlato nebo nějaký lék. Chtěl vědět, co je v jeho skutečném zájmu. S takovým cílem bychom měli navštěvovat duchovního učitele.
Stejně se obrátila i Dévahúti na Pána Kapiladévu. Řekla: „Můj drahý Kapilo, přišel jsi jako můj syn, ale jsi mým guruem, protože mi můžeš říci, jak mohu překročit oceán nevědomosti, hmotný svět.“ Ten, kdo cítí potřebu překonat temný oceán nevědomosti (hmotnou existenci), potřebuje gurua. Úlohou gurua není dávat

zlato nebo léky. Nyní je v módě vydržovat si nějakého gurua, jako by to byl nějaký pes nebo kočka. Ale to nemá žádný smysl. Musíme se ptát na část Pánova stvoření, která je za touto temnotou. Upanišady i Bhagavad-gítá mluví o jiném světě, který je daleko za hranicemi hmotné přírody. Kršna říká v Bhagavad-gítě (15.6):

na tad bhāsayate sūryo
na śaśāṅko na pāvakaḥ
yad gatvā na nivartante
tad dhāma paramaṁ mama

„Mé svrchované sídlo není ozářeno ani sluncem, ani měsícem, ani ohněm či elektřinou. Ti, kteří k němu dospěli, se nikdy nevrátí do tohoto hmotného světa.“ Hmotným způsobem se do této paravjómy nemůžeme dostat. Dokud člověk neporozumí Kršnovi, nemůže proniknout za hranice hmotného vesmíru. Milostí Boha se nám může dostat osvícení, protože Kršna Samotný přichází, aby nás poučil. Nepřijde-li Osobně, pošle Svého oddaného nebo po Sobě zanechá Bhagavad-gítu. My jsme ale naneštěstí tak hloupí, že toho nevyužijeme. Nevyužijeme přítomnosti Jeho oddaného, který obětuje vše, aby nám mohl předat toto poznání. Šrí Čaitanja Maháprabhu proto řekl:

brahmāṇḍa bhramite kona bhāgyavān jīva
guru-kṛṣṇa-prasāde pāya bhakti-latā-bīja
„Pokleslá podmíněná duše, zajatá vnější energií, putuje po hmotném světě, ale když se jí dostane štěstí a setká se s pravým představitelem Pána, s guruem, a náležitě toho využije, obdrží semínko oddané služby.“ (Čaitanja-čaritámrta, Madhja 19.151)
Semínko oddané služby může získat jen ten nejšťastnější člověk. Oddaní, kteří rozvíjejí bhakti v Mezinárodní společnosti pro vědomí Kršny, jsou lidé, kterým se dostalo největšího štěstí. Kršnovou milostí tedy člověk získá *bhakti-latā-bīja,* semínko oddané služby. Pokud se člověk nezbaví reakcí za své hříchy, nemůže porozumět bhakti nebo Bhagavánovi. Proto musíme jednat zbožně a vyhýbat se nedovolenému pohlavnímu životu, jedení masa, omamným látkám a hazardu. Budeme-li žít zbožným životem, budeme moci porozumět Bohu. Hnutí pro vědomí Kršny se snaží dovést lidi k tomuto cíli, aby jejich život byl úspěšný.
TEXT 9
ya ādyo bhagavān puṁsām
īśvaro vai bhavān kila
lokasya tamasāndhasya
cakṣuḥ sūrya ivoditaḥ

Jsi Nejvyšší Osobností Božství, jsi původcem a Nejvyšším Pánem všech živých bytostí. Vyšel jsi jako slunce, abys šířil Své paprsky a rozptýlil temnotu nevědomosti v tomto vesmíru.

Kapila Muni je přijímán jako inkarnace Nejvyšší Osobnosti Božství, Kršny. Slovo *ādya* znamená „původ všech živých bytostí“ a *puṁsām īśvaraḥ* znamená „Pán (*īśvara*) živých bytostí“ (*īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ*). Kapila Muni je přímou expanzí Kršny, který je sluncem duchovního poznání. Slunce rozptyluje temnotu vesmíru, a když sestoupí světlo Nejvyšší Osobnosti Božství, temnota máji se okamžitě rozplyne. Máme oči, ale bez slunečního světla jsou zbytečné. Bez světla Nejvyššího Pána nebo božské milosti duchovního mistra nedokážeme vidět věci takové, jaké jsou.

V tomto verši Dévahúti oslovuje svého syna jako Bhagavána. Bhagaván je Nejvyšší Osoba. Kdybychom měli trochu zdravého rozumu, pochopili bychom, že organizace vyžaduje vůdce. Bez vůdce není možné nic zorganizovat. Pošetilí filozofové říkají, že vesmír vznikl sám od sebe působením přírody. Říkají, že na počátku byl nějaký shluk hmoty, ze kterého vznikl celý vesmír. Ale odkud pochází tento shluk hmoty? Za veškerou organizací musí stát nějaký mozek, nějaký vůdce. Védy nás o něm informují: *nityo nityānāṁ cetanaś*

cetanānām. Nejvyšší Pán je věčný a my jsme také věční, ale Nejvyšší Pán je jeden a nás je mnoho. Nejvyšší Pán je velký, a my jsme malí. On je všepronikající a nekonečně velký, ale my jsme omezení a nekonečně malí. Budeme-li analyzovat stvoření, shledáme, že všichni nejsou na stejné úrovni. Jeden člověk je inteligentnější a bohatší než jiný. Takovou analýzou dojdeme k polobohům a mezi nimi najdeme nejdůležitějšího poloboha, Pána Brahmu. On je původní bytostí v tomto vesmíru, a přesto není tou nejinteligentnější bytostí. Na počátku bylo řečeno, že Brahmá obdržel poznání od Nejvyšší Osobnosti Božství.

Nedávno uvedli v novinách, že v osobního Boha věří stále méně lidí. To znamená, že lidé jsou stále hloupější a hloupější. V Kali-juze je to přirozené, protože s postupem věku Kali ubývá tělesné síly, paměti a milosrdnosti. Sami si můžeme všimnout, že nynější generace již není tak silná jako předcházející. Lidem se také zkracuje paměť. A někdy můžeme vidět, jak někoho na ulici zabijí a ostatní lidé chodí nevšímavě kolem. Milosrdnost je také na ústupu. Protože všeho ubývá, ztrácí se i vědomí Boha, a tak je přirozené, že čteme zprávy o tom, jak ubývá víry v osobního Boha. V

Bhagavad-gítě je člověk, který nepřijímá osobního Boha, popsán jako múdha, hlupák.

na māṁ duṣkṛtino mūḍhāḥ
prapadyante narādhamāḥ
māyayāpahṛta-jñānā
āsuraṁ bhāvam āśritāḥ

„Nevěřící lidé, ti, kteří jsou velice hloupí, nejnižší z lidí, ti, jejichž poznání unesla vidina, a ti, kdo mají ateistickou povahu démonů, se Mi nikdy neodevzdávají.“

Lidé dnes ani nevědí, co to znamená Bůh, a tak odevzdání se Bohu ani nepřipadá v úvahu. Pak existují také velice učení lidé, kteří mají dobré vzdělání, ale jejich poznání odnesla májá, iluze. Mohou mít akademické tituly, ale skutečné poznání nemají. I oni jsou asurové, démoni, kteří pouze popírají Boha slovy: „Já jsem Bůh, vy jste Bozi. Proč hledáte Boha? Na ulici se toulá mnoho Bohů. Postarejte se o ně.“ Proto není divu, že se v novinách dočítáme, že víry v osobního Boha ubývá. Avšak Bůh je skutečnou osobou. *Ya ādyo bhagavān.* Pán Brahmá také uctívá Kršnu slovy: *govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi.* „Uctívám tuto původní osobu, Góvindu.“ *Ādi-puruṣam,* Kršna, nemá žádného předchůdce. Proto je označen jako původní. Říká se, že Kršna se narodil

Vásudévovi, ale to jen znamená, že Kršna přijal Vásudévu za Svého otce. Kršna jedná se Svými oddanými v různých náladách neboli rasách: *śānta, dāsya, sakhya, vātsalya* a *mādhurya.*
My všichni máme nějaký vztah ke Kršnovi, ale v současnosti je zakrytý. Musíme ho obnovit. Pouhé vědomí existence Nejvyššího se nazývá šánta-rasa. Uvědomí-li si člověk Nejvyššího zcela, bude Mu chtít sloužit a tomu se říká dásja. S rozvojem důvěrnosti se člověk stává Kršnovým přítelem a tomuto vztahu se říká sakhja-rasa. Ještě pokročilejší oddaní chtějí Kršnovi sloužit jako matka či otec a tomu se říká vátsalja. Být otcem nebo matkou znamená sloužit dítěti. Křesťanské pojetí Boha jako Svrchovaného Otce není příliš dokonalé, protože stavíme-li se k Bohu jako k otci, budeme od Něj chtít brát. Každý chce od otce něco dostat: „Táto, dej mi tohle. Táto, dej mi tamto.“ Přijmout Nejvyššího Pána za svého syna znamená sloužit Mu. Jašódámají dostala Kršnu za svého syna a neustále se strachovala, jestli Mu nehrozí nějaké nebezpečí. Neustále Ho chránila. Kršna ve skutečnosti ochraňuje celý vesmír, ale Jašódá ochraňovala Kršnu. To je vaišnavská filozofie. Jašódá téměř zešílela, když viděla, jak Kršnu unáší démon Trnávarta. Kršna však začal být tak těžký, že démon nemohl dále letět, padl na

zem a zemřel. Jašódá okamžitě říkala: „Bůh zachránil mého Kršnu!“ a začala děkovat nějakému jinému bohu, nějakému polobohu. Nevěděla, že Kršna je Nejvyšší Osobnost Božství. Kdyby na Kršnu myslela jako na Nejvyšší Osobnost Božství, zničilo by to vztah mezi matkou a synem. Kršna si proto hrál jako obyčejné dítě a matka Jašódá se k němu chovala jako ke svému synovi. Ani Kršnovi přátelé, pasáčci, Ho nepovažovali za Nejvyššího Pána. Gópí dokonce Kršnu i napomínaly. Může-li mít oddaný takový vztah ke Kršnovi, proč by chtěl s Bohem splynout? Je lepší být Kršnovým otcem, Jeho nadřízeným. To je *bhakti-mārga,* cesta oddané služby. Oddaný nechce být Bohu roven nebo s Ním splynout, chce Mu pouze sloužit.

Chceme-li porozumět Absolutní Pravdě, musíme nejprve porozumět významu slova Bhagaván. Dévahúti nebyla obyčejná žena. Byla manželkou velkého jogína Kardamy Muniho. Je zřejmé, že se od svého muže něčemu naučila, protože Bhagaván Kapiladéva by se nemohl stát synem nějaké méně vznešené ženy. Každý by měl vědět, kdo je to Bhagaván a získat od Něj poznání. Pán Kapila je Bhagaván a Osobně poučil Svou matku o sánkhjové filozofii. Pomocí tohoto poznání můžeme probudit a rozvinout naši dřímající lásku k Bohu. Boha budeme moci spatřit, až budou naše oči

potřené mastí lásky. Boha pak můžeme vidět vždy a všude. Budeme vidět Jeho a nic jiného. Neuvidíme Ho pouze ve svém srdci. Uvidíme Ho i tehdy, když přijdeme k oceánu. Přemýšlivý člověk vidí, že oceán zůstává stále na svém místě. Oceán dostal nařízeno nepřekračovat určitou mez. Každý inteligentní člověk může vidět Boha při procházce po pláži. Je k tomu však zapotřebí trocha inteligence. Hlupáci, múdhové a duškrtí nemohou vidět Boha, ale inteligentní lidé Ho mohou vidět všude, protože je všudypřítomný. Je uvnitř vesmíru i v našem srdci a je také v každém atomu. Proč říkáme, že Ho nemůžeme vidět? Bůh říká: „Snaž se Mě vidět tímto způsobem, ale jestli jsi příliš hloupý, pak se Mne snaž vidět jinak.“

Jaký je jednodušší způsob? Kršna říká v Bhagavad-gítě: „Já jsem chutí vody.“ Najde se snad někdo, kdo neochutnal vodu? Také říká: „Jsem světlem slunce.“ Existuje snad někdo, kdo neviděl sluneční světlo? Proč tedy lidé říkají: „Já jsem Boha neviděl“? Nejprve se musíme *pokusit* Boha vidět. Je to jednoduché jako abeceda. Až uvidíme Boha všude, uvidíme i osobního Boha. Pak porozumíme.

Bhagavān puṁsām īśvaraḥ. Bhagaván je *īśvara*, vládce. Nejsme nezávislí. Nikdo nemůže říci: „Já jsem nezávislý.“ Jsme pevně svázáni kvalitami hmotné

přírody, a přesto si myslíme, že jsme nezávislí. To je naše pošetilost. Proto se říká, že všichni lidé v hmotném světě jsou zaslepeni temnotou nevědomosti. Když jsou lidé slepí, z nevědomosti říkají: „Bůh neexistuje. Nemohu vidět Boha.“ Pak Kršna přichází jako Kapiladéva a říká: „Tady jsem. Podívej se na Mne. Jsem osoba. Hraji na flétnu a těším se ze zábav ve Vrndávanu. Proč říkáš, že Mě nemůžeš vidět?“ Takto Bůh přichází, objasňuje Sám Sebe a zanechává nám Své pokyny, Bhagavad-gítu. Ale lidé jsou tak hloupí, že prohlašují, že Boha nemohou pochopit. Pokusíme-li se vidět Boha prostřednictvím pokynů, které předal Pán Kapila Dévahúti, naše životy budou úspěšné.

TEXT 10

atha me deva sammoham
apākraṣṭuṁ tvam arhasi
yo ’vagraho ’haṁ mametīty
etasmin yojitas tvayā

Nyní prosím, můj Pane, odstraň mou velkou iluzi. Kvůli falešnému egu jsem se zapletla do Tvé máji a ztotožňovala jsem se se svým tělem a vším, co se k němu pojilo.

Májá představuje falešné ego, na jehož základě se člověk ztotožňuje s tělem a prohlašuje věci s ním spojené za své vlastní. V patnácté kapitole Bhagavad-

gíty Pán říká: „Sídlím v srdcích všech a ode Mne pochází paměť a zapomnětlivost.“ Dévahúti řekla, že falešné ztotožňování se s tělem a připoutanost k tělesnému vlastnictví jsou také ovládány Pánem. Znamená to snad, že Pán je proti někomu zaujatý, když jednoho člověka zaměstná oddanou službou a druhého smyslovým požitkem? Kdyby tomu tak skutečně bylo, pak by to znamenalo, že si Pán protiřečí, ale skutečnost je jiná. Jakmile živá bytost zapomene na své přirozené postavení a místo Kršnovi chce sloužit sama sobě, zachvátí ji májá. Vliv máji pak živou bytost přivede ke ztotožňování se s tělem a k připoutanosti k tělesnému vlastnictví. Takto působí májá, a jelikož májá je Pánovým představitelem, jedná se nepřímo o působení Pána. Pán je milostivý, a když na Něj chce někdo zapomenout a užívat si v hmotném světě, poskytne mu k tomu veškeré možnosti. Nečiní tak přímo, nýbrž prostřednictvím Své hmotné energie. Vlivem Své hmotné energie tedy Pán nepřímo umožňuje živým bytostem na Něj zapomenout. Dévahúti proto řekla: „Smyslovému požitku jsem se věnovala také díky Tobě. Nyní mě prosím vyprosti z tohoto zapletení.“
Milostí Pána si člověk může užívat hmotného světa, ale když se mu hmotný požitek znechutí a upřímně se odevzdá lotosovým nohám Pána, Pán ho laskavě

vysvobodí z jeho zapletení. Kršna proto říká v Bhagavad-gítě: „Nejprve se odevzdej a pak se o tebe postarám a oprostím tě od následků za hříšná jednání.“ Činnosti, kterých se dopouštíme v zapomnění na Kršnu a na náš vztah k Němu, se nazývají hříšné. Také ty činnosti, jejichž cílem je smyslový požitek v hmotném světě a které jsou obecně považovány za zbožné, jsou ve skutečnosti hříšné. Někdo například dává milodary chudákům s vědomím, že tyto peníze se mu v budoucnosti čtyřnásobně vrátí. Dávání milodarů s očekáváním zisku náleží do kvality vášně. Veškeré činnosti podléhají kvalitám hmotné přírody, a proto jsou všechny činnosti kromě služby Pánu hříšné. Následkem hříšných činností se nás zmocní iluze hmotné připoutanosti a začneme si myslet: „Já jsem toto tělo.“ Myslím si, že toto tělo jsem já a tělesné vlastnictví je „moje“. Dévahúti žádá Pána Kapilu, aby ji oprostil od této falešné identifikace.

Dévahúti však před svou prosbou přijala syna Kapilu jako svého gurua. Kapila ji začne poučovat, jak vyřešit všechny hmotné problémy. Celý hmotný život je založen na sexuální přitažlivosti. *Puṁsaḥ striyā mithunī-bhāvam etam* (Šrímad-Bhágavatam 5.5.8). Hmotný život znamená, že muži jsou přitahováni k ženám a ženy k mužům. To je patrné nejen v lidské

společnosti, ale i v ptačí, prasečí, kočičí nebo i mezi polobohy. Jakmile se začnou lidé sdružovat, aby uspokojili své sexuální touhy, jejich pouta se začnou zvětšovat. Potřebují byt, aby měli soukromí, a pak si musí vydělávat na živobytí a koupit nějaký pozemek. Bez dětí je rodinný život prázdný a děti je samozřejmě třeba vychovávat. Tak se člověk zaplétá do hmotného života a ocitá se v nejrůznějších situacích, ale v okamžiku smrti Kršna přijde a odebere všechno — dům, zemi, manželku, děti, přátele, slávu a všechno ostatní. Pak musíme začít další život. Je iluze si myslet, že umřeme a všechno tím skončí. Žijeme věčně. S tímto tělem bude konec, ale pak budeme muset přijmout jedno z dalších 8 400 000 druhů hmotných těl. Tímto způsobem náš život pokračuje, ale my přesto myslíme jen na svou manželku, děti atd. To je iluze.

V každém případě zde nebudeme moci zůstat a v okamžiku smrti nám bude i přes naši připoutanost vše odebráno. Postavení, které zaujímáme — byť je to postavení prezidenta nebo Brahmy — je jen dočasné. Můžeme v něm setrvat pět, deset, sto nebo pět milionů let, ale všechno bude mít svůj konec. Proč bychom se měli nechat zmást pomíjivým? Svojí povahou jsme částmi Kršny a Kršna je *sac-cid-ānanda-vigraha.* Abychom byli schopni vykročit z temnoty

hmotného světa a vydat se do zářícího duchovního světa, musíme vyhledat gurua. Proto se Dévahúti obrací na Pána Kapiladévu.

Když ráno vyjde slunce, temnota noci okamžitě zmizí, a když přijde Bůh nebo Jeho inkarnace, rozplyne se temnota hmotného života. Když přišel Kršna, Nejvyšší Osobnost Božství, Ardžunova iluze zmizela. Myslel si: „Proč mám bojovat se svými příbuznými?“ Celý svět se točí kolem pojetí „já“ a „moje“. Bojují spolu národy, společnosti i rodiny. Lidé si myslí: „Proč se vměšujete do mých záležitostí?“ A pak bojují. Vlivem iluze si neuvědomujeme, že naše situace je pomíjivá. Ve vlaku se lidé někdy hádají o sedadlo, ale ten, kdo ví, že ve vlaku bude pouze dvě nebo tři hodiny, si myslí: „Proč bych se měl hádat? Jsem tu jen na chvíli.“ Někdo přemýšlí takto, ale jiný se hádá a myslí si, že jeho místo je trvalé. Nikomu nebude dovoleno zůstat v tomto hmotném světě. Každý bude muset opustit své tělo a své místo, a pokud zde bude žít, bude muset bojovat o existenci. Takový je hmotný život. Na čas můžeme najít nějaký kompromis, ale nakonec se hmotný svět ukáže jako místo plné utrpení.

Na hmotném světě velice lpíme, ale podle Véd je odříkání zcela nutné. Když člověk dovrší padesát let, má odejít od své rodiny. Příroda mu dá varování: „Už ti je

přes padesát. Bojoval jsi v hmotném světě, ale nyní přestaň.“ Děti si hrají na pláži a stavějí domy z písku, ale po chvíli přijde otec a řekne: „Již je čas. Nechte toho a pojďte domů.“ To je poslání gurua — učit své žáky odříkání. Nepatříme do tohoto světa, patříme na Vaikunthalóku. Kršna za námi přichází a připomíná nám to. Dharma neboli přikázání Nejvyšší Osoby je neustále na Něj myslet a stát se Jeho oddaným. Kršna říká:

man-manā bhava mad-bhakto
mad-yājī māṁ namaskuru

„Vždy na Mě mysli, staň se Mým oddaným, klaň se Mi a uctívej Mě.“ (Bhagavad-gítá 9.34)

Kršna nám otevírá dveře, ale my jsme naneštěstí neteční. Kršna říká Ardžunovi: „Protože jsi Můj přítel, řeknu ti, co je nejdůvěrnější dharma.“ Jaká je to dharma? „Jednoduše se Mi odevzdej.“ To je dharma, kterou učí Nejvyšší Osobnost Božství a inkarnace Kršny a Jeho oddaní učí totéž.

Všichni hledáme štěstí, ale nevíme, jak si užívat. Chceme si užívat pomocí svých smyslů, ale s těmito falešnými zahalenými smysly to není možné. Smysly musí být odkryté — to je smysl očisty. Přemýšlíme o sobě na základě tolika falešných identit, ale měli bychom si vzít k srdci radu Šrí Čaitanji Maháprabhua: *jīvera`svarūpa' haya — kṛṣṇera`nitya-*

dāsa'. Musíme pochopit, že „jsme věčnými služebníky Kršny“. Naše smysly jsou vždy zaměstnány tak, aby někoho uspokojily — buď sebe samého, nebo někoho jiného. *Kāma, krodha, lobha, moha* a *matsara* — to je iluze. Když nesloužíme svému vlastnímu chtíči (*kāma*), sloužíme hněvu (*krodha*). Jsem-li pánem svého hněvu, mohu ho ovládat, a jsem-li pánem svých tužeb, mohu ovládat touhy. V každém případě jsem služebník a má služba by měla být určena Kršnovi. To je dokonalost života.

Jsme-li na transcendentální úrovni (*bhakti*), můžeme Kršnu pochopit. Kršnovi nemůžeme porozumět mentální spekulací. Jinak by nám řekl, že je Mu možné porozumět pomocí džňány, karmy a jógy. On však jasně řekl: *bhaktyā mām abhijānāti.* „Pouze oddanou službou mohu být poznán.“ Chceme-li poznat Kršnu takového, jaký je, musíme rozvíjet bhakti. A právě tuto metodu zde Kapiladéva vysvětluje Své matce Dévahúti.

TEXT 11

taṁ tvā gatāhaṁ śaraṇaṁ śaraṇyaṁ
sva-bhṛtya-saṁsāra-taroḥ kuṭhāram
jijñāsayāhaṁ prakṛteḥ pūruṣasya
namāmi sad-dharma-vidāṁ variṣṭham

Dévahúti pokračovala: Odevzdala jsem se Tvým lotosovým nohám, protože jsi jediný, komu se mohu

odevzdat. Jsi sekera, která může skácet strom hmotné existence. Hluboce se Ti klaním, neboť jsi největší ze všech transcendentalistů, a ptám se Tě, jaký je vztah mezi mužem a ženou, mezi duší a hmotou.

Dobře známá část sánkhjové filozofie pojednává o purušovi a prakrti. Puruša je Nejvyšší Osobnost Božství nebo každý, kdo napodobuje Nejvyšší Osobnost Božství jako pán, a prakrti je příroda. V tomto hmotném světě je hmotná příroda vykořisťována puruši, živými bytostmi. Složitosti hmotného světa ve vztazích puruši a prakrti neboli užívajícího a užívané jsou příčinou sansáry neboli hmotného zapletení. Dévahúti chtěla přeseknout strom hmotného zapletení a našla vhodnou zbraň v osobě Kapily Muniho. V patnácté kapitole Bhagavad-gíty je strom hmotné existence popsán jako *aśvattha* neboli převrácený. Jeho kořeny směřují vzhůru a jeho větve dolů. Člověk musí přetnout kořen hmotné existence sekerou odpoutanosti. Co znamená připoutanost? Připoutanost se vztahuje na purušu a prakrti. Živé bytosti se snaží panovat hmotné přírodě. Jelikož podmíněná duše považuje hmotnou přírodu za objekt svého požitku, zaujímá postavení užívajícího si, puruši.

Dévahúti se obrátila na Kapilu Muniho, protože věděla, že pouze On může přetnout pouta k hmotnému světu. Živá bytost v převlečení za muže či ženu si snaží užívat hmotné energie a v tomto smyslu je každý purušou, protože puruša znamená „užívající“ a prakrti znamená „užívaná“. V hmotném světě se jak muži, tak ženy snaží napodobovat skutečného purušu, ale skutečným pánem v transcendentálním smyslu je Nejvyšší Osobnost Božství, zatímco všichni ostatní jsou prakrti.

V Bhagavad-gítě se o hmotě mluví jako o *aparā*, nižší energii, a nad touto nižší energií je jiná, vyšší energie — živé bytosti. Živé bytosti jsou také prakrti, užívané, ale pod vlivem máji se nemístně snaží zaujmout postavení užívajících. Tak vzniká *saṁsāra-bandha*, podmíněný život. Dévahúti se chtěla vymanit z podmíněného života a zcela se odevzdat. Pán je *śaraṇya*, což znamená, že je „jedinou vhodnou osobností, které je možné se odevzdat“, protože má všechny vznešené vlastnosti. Touží-li někdo po spáse, pak je nejlepší odevzdat se Nejvyšší Osobnosti Božství. *Sad-dharma-vidāṁ variṣṭham* — nejlepší ze všech transcendentálních činností je láskyplná služba Nejvyšší Osobnosti Božství. Slovo *dharma* se někdy překládá také jako „náboženství“, ale není to přesný význam tohoto slova. *Dharma* doslova znamená „to,

čeho nelze zanechat“, „to, co je naší neodmyslitelnou částí“. Oheň nikdy nepřestane vydávat teplo, a teplo je tedy přirozeností neboli dharmou ohně. Podobně *sad-dharma* znamená „věčné zaměstnání“. Naším věčným zaměstnáním je transcendentální láskyplná služba Pánu. Smyslem Kapiladévovy sánkhjové filozofie je šířit čistou oddanou službu, a proto je zde označen za nejdůležitějšího z těch, kteří znají transcendentální funkci živé bytosti.

Bhagaván, Nejvyšší Osobnost Božství, je útočištěm všech (*śaraṇaṁ śaraṇyam*). Každý hledá nějakou ochranu, protože jsme všichni svou přirozeností služebníci. Všichni jsme služebníci Boha, a proto je pro nás přirozené hledat u Něj ochranu. Někteří jsou zaměstnáni u nějakého bohatého člověka a slouží mu, jiní hledají ochranu u vlády, ale konečným útočištěm je Kršna, Nejvyšší Osobnost Božství. Kapila je inkarnací Kršny, a je tedy i ochráncem živých bytostí. Kršna má nekonečné množství podob a nekonečné množství inkarnací. Ve Šrímad-Bhágavatamu je řečeno, že Jeho inkarnace se neustále expandují jako vlny oceánu. Nikdo je nedokáže ani spočítat. V Brahma-sanhitě stojí: *advaitam acyutam anādim ananta-rūpam.* Po celé Indii najdeme tisíce chrámů, kde jsou uctívána Božstva, arčá-vigrahy. Tito Kršnové se vzájemně neliší, jsou

jediným Nejvyšším Pánem. Kršna je přítomen na Vaikuntě i v chrámu. Kršnovy podoby se vzájemně neliší, třebaže jsou *ananta* — je jich nekonečné množství. Kršna je také v našem srdci a je svědkem všech našich činností. Nemůžeme nic zatajit a po právu obdržíme výsledky své karmy, protože svědkem je Kršna Samotný v našem srdci. Jak bychom před Ním mohli něco skrýt? Bez Kršnova svolení nemůžeme nic udělat. Proč nám tedy dovoluje, abychom udělali něco špatného? Svolí, protože na tom trváme. Ve skutečnosti nám stále říká, abychom se Mu odevzdali a nedělali nic jiného. Když my sami chceme něco udělat, Kršna nám to může dovolit, ale děláme to na vlastní nebezpečí. Kršna za to nenese odpovědnost. Ale pravdou je, že bez Kršnova svolení se nemůže nic stát. Všichni jsme Jeho služebníci. Můžeme se prohlašovat za nezávislé, ale ve skutečnosti jsme jen služebníci, kteří si pyšně myslí, že jsou nezávislí. Být seberealizovaný znamená pochopit, že jsme závislí na Nejvyšší Osobnosti Božství. Čaitanja Maháprabhu říká:

ayi nanda-tanuja kiṅkaraṁ
patitaṁ māṁ viṣame bhavāmbudhau
kṛpayā tava pāda-paṅkaja-
sthita-dhūlī-sadṛśaṁ vicintaya

„Ó synu Mahárádže Nandy, jsem Tvůj věčný služebník, ale přesto jsem z nějakého důvodu spadl do oceánu rození a smrti. Prosím Tě, vyzvedni mě z tohoto oceánu smrti a umísti mě jako jeden z atomů k Tvým lotosovým nohám.“ (Šikšáštaka 5) Protože nás ovlivňuje iluze, Dévahúti říká: *sva-bhṛtya-saṁsāra-taroḥ kuṭhāram.* V Bhagavad-gítě (15.1 – 4) je hmotný svět přirovnáván k banyánovníku, který má kořeny nahoře a větve dole. Kořeny tohoto banyánovníku jsou velice pevné, ale může je přetnout sekera (*kuṭhāram*). Když se odevzdáme Kršnovým lotosovým nohám, můžeme přetnout pevné kořeny hmotné existence. Přestali jsme sloužit Kršnovi a stali jsme se služebníky tolika věcí. Sloužíme svým rodičům, manželce, dětem, zemi atd. Jsme zavázáni tolika lidem a polobohům, kteří nám dávají světlo a teplo. Neplatíme žádné účty, a přesto všichni využíváme slunečního světla a tepla. Za používání elektřiny musíme platit, ale slunci neplatíme nic. To znamená, že jsme zadluženi slunečnímu bohu Vivasvánovi. Také nebeský král Indra nám dává vodu v podobě deště. Hlupáci říkají, že toto všechno dostáváme od přírody automaticky, ale nevědí, že sama příroda je ovládaná. Jestliže své dluhy nesplatíme v podobě obětí, jistě nastane nouze. Vše pochází od Nejvyššího Otce, Nejvyšší Osobnosti Božství, ale my si myslíme, že nám

to dává příroda, a bereme, aniž platíme své účty. Syn samozřejmě může používat otcův majetek, ale my se nyní nechováme jako Jeho synové. Jsme synové máji, iluze. Nestaráme se o svého Otce, pod Jehož vedením jedná hmotná příroda. Když Ho budeme ignorovat, příroda přestane být tak štědrá, protože nedovolí démonům, aby se vzmáhali. V Bhagavad-gítě (16.19) stojí:

tān ahaṁ dviṣataḥ krūrān
saṁsāreṣu narādhamān
kṣipāmy ajasram aśubhān
āsurīṣv eva yoniṣu

„Tyto nejnižší z lidí, plné zášti a zlomyslné, vrhám do oceánu hmotné existence, do různých démonských druhů života.“

Na démony vždy čeká trest a velké démony jako Rávanu a Hiranjakašipua zabije Bůh Osobně. Menší démoni jsou zabiti působením zákonů přírody. Kršna nemusí sestupovat, aby potrestal nicotné démony, ale když se objeví velký démon jako Rávana, Hiranjakašipu nebo Kansa, Pán přijde Osobně jako Rámačandra, Nrsinhadéva nebo Šrí Kršna a potrestá je. Nechceme-li být potrestáni, musíme následovat pravidla a usměrnění (*sad-dharma*). *Dharma* znamená „zákony dané Bohem“. *Dharmaṁ tu sākṣād bhagavat-praṇītam.* Tyto

zákony pocházejí od Bhagavána a najdeme je v knihách jako je Manu-sanhitá a ostatních védských písmech. Podle zákona musíme poslouchat vládu a podle dharmy musíme poslouchat Kršnu, Boha. Nemůžeme si vytvořit svoje vlastní zákony a ani si vymyslet svoji dharmu. Jestliže se o to pokusíme, budeme jen podvádět ostatní. Takové falešné dharmy odsuzuje Šrímad-Bhágavatam na samém začátku (1.1.2): *dharmaḥ projjhita.* Skutečnou dharmu stanovil Kršna v Bhagavad-gítě: *sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja* (18.66). Všechny ostatní dharmy jsou podvod. Pokyny Bhagavad-gíty jsou abecedou dharmy. Odevzdat se Kršnovi je základní zásadou dharmy, ale toto odevzdání se přichází až po mnoha a mnoha zrozeních. Není to snadné. Až po mnoha životech velkého úsilí člověk dosáhne dokonalosti, odevzdá se Kršnovi a pozná, že Vásudéva, Kršna, je všechno. To je hlavní poučení z Bhagavad-gíty. Všechno je Kršnova energie a vše, co vidíme, je jen projevem dvou druhů Jeho energie. Všichni víme, že slunce vydává dva druhy energie — světlo a teplo. Podobně má i Kršna Svou vnější energii a Svou vnitřní energii a také okrajovou energii, která je směsí obou. Hmotný svět je vnější energií, duchovní svět je vyšší energií a živé bytosti jsou okrajovou energií. Živá bytost je okrajovou energií,

protože může zůstat jak v hmotném, tak v duchovním světě. Bhagavad-gítá popisuje dva druhy živých bytostí: *kṣara* a *akṣara*. Živé bytosti *kṣara* žijí v hmotném světě a *akṣara* v duchovním. Ty, které poklesly do hmotného světa, jsou přitahovány stromem sansáry, banyánovníkem hmotné existence, popsaném v patnácté kapitole Bhagavad-gíty.

Z tohoto stromu je třeba se vyprostit pomocí odříkání. Skácet ho je velice obtížné, ale je to možné pádnou zbraní odpoutanosti. Bengálské přísloví říká: „Chytím rybu, ale nedotknu se vody.“ Takové inteligence je zapotřebí. V Americe můžete vidět mnoho důchodců, jak na pláži chytají ryby. Nejsou příliš opatrní a namočí se. V tomto hmotném světě však musíme žít takovým způsobem, aby se nás voda hmotného světa ani nedotkla. Musíme dělat vše pro Kršnu, a tak nebudeme poutáni k ničemu hmotnému. Můžeme mít mnoho velkých chrámů, ale nesmíme k nim být poutáni. Pro Kršnu postavíme chrámy, ale musíme vědět, že patří Kršnovi. Naše poslání je učit lidi, že všechno patří Kršnovi. Pouze zloděj si vezme něco, co ve skutečnosti patří někomu jinému.

Hnutí pro vědomí Kršny učí, že všechno patří Kršnovi a že vše by mělo být použito v Jeho zájmu. On je příjemcem všeho, a jestliže si to uvědomíme, bude nám

to jen ku prospěchu. *Īśāvāsyam idaṁ sarvam.* Když člověk pozná, že všechno patří Kršnovi, stane se z něj největší mahátmá. Mahátmá není ten, kdo má dlouhé vousy a šaty světce. Ne. Musí si být vědom toho, že vše, co má, by měl obětovat Kršnovi. Máme-li výborné jídlo, měli bychom Mu ho obětovat, a když nemáme nic, můžeme Mu nabídnout alespoň lístek, vodu nebo ovoce. To může udělat kdokoliv kdekoliv a nepotřebuje peníze. Kršna říká v Bhagavad-gítě (9.26):

patraṁ puṣpaṁ phalaṁ toyaṁ
yo me bhaktyā prayacchati
tad ahaṁ bhakty-upahṛtam
aśnāmi prayatātmanaḥ

„Jestliže Mi někdo obětuje s láskou a oddaností lístek, kvítko, ovoce nebo vodu, přijmu to.“

Důležité je, abychom všechno Kršnovi nabídli s oddaností. Nevykládejte si to tak, že Kršna má hlad a prosí nás o jídlo. Kršna naše jídlo nepotřebuje. On dává jídlo všem živým bytostem: *eko bahūnāṁ yo vidadhāti kāmān* (Katha Upanišad 2.2.13). O co tedy žádá? Žádá o bhakti, oddanost, a chce, abychom Ho milovali. Jsme zapleteni do stromu hmotné existence, přemísťujeme se z větve na větev a kvůli tomu trpíme. Kršna nechce, abychom skákali jako opice z větve na větev a trpěli. Musíme se odevzdat Kršnovi, a tím naše poznání

dospěje k dokonalosti. Když se odevzdáme Kršnovi, nebudeme již nikomu nic dlužni. *Na kiṅkaro nāyam ṛṇī* (Šrímad-Bhágavatam 11.5.41). Kršna nás ujišťuje: *ahaṁ tvāṁ sarva-pāpebhyo mokṣayiṣyāmi.* „Poskytnu ti veškerou ochranu.“ (Bhagavad-gítá 18.66) Po tom ve skutečnosti toužíme. Dévahúti se zde odevzdává Kapiladévovi se slovy: „Jsi jako sekera, která mi umožňuje dosáhnout odpoutanosti.“ Když přetneme svá pouta k hmotnému světu, osvobodíme se. *Bhakti* je prostředek, pomocí kterého toho můžeme dosáhnout. *Vairāgya-vidyā-nija-bhakti-yoga.* Bhakti-jóga je vědou odříkání. Tento verš složil Sárvabhauma Bhattáčárja, když pochopil, že Šrí Čaitanja Maháprabhu je Nejvyšší Osobnost Božství. Sárvabhauma Bhattáčárja byl mistrný logik a složil sto veršů oslavujících Čaitanju Maháprabhua, ve kterých říká:

vairāgya-vidyā-nija-bhakti-yoga-
śikṣārtham ekaḥ puruṣaḥ purāṇaḥ
śrī-kṛṣṇa-caitanya-śarīra-dhari
kṛpāmbudhir yas tam ahaṁ prapadye

„Odevzdávám se Nejvyšší Osobnosti Božství Šrí Kršnovi, který přišel jako Čaitanja Maháprabhu, aby nás učil poznání, oddané službě a odříkání všeho, co neprospívá vědomí Kršny. Sestoupil, protože je

oceánem transcendentální milosti. Odevzdávám se Jeho lotosovým nohám.“ (Čaitanja-čaritámrta, Madhja 6.254) Když člověk udělá pokrok v bhakti-józe, přestanou ho automaticky hmotné věci přitahovat. V našem hnutí je mnoho chlapců a dívek z Evropy a z Ameriky, kteří se narodili v zemích, kde si mohou užívat hmotného blahobytu, ale oni toto hmotné bohatství považují za smetí na ulici. Jsou oddáni Vásudévovi a hmotné věci je přestaly zajímat. Takovou moc má bhakti-jóga. Bhakti-jóga nám umožní vzdát se hmotného požitku a měřítkem pokroku v bhakti-józe je to, do jaké míry se člověk odpoutal od smyslového požitku. *Bhaktiḥ pareśānubhavo viraktir anyatra ca* (Šrímad-Bhágavatam 11.2.42). Jsme-li pokročilí, hmotné věci nás již více nepřitahují. Je hloupost si myslet, že jsme velcí oddaní, a začít si znovu užívat hmotných věcí. Bhagavad-gítá říká (5.22):

ye hi saṁsparśa-jā bhogā
duḥkha-yonaya eva te
ādy-antavantaḥ kaunteya
na teṣu ramate budhaḥ

„Požitky zrozené z doteku se smyslovými předměty jsou zdrojem strastí, mají počátek i konec, ó synu Kuntí, a moudrý v nich nenachází potěšení.“ Dostaneme-li něco vyššího, okamžitě se přestaneme zajímat o nižší.

Nemůže k tomu však dojít pouze na základě naší vlastní síly, a proto se musíme odevzdat Kršnovi a On nám pomůže. Naše jediná povinnost je odevzdat se Kršnovi, a proto Dévahúti říká: „Odevzdávám se Ti, protože můžeš přetnout má pouta k hmotnému životu. Proč bys to měl udělat? Protože jsem Tvá věčná služebnice.“ Bhaktivinód Thákur říká: *anādi karama-phale, paḍi' bhavārṇavajale, taribāre nā dekhi upāya.* Je-li člověk vhozen do oceánu, bude tvrdě zápasit, i když je vynikající plavec. Hmotný svět nikomu nedá klidu, dokonce ani těm nejvychytralejším. Hmotný život není nic jiného než zápas. Nedá se zde žít nerušeně. Není to možné. Dostaneme se do nesnází, i když nebudeme nikomu ubližovat a budeme pěstovat nenásilí. Podaří-li se nám však dostat se na břeh, najdeme mír. Stačí se dostat jen malý kousek z vody. *Tava pāda-paṅkaja-sthita-dhūlī sadṛśaṁ vicintaya* (Šikšáštaka 5). Stanou-li se z nás částečky prachu na lotosových nohách Kršny, budeme vysvobozeni.

Hinduistou, muslimem nebo křesťanem můžeme být padesát, šedesát nebo nanejvýš sto let, ale pak se budeme muset znovu narodit a být něčím jiným. Zvykli jsme si dívat se na všechno z pohledu těchto náboženských označení, která jsou *asad-dharma* a mohou se měnit každým okamžikem. Co je naše

skutečná dharma? Skutečná dharma je *sad-dharma*, dharma, která se nemění a která umožňuje odevzdat se Kršnovi. Tato dharma bude pokračovat věčně. Hlásá ji mnoho osobností, ale nejlepším kazatelem sad-dharmy je Nejvyšší Osobnost Božství, protože zná skutečnost. O Gósvámích z Vrndávanu se říká: *nānā-śāstra-vicāraṇaika-nipuṇau sad-dharma-saṁsthāpakau*. Gósvámí z Vrndávanu, přímí žáci Šrí Čaitanji Mahápraphua, usilovali o stanovení sad-dharmy a my se je snažíme následovat a šířit skutečnou dharmu po celém světě pomocí tohoto hnutí pro vědomí Kršny.

Kapitola sedmá

Kapila začíná vysvětlovat vědu o seberealizaci

TEXT 12

maitreya uvāca
iti sva-mātur niravadyam īpsitaṁ
niśamya puṁsām apavarga-vardhanam
dhiyābhinandyātmavatāṁ satāṁ gatir
babhāṣa īṣat-smita-śobhitānanaḥ

Když Pán viděl ryzí touhu Své matky po transcendentální realizaci, poděkoval jí v duchu za otázky a s úsměvem na tváři jí začal popisovat cestu transcendentalistů usilujících o seberealizaci.

Dévahúti doznává, že je zapletena do hmotného světa, a prosí o vysvobození. Otázky, které položila Pánu Kapilovi, jsou velice důležité pro ty, kteří se chtějí vymanit z hmotné existence a dosáhnout dokonalosti. Dokud se člověk nezačne zajímat o duchovní život a své přirozené postavení a dokud nepocítí tíhu hmotné existence a nezačne se ptát, jak se může vysvobodit, jeho lidský život je zbytečný. Jen hlupáci se nezajímají o transcendentální život a celý den jen jedí, spí, brání se a páří se jako zvířata. Pán Kapila byl rád, že Mu Jeho matka položila takové otázky, protože odpovědi na tyto otázky podněcují touhu po osvobození z podmíněného

života. Říká se jim *apavarga-vardhanam.* Lidé s upřímným zájmem o duchovní život se nazývají *sat,* oddaní. *Satāṁ prasaṅgāt. Sat* znamená „to, co existuje věčně“ a *asat* znamená „to, co není věčné“. Pokud se člověk nedostal na duchovní úroveň, není *sat,* nýbrž *asat.* Ti, kteří jsou *asat,* jsou v postavení, které je pouze dočasné, ale ten, kdo je na duchovní úrovni, bude existovat věčně. Jako duše jsme věční, ale odešli jsme do hmotného světa, a proto jsme plní úzkosti. *Asad-grāhān,* touha užívat si hmotného světa, je příčinou, proč se věčná duše stala *asat.* Duše však ve skutečnosti *asat* není. Jakmile si to uvědomí a rozvine své vědomí Kršny, stane se *sat. Satāṁ gatiḥ,* cesta věčnosti, je velice zajímavá pro ty, kteří touží po osvobození, a Pán Kapila ji právě začíná popisovat. Když transcendentalisté, pokročilí v duchovním životě, uslyší otázky lidí toužících porozumět duchovnímu životu, jsou velice šťastni. Světské řeči je nezajímají. Mají k nim takový odpor, že se vyhýbají společnosti lidí, kteří mluví o hmotných záležitostech. Šrí Čaitanja Maháprabhu radil Svým žákům: *grāmya-kathā nā śunibe.* Slovo *grāmya* označuje vše, co se týká naší vesnice, společnosti nebo sousedů. Lidi zajímá *grāmya-kathā.* Jsou jí plné noviny. *Grāmya-kathā* však nemá žádnou duchovní hodnotu. Ve Spojených státech

vychází mnoho novin, jako je *New York Times*, a kvůli tomu se musí kácet ohromné množství stromů. A nyní je nedostatek papíru. Proč zabíjejí tolik stromů kvůli nesmyslným řečem? Zajímají se jen o zisk.

Existuje však i jiná *kathā — kṛṣṇa-kathā*. Všechna literatura, která neopěvuje Nejvyššího Pána, je zbytečná, i kdyby byla literárně sebedokonalejší.

na yad vacaś citra-padaṁ harer yaśo
jagat-pavitraṁ pragṛṇīta karhicit
tad vāyasaṁ tīrtham uśanti mānasā
na yatra haṁsā niramanty uśik-kṣayāḥ

„Slova, která nepopisují slávu Pána, jediného, kdo může posvětit atmosféru celého vesmíru, považují svatí lidé za poutní místa pro vrány. Jelikož zcela dokonalé osobnosti přebývají v transcendentální říši, nenacházejí na takových místech žádné potěšení.“ (Šrímad-Bhágavatam 1.5.10)

Běžné knihy jsou jako poutní místa pro vrány. Z ptačí říše známe vrány, které se slétají na špinavých místech, kam se vyhazují odpadky, a labutě, které dávají přednost čistým jezírkům s lotosovými květy. Někteří lidé se podobají vránám, jiní labutím. To je přirozené. Staré přísloví říká, že vrána k vráně sedá. Vrány proto létají s vránami a labutě s labutěmi. Oddaný je jako labuť (*haṁsa*) a nejpokročilejší oddaný

je *paramahaṁsa.* Paramahansa se nezajímá o vraní řeči. Když se někdo začne zajímat o transcendentální náměty, *kṛṣṇa-kathā,* paramahansu to velmi potěší. Kapiladéva měl tedy velkou radost, když viděl, že Jeho matka se chce dovědět, jak je možné vymanit se z hmotných pout.

atha me deva sammoham
apākraṣṭuṁ tvam arhasi
yo 'vagraho 'haṁ mametīty
etasmin yojitas tvayā

„Nyní prosím, můj Pane, odstraň mou velkou iluzi. Kvůli falešnému egu jsem se zapletla do Tvé máji a ztotožňovala jsem se se svým tělem a vším, co se k němu pojilo.“ (Šrímad-Bhágavatam 3.25.10)

Čaitanja Maháprabhu radil Svým žákům, aby nikdy nejedli lahůdková jídla, nemluvili o vesnických věcech a nečetli obyčejné romány, básně nebo noviny. Můžete se zeptat: „Jak je možné, že v této moderní době se Evropané a Američané z hnutí pro vědomí Kršny nezajímají o noviny?“ Noviny jsou v západních zemích velice populární. Každý den vycházejí v několika vydáních a stále se prodávají. Tito američtí chlapci a dívky však přestali číst noviny. Nevědí, co se kterého dne stalo, a ani jim na tom moc nezáleží, protože je to

stejně jen ztráta času. Je lepší číst Šrímad-Bhágavatam a Bhagavad-gítu. Proč ztrácet cenný čas?

Kapiladéva byl velice rád, že se Jeho matka zajímá jen o duchovní pokrok. Tento hmotný svět je *pavarga* a to, co ho anuluje, se nazývá *apavarga*. V hmotném světě lidé tvrdě pracují jen proto, aby vydělali nějaké peníze, a celý hmotný život se pomalu mění v peklo. Lidé jsou již tak otupělí, že ani nechápou, co vysvobození znamená. Jsou stejní jako zvířata. Když zvířeti řeknete, že existuje vysvobození, jak tomu bude moci rozumět? Podobně i lidé se dnes chovají jako zvířata. Nechápou význam apavargy, osvobození. Byly ale doby, kdy lidé věděli, že lidský život je určen pro apavargu. Dévahúti se ptá a Kapiladéva odpovídá — to je *apavarga-vardhanam*. Shánění obživy není v písmech nikde zdůrazňováno. O naši obživu bude postaráno. Bůh dává jídlo zvířatům, ptákům i rybám. Proč by ji měl odpírat těm, kteří usilují o apavargu? Naneštěstí je víra lidí velice slabá, a proto potřebují vhodnou společnost. Lidé by neměli ztrácet čas ve společnosti vran, měli by vyhledávat společnost labutí. Když se vyhazují odpadky, scházejí se tam vrány a psi, ale moudrý člověk se o takové věci nezajímá. Ten, kdo se snaží získat štěstí v hmotném světě, jen žvýká přežvýkané. *Punaḥ punaś carvita-carvaṇānām* (Šrímad-Bhágavatam 7.5.30).

Když někdo sebere již rozžvýkanou cukrovou třtinu, je hlupák. Všechna šťáva je již pryč. Co z toho má, když ji bude přežvykovat znovu? Některá zvířata ale přesto ráda přežvykují přežvýkané. Hmotný život znamená žvýkat přežvýkané. Otec učí svého syna, aby se vyučil, oženil a usadil, ale přitom sám ví, že to všechno mu uspokojení nepřinese. Proč tedy učí svého syna, aby dělal totéž? Skutečný otec nedovolí svému synovi žvýkat přežvýkané. *Pitā na sa syāj jananī na sā syāt... na mocayed yaḥ samupeta-mṛtyum:* „Nikdo by se neměl stát otcem nebo matkou, pokud není schopen zachránit své děti ze spárů smrti.“ (Šrímad-Bhágavatam 5.5.18) To je povinností otce a matky. Jak je mohou zachránit? Rodiče mají vychovávat své děti k vědomí Kršny. Pak je mohou zachránit. Měli by je vychovávat tak, aby již nepoznaly pavargu. Jestliže nebudeme usilovat o osvobození, budeme jen podporovat civilizaci psů a koček. Zvířata se zajímají jen o jedení, spaní, páření se a bránění se, ale lidé jsou určeni k něčemu jinému. O tělo se samozřejmě starat musíme, ale neměli bychom to dělat víc, než je nezbytné.

yasyātma-buddhiḥ kuṇape tri-dhātuke
sva-dhīḥ kalatrādiṣu bhauma ijya-dhīḥ
yat tīrtha-buddhiḥ salile na karhicij
janeṣv abhijñeṣu sa eva go-kharaḥ

„Člověk, který považuje své tělo skládající se ze třech prvků za vlastní já, který považuje produkty svého těla za své příbuzné, který si myslí, že země, ve které se narodil, je hodna uctívání a který chodí na posvátná místa, jen aby se tam vykoupal a nehledá tam moudré světce, je stejný jako kráva nebo osel.“ (Šrímad-Bhágavatam 10.84.13)

Védy nám poskytují všechny druhy vzdělání. Na mangovníku můžeme najít manga zralá i zelená. Šrímad-Bhágavatam je zralým mangem védského stromu přání: *nigama-kalpa-taror galitaṁ phalam.* Když do manga klovne papoušek, jeho chuť je dvakrát lepší. *Śuka* znamená papoušek a Šukadéva Gósvámí přednášel Šrímad-Bhágavatam. Z jeho úst je tedy ještě lahodnější.

nigama-kalpa-taror galitaṁ phalaṁ
śuka-mukhād amṛta-drava-saṁyutam
pibata bhāgavataṁ rasam ālayaṁ
muhur aho rasikā bhuvi bhāvukāḥ

„Ó zkušení a uvážliví lidé! Vychutnejte Šrímad-Bhágavatam, který je vyzrálým plodem na stromu přání védské literatury. Vyšel ze rtů Šrí Šukadévy Gósvámího, a tím ještě zlahodněl, přestože v jeho nektarové šťávě již našli zalíbení všichni, včetně osvobozených duší.“ (Šrímad-Bhágavatam 1.1.3) Je ohromná škoda, že lidé v

Indii, kde jsou tato písma dostupná, nejeví o Šrímad-Bhágavatam zájem. Místo toho se zajímají o marxistické spisy a v tom je jejich neštěstí.
Když student pozorně naslouchá duchovním námětům, duchovní mistr je velice šťastný. Kapiladéva byl proto velice šťastný, když viděl, jak se Jeho matka zajímá o duchovní témata, a poděkoval jí za otázky.
Lidé se obvykle zajímají o věci, které jim přinesou okamžitý požitek. Chceme něco chutného pro jazyk a nezajímá nás, je-li to vůbec k jídlu. Prasata si pochutnají třeba i na výkalech. Tapasja neboli odříkání je jim naprosto neznámá. Úspěch v duchovní realizaci však vyžaduje tapasju. Čaitanja Maháprabhu však všechno velice zjednodušil: *ceto-darpaṇa-mārjanaṁ bhava-mahā-dāvāgni-nirvāpaṇam.* Jediné, co musíme udělat, je najít si trochu času a zpívat Haré Kršna, ale my nejsme ochotni udělat ani to. Kršna má větší zájem vést nás cestou osvobození než my sami. Ukázal nám tak jednoduchý způsob: *harer nāma harer nāma harer nāmaiva kevalam.* Pouze zpívat Haré Kršna. Pro zdokonalení zpívání Haré Kršna neexistují žádná přísná pravidla. Dokonalosti dosáhneme pouhým zpíváním. Vlivem Kali-jugy jsme tak znečištění, že nás nepřitahují ani svatá jména Kršny. Když tedy Kapiladéva nebo Jeho zástupce uvidí, že někdo má i jen malý zájem, udělá jim

to velkou radost a poděkují mu. Kapiladéva viděl zájem Své matky a v duchu jí poděkoval.
method: *harer nāma harer nāma harer nāmaiva kevalam.* We need only chant Hare Kṛṣṇa. To perfect this chanting of Hare Kṛṣṇa, there is no hard and fast rule. Simply by chanting, we will attain perfection. Being contaminated by Kali-yuga, however, we are unfortunate and therefore we have no attraction to the holy names of Kṛṣṇa. Thus when Kapiladeva or His representative sees someone a little interested, he becomes very glad and thanks him. When Kapiladeva saw His mother interested, He thanked her from within, not openly.
Poté začal s radostí hovořit. Kapiladéva byl inkarnací Kršny a byl ještě mladý; Jeho tvář byla nesmírně krásná. Z otázek Své matky měl radost, a když odpovídal na otázku, byl ještě krásnější. Kršna je neodolatelně krásný, a když Mu Jeho oddaný slouží a vrací se k Němu, vypadá ještě krásnější. Když oddaný Kršnovi s láskou slouží, obléká Ho a nosí Mu květiny, Kršna se usmívá. Když se na vás Kršna jedinkrát usměje, smysl vašeho života je naplněn.
Kapila tedy začal s úsměvem poučovat Svou matku.
TEXT 13

śrī-bhagavān uvāca
yoga ādhyātmikaḥ puṁsāṁ
mato niḥśreyasāya me
atyantoparatir yatra
duḥkhasya ca sukhasya ca

Nejvyšší Pán odpověděl: Jógový systém, který se vztahuje na Nejvyššího Pána a individuální duši, který přináší nejvyšší prospěch živým bytostem a který umožňuje odpoutat se od radostí a strastí hmotného světa, takový jógový systém je nejvyšší ze všech.

V hmotném světě každý usiluje o nějaké štěstí, ale když ho konečně dosáhne, okamžitě následuje i neštěstí. V hmotném světě nemůže nikdo užívat čistého a nezkaženého štěstí. Každé štěstí provází i neštěstí. Pijeme-li rádi mléko, musíme se starat o krávu a živit ji. Mléko je velice dobré, ale jestliže chceme pít mléko, musíme vynaložit takové úsilí. Jógový systém, o kterém Kapila mluví, může ukončit všechny hmotné radosti a strasti. Podle Kršnova učení v Bhagavad-gítě je nejlepší jógou bhakti-jóga. Gítá nás také nabádá, abychom se povznesli nad štěstí a neštěstí. Můžeme namítnout, že nás hmotné štěstí nijak nerozrušuje, ale neuvědomujeme si, že po takzvaném požitku bude okamžitě následovat nějaká bolest. To je zákon hmotného světa. Pán Kapila

říká, že jógový systém je duchovní věda. Jóga nám pomůže dosáhnout dokonalosti na duchovní úrovni. Netýká se hmotného štěstí nebo neštěstí. Je transcendentální a její transcendentální povahu bude Pán Kapila podrobněji vysvětlovat v následujících kapitolách.

Snaze získat v hmotném světě co nejvíce štěstí a co nejméně utrpení se říká zápas o přežití. Lidé obvykle cvičí jógu, aby získali nějaký hmotný výsledek. Skutečný jogín si může osvojit některé z osmi druhů mystických sil (*siddhi*): *aṇimā, laghimā, prāpti, īśitva, vaśitva, mahimā, prākāmya* a *kāmāvasāyitā.* Může být nejmenší z nejmenších, nejlehčí z nejlehčích a největší z největších. Může okamžitě stvořit cokoliv se mu zachce — dokonce i celou planetu. To jsou *yoga-siddhi*, jógové dokonalosti, ale cílem nejvyšší jógy není hmotné štěstí nebo odstranění nějakých nepříjemných věcí. Každý se v hmotném světě snaží uniknout bolesti a být šťastný, ale i když se mu to třeba na chvíli podaří, všechno je to jen takzvané štěstí a takzvané utrpení. Například ohňostroj přináší někomu radost, a někomu utrpení. Někdo si myslí, že ohňostroj je pěkná podívaná, a někoho to jen ruší. To je hmotný svět. Na jedné straně štěstí, a na druhé utrpení. Štěstí a neštěstí jsou jen iluze. Voda nám v létě přináší požitek a v zimě utrpení. Voda

je stále stejná, ale jednou přináší štěstí, podruhé neštěstí. Když se nám narodí syn, přináší nám radost, a když zemře, přinese nám zármutek. V obou případech je to tentýž syn.

Tento hmotný svět je světem duality a nemůžeme poznat štěstí bez utrpení nebo utrpení bez štěstí. Proto se hmotný svět označuje jako relativní. Duchovní štěstí stojí nad dualitami a je dokonalostí jógy. *Yoga ādhyātmikaḥ.* Jóga znamená štěstí pro duši a individuální duše může být šťastná, když je s Nejvyšší Duší, Nadduší. *Nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām.* Existuje jedna Nejvyšší Duše neboli Svrchovaná Živá Bytost a mnoho individuálních duší, individuálních bytostí. Nás je mnoho, ale Kršna, hlavní živá bytost, je jen jeden. On je ohněm a my jsme jiskrami tohoto ohně. Jiskry září, pokud jsou spolu s původním ohněm, ale když se od něj oddělí, vyhasnou. Své skutečné štěstí najdeme ve společnosti Nejvyšší Bytosti. Kršna není nikdy sám. Je neustále se Svými přáteli, s pasáčky, gópími nebo se Svým otcem a matkou. Kršnu nikdy neuvidíme samotného. Je buď s Rádhárání, nebo se Svými přáteli. Je jako král nebo prezident. Když přichází král nebo prezident, je samozřejmé, že nepřichází sám. Přichází se svými ministry, tajemníky a mnoha dalšími.

Slovo jóga znamená „spojení“ a *ātmā* znamená „duše“, „mysl“ nebo „tělo“. Svrchovaná Bytost nemá hmotné tělo, protože je zcela duchovní. Není pokryta ničím hmotným. Ten, kdo si myslí, že Kršna je pokrytý hmotou, je sám zcela zahalen májou. Kršna neříká, že přichází jako obyčejná živá bytost. Jeho příchod je naprosto transcendentální. *Janma karma ca me divyam evaṁ yo vetti tattvataḥ* (Bhagavad-gítá 4.4). Musíme vědět, jak Kršna přichází, jak se narodí. Nerodí se jako ostatní. Kdyby se rodil jako každý jiný, proč bychom slavili Džanmáštamí? Jeho narození je *divyam*, Božské. Vše, co se týká Kršny, je Božské, a budeme-li si myslet, že Kršna je jedním z nás, okamžitě se z nás stanou múdhové, hlupáci.

avajānanti māṁ mūḍhā
mānuṣīṁ tanum āśritam
paraṁ bhāvam ajānanto
mama bhūta-maheśvaram

„Hlupáci se Mi vysmívají, když sestoupím v lidské podobě, neboť neznají Mou transcendentální povahu svrchovaného Pána nad vším, co existuje.“ (Bhagavad-gítá 9.11)

Kršna je původní Svrchovaná Bytost, původní duše. My jsme pouze nepatrné částečky Kršny. Když se spojíme s Kršnou, budeme zářit stejně jako On. Když poklesneme

a odejdeme od Kršny, naše duchovní síla a záře zmizí. Jóga znamená spojit se s původním zdrojem. Sanskrtské slovo *yoga* znamená „spojení“ a *viyoga* znamená „rozpojení“.

Kapiladéva je zde označen jako Bhagaván, Nejvyšší Osobnost Božství. Bhagaván se nikdy nedopustí žádných chyb. *Nārāyaṇaḥ paro 'vyaktāt.* Říká to dokonce i Šankaráčárja: „Bhagaván, Nárájan, nepatří do tohoto světa.“ Když mluvíme o Bhagavánovi nebo když se o Něm zmiňují šástry, máme na mysli toho, kterého nelze pochopit hmotným způsobem. V tomto verši stojí: *śrī bhagavān uvāca.* Není tam napsáno *vyāsadeva uvāca* nebo *kapiladeva uvāca.* V Bhagavad-gítě Vjásadéva také říká: *śrī bhagavān uvāca.* Bhagavána neovlivňují nedostatky hmotného světa a nevztahují se na Něj nedokonalosti živých bytostí. Nedokonalé živé bytosti podléhají iluzi a dopouštějí se chyb. Také mají sklon podvádět ostatní. Když se člověk, kterému chybí poznání, stane učitelem nebo kazatelem, bude jen podvádět ostatní. My sami nemáme dokonalé poznání, a proto se snažíme učit to, co říká Šrí Bhagaván. Nevymýšlíme si své vlastní učení. Takzvaní učenci a vzdělanci vytvářejí své učení a předkládají své názory. Zvláště na Západě se můžeme setkat se spoustou filozofických spekulací a mentální gymnastiky, ale

taková filozofie nemůže být bezchybná. Naše poznání bude dokonalé, pokud ho získáme od Bhagavána. Bhagavad-gítu čteme, protože je dokonalá. Nenajdeme v ní chyby ani iluzi, nenajdeme v ní žádný podvod a nepřednesl ji nikdo s nedokonalými smysly. Kršna říká v Bhagavad-gítě (7.26):

vedāhaṁ samatītāni
vartamānāni cārjuna
bhaviṣyāṇi ca bhūtāni
māṁ tu veda na kaścana

„Ó Ardžuno, jako Nejvyšší Osobnost Božství znám vše, co se stalo v minulosti, co se děje v přítomnosti a vše, co se teprve přihodí. Znám také všechny živé bytosti; Mne však nezná nikdo.“

Bůh zná všechno, ale my nevíme, kdo je Bůh. Víme jen velice málo. *Īśvaraḥ sarva-bhūtānāṁ hṛd-deśe 'rjuna tiṣṭhati* (Bhagavad-gítá 18.61). *Īśvara,* Bůh, Kršna, je v srdci každého. *Sarvasya cāhaṁ hṛdi sanniviṣṭaḥ:* „Sídlím v srdcích všech.“ (Bhagavad-gítá 15.15) Nejvyšší Pán tím nemyslí jen srdce lidských bytostí, ale také srdce zvířat a všech ostatních živých bytostí.

aṇḍāntara-stha-paramāṇu-cayāntara-sthaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi
(*Brahma-saṁhitā* 5.35)

Nejvyšší Pán je také jako Paramátmá v každém atomu a je také v každé individuální duši. Je přítomný ve všem, a proto všechno ví. A jelikož je Mu vše známo, musíme se od Něj poučit. Když přijmeme to, co nám říká Bhagaván, získáme dokonalé poznání. Dokonalé poznání nám zprostředkuje učednická posloupnost (*paramparā*), kterou popisuje Bhagavad-gítá (4.2):

evaṁ paramparā-prāptam
imaṁ rājarṣayo viduḥ

„Takto byla tato nejvyšší duchovní věda předávána posloupností duchovních učitelů a takto ji přijali svatí králové.“ Tato filozofie vědomí Kršny je jednoduchá, protože se nesnažíme vymyslet nic nového. Přijímáme slova a myšlenky Nejvyšší Osobnosti, Kršny, nebo Jeho inkarnací či představitelů. Jeho představitelé neřeknou nic, co by neřekl Kršna Samotný. Je tedy jednoduché být Kršnovým představitelem, ale jen tehdy, pokud si nebudeme vykládat Kršnova slova podle svých představ.

Jestliže se budeme držet zásady, že Kršna je nejvyšší autoritou, mohou se z nás stát guruové. Nemusíme měnit své společenské postavení. Musíme jen následovat učednickou posloupnost pocházející od Šrí Kršny. Šrí Čaitanja Maháprabhu radí: *āmāra ājñāya guru hañā tāra 'ei deśa* (Čaitanja-čaritámrta, Madhja

7.128). Čaitanja Maháprabhu radil lidem, aby se od Něj učili a pak šli kázat lidem ve svých vesnicích. Můžeme namítnout: „Neumím ani číst a psát a nemám žádné vzdělání. Nejsem urozeného původu. Jak se mohu stát guruem?“ Čaitanja Maháprabhu říká, že to není příliš těžké. *Yāre dekha, tāre kaha`kṛṣṇa'-upadeśa:* „Opakuj to, co řekl Kršna. Tak se staneš guruem.“ Každý, kdo říká něco jiného než Kršna, není guru, ale darebák. Guru jen opakuje Kršnova slova. To je příkaz šáster.

ṣaṭ-karma-nipuṇo vipro
mantra-tantra-viśāradaḥ
avaiṣṇavo gurur na syād
vaiṣṇavaḥ śva-paco guruḥ

„Učený bráhman, který je zběhlý ve védském poznání, se nemůže stát duchovním mistrem, pokud není vaišnava, avšak i člověk narozený v nízké rodině se může stát duchovním mistrem, je-li vaišnava.“ (Padma Purána)

Lidé jsou nevědomí a potřebují osvícení. Po dlouhé cestě zvířecími těly jsme se nakonec dostali do lidského těla, které nám dává možnost dostat se z koloběhu rození a smrti. Cílem tohoto hnutí pro vědomí Kršny je probudit v lidech jejich původní vědomí. *Jīva jāga, jīva jāga, gorācānda bale.* Slovo *gorācānda* označuje Čaitanju Maháprabhua, který říká živým bytostem:

„Vstávejte! Vstávejte! Jak dlouho budete ještě spát?“ *Kata nidrā yāo māyā-piśācīra kole.* Nejpřednějším úkolem lidských bytostí je znovu se spojit s Nejvyšší Duší. Cílem jógy je probudit vědomí Kršny a znovu se spojit s Kršnou. To je *ādhyātmika-yoga.* Jóga neznamená ukazovat nějaké mystické síly. Nejvyššího jogína popisuje Šrí Kršna v Bhagavad-gítě (6.47):

yoginām api sarveṣāṁ
mad-gatenāntar-ātmanā
śraddhāvān bhajate yo māṁ
sa me yukta-tamo mataḥ

„Za nejvyššího ze všech jogínů považuji toho, který je se Mnou nejdůvěrněji spojen, neustále na Mne myslí a oddaně a láskyplně Mi slouží.“

Bhagavad-gítá popisuje mnoho druhů jogínů a mnoho jógových systémů — hatha-jógu, karma-jógu, džňána-jógu a rádža-jógu. Cílem skutečného jógového systému je obnovit naše spojení s Kršnou. *Yoga ādhyātmikaḥ puṁsām. Ādhyātmikaḥ:* jsme živé bytosti, duše. Naše spojení s Kršnou ve skutečnosti neustále trvá, jen jsme na Něj zapomněli. Spojení s Kršnou není možné přerušit, ale je možné, aby bylo zahaleno. Kršna říká v Bhagavad-gítě (7.25):

nāhaṁ prakāśaḥ sarvasya
yoga-māyā-samāvṛtaḥ
mūḍho ’yaṁ nābhijānāti
loko mām ajam avyayam
„Nikdy se nezjevuji pošetilým a hloupým lidem. Pro ně jsem zahalen Svou vnitřní silou (jógamájou), a proto nechápou, že jsem nezrozený a věčný.“
Jógamájá způsobuje naše zapomnění. Nejprve musíme pochopit, že jsme duše. V současnosti jsou lidé tak nevědomí, že nedokážou pochopit ani existenci duše. Bhagavad-gítá (2.13) nám proto nejprve dává poznání o duši:
dehino ’smin yathā dehe
kaumāraṁ yauvanaṁ jarā
tathā dehāntara-prāptir
dhīras tatra na muhyati
„Tak jako vtělená duše prochází v tomto těle z dětství do mládí a do stáří, přechází také v okamžiku smrti do jiného těla. Moudrý člověk se touto změnou nedá zmást.“ Slovo *dehī* znamená „vlastník těla“. Myslíme si: „Jsem toto tělo,“ ale skutečnost je jiná. Nejsme toto tělo, jsme vlastníky těla — to je skutečná seberealizace. Neříkáme „jsem prst“ nebo „jsem ruka“. Říkáme: „To je můj prst, to je moje hlava, to je moje noha atd.“ Totéž platí o všech částech těla. „To je *moje* tělo.“ To

znamená, že vlastníme tělo, které nám dala hmotná energie, mája.

prakṛteḥ kriyamāṇāni
guṇaiḥ karmāṇi sarvaśaḥ
ahaṅkāra-vimūḍhātmā
kartāham iti manyate

„Duše zmatená falešným egem se považuje za konatele činů, které jsou ve skutečnosti konány třemi kvalitami hmotné přírody.“ (Bhagavad-gítá 3.27)

Živé bytosti dostanou různé druhy těl podle své karmy. Jedna živá bytost může dostat tělo kočky, jiná tělo psa atd. Proč existuje tolik druhů těl? Proč není jen jeden druh? Odpověď najdeme v Bhagavad-gítě (13.22):

kāraṇaṁ guṇa-saṅgo ’sya
sad-asad-yoni janmasu

„Kvůli styku s kvalitami hmotné přírody se duše setkává s dobrem a zlem v různých živočišných lůnech.“

Následkem styku se třemi kvalitami hmotné přírody (dobrem, vášní a nevědomostí) obdrží duše různé druhy těl. Nemusí se o to nijak snažit — může si být jista, že dostane jiné tělo. Kršna však neříká, jaký druh těla to bude, protože to závisí na naší kvalifikaci. Jestliže je člověk ve styku s kvalitou dobra, povýší se na vyšší planetární systémy. Když je ve styku s kvalitou vášně, zůstane zde, a je-li v kvalitě nevědomosti, narodí se v

nižších životních druzích — živočišných nebo rostlinných. Kršna prohlašuje v Bhagavad-gítě (14.18):

ūrdhvaṁ gacchanti sattva-sthā
madhye tiṣṭhanti rājasāḥ
jaghanya-guṇa-vṛtti-sthā
adho gacchanti tāmasāḥ

„Ti, kteří se nacházejí v kvalitě dobra, spějí nahoru, k vyšším planetám; uprostřed, na pozemských planetách, zůstávají lidé v kvalitě vášně a ti, kteří jsou v kvalitě nevědomosti, klesají dolů, do pekelných světů.“

Existuje 8 400 000 životních druhů a každý z nich je výsledkem různých kombinací kvalit přírody (*kāraṇaṁ guṇa-saṅgo 'sya*). Podle druhu těla pak duši čeká štěstí i utrpení. Nelze očekávat, že pes si bude užívat stejným způsobem jako král nebo nějaký boháč. Ať již živá bytost zažívá jakýkoliv druh štěstí nebo utrpení, v obou případech přichází štěstí a neštěstí podle toho, jaké obdržela hmotné tělo. Jestliže se spojíme s Kršnou prostřednictvím nejvyšší jógy, můžeme se oprostit od hmotného štěstí a utrpení, která jsou důsledkem toho, že máme hmotné tělo. Opětovné spojení s Kršnou se nazývá bhakti-jóga a Kršna nás o této nejvyšší józe přichází poučit. V podstatě říká: „Znovu se se Mnou spoj, ty darebáku. Zanech všech svých vymyšlených jóg a náboženství a odevzdej se Mně.“ To říká Kršna a Jeho

představitelé — Jeho inkarnace nebo guru — říkají totéž. Kapiladéva je inkarnací Kršny, ale chová se jako Jeho představitel, jako guru. Jestliže se odevzdáme Kršnovi, budeme skutečně transcendentální takzvanému hmotnému štěstí. Neměli bychom se nechat unášet hmotným štěstím nebo neštěstím, protože jsou příčinou připoutanosti. Hmotné štěstí není skutečné štěstí, je to utrpení. Snažíme se získat peníze a být šťastní, ale vydělat peníze není jednoduché a vždy to s sebou nese mnoho těžkostí. My je však rádi podstoupíme s nadějí na nějaké pomíjivé štěstí. Když však své smysly očistíme, můžeme pokročit na duchovní úroveň. Skutečné štěstí spočívá v tom, že zaměstnáme své smysly v činnostech určených k potěšení Kršny. Naše smysly se zduchovní a to se nazývá *ādhyātmika-yoga* neboli *bhakti-yoga.* Tuto jógu zde Pán Kapiladéva vysvětluje.

Kapitola osmá

Bhakti-jóga — nejvyšší ze všech systémů jógy

TEXT 14

tam imaṁ te pravakṣyāmi
yam avocaṁ purānaghe
ṛṣīṇāṁ śrotu-kāmānāṁ
yogam sarvāṅga-naipuṇam

Ó nejzbožnější matko. Nyní ti vysvětlím pradávný systém jógy, který jsem již dříve popsal velkým mudrcům. Je účinný a po všech stránkách praktický.

Pán si nevymýšlí nový druh jógy. Někteří lidé někdy prohlašují, že se stali inkarnací Boha a že vyjevili nový teologický aspekt Absolutní Pravdy. Zde však vidíme, že Samotný Kapila Muni, který je jako inkarnace Boha schopen vytvořit pro Svou matku nové učení, říká: „Vysvětlím ti pradávný systém jógy, který jsem kdysi vysvětlil mudrcům, neboť ho také chtěli poznat.“ Naprosto dokonalý jógový systém je již popsán ve védských písmech, a proto není zapotřebí vymýšlet nový a svádět nevinné lidi. V současné době je v módě zavrhovat standardní jógový systém a hlásat nějaké výmysly ve jménu nově vynalezené jógy.

Nejvyšší jógový systém se týká duše. V současnosti je zvláště v Americe populární hatha-jóga. Na hodiny

hatha-jógy chodí většinou obézní ženy, které chtějí zhubnout a zlepšit si trávení. Lidé se zajímají o tuto gymnastickou jógu, ale skutečná jóga je *ādhyātmika*. *Ādhyātmika* znamená probuzení duše k jejímu přirozenému vědomí. Duše je puruša a její povinností je obnovit svůj zapomenutý vztah s Kršnou.

Kapiladéva říká, že kdysi vysvětlil tento systém jógy velkým mudrcům, ršim. To je metoda naslouchání, *śravaṇa*. Musíme velice toužit naslouchat, protože nasloucháním začíná duchovní život.

ataḥ śrī-kṛṣṇa-nāmādi
na bhaved grāhyam indriyaiḥ
sevonmukhe hi jihvādau
svayam eva sphuraty adaḥ
(*Bhakti-rasāmṛta-sindu* 1.2.234)

Šástry říkají, že Kršnu nemůžeme pochopit svými hmotnými smysly. Kršnovo jméno, podoba, vlastnosti, zábavy, příslušenství a sídlo jsou Jeho nedílnými součástmi. Realizace Kršny začíná nasloucháním a zpíváním Jeho jména. Potom následuje Jeho podoba. Naslouchání Jeho jménu a popisům Jeho vlastností a uctívání Jeho podoby jsou pro začínajícího oddaného naprosto nezbytné činnosti. Kršna nám Osobně radí:

man-manā bhava mad-bhakto
mad-yājī māṁ namaskuru

„Neustále na Mne mysli, klaň se Mi a uctívej Mě.“ (Bhagavad-gítá 9.34)
Bhagaván Šrí Kršna je přítomen v chrámu jako Božstvo a za oddaného je považováno i malé dítě, které Mu přijde vzdát své poklony. Dítě nemá o těchto věcech ani ponětí, ale když se bude jen dívat na Božstvo, zpívat a tancovat, velice mu to prospěje. Chrámy jsou určeny k tomu, aby každý mohl dostat příležitost udělat postupný pokrok ve vědomí Kršny.
sv-alpam apy asya dharmasya
trāyate mahato bhayāt
„Malý pokrok na této cestě může člověka uchránit před největším nebezpečím.“ (Bhagavad-gítá 2.40) I sebemenší úsilí na cestě bhakti nám bude ku prospěchu. Uložíme-li do banky dva dolary, zůstanou na našem účtu a postupně k nim budou přibývat úroky. Podobně i sebemenší oddaná služba nepřijde nikdy nazmar. Někdo třeba přijde do hnutí pro vědomí Kršny, nějaký čas slouží a pak poklesne. Všechna jeho služba však navždy zůstává na jeho kontě. Nikdy se neztratí. Vrátí-li se po čase k oddané službě, začne tam, kde minule přestal. To praví Bhagavad-gítá: (6.41):
śucīnāṁ śrīmatāṁ gehe
yoga-bhraṣṭo ’bhijāyate

„Neúspěšný jogín se narodí buď ve zbožné, nebo aristokratické rodině.“ Nedosáhneme-li dokonalosti v bhakti-józe, dostaneme další možnost v příštím životě. Jedno bengálské přísloví říká:

śuci haya muci haya yadi kṛṣṇa tyaje
muci haya śuci haya yadi kṛṣṇa-bhaje

Dokonce i ten, kdo se narodil v nízké rodině (*muci*), je výše nežli bráhman (*śuci*) za předpokladu, že si je vědom Kršny, ale ten, kdo se narodil v bráhmanské rodině a není si vědom Kršny, je nižší nežli šúdra. Dveře oddanosti jsou otevřené všem bez rozdílu. Kršna říká, že ten, kdo se Mu odevzdá, může bez ohledu na své postavení dosáhnout nejvyššího cíle.

māṁ hi pārtha vyapāśritya
ye ’pi syuḥ pāpa-yonayaḥ
striyo vaiśyās tathā śūdrās
te ’pi yānti parāṁ gatiṁ

„Ó synu Prthy, všichni, kdo se ke Mně uchýlí, byť i nižšího rodu — ženy, vaišjové (obchodníci) a šúdrové (dělníci) — mohou dosáhnout nejvyššího cíle.“ (Bhagavad-gítá 9.32) Šukadéva Gósvámí říká:

kirāta-hūṇāndhra-pulinda-pulkaśā
ābhīra-śumbhā yavanāḥ khasādayaḥ
ye ’nye ca pāpā yad-apāśrayāśrayāḥ
śudhyanti tasmai prabhaviṣṇave namaḥ

„Hluboce se klaním Nejvyššímu Pánu, díky Jehož svrchované moci se mohou i Kirátové, Húnové, Ándhrové, Pulindové, Pulkašové, Ábhírové, Šumbhové, Javanové, Khasové a ostatní národy navyklé hříšným činnostem očistit pod vedením Jeho ryzího oddaného.“ (Šrímad-Bhágavatam 2.4.18) Vědomí Kršny je všezahrnující. Každý člověk má nějaké povinnosti, ať už je bráhman, kšatrija, vaišja nebo šúdra, a chce-li se věnovat vědomí Kršny, nemusí jich zanechávat. Člověk nic neztrácí, i když nedosáhne dokonalosti a poklesne. Co však získá ten, který vykonává své povinnosti (*sva-dharma*), ale není si vědom Kršny? Nic. Kapiladéva vysvětluje, že ten, kdo se vydá cestou bhakti-jógy, ve skutečnosti nikdy nepoklesne. Bhakti bude nadále pokračovat, i když člověk dočasně poklesne. Narodí se v zámožné rodině nebo v rodině učených bráhmanů a dostane další možnost. Důsledné plnění bráhmanských povinností potěší Pána Višnua stejně jako svědomité plnění povinností kšatriji nebo šúdry. Není nutné měnit své postavení. V Bhagavad-gítě (18.46) Kršna říká, že každý může dosáhnout dokonalosti při svém zaměstnání:

yataḥ pravṛttir bhūtānāṁ
yena sarvam idaṁ tatam

sva-karmaṇā tam abhyarcya
siddhiṁ vindati mānavaḥ
„Uctíváním Pána, Jenž je zdrojem všech bytostí a který vším prostupuje, může člověk dosáhnout dokonalosti, koná-li svou vlastní povinnost.“ Višnua potěší, když lidé svědomitě plní své povinnosti kšatriji, vaišji, šúdry... Smyslem práce je potěšit Višnua. Lidé na to naneštěstí zapomněli. Varnášrama-dharma, védský společenský systém, poskytuje lidem možnost zdokonalit své životy tím, že potěší Višnua. V tomto věku Kali však varnášrama-dharma upadla v zapomnění, a proto Čaitanja Maháprabhu dal podmíněným duším uvězněným v hmotném světě Svou milost v podobě mahá-mantry.
harer nāma harer nāma
harer nāmaiva kevalam
kalau nāsty eva nāsty eva
nāsty eva gatir anyathā
„V tomto věku hádky a pokrytectví vede k vysvobození pouze zpívání svatého jména Pána. Není jiné cesty. Není jiné cesty. Není jiné cesty.“ (Brhan-náradíja Purána) V tomto věku však není možné obnovit dokonalý varnášramský systém. Lidé jsou pokleslí, rozrušení a zmatení.

prāyeṇālpāyuṣaḥ sabhya
kalāv asmin yuge janāḥ
mandāḥ sumanda-matayo
manda-bhāgyā hy upadrutāḥ
„Věz, ó učený, že v tomto železném věku žijí lidé jen krátkou dobu. Jsou nesnášenliví, leniví, špatně vedení a nešťastní a nade vše jsou stále rozrušení.“ (Šrímad-Bhágavatam 1.1.10) V tomto věku bude nedostatek vláhy a nedostatek jídla a vláda bude vymáhat na lidech stále větší daně. Všechny příznaky Kali-jugy jsou popsány ve Šrímad-Bhágavatamu. Lidé budou tak znechuceni, že nakonec opustí své ženy a děti a odejdou do lesů. Jak je možné obnovit poklidnou varnášramskou společnost, když jsou dnes lidé tak uštvaní? Je to zkrátka nemožné. Proto se doporučuje bhakti-jóga — zpívání Haré Kršna mahá-mantry. Cílem bhakti-jógy je uspokojit Višnua. *Yajñaiḥ saṅkīrtana-prāyaiḥ:* Višnu, Kršna Samotný, přišel jako Čaitanja Maháprabhu, aby nás učil sankírtan. V současnosti je velice populární vymýšlet nové náboženské systémy, ale Kapiladéva, stejně jako Kršna, nevytváří nic nového. Tento systém není nijak nový, je naopak velmi starý (*purā*). Kršna říká totéž v Bhagavad-gítě (4.2): *evaṁ paramparā-prāptam imaṁ rājarṣayo viduḥ.* „Takto byla tato nejvyšší věda předávána posloupností duchovních

učitelů a takto ji přijali svatí králové.“ Kršna ani Kapila neučí nic nového. Opakují stejné poselství, protože časem se toto poznání ztratilo. Ardžuna se zeptal: „Proč to říkáš mně? Proč ne někomu jinému?“ Šrí Kršna odpověděl: *bhakto 'si me sakhā ceti.* „Protože jsi Můj oddaný a Můj přítel.“ (Bhagavad-gítá 4.3)
Pouze oddaný, bhakta, může skutečně poznat vědu o bhakti-józe. Poznat Bhagavad-gítu znamená poznat Kršnu. Tyto informace nám poskytuje pouze bhakti-sampradája a žádná jiná škola. Proto Kršna říká v Bhagavad-gítě (18.55): *bhaktyā mām abhijānāti.* Chceme-li opravdu porozumět Kršnovi a našemu vztahu k Němu, musíme jít cestou bhakti. Sánkhja-jóga, jak ji vysvětlil Pán Kapiladéva, je bhakti-jóga.
Kapiladéva zde říká:
tam imaṁ te pravakṣyāmi
yam avocaṁ purānaghe
Anaghe znamená bezhříšný. Slovo *agha* označuje předešlé hříchy a *an* znamená „bez“. Pokud nejsme zbaveni hříchů, nebudeme schopni pochopit vědomí Kršny. *Yeṣāṁ tv anta-gataṁ pāpam:* Člověk může začít s vědomím Kršny jen tehdy, je-li zcela zbaven všech hříšných reakcí. Řekneme si: „To bude ale trvat nějakou dobu. Nemohu se zbavit hříšných reakcí přes noc.“ Na

to Kršna odpovídá: „Ne, ne. Je to možné v okamžiku. Odevzdej se Mi a Já tě ochráním před všemi hříchy.“ Odevzdáním se Kršnovi začíná náš duchovní život. Musíme pochopit, že za své hříšné skutky dostáváme různá těla. Abychom mohli splnit svou povinnost, dostali jsme lidskou životní podobu. *Bahūnāṁ janmanām ante.* Toto tělo jsme dostali po dlouhém vývoji a poskytuje nám velkou příležitost. Naróttam dás Thákur zpívá: *hari hari viphale janama goṅāinu.* „Můj drahý Pane Kršno, jenom jsem ztrácel čas.“ Proč?

manuṣya janama pāiyā, rādhā-kṛṣṇa nā bhajiyā,
jāniyā śuniyā viṣa khāinu

„Narodil jsem se v lidské životní podobě, která je určena k poznání Kršny, ale nevyužil jsem této možnosti a ztrácel jsem čas. Dělal jsem všechno možné, ale neuctíval jsem Rádhu a Kršnu, a tak jsem vědomě pil jed.“ Vypít vědomě jed znamená spáchat sebevraždu a nevyužít lidské životní podoby je něco podobného. Nepoznáme-li v tomto životě Kršnu, pijeme vědomě jed. Hmotný život je jako plápolající lesní požár. Jíst, spát, mít pohlavní styk a bránit se — to jsou hlavní činnosti v hmotném světě. Když se budeme věnovat pouze těmto věcem, naše srdce bude neustále v ohni, jako bychom vypili jed. Jak se můžeme vyléčit?

golokera prema-dhana, hari-nāma-saṅkīrtana,
rati nā janmila kene tāya
„Můj drahý Pane, dal jsi nám lék v podobě hari-náma-sankírtanu, zpívání Haré Kršna, ale já jsem takový nešťastník, že mě Tvá svatá jména nepřitahují.“
vrajendra-nandana yei, śacī-suta haila sei,
balarāma haila nitāi
„Kršna přišel jako Šrí Čaitanja Maháprabhu, syn matky Sačí, a Balaráma přišel jako Nitjánanda.“ Proč přišli? Aby vysvobodili všechny druhy hříšníků zpíváním Haré Kršna. Důkazem je to, že Šrí Čaitanja Maháprabhu a Nitjánanda Prabhu vysvobodili i Džagáie a Mádháie. Dnes jsou všichni jako Džagái a Mádhái. Všichni jsou opilí a šílí po sexu. Milostí Čaitanji Maháprabhua se nyní vysvobodí stovky a tisíce Džagáiů a Mádháiů. To vše díky jedinému léku — Haré Kršna mahá-mantře. Je to dokonalá jóga — není to nic nově vymyšleného. Pouze přijímáme Kršnova slova tak, jak jsou. Šrí Kršna popsal Své oddané:
satataṁ kīrtayanto māṁ
yatantaś ca dṛḍha-vratāḥ
namasyantaś ca māṁ bhaktyā
nitya-yuktā upāsate

„Tyto velké duše Mě neustále velebí, s velkou odhodlaností se snaží, klaní se přede Mnou a nepřetržitě Mě s oddaností uctívají.“ (Bhagavad-gítá 9.14)
Nemusíme být příliš učení. Musíme mít jen Pánovo požehnání. Díky Jeho požehnání budeme moci následovat Jeho pokyny a získáme poznání. Jen se musíme zapojit do tohoto hnutí pro vědomí Kršny na základě Bhagavad-gíty. Když trochu pokročíme, můžeme číst Šrímad-Bhágavatam. Čaitanja Maháprabhu dal možnost všem v podobě Svého sankírtanového hnutí. Bez vědomí Kršny je celý svět v temnotě a lidé jsou v tomto věku tak otupělí, že ani nevědí, jak se od sebe liší *mukti* (osvobození) a *bandha* (připoutanost). Když člověk neví, jaký je mezi nimi rozdíl, není lepší než zvíře.
V současné době jsme ovládáni gunami (kvalitami přírody) — sattva-gunou, radžo-gunou a tamo-gunou. Z těchto tří gun je nejlepší sattva-guna, kvalita dobra. Pravdomluvnost a sebevláda jsou charakterové rysy bráhmana, který je v kvalitě dobra. Ovládá svou mysl a smysly a je velice snášenlivý a skromný. Má plné poznání a ví, jak ho prakticky použít v životě. Má pevnou víru v autoritu Véd, což je vlastnost zvaná *āstikyam.* Čaitanja Maháprabhu vysvětlil rozdíl mezi *nāstikyam* a *āstikyam.* Člověku, který nevěří

Védám, se říká *nāstika*. Čaitanja Maháprabhu říkal: *veda nā māniyā bauddha haya ta 'nāstika* (Čaitanja-čaritámrta, Madhja 6.168). Pán Buddha popíral autoritu Véd, ale Jeho posláním bylo zastavit zabíjení zvířat. Védy doporučují zvířecí oběti, a proto musel Buddha zavrhnout Védy, aby tomuto zabíjení zvířat zabránil. Zvířecí oběť není možné v tomto věku provádět, protože již nejsou kvalifikovaní bráhmani. Inteligentní lidé vědí, že v tomto věku nemůže být taková oběť úspěšně provedena, protože nikdo nedokáže recitovat mantry, které dokáží obětovanému zvířeti dát mladé tělo. Při správně provedené oběti vyjde obětované zvíře z ohně v mladém těle. Taková oběť již dnes není možná, avšak sankírtana-jadžňu může dělat každý. Tato jadžňa neboli oběť, zvláště určená pro tento věk, spočívá ve zpívání Haré Kršna mahá-mantry: *Hare Kṛṣṇa Hare Kṛṣṇa Kṛṣṇa Kṛṣṇa Hare Hare / Hare Rāma Hare Rāma Rāma Rāma Hare Hare*. Výsledkem této jadžni je *ceto-darpaṇa-mārjanam* — očištění mysli. Když je mysl očištěna, automaticky následuje osvobození.

Hlavní osou podmíněného i osvobozeného života je vědomí. Proto doporučujeme vědomí Kršny, které přináší osvobození z opakovaného rození a smrti. Lidé jsou dnes bohužel již tak otupělí, že nemají ani

představu, jak může být koloběh rození a smrti zastaven. Myslí si, že rození a smrt nelze zastavit. Přiznávají to dokonce i slavní vědci. V Bhagavad-gítě nám Kršna říká, že bychom měli mít neustále na paměti čtyři utrpení: rození, nemoc, stáří a smrt. Když s nimi skoncujeme, jsme vysvobozeni. Vyžaduje to však očistu našeho vědomí: musíme myslet na Kršnu. Hnutí pro vědomí Kršny nám dává možnosti, abychom na Kršnu mohli neustále myslet. Kršna je Nejvyšší Osobnost Božství, Kršna je osoba. Když Ardžuna realizoval Kršnu, oslovil Ho slovem *puruṣam.* Bůh je puruša, muž. *Puruṣa* znamená „poživatel“ a prakṛti znamená „užívaná“. Vše slouží k požitku svrchovanému purušovi. I my jsme ve skutečnosti *prakṛti,* nejsme *puruṣa*. Lidské tělo je pouze *māyā,* iluze. Myslíme si, že jsme purušové, ale ve skutečnosti jsme užíváni. Muž si myslí, že je poživatel, a snaží se napodobovat purušu, ale ve skutečnosti je prakrti. Následkem toho je vržen do hmotného světa. Živá bytost dostává různá těla, protože si chce užívat hmotného světa a je poutána ke třem gunám. Pod vlivem kvality dobra člověk dostane tělo bráhmana, které je relativně dobré, protože umožňuje porozumět Bohu. V kvalitě vášně a nevědomosti nikdo nedokáže pochopit, kdo je Bůh. Když člověk žije v kvalitě dobra,

přinese mu to i hmotné výhody: může být povýšen na vyšší planety. Ale ani na nejvyšší planetě v hmotném vesmíru, Brahmalóce, nenajdeme dokonalost. I tam nás čekají čtyři utrpení hmotné existence: rození, nemoc, stáří a smrt. Brahmá se také musí narodit a zemřít. Ve Védách stojí, že Brahmá se rodí na lotosovém květu vyrůstajícím z Višnuova břicha. Tak se Brahmá narodil, a když zemře, nastane konec celého vesmírného projevu.

Zrození, nemoc, stáří a smrt čeká jak na Brahmu, tak i na mravence. Živá bytost se musí zbavit těchto pout, protože je svou povahou věčná. Podle Bhagavad-gíty se jí ve skutečnosti rození ani smrt netýká. *Na jāyate mriyate vā kadācit:* „Duše se nerodí, ani nikdy neumírá.“ (Bhagavad-gítá 2.20) Pouze tělo je odsouzeno k zániku, ať už se jedná o tělo Brahmy nebo nepatrného mravence. Když někdo žije miliony let, ještě to neznamená, že je nesmrtelný. Život Brahmy trvá miliony pozemských let, ale přesto se nevyhne smrti. To je podmíněný život. Měli bychom dokonale poznat védská písma velkých mudrců jako Bhagavána Kapiladévy a Bhagavána Šrí Kršny, abychom se vysvobodili z koloběhu rození a smrti.

Obdržet vědomí Kršny znamená obdržet světlo. Zvláště v západních zemích můžeme vidět, že lidé jsou již

vyčerpáni materialistickým způsobem života. My, živé bytosti, jsme svou přirozeností svobodní — rození, nemoc, stáří a smrt se nás ve skutečnosti nedotýkají. Jelikož jsme částečkami Kršny, Nejvyššího Pána, jak by tyto věci na nás mohly mít vliv? Kršna je *sac-cid-ānanda-vigraha* a všechny Jeho nedílné části jsou téže povahy. Kvalitativně jsme tedy Bohu rovni; nevyrovnáme se Mu jen kvantitou. Proč bychom měli trpět při rození a smrti? V předcházejícím verši Kapiladéva říká: *yoga ādhyātmikaḥ puṁsāṁ mato niḥśreyasāya.* Duše je uvězněna v těle a dokonalá jóga znamená vysvobodit duši z tělesného vězení, kterým je sužováno. Jak je možné takového dokonalého stavu jógy dosáhnout? To vysvětluje Pán Kapila v následujícím verši: *rataṁ vā puṁsi muktaye.* Jestliže se naše vědomí upne na Kršnu, budeme osvobozeni. Velké duše stále opěvují Kršnu: *Hare Kṛṣṇa Hare Kṛṣṇa Kṛṣṇa Kṛṣṇa Hare Hare / Hare Rāma Hare Rāma Rāma Rāma Hare Hare.* Upřímně se snaží a odhodlaně Mu slouží. V chrámech našeho hnutí oddaní vstávají ve čtyři hodiny ráno a hned se osprchují. V půl páté následuje *maṅgala-ārati* a potom všichni studují védská písma. Tímto způsobem můžeme probudit naše spící vědomí Kršny. Náš vztah ke Kršnovi je stejně blízký jako vztah otce a syna, a je proto přirozené, že

mezi námi existuje láska. Syn však někdy odejde z domova a na svého otce zapomene, ale otec nikdy nezapomíná. Neustále přemýšlí: „Můj syn ode mne odešel. Kdyby se jen vrátil zpátky!“ Takto přemýšlí i Kršna. My jsme všichni Kršnovi synové a Kršna se mnohem více snaží dostat nás zpátky, než se o to snažíme my. Proto Kršna přichází a říká: „Darebáku! Přestaň s těmi svými hmotnými nesmysly. Vymyslel sis tolik dharem a náboženství. Zanech všeho a odevzdej se jen Mně.“ Kršna přichází Osobně a zanechává nám Svá slova. Jeho slova jsou s Ním totožná, protože jsou také absolutní. Nyní Kršnu nevidíme, ale když uděláme pokrok, budeme Ho moci vidět. Chodíme do chrámu a při pohledu na Božstva si myslíme: „To je nějaká modla. To není Kršna.“ S takovou mentalitou Kršnu neuvidíme. Kršna je přítomen ve Svých slovech, v Bhagavad-gítě. To je *kṛṣṇa-vāṇī*, Kršnovo poselství. Uděláme-li pokrok v duchovním životě, můžeme si být vědomi Kršnovy přítomnosti. Pak pochopíme, že Kršna je přítomen v Božstvech, v Bhagavad-gítě, v chuti vody, ve svitu slunce a měsíce a v každém zvuku. Kršna je přítomen všude, ale člověk musí mít poznání, aby Ho byl schopen vidět. To je osvobození, *mukti*. To je vědomí Kršny. Tak vypadá bhakti-jóga — *śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ smaraṇam*... Uctívání Božstev

je *arcanam*, přednášení modliteb
je *vandanam* a *dāsyam* znamená pracovat pro Kršnu a šířit hnutí pro vědomí Kršny.
Většina lidí chce Kršnu vidět, ale proč kladou takový důraz právě na to, aby Ho viděli? Proč o Něm nechtějí naslouchat? Na začátku musíme mít trochu víry, a když budeme naslouchat, naše víra poroste. Člověk by měl navštěvovat chrám, naslouchat slovům o Kršnovi a po nějakém čase se nechat oficiálně zasvětit do služby Pánu. Tomu se říká *bhajana-kriyā.* Společně s tím člověk musí zanechat nedovoleného pohlavního života, požívání omamných látek, jedení masa a hazardu. Když ho tyto věci budou i nadále přitahovat, měl by vědět, že nedělá žádný pokrok. Opravdová *bhajana-kriyā* způsobí, že všechny anarthy (nechtěné věci) zmizí. *Paraṁ dṛṣṭvā nivartate.* Poznáme-li něco lepšího, zanecháme všech nesmyslů. Když někdo okusí vědomí Kršny, nebude chtít přestat. Opilec nemůže být bez pití, ale oddaný je opilý vědomím Kršny. Chceme-li být imunní vůči vlivu gun (hmotných kvalit), musíme se zaměstnat bhakti-jógou. Na dokonalé úrovni dospějeme k extatické lásce k Bohu. V tomto stavu nebudeme moci být bez Kršny ani na okamžik. Tak vypadá bháva, která může přerůst v mahá-bhávu. Obyčejné lidské bytosti na ni dospět nemohou, neboť takové úrovně mohou

dosáhnout pouze gópí a Rádhárání. Ony nevydržely bez Kršny ani chvíli. To je nejdokonalejší podoba osvobození.

Kapitola devátá

Seberealizace a očištění mysli

TEXT 15

cetaḥ khalv asya bandhāya
muktaye cātmano matam
guṇeṣu saktaṁ bandhāya
rataṁ vā puṁsi muktaye

Je-li vědomí živé bytosti přitahováno ke třem kvalitám hmotné přírody, říká se, že taková duše žije podmíněným životem. Je-li však totéž vědomí zaměřeno na Nejvyšší Osobnost Božství, pak je v osvobozeném stavu.

Mezi vědomím Kršny a vědomím máji je rozdíl. *Guṇeṣu* neboli vědomí máji se vyznačuje tím, že člověk lpí na třech kvalitách hmotné přírody a jedná buď v kvalitě dobra, v kvalitě vášně, anebo v kvalitě nevědomosti. Jednání pod vlivem těchto kvalit, které se vždy soustřeďuje na smyslový požitek, je příčinou podmíněného života. Je-li si člověk vědom Kršny a je-li totéž vědomí, *cetaḥ,* obráceno k Nejvyšší Osobnosti Božství, ke Kršnovi, pak se ubírá cestou osvobození.

TEXT 16

ahaṁ-mamābhimānotthaiḥ
kāma-lobhādibhir malaiḥ

vītaṁ yadā manaḥ śuddham
aduḥkham asukhaṁ samam
Když se člověk zcela zbaví nečistot v podobě chtíče a chamtivosti, které vznikají z iluze, že hmotné tělo jsem „já“ a tělesné vlastnictví je „moje“, říká se, že má očištěnou mysl. V tomto čistém stavu překoná hmotné štěstí a utrpení.
Kāma a *lobha* jsou dva příznaky hmotné existence. Každý chce něco vlastnit. Zde se říká, že chtíč a chamtivost vznikají, když se člověk ztotožňuje se svým tělem. Zbaví-li se tohoto znečištění, jeho mysl a vědomí se očistí a dosáhne svého původního stavu. Když mluvíme o živé bytosti, zahrnuje to vždy také mysl a vědomí. Rozdíl mezi životem podmíněným a osvobozeným spočívá v čistotě mysli a vědomí. Když se mysl a vědomí očistí, člověk začíná být transcendentální vůči hmotnému štěstí a neštěstí.
Na začátku Kapila řekl, že dokonalá jóga umožní člověku povznést se nad hmotné radosti a strasti, a nyní uvádí, jak toho dosáhnout: je nutné očistit svou mysl a své vědomí. Prostředkem očisty je bhakti-jóga. V Nárada-paňčarátře stojí, že bychom se měli snažit o očištění mysli a smyslů (*tat-paratvena nirmalam*). Metoda je jednoduchá: smysly je nutné zaměstnat oddanou službou Pánu. Mysl je neustále aktivní a

myšlenky není možné zastavit. Někteří lidé se možná pošetile snaží vytvořit v mysli prázdnotu, ale to není možné. Jediným způsobem očisty mysli je zaměřit ji na Kršnu. Budeme-li neustále myslet na Kršnu, naše vědomí se přirozeně očistí a hmotné touhy a chamtivost nebudou moci proniknout do našeho srdce.
Mysl může být naším přítelem nebo naším nepřítelem. Je-li čistá, je naším přítelem, a je-li znečištěná, nakazí nás hmotnou nemocí. Když se však budeme udržovat v čistotě, nákaza se nás nedotkne. Podle pravidel védské civilizace musí člověk očistit své tělo třikrát denně: ráno, v poledne a večer. Ti, kteří přísně následují bráhmanská pravidla, se sprchují třikrát denně. Čistota má blízko ke zbožnosti. V podmíněném životě je mysl zakrytá špinavými věcmi a to je naše nemoc. Zvláště v nižších kvalitách vášně (*rajo-guṇa*) a nevědomosti (*tamo-guṇa*) je toto znečištění velice zřetelně vidět. Pomocí naslouchání (*śravaṇa*) a sankírtanu se musíme povznést alespoň do kvality dobra (*sattva*). Musíme naslouchat *kṛṣṇa-kathā.* Kršna je v srdci všech živých bytostí. Individuální duše je nedílnou částí Kršny a Kršna chce, aby se všechny individuální duše znovu obrátily k Němu. Podmíněnou duši však láká hmotný požitek, a proto podléhá koloběhu rození, smrti, stáří a nemoci. Je zmatená a neuvědomuje si, že se tato utrpení

neustále opakují. Je jako pradlákův osel, který si nechá naložit na záda velké břemeno. Za trochu trávy nosí celý den těžký náklad a přitom ani jediný kousek prádla nepatří jemu. Tak žijí *karmī.* Mohou být multimilionáři, ale přitom dnem i nocí tvrdě pracují právě jako osli. Do jejich žaludku se vejde stále stejně jídla bez ohledu na to, kolik mají peněz, a ke spánku potřebují jen trochu místa. Přesto se považují za velikány. Myslí si: „Beze mne by celý národ zemřel. Budu ve dne v noci pracovat do úmoru.“ Lidé si myslí: „Patřím do této rodiny, národa, společnosti. Mám mnoho povinností.“ Neuvědomují si, že tato označení jsou falešná.
Šrí Čaitanja Maháprabhu říká: *jīvera`svarūpa' haya — kṛṣṇera`nitya-dāsa'* — duše je svou přirozeností věčným služebníkem Kršny. Myslíme si, že jsme služebníci své rodiny nebo své země, ale to je nevědomost, *tamo-guṇa.* Následováním pokynů Bhagavad-gíty se můžeme dostat na úroveň sattva-guny. Naslouchání *kṛṣṇa-kathā,* námětům o Kršnovi, odstraní z naší mysli všechny nečistoty. Také zpívání Haré Kršna a tancování pomůže odstranit všechny nečistoty. Mysl je příčinou jak připoutanosti, tak vysvobození. Znečištěná mysl způsobuje připoutanost. V hmotném světě se narodíme, nějaký čas žijeme a užíváme si nebo trpíme. Skutečný požitek to však není. Ve skutečnosti je to jen

utrpení. Když zemřeme, musíme opustit své tělo a přijmout další. Octneme se v lůně další matky, zůstaneme v něm devět měsíců, pak se narodíme a začne další kapitola podmíněného života. To se opakuje znovu a znovu. Rození, nemoc, stáří a smrt. Psi a kočky to nechápou, ale člověk si to studiem védských písem může uvědomit. Budeme-li opomíjet védská písma, bude všechno naše vzdělání zbytečné.
Lidé se zajímají o politiku, sociologii, antropologii a podobné věci, které jsou jen ztrátou času. Čtou stohy knih, které neopěvují Nejvyššího Pána Hariho, a mrhají časem. Hnutí pro vědomí Kršny umožňuje každému, aby se stal zbožným člověkem. *Puṇya-śravaṇa-kīrtanaḥ.* Není nutné rozdávat peníze nebo se koupat v Ganze. Šástry se zmiňují o mnoha šlechetných činech, které nás dovedou ke zbožnosti, ale v Kali-juze lidé ztratili sílu a vytrvalost. Jsou tak hříšní, že již nepřipadá v úvahu, aby se povznesli na úroveň zbožného života pomocí těchto předepsaných metod. Jedinou možností je naslouchat o Kršnovi a zpívat Jeho jméno. Kršna nám dal uši k naslouchání a jazyk k mluvení. Můžeme naslouchat realizovaným duším, a tak dovést své životy k dokonalosti. Máme možnost se očistit. Pokud se neočistíme, nemohou se z nás stát oddaní. Lidský život je určen k očistě. Lidé v tomto věku se naneštěstí

nezajímají o Kršnu, a tak trpí v hmotném světě jeden život za druhým. V jednom životě mohou být bohatí a přestanou se zajímat o příští život. Myslí si: „Budu jen jíst, pít a veselit se.“ Můžeme to vidět na celém světě, ale šástry říkají, že je to chyba. *Nūnaṁ pramattaḥ kurute vikarmaḥ* (Šrímad-Bhágavatam 5.5.4): lidé šílí po smyslovém požitku, a proto se dopouštějí všech možných zakázaných věcí. *Karma* je předepsaná činnost, a *vikarma* je pravý opak — vše, co je hříšné, nepatřičné nebo zakázané. *Akarma* je to, co člověku nepřináší žádné výsledky. Bhagavad-gítá (3.9) říká:

yajñārthāt karmaṇo ’nyatra
loko ’yaṁ karma-bandhanaḥ
tad-arthaṁ karma kaunteya
mukta-saṅgaḥ samācara

„Každý musí konat činy jako oběť Višnuovi, jinak ho poutají k hmotnému světu. Proto, ó synu Kuntí, vykonávej své povinnosti k Jeho potěšení, a tím se vysvobodíš.“

Když jsou lidé v kvalitě vášně a nevědomosti, jejich jednání se nazývá vikarma. Nestarají se o svůj příští život a jedí všechno možné stejně jako prasata. Nestarají se o příkazy šáster a jsou naprosto nezodpovědní. Jsou jako chlapci z ulice, kteří nemají náležité vzdělání a o nic se nestarají. Dělají, co se jim zlíbí, protože se o ně

jejich matka ani otec nezajímají. Bezstarostný život je životem v tamo-guně. Lidé jednají hříšně a nestarají se o následky svého jednání. Vyhledávají smyslový požitek a dopouštějí se všemožných hříchů. V Kalkatě jsem viděl lidi, kteří se bavili tím, že podřezávali slepicím krky a smáli se, jak slepice ještě běhaly kolem a padaly. V západních zemích se někdy studenti chodí dívat na jatka, jak se porážejí krávy. V tomto věku lidé nacházejí potěšení v nejrůznějších hříšných věcech. Nemají rozum, aby si uvědomili, že tento život je pomíjivý a plný utrpení. Jsou zcela v kvalitě nevědomosti, stejně jako zvířata, která zabíjejí. Když někdo přijde na pastvu a podřeže některému zvířeti krk, ostatní zvířata tam budou klidně stát, dívat se na to a dále se pást. Nepochopí, že příště může být řada na nich. Lidé v Kali-juze jsou právě takoví, ale hnutí pro vědomí Kršny se je snaží přivést alespoň trochu k rozumu. Říkáme lidem: „Nechovejte se jako zvířata. Buďte lidmi.“ Čaitanja Maháprabhu říkal:

kṛṣṇa bhuli' sei jīva anādi-bahirmukha
ataeva māyā tāre deya saṁsāra-duḥkha

„Živá bytost, která zapomněla na Kršnu, je již od nepaměti připoutána k vnějšímu rysu, k máji. Iluzorní energie jí na pouti hmotné existence přináší různé druhy utrpení.“ (Čaitanja-čaritámrta, Madhja 20.117)

Zapomene-li člověk na Kršnu, jedná zcela pošetile a májá mu posílá jedno utrpení za druhým.

māyā-mugdha jīvera nāhi svataḥ kṛṣṇa jñāna
jīvere kṛpāya kailā kṛṣṇa veda-purāṇa

„Podmíněná duše nemůže probudit vědomí Kršny svou vlastní snahou. Pán Kršna proto milostivě sestavil védskou literaturu i s Puránami, které tvoří její dodatky.“ (Čaitanja-čaritámrta, Madhja 20.122)

Chceme-li se vymanit z vlivu tamo-guny a radžo-guny, musíme využít védských písem: Védánty, Upanišad, Rámájány, Mahábháraty a mnoha ostatních. Celý svět se točí kolem kámy a lóbhy. Káma znamená „chtíč“ a lóbha je „chamtivost“. Lidé nikdy nebudou mít dost sexu nebo peněz a jejich srdce jsou plná nechtěných věcí, které je třeba odstranit naslouchánim, přednášením a zpíváním. Lidský život je určen k odstranění anarth neboli nechtěných věcí, ale kde je univerzita, na které by se tato očistná věda vyučovala? Hnutí pro vědomí Kršny je jedinou organizací, která se tím zabývá. Nečistoty jsou v našem srdci, ale Kršna je tam také a může nám pomoci. *Naṣṭa-prāyeṣv abhadreṣu nityaṁ bhāgavata-sevayā* (Šrímad-Bhágavatam 1.2.18). Musíme pravidelně naslouchat Šrímad-Bhágavatamu a zpívat Haré Kršna. Tyto dvě metody nám doporučil Čaitanja Maháprabhu. Haridás Thákur zpíval tři sta tisíc

svatých jmen denně, ale my jsme pro každého stanovili šestnáct kol. Jsme však tak pokleslí a ubozí, že často nedokážeme ani to. Neměli bychom ztrácet čas čtením nějakých hloupostí a zbytečnými řečmi. Místo toho máme studovat Šrímad-Bhágavatam. Náš čas je vzácný. Čánakja Pandit řekl: *āyuṣaḥ kṣaṇa eko 'pi na labhyaḥ svarṇa-koṭibhiḥ.* Můžeme žít sto let, ale i kdybychom zaplatili milion dolarů, nedokážeme vrátit zpátky ani jediný okamžik. Nemůžeme si přidat ani jediný okamžik a nemůžeme ani jediný okamžik vrátit. Říká se, že čas jsou peníze — jen si představte, kolik peněz jste již ztratili. Čas je ještě cennější než peníze, protože ho nelze vrátit zpátky. Nesmíme ztratit ani jediný okamžik. Lidský život je určený ke zpívání a čtení védské literatury. Mezinárodní společnost pro vědomí Kršny vydává mnoho knih, aby jich lidé mohli využít a dovést svůj život k dokonalosti. Šrímad-Bhágavatam bychom neměli jen číst, měli bychom také sloužit osobě *bhāgavata,* která Šrímad-Bhágavatamem žije. *Nityam bhāgavata-sevayā.* Tak můžeme dosáhnout stavu *bhagavad-bhakti,* ale nejprve se musíme zbavit nechtěných věcí v srdci, anarth. V současnosti ztrácíme čas a myslíme si: „To je moje země. To je můj národ. To je moje tělo a moje rodina...“ *Nityaṁ bhāgavata-sevayā.* Když pokročíme na úroveň sattva-guny,

můžeme se zbavit všech těchto iluzorních pojetí života. Pak nás nebude rušit tamo-guna a radžo-guna, *kāma* ani *lobha* (chtíč a chamtivost). To je úroveň *vasudeva. Oṁ namo bhagavate vāsudevāya.* V následujícím verši Kapiladéva popíše výsledky úspěšně dokončeného očistného procesu.

TEXT 17

tadā puruṣa ātmānaṁ
kevalaṁ prakṛteḥ param
nirantaraṁ svayaṁ-jyotir
aṇimānam akhaṇḍitam

V tomto stavu může duše realizovat, že je transcendentální hmotné existenci, nedílná a zářící, třebaže je velice malá.

Ve stavu čistého vědomí neboli vědomí Kršny může člověk realizovat, že je nepatrná částečka Nejvyššího Pána. V Bhagavad-gítě stojí, že *jīva,* individuální živá bytost, je věčnou nedílnou součástí Nejvyššího Pána. Jako jsou sluneční paprsky drobnými částečkami zářícího Slunce, tak je živá bytost nepatrnou částí Nejvyšší Duše. Individuální duše a Nejvyšší Pán se neliší, jak jsme na to zvyklí v hmotném světě. Individuální duše je Jeho částí od samého počátku. Neměli bychom si myslet, že individuální duše je částice, která se oddělila od Nejvyššího Celku. Podle

májávádské filozofie existuje Nejvyšší Celek, ale Jeho část zvaná *jīva* se dostala pod vliv iluze. Tato filozofie je nepřijatelná, protože ducha nelze rozdělit jako hmotu. *Jīva* je částí věčně. Nejvyšší Duše a individuální duše, její část, existují vždy současně. Pokud bude existovat Slunce, budou existovat i částice slunečního svitu.

Ve védských písmech se velikost duše přirovnává k jedné desetitisícině konečku vlasu. Duše je nekonečně malá. Nejvyšší Duše je nekonečně velká, ale živá bytost, individuální duše, je nekonečně malá, třebaže se kvalitativně od Nejvyšší Duše neliší.

V tomto verši je důležité povšimnout si dvou slov. První je *nirantaram,* což znamená „nelišící se“ nebo „téže kvality“. Povaha duše je zde také popsána slovem *aṇimānam,* což znamená „nekonečně malá“. Nejvyšší Duše je všepronikající, ale individuální duše je velice malá. *Akhaṇḍitam* neznamená jen „fragmentární“, ale také „svojí povahou nekonečně malá“. Nikdo nedokáže oddělit částice slunečního světla od Slunce, ale tyto částice současně nebudou nikdy tak velké jako Slunce. Živá bytost je svou povahou kvalitativně stejná jako Nejvyšší Duše, ale je nekonečně malá.

Seberealizace znamená vidět svou pravou totožnost jako nepatrná *jīva*. V současnosti vidíme tělo, ale to není naše pravá totožnost. Nevidíme osobu, která tělo vlastní. Bhagavad-gítá nám ze všeho nejdříve říká, že tělo a majitel těla se vzájemně liší. Když pochopíme, že nejsme toto tělo, jsme na počátku seberealizace. Tomuto stavu se říká *brahma-bhūta*. *Ahaṁ brahmāsmi*. Nejsem toto tělo, jsem duše. Jaké jsou vlastnosti duše? Duše je *aṇimānam*, nepatrná. Jsme také *jyoti*, zářiví — stejně jako Bůh, ale Bůh je *brahma-jyoti*, všepronikající a nekonečný. Podle májávádské teorie jsme stejní jako *brahmajyoti*. Májávádští filozofové uvádějí příklad nádoby a prostoru. Prostor je jak vně nádoby, tak i uvnitř. Pouze stěny nádoby vytvářejí předěl. Když se nádoba rozbije, vně a uvnitř splyne v jedno. Tento příklad však nelze použít pro duši, neboť podle Bhagavad-gíty (2.24) má duše následující vlastnosti:

acchedyo ’yam adāhyo ’yam
akledyo ’śoṣya eva ca
nityaḥ sarva-gataḥ sthāṇur
acalo ’yaṁ sanātanaḥ

„Individuální duše je nezničitelná, nerozpustná a nemůže být ani spálena, ani vysušena. Je trvalá, všudypřítomná, neměnná, nehybná a věčně stejná.“ Duše nemůže být rozťata na kousky ani rozdělena. To

znamená, že duše je věčně nepatrná. Všichni jsme věčnými částmi Šrí Kršny. Kršna říká v Bhagavad-gítě (15.7):

mamaivāṁśo jīva-loke
jīva-bhūtaḥ sanātanaḥ

„Živé bytosti v podmíněném světě jsou Mými věčnými fragmentárními částečkami.“ Slovo *sanātana* znamená „věčný“ a slovo *aṁśa* znamená „částice“. Kršna, Bůh, je velký. Nikdo se Mu nevyrovná a nikdo není větší než On. Říká se, že Bůh je velký, ale my nechápeme, jak velký ve skutečnosti je. Je tak ohromný, že z pórů Jeho těla emanují miliony vesmírů.

yasyaika-niśvasita-kālam athāvalambya
jīvanti loma-vila-jā jagad-aṇḍa-nāthāḥ
viṣṇur mahān sa iha yasya kalā-viśeṣo
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

„Brahmové a ostatní vládci hmotného světa emanují z pórů Mahá-Višnua a žijí po dobu Jeho výdechu. Uctívám prvotního Pána Góvindu, Jehož podoba Mahá-Višnua je částí Jeho úplné části.“ (Brahma-sanhitá 5.48) Z Mahá-Višnuova dechu emanují miliony vesmírů. V desáté kapitole Bhagavad-gíty Kršna naznačuje Ardžunovi, jaký je Jeho majestát, a Svůj popis uzavírá slovy (10.42):

atha vā bahunaitena
kiṁ jñātena tavārjuna
viṣṭabhyāham idaṁ kṛtsnam
ekāṁśena sthito jagat
„K čemu je ti však zapotřebí tak podrobného vědění, Ardžuno? Jedinou Svou částečkou pronikám celým vesmírem a udržuji jej.“
Existence vesmíru (*jagat*) se zakládá na jediném zlomku Kršnovy mystické síly. S takovým vědomím musíme chápat velikost Boha a své postavení jako Jeho nepatrné části. V Puránách je uvedeno, že individuální duše je velká jako jedna desetitisícina konečku vlasu. Kdybychom byli schopni rozdělit koneček vlasu na deset tisíc částí, mohli bychom začít chápat, že duše je neviditelná. Seberealizace znamená vědět, že jsme pouze malé částečky. Duše, malá duchovní částice, je v každém z nás, ale není viditelná hmotnýma očima. V hmotném vesmíru neexistuje přístroj, který by nám umožnil *vidět* duši. Nejsme schopni ji spatřit, a proto říkáme, že je *nirākāra,* beztvará. Jestliže si ale nedokážeme představit její rozměr (*ākāra*), ještě to neznamená, že neexistuje. Živá bytost má svou podobu. Nepatrné mikroby můžeme také jen stěží vidět, ale přesto mají tělo, skládající se z mnoha funkčních částí.

Duše je v komárovi a také v slonu a ostatních velkých zvířatech.
Když skutečně pochopíme svou duchovní totožnost, náš život bude úspěšný. V současnosti se ztotožňujeme s tělem, a dokud si neuvědomíme, že se od těla lišíme, nejsme o nic lepší než psi a kočky, i když máme rozsáhlé vědecké poznání. Podmíněná duše považuje tělo za své vlastní já, a živá bytost si proto myslí, že je Američan, Ind, bráhman, kšatrija, muž, žena, slon a tak dále. S tímto tělesným vědomím lidé považují své manželky a děti za své vlastní a zemi, ve které se narodili, za hodnou uctívání. Za svou zemi jsou připraveni bojovat a zemřít. V současnosti se všichni dřou pod vlivem této iluze. Chtějí-li pochopit svou duchovní totožnost, musí najít pravého gurua.
Realizovat svou totožnost znamená pochopit, že jsme nedílné části Kršny, že jsme velice nepatrní a že máme věčný vztah ke Kršnovi, stejně jako část k celku. Nikdy nemůžeme být tak velcí jako Kršna, i přes to, že jsme kvalitativně totožní. Nikdo není Bohu roven a nikdo není větší než On. Když někdo prohlašuje, že je Bůh, musí dokázat, že mu nikdo není roven a že ho nikdo nepřevýší. Jestliže to dokáže, pak je Bůh. Je to jednoduchá definice. V Brahma-sanhitě (5.1) je to potvrzeno: *īśvaraḥ paramaḥ*

kṛṣṇaḥ. Slovo *īśvara* znamená „vládce“ a *parama* znamená „nejvyšší“. My, živé bytosti, jsme do určité míry také vládci. Někdy jsme schopni ovládat členy své rodiny, manželky, děti. Nebo vládneme v naší kanceláři, továrně, zemi a podobně. Jsou menší vládci a větší vládci. Brahmá ovládá celý vesmír, ale přesto není nejvyšším vládcem. Šástry říkají, že i Brahmá, největší živá bytost ve vesmíru, se podrobil meditaci, aby se naučil vládnout. *Tene brahma hṛdā ya ādi-kavaye* (Šrímad-Bhágavatam 1.1.1).

Brahmá se nejprve naučil ovládat vesmír, a tím se kvalifikoval do postavení Brahmy. Narodil se jako Brahmá, ale i přesto musel získat poznání. Brahmá byl první živou bytostí ve vesmíru — kdo ho tedy učil? Kršna. Šrí Kršna říká v Bhagavad-gítě (10.2): *aham ādir hi devānām.* „Já jsem původcem všech polobohů.“ Původními polobohy jsou Brahmá, Višnu a Šiva. Šrí Kršna je Višnu a je učitelem Brahmy a Šivy. Proto se říká, že Kršna je zdrojem všech polobohů.

Neměli bychom hloupě prohlašovat, že se vyrovnáme Bohu. Měli bychom pochopit, že jsme jako jiskry původního ohně. Jiskry jsou také oheň, ale když odlétnou od původního ohně, pohasnou. Je pošetilé myslet si, že když jsme kvalitativně totožní s Bohem, jsme Bozi. Můžeme být *īśvara,* vládce, ale nemůžeme

být *īśvaraḥ paramaḥ,* nejvyšší vládce. V dnešní době je módní prohlašovat se za Nárájana, Boha. Májávádíni si navzájem říkají „Nárájane“ a myslí si, že se všichni stali Nárájanem. Dnes je všude plno Nárájanů. Ale jak bychom se mohli stát Nárájanem? Nárájan je jeden a šástry nás varují:

yas tu nārāyaṇaṁ devaṁ
brahma-rudrādi-daivataiḥ
samatvenaiva vīkṣeta
sa pāṣaṇḍī bhaved dhruvam

„Každý, kdo si myslí, že Višnu je na téže úrovni s ostatními polobohy, má být okamžitě považován za hříšníka s nedostatečným duchovním poznáním.“ Když někdo přirovnává Nárájana k polobohům, svědčí to jen o jeho slabé inteligenci. Nyní je také v módě *daridra-nārāyaṇa*, chudý Nárájan — chudý člověk na ulici je prohlašován za Nárájana. Ale co je to za nesmysl? Nárájan je vznešený Nejvyšší Pán, Nejvyšší Osobnost Božství. Dokonce i Šankaráčárja říká: *nārāyaṇaḥ paro 'vyaktāt.* Nárájan je nad tímto vesmírem. *Avyaktād aṇḍa-sambhavaḥ:* Celý vesmír pochází z *avyakta.* Nárájana bychom neměli k nikomu přirovnávat, tím méně k chudákovi na ulici (*daridra*). To je hloupost. Nárájan je Lakšmípati, manžel a vládce bohyně štěstí. Jak by mohl být *daridra?* Šástry nás

varují, že ten, kdo si myslí, že polobozi jsou rovni Nárájanovi, je *pāṣaṇḍī*, ateista. Nesmíme si myslet, že když jsme dosáhli vysvobození, stali jsme se Nárájanem. Přísným pokáním a odříkáním se člověk může povýšit na úroveň Brahmanu, ale tím se nestává Parabrahmanem. *Āruhya kṛcchreṇa paraṁ padaṁ tataḥ* (Šrímad-Bhágavatam 10.2.32). Když člověk nechce uctívat lotosové nohy Kršny, poklesne na hmotnou úroveň, třebaže se již povýšil na úroveň Brahmanu. Můžeme dospět až k záři Brahmanu, ale protože tam nenajdeme žádný úkryt, vrátíme se do hmotného světa. Můžeme se dostat na Brahmalóku, nejvyšší planetu v hmotném vesmíru, ale ani tam není naše postavení stálé. V paravjómě, duchovním nebi, jsou však miliony Vaikunthalók, nesmírně velkých duchovních planet, a pokud nedospějeme na jednu z nich, poklesneme znovu do hmotného světa. Nestačí povýšit se na úroveň Brahmanu. Brahman je *sat* (bytí) a částečná realizace Absolutní Pravdy. To, po čem skutečně toužíme, je *ānanda. Sac-cid-ānanda: cit* znamená „poznání“, ale ani to není úplné. K úplné realizaci je zapotřebí *ānanda*, blaženost. Ánandu nenajdeme, když budeme létat po obloze. Dříve nebo později budeme muset přistát na letišti. Ánandu nemůžeme zakusit, když se povzneseme do záře

Brahmanu. Najdeme ji na duchovních planetách, kde sídlí Nárájan, Kršna. *Paras tasmāt tu bhāvo 'nyo 'vyakto 'vyaktāt sanātanaḥ* (Bhagavad-gítá 8.20). Musíme proniknout na duchovní planety a šťastně žít ve společnosti Nejvyšší Osobnosti Božství. Jinak se budeme muset znovu vrátit do hmotného světa. Jak je možné dostat se do společnosti Nejvyššího Pána? Musíme se snažit porozumět Kršnovi. Proč přichází? Co dělá? Jak vypadá?

Cílem hnutí pro vědomí Kršny je učit lidi o Kršnovi. Jestliže Mu porozumíme, náš život bude úspěšný. Pokud bude v našem srdci chtíč a hněv, nikdy nebudeme moci Kršnovi porozumět. Bhakti-jóga je způsob, jak se zbavit chtíče (kámy), chamtivosti (lóbhy) a vlivu nižších kvalit hmotné přírody — kvality vášně (radžo-guny) a nevědomosti (tamo-guny). Jakmile se zapojíme do oddané služby, okamžitě se osvobodíme od vlivu gun. Protože sami nevíme, jak se obrátit na Nejvyššího Pána, musíme následovat zásady bhakti-jógy, které následovali všichni áčárjové. Když jde malý chlapec do školy, musí dodržovat zásady a pravidla, ale za nějakou dobu si na ně zvykne a nikdo mu je nemusí připomínat. Sám chodí včas do školy, posadí se na své místo a začne se učit. V našem hnutí pro vědomí Kršny máme také různé zásady. Musíme ráno vstávat na mangala-árati,

zpívat šestnáct kol Haré Kršna mantry denně a dodržovat ostatní pravidla bhakti-jógy. Postupně najdeme v oddané službě Kršnovi zalíbení a začneme do této vědy pronikat hlouběji. Když pokročíme na tuto úroveň, budeme okamžitě seberealizovaní.

Kapitola desátá

Duchovní a hmotná připoutanost

TEXT 18

jñāna-vairāgya-yuktena
bhakti-yuktena cātmanā
paripaśyaty udāsīnaṁ
prakṛtiṁ ca hataujasam

Díky poznání a odříkání v oddané službě vidí seberealizovaný člověk vše v pravém světle. Přestává ho zajímat hmotný svět a všechny hmotné vlivy na něj působí mnohem méně.

Mikroby nakažlivé nemoci mohou působit jen na slabší jedince a právě tak vliv hmotné přírody neboli iluzorní energie Pána může působit jen na slabší, podmíněné duše, zatímco osvobozených duší se nedotkne. Být seberealizovaný znamená nacházet se na osvobozené úrovni. Své přirozené postavení může člověk pochopit pomocí poznání a odříkání (*vairāgya*). Bez poznání nemůžeme být realizovaní. Poznáme-li, že jsme nepatrné částečky Nejvyšší Duše, přestane nás zajímat hmotný, podmíněný život. To je začátek oddané služby. Pokud se nevysvobodíme z hmotného pojetí života, nebudeme se moci zapojit do oddané služby Pánu. Proto se v tomto verši říká: *jñāna-vairāgya-yuktena.* Když si

je člověk plně vědom svého přirozeného postavení, je v životním stádiu odříkání a nejeví zájem o hmotné svody, pak se prostřednictvím čisté oddané služby (*bhakti-yuktena*) může stát láskyplným služebníkem Pána. *Paripaśyati* znamená, že je schopen všechno vidět v pravém světle. Pak se vliv hmotné přírody téměř vytratí. Potvrzuje to také Bhagavad-gítá: *brahma-bhūtaḥ prasannātmā* — seberealizovaný člověk se vymaní z vlivu hmotné přírody a dosáhne štěstí. Nikdy se nermoutí a po ničem netouží. Pán označuje tento stav za *mad-bhaktiṁ labhate parām*, skutečný začátek oddané služby. V Nárada-paňčarátře je potvrzeno, že v oddané službě Pánu je možné zaměstnat pouze očištěné smysly. Oddaným nemůže být ten, koho přitahují hmotné věci.

V podmíněném stavu jsme ovlivněni hmotnou přírodou. Dříve již bylo vysvětleno, jak jsme podmíněni třemi kvalitami hmotné přírody — nevědomostí, vášní a dobrem. Dobro je nadřazené nevědomosti a vášni, protože v kvalitě dobra můžeme porozumět Kršnovi a dostat se tak na transcendentální úroveň. V tomto věku jsou lidé ovlivněni nižšími kvalitami, vášní a nevědomostí. Pod jejich vlivem nejsme schopni sloužit Kršnovi. Někomu sloužit je přirozené, takže když nesloužíme Kršnovi, musíme sloužit máji. Nikdy se

nestaneme pány. Kdo může říci, že nikomu neslouží? Sloužíme své rodině, společnosti, zemi, svému podniku, svému autu a tolika jiným věcem. Když nenajdeme nikoho, komu bychom mohli sloužit, koupíme si kočku nebo psa a sloužíme jim. Proč? Protože je to pro nás přirozené. Pouze nevíme, komu svou službu věnovat. Služba je určena Kršnovi. V hmotném světě sloužíme svému chtíči, ale žádnou zvláštní radost nám to nepřináší. Chodíme také do práce a sloužíme, abychom dostali peníze. V tomto případě nesloužíme žádné osobě, ale penězům. V hmotném světě sloužíme smyslům a penězům. Sloužíme za každých okolností. Sloužit jednoduše musíme.

Jediným pánem je ve skutečnosti Kršna. *Ekale īśvara kṛṣṇa, āra saba bhṛtya* (Čaitanja-čaritámrta, Ádi 5.142). Všichni polobozi, lidské bytosti, zvířata, stromy a všichni ostatní — všichni jsou služebníci. Seberealizace znamená pochopit, že jsme věční služebníci Kršny a že naší jedinou povinností je sloužit Mu. Seberealizace neznamená myslet si: *ahaṁ brahmāsmi* — „Jsem Brahman, jsem Bhagaván.“ Jak bychom se mohli stát Bhagavánem? Kdybychom byli Bhagaván, byli bychom svrchovaně mocní. Proč tedy trpíme? Proč jsme pod vlivem máji? Může se Bhagaván dostat pod vliv máji? Ne. Kršna říká v Bhagavad-gítě,

že *prakṛti,* májá, jedná pod Jeho dohledem. Májá je Kršnova služebnice, a staneme-li se služebníky máji, jak můžeme sloužit Kršnovi, Bhagavánovi? To je seberealizace. *Jñāna-vairāgya-yuktena.* Skutečné duchovní poznání znamená vědět, že nejsme služebníci nikoho jiného než Kršny. Jelikož jsme pod vlivem iluze, sloužíme chtíči a chamtivosti (*kāma, lobha, moha, mātsarya*), aniž z toho máme nějaký prospěch či potěšení. *Kāmādīnāṁ kati na katidhā pālitā durnideśā:* „Rozkazy chtíče nemají konce.“ (Bhakti-rasámrta-sindhu 3.2.25) Když pochopíme, že naše potěšení spočívá ve službě Kršnovi, dosáhneme úrovně *jñāna-vairāgya.* Ve Šrímad-Bhágavatamu (1.2.7) se říká:

vāsudeve bhagavati
bhakti-yogaḥ prayojitaḥ
janayaty āśu vairāgyaṁ
jñānaṁ ca yad ahaitukam

„Oddanou službou Nejvyšší Osobnosti Božství, Šrí Kršnovi, člověk okamžitě získá bezpříčinné poznání a ztratí zájem o hmotný svět.“ Jestliže se člověk zapojí do služby Vásudévovi, Kršnovi, získá poznání a stane se z něj mahátmá. Mahátmá je ten, kdo poznal, že Kršna je všechno. Kdo to neví, není mahátmá, ale durátmá,

darebák. Jaké je postavení a poznání mahátmy? Kršna říká:

mahātmānas tu māṁ pārtha
daivīṁ prakṛtim āśritāḥ
bhajanty ananya-manaso
jñātvā bhūtādim avyayam

„Velké duše, které nejsou poblouznění, ó synu Prthy, jsou pod ochranou Božské přirozenosti. Plně se zaměstnávají v oddané službě, protože vědí, že jsem původní a nepomíjivá Nejvyšší Osobnost Božství.“ (Bhagavad-gítá 9.13)

Jako mahátmu si nemůžeme vybrat kohokoliv. Mahátmá musí být pod ochranou *daivī prakṛti,* Božské přirozenosti. Prakrti je dvojího druhu: *parā prakṛti* a *aparā prakṛti*. *Aparā prakṛti* je hmotný svět a *daivī prakṛti* je duchovní svět. Jakmile člověk pochopí, že v hmotném světě zbytečně slouží máji v podobě společnosti, přátel, země a podobně, dospěje na úroveň džňány, poznání. Toto poznání ho okamžitě povýší na úroveň *brahma-bhūta*, realizace Brahmanu, a tak dosáhne štěstí (*prasannātmā*). Můžeme se zeptat: „Proč mám sloužit Kršnovi?“ Již jsme vysvětlili, že část přirozeně slouží celku. Celkem je Kršna a individuální bytosti jsou určeny k tomu, aby Ho uspokojovaly. *Īśāvāsyam idaṁ sarvam.*

Existuje mnoho vládců, íšvarů, ale nejvyšší íšvara je Kršna. Když člověk dospěje k této realizaci, dosáhl dokonalého poznání a vykonává oddanou službu v duchu bhakti-jógy. Hlupáci říkají, že bhakti je určena jen pro *ajñānī,* méně inteligentní lidi, ale ve skutečnosti je tomu naopak. V Bhagavad-gítě Kršna naznačuje, že pouze *jñānī* neboli moudrý člověk se Mu po mnoha a mnoha zrozeních odevzdá.

Měli bychom vědět, že pokud jsme nepochopili Kršnu, jsme stále ještě hlupáci. Můžeme se vydávat za velké učence a *jñānī,* ale ve skutečnosti jsme hlupáci. To je závěr šáster. Skutečný *jñānī* se odevzdá Kršnovi.

Existuje mnoho dharem neboli činností. Některé jsou zbožné a některé bezbožné, ale Kršna nám říká, abychom zanechali obou. Ardžuna si myslel, že bojovat s příbuznými je bezbožné, ale Kršna naléhal, aby bojoval. Jak mohl Ardžuna jednat bezbožně? Ve skutečnosti nejednal bezbožně, protože služba Kršnovi je transcendentální zbožným i bezbožným činům. Když gópí o půlnoci uslyšely zvuk Kršnovy flétny, běžely za Ním do lesa. Podle šáster je nemorální, aby se mladé dívky stýkaly s mladým chlapcem v lese uprostřed noci. Jejich chování ale nebylo bezbožné, protože gópí to dělaly pro Kršnu. Čaitanja Maháprabhu, který byl tak přísný, že se k němu žádná žena nesměla ani přiblížit,

aby se Mu poklonila, řekl: *ramyā kacid upāsanā vraja-vadhū-vargeṇa yā kalpitā*. „Kdo by mohl uctívat Kršnu lépe než gópí z Vradži?“ Nám se mohlo zdát nemorální, když gópí tančily s Kršnou, ale Čaitanja Maháprabhu říká, že jejich vztah ke Kršnovi je nejvyšší podobou odříkání. To je skutečné transcendentální poznání. Službou Kršnovi člověk transcenduje všechny zbožné a bezbožné činnosti. Zbožnost a bezbožnost patří do hmotných kvalit. Oddaná služba Kršnovi je transcendentální dobrému i špatnému, zbožnému i bezbožnému. Bhakti-jóga začíná završením džňány a vairágji. Džňána je poznání a vairágja je odříkání všeho hmotného a zaměstnání mysli v duchovních činnostech. Obojího automaticky dosáhneme, zaměstnáme-li se v oddané službě Kršnovi.

TEXT 19

na yujyamānayā bhaktyā
bhagavaty akhilātmani
sadṛśo ’sti śivaḥ panthā
yoginām brahma-siddhaye

Žádný jogín nemůže dosáhnout dokonalosti seberealizace, pokud se nezaměstná v oddané službě Nejvyšší Osobnosti Božství, neboť to je jediná příznivá cesta.

Zde je jasně vysvětleno, že poznání a odříkání nejsou nikdy dokonalé, pokud nejsou spojeny s oddanou službou. *Na yujyamānayā* znamená „bez odchýlení“. Mluvíme-li o oddané službě, nabízí se otázka, komu má být určena. Oddaná služba má být vykonávána pro Nejvyšší Osobnost Božství, Nadduši všech a všeho, protože je to jediná zaručená cesta seberealizace neboli realizace Brahmanu. Slovo *brahma-siddhaye* znamená pochopit, že se lišíme od hmoty, pochopit, že jsme Brahman. Védy říkají: *ahaṁ brahmāsmi. Brahma-siddhi* znamená, že se lišíme od hmoty, že jsme duše. Existuje mnoho druhů jogínů, ale každý z nich by měl dosáhnout seberealizace neboli realizace Brahmanu. Zde je jasně řečeno, že není možné dosáhnout *brahma-siddhi*, pokud se člověk zcela nezapojí do oddané služby Nejvyšší Osobnosti Božství.

Na začátku druhé kapitoly Šrímad-Bhágavatamu se říká, že oddanou službu Vásudévovi automaticky provází duchovní poznání a odpoutanost od hmotného světa. Oddaný o ně nemusí zvlášť usilovat. Oddaná služba je tak mocná, že každému přinese vše potřebné. *Śivaḥ panthā:* je to jediná příznivá cesta k seberealizaci. Oddaná služba je nejdůvěrnější cestou k realizaci Brahmanu. Je-li realizace Brahmanu dosaženo prostřednictvím oddané služby, znamená to, že takzvaná

realizace Brahmanu neboli realizace zářící brahmadžjóti není *brahma-siddhi.* Za brahmadžjóti je Nejvyšší Osobnost Božství. V Upanišadách se oddaný modlí k Pánu, aby laskavě odstranil Svou záři, aby oddaný mohl v této brahmadžjóti vidět skutečnou věčnou podobu Pána. Bez realizace transcendentální podoby Pána není možné dosáhnout bhakti. Bhakti vyjevuje existenci příjemce oddané služby a oddaného, který ji nabízí. *Brahma-siddhi* je realizace Nejvyšší Osobnosti Božství prostřednictvím oddané služby. Poznání tělesné záře Osobnosti Božství není dokonalou úrovní *brahma-siddhi* neboli realizace Brahmanu. Ani realizace Paramátmy není dokonalá, protože Bhagaván, Nejvyšší Osobnost Božství je *akhilātmā* — Nadduše. Ten, kdo realizoval Osobnost Božství, realizuje také ostatní rysy Boha, Paramátmu a Brahman, a tato souhrnná realizace se nazývá *brahma-siddhi.*

Již jsme uvedli, že *yoga* znamená „spojení“. *Brahma-siddhaye* znamená „seberealizace“ a *ahaṁ brahmāsmi* znamená „já jsem duše“. Poznání, že jsme duše, k dokonalosti nestačí. Musíme pokročit dále. Horečka se sníží, ale abychom se zcela uzdravili, musí se nám vrátit také síla a chuť k jídlu. Teprve potom se nemoci zbavíme a žijeme normálním zdravým životem. Pouhá realizace naší duchovní podstaty nestačí. Musíme

se zaměstnat duchovní činností a touto činností je bhakti. Májávádští filozofové si myslí, že stačí zastavit všechny hmotné činnosti a buddhisté zastávají nirvánu, ukončení hmotného života, ale nikdo nejde dále. Faktem je, že trpíme kvůli hmotnému zapletení. Tělo se skládá ze země, vody, ohně, vzduchu, éteru, mysli, inteligence a falešného ega. Buddhisté a májávádíni chtějí s těmito prvky skoncovat a říkají: „Ať se země vrátí do země, voda do vody, oheň do ohně a my se staneme ničím.“ Když zbořím dům hmotného těla a staneme se ničím, dosáhneme nirvány. Nirvána znamená konec radostí a bolestí. Májávádíni a buddhisté říkají, že nádoba může vydávat nějaký zvuk, dokud ji zcela nenaplníme. Prohlašují, že na úrovni realizace Brahmanu všechny védské mantry končí. Jinými slovy říkají, že svět je falešný, *mithyā*, a měli bychom ho anulovat. Pouhá realizace Brahmanu, realizace, že jsme duše, nestačí. Musíme realizovat, že Bhagaván je všude:

eko ’py asau racayituṁ jagad-aṇḍa-koṭiṁ
yac-chaktir asti jagad-aṇḍa-cayā yad-antaḥ
aṇḍāntara-stha-paramāṇu-cayāntara-sthaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

„Uctívám prvotního Pána Góvindu, který Svou úplnou částí vstupuje do každého vesmíru a každého atomu, a

tak projevuje Svou nekonečnou energii po celém hmotném stvoření.“ (Brahma-sanhitá 5.35)
Šrí Bhagaván není sám. Je nejen lokalizovaný, ale je také všude. I když je Kršna na určitém místě, zároveň je také všudypřítomný. Když je tady, ještě to neznamená, že nemůže být zároveň i někde jinde. My jsme podmíněné duše, a když sedíme ve své kanceláři, nemůžeme být zároveň i doma. Ale Kršna takový není. *Goloka eva nivasaty akhilātma-bhūtaḥ.* Kršna je neustále v Gólóce Vrndávaně, ale přesto je *aṇḍāntara-stha-paramāṇu-cayāntara-stham.* Je v každém atomu ve vesmíru. Vesmír existuje díky Garbhódakašájí Višnuovi. Existují miliony vesmírů a všechny bezchybně pracují díky přítomnosti Garbhódakašájí Višnua. Neměli bychom si myslet, že všechny planety se vznášejí v prostoru bez uspořádání. Vše je přesně určeno.
Chceme-li se úplně vymanit z vlivu hmotných kvalit, musíme být nejen na úrovni džňány a vairágji, ale také bhakti. Když řekneme „bhakti“, někteří lidé odpoví: „Dávám bhakti své ženě. Mám ji moc rád a starám se o ni. Když ji nemohu vidět, šílím.“ Lidé tak dávají bhakti své rodině, zemi, bohyni Durze nebo jiným polobohům. Taková bhakti ale nepomůže. *Bhaktir bhagavati.* Bhakti musíme věnovat Nejvyššímu. Skutečná bhakti se nemůže týkat nějakého vymyšleného Bhagavána. Když

někdo řekne, že je Bhagaván, měli bychom se ho zeptat: „Jsi přítomný v srdcích všech živých bytostí? Můžeš mi říci, co si teď myslím?“ Bhagaván musí být *akhilātmā.* Pravý íšvara musí být přítomen v srdcích všech. Kršna je v srdci všech živých bytostí (*sarvasya cāhaṁ hṛdi sanniviṣṭaḥ*). To vše bychom měli důkladně prostudovat. Žádného darebáka bychom neměli považovat za Bhagavána a bhakti bychom neměli věnovat ani polobohům, ani rodině, zemi, společnosti, manželce, kočce, psovi, ani nikomu jinému. To pak není skutečná bhakti, ale pouhá napodobenina. Je to chtíč. Vyvineme-li bhakti ke Kršnovi, vědomí Kršny, náš život bude úspěšný. Nemáme žádnou jinou možnost. V tomto verši se říká: *sādṛśo 'sti śivaḥ panthā.* Parabrahman je Kršna a *brahma-siddhaye* znamená porozumět našemu vztahu s Kršnou. Je dobré poznat, že jsme Brahman (*ahaṁ brahmāsmi*), ale jaký je náš vztah k Parabrahmanu? Vždy existují Brahman a Parabrahman, átmá a Paramátmá, íšvara a Paraméšvara, individuální živá bytost a svrchovaná živá bytost, *nitya* a *nityānām, cetanaś* a *cetanānām.* Vždy existují dva a to znamená určitý vztah. Proto bychom měli porozumět našemu vztahu k Nejvyššímu, k Parabrahmanu. To je *brahma-siddhaye.*

Kvalitativně jsme rovni Parabrahmanu, ale Parabrahman je velký, zatímco my jsme malí. Parabrahman je jeden (*kaivalya*). Nikdo se Mu nevyrovná a nikdo není vyšší než On. To je význam slova *kaivalya*. Lidský život je určen k rozvíjení poznání o Parabrahmanu a o našem vzájemném vztahu. Lidé si ale naneštěstí takové otázky nekladou. Všichni se ptají, co dnes píšou v novinách a kde se dá něco levně koupit. To známe z lidské společnosti, ale podobné věci se odehrávají i ve zvířecí společnosti psů a koček.

Hmotný svět je plný temnoty a nevědomosti, ale vědomí Kršny je tomuto světu transcendentální. Vědomí Kršny je jako světlo. Když něco hledáme potmě v noci, dá nám to velkou práci, ale ve dne to najdeme bez potíží. Šástry nám radí, abychom vyšli z temnoty na světlo. Světlo nám dává guru.

oṁ ajñāna timirāndhasya
jñānāñjana-śalākayā
cakṣur unmīlitaṁ yena
tasmai śrī-gurave namaḥ

„Narodil jsem se v nejtemnější nevědomosti a můj duchovní učitel mi otevřel oči pochodní poznání. Proto mu vzdávám svou hlubokou úctu.“

Guru musí umět vše osvítit světlem poznání. Guru si osvojil podstatu védského života. *Śruti*, poznání,

přichází prostřednictvím naslouchání. Nemůžeme ho získat pomocí pokusů. Pokusy nám nikdy nedovolí pochopit to, co je za hranicemi našeho smyslového vnímání. Žádným pokusem nezjistíme, kdo je naším otcem. Není možné hledat svého otce pomocí experimentů. Náš otec žil ještě před tím, než jsme byli na světě; nikdy se nám nepodaří určit, který muž je náš otec. Směrodatná autorita je matka. Védské poznání je proto přirovnáváno k matce a Purány k sestrám. Z Véd můžeme pochopit, co je konečné poznání. Konečným cílem poznání je Kršna a poznáním Kršny můžeme poznat všechno. Nemusíme se snažit o každé zvlášť. Kršna je v našich srdcích. Není daleko — je zde, je všude. Když uvidí, že o Něj máme zájem, stane se naším přítelem. Kršna je přítelem všech, ale zvláště je přátelský ke Svým oddaným, jak Sám říká v Bhagavad-gítě (10.11):

teṣām evānukampārtham
aham ajñāna-jaṁ tamaḥ
nāśayāmy ātma-bhāva-stho
jñāna-dīpena bhāsvatā

„Dlím v jejich srdcích a ze soucitu k nim rozptyluji temnotu zrozenou z nevědomosti zářící pochodní poznání.“

Jñāna je zde; pouze ji zakrývá závoj nevědomosti. Když jsme v temnotě, nemůžeme vidět věci takové, jaké jsou. Kršna říká, že odstraňuje nevědomost živých bytostí podle toho, jak Mu slouží. Chceme-li dosáhnout dokonalosti v tomto životě, musíme se pouze zaměstnat v oddané službě Nejvyšší Osobnosti Božství, Bhagavánovi. Bhagavána není těžké najít — je v našem srdci. *Īśvaraḥ sarva bhūtānāṁ hṛd-deśe 'rjuna tiṣṭhati* (Bhagavad-gítá 18.61). Skutečný Bhagaván sídlí v srdcích všech. Bhagaván je neustále aktivní. Předal poznání Brahmovi, vládci vesmíru, a Brahmá podle Jeho pokynů vytvořil celý vesmír. Kršna dá poznání také nám, jestliže se zaměstnáme v oddané službě Jemu.

TEXT 20

prasaṅgam ajaraṁ pāśam
ātmanaḥ kavayo viduḥ
sa eva sādhuṣu kṛto
mokṣa-dvāram apāvṛtam

Každý moudrý člověk ví, že záliba v hmotných věcech je pro duši největším poutem, avšak tatáž záliba přeorientovaná na seberealizované oddané otevírá dveře k vysvobození.

Připoutanost k určité věci je příčinou otroctví a podmíněného života, ale stejná připoutanost zaměřená k něčemu jinému otevírá dveře k vysvobození.

Připoutanost nelze zničit. Je ji pouze nutné přeorientovat. Připoutanost k hmotným věcem je základem hmotného vědomí a připoutanost ke Kršnovi nebo Jeho oddanému je základem vědomí Kršny. Připoutanost existuje na úrovni vědomí. Když své vědomí očistíme a z hmotného vědomí se stane vědomí Kršny, dosáhneme vysvobození. Říká se, že bychom se měli vzdát svých pout, ale úplně se zbavit všech tužeb není pro živou bytost možné. Živá bytost má sklon být k něčemu poutána. Vidíme, že když se někdo nemá o koho starat — nemá-li děti — přeorientuje svou připoutanost na psy a kočky. Z toho je patrné, že sklon k připoutanosti nelze zničit, pouze ho musíme využít správným způsobem. Naše záliba v hmotných věcech prodlužuje náš hmotný život, ale stejná záliba zaměřená na Osobnost Božství nebo Jeho oddaného je zdrojem osvobození.

Zde je doporučeno, abychom své záliby zaměřili na seberealizované oddané, sádhuy. Kdo je to sádhu? Sádhu není obyčejný člověk v šafránovém rouchu s dlouhými vousy. Sádhu je podle Bhagavad-gíty ten, kdo se bez odchýlení věnuje oddané službě. Může se stát, že někdo ještě nedodržuje přísná pravidla oddané služby, ale pokud má neochvějnou víru v Kršnu, Nejvyšší Osobu, měli bychom ho považovat za sádhua. *Sādhur*

eva sa mantavyaḥ. Sádhu je neochvějným následovníkem cesty oddané služby. Chce-li někdo dosáhnout realizace Brahmanu neboli duchovní dokonalosti, má svou připoutanost zaměřit na oddaného, sádhua. Pán Čaitanja to potvrzuje. *Lava-mātra sādhu-saṅge sarva-siddhi haya:* jediný okamžik ve společnosti sádhua nám může přinést dokonalost života. Mahátmá a sádhu jsou synonyma. Říká se, že služba mahátmovi, vznešenému oddanému Pána, je *dvāram āhur vimukteḥ* neboli královská cesta vysvobození. *Mahat-sevāṁ dvāram āhur vimuktes tamo-dvāraṁ yoṣitāṁ saṅgi-saṅgam* (Šrímad-Bhágavatam 5.5.2). Služba materialistům má opačný výsledek. Když někdo slouží materialistovi nebo člověku, kterého zajímá jen smyslový požitek, pak se mu díky této společnosti otevírají dveře do pekla. Totéž je potvrzeno v tomto verši. Připoutanost k oddanému je stejná jako služba Pánu, protože sádhu nás bude učit, jak se stát oddaným, upřímným služebníkem Pána. To jsou dary, které můžeme získat od sádhua. Chceme-li být ve společnosti světce, nemůžeme očekávat, že nám poradí, jak si hmotně přilepšit. Bude nám radit, jak přeseknout pouta hmotných zálib a jak se povznést na úroveň oddané služby. To je výsledek svaté společnosti.

Kapila Muni nejprve říká, že cesta k vysvobození začíná touto společností.
Šrí Čaitanja Maháprabhu říká:
‘sādhu-saṅga’, ‘sādhu-saṅga’ — sarva-śāstre kaya lava-mātra sādhu-saṅge sarva-siddhi haya
„Všechna zjevená písma dokazují, že pouhý okamžik ve společnosti čistého oddaného může člověku přinést veškerou dokonalost.“ (Čaitanja-čaritámrta, Madhja 22.54)
Říká se, že člověk je společenské zvíře a že si svůj charakter můžeme vytvářet podle společnosti, ve které se zdržujeme. Obchodníci se scházejí, aby vyvinuli lepší obchodnické schopnosti. Je tolik druhů společnosti a každá s sebou nese připoutanost k určité věci. Ve společnosti materialistů se upevňují naše pouta ke smyslovému požitku. Symbolem smyslového požitku je žena, a proto se všemu, co souvisí se smyslovým požitkem, říká *yoṣit-saṅga. Yoṣit-saṅga* je v hmotném světě téměř všude, protože každého zajímá jen smyslový požitek. V Bhagavad-gítě je řečeno (2.44):
bhogaiśvarya-prasaktānāṁ
tayāpahṛta-cetasām
vyavasāyātmikā buddhiḥ
samādhau na vidhīyate

„V myslích těch, kteří příliš lpějí na smyslových požitcích a hmotném bohatství a kteří jsou tímto zmateni, se nezrodí pevné odhodlání oddaně sloužit Nejvyššímu Pánu.“ *Bhoga* znamená „smyslový požitek“. *Bhogaiśvarya:* Ti, kteří jsou příliš poutáni k bohatství a smyslovému požitku, nemohou porozumět duchovnímu životu a jsou v chápání duchovních záležitostí velice pomalí. Lidé jsou dnes *manda,* velice pomalí. Neberou hnutí pro vědomí Kršny příliš vážně, protože moderní civilizace je pouze naučila uspokojovat své smysly. Zvláště v západních zemích najdeme mnoho prostředků ke smyslovému požitku. Lidé vymysleli dokonce i elektronické holicí strojky, třebaže původně všem stačila břitva nebo žiletka. Dnes díky strojům člověk nemusí ani hýbat rukou a všichni to považují za velký pokrok. Šástry nám však říkají, že lidský život není určen ke smyslovému požitku, ale k odříkání. To je védská civilizace. Nejdříve musí být každý vychováván jako brahmačárí a musí se naučit ovládat smysly. Brahmačárí musí žít životem tapasji, odříkání, a nesmí podléhat žádostem smyslů. Dříve chodili brahmačárí od domu k domu a žebrali pro ášram a od samého začátku se učili oslovovat každou ženu jako matku.
Dnes jsou již lidé v tak ubohém stavu, že někteří říkají: „Ať už umřeme. Chceme umřít.“ Kršna říká v

Bhagavad-gítě: „Proč bys měl umírat?“ Lidé chtějí umřít, aby skončilo jejich trápení v hmotném světě, ale kdo se snaží zjistit, jak je možné se smrti vyhnout? Bhagavad-gítá říká, že smrt je pro nás ve skutečnosti nepřirozená. Je nám násilím vnucena a naším cílem je znovu dosáhnout nesmrtelnosti. To je dokonalost lidského života, ale nikoho to nezajímá. Jsme tak otupělí, že se nedokážeme vyhnout zrození, stáří, nemoci a smrti. Procházíme jimi jenom proto, že nejsme dostatečně bdělí. Když Sanátana Gósvámí přišel za Čaitanjou Maháprabhuem, řekl: „Můj drahý Pane. Přivedl jsi mě až ke Svým lotosovým nohám. Proto se Tě ptám, jaké je mé skutečné postavení. Proč musím trpět trojím utrpením hmotného života?“ Nikdo si dnes neklade takové otázky. *Mokṣa,* osvobození, znamená osvobodit se od trojího utrpení života a také od zrození, stáří, nemoci a smrti. Někdy lidé projeví trochu zájmu a vydají se cestou, která není autorizovaná, nebo vymyslí něco jiného. Není však třeba něco vymýšlet. Vědomí Kršny může očistit každého. Každý může být vysvobozen, bez ohledu na své postavení nebo kulturu. Rozšířili jsme toto hnutí pro vědomí Kršny do celého světa a lidem to přineslo štěstí.

Podle Bhagavad-gíty (9.32) se může Kršnovi odevzdat každý. Kršna nikoho neodmítá a podobně ani Jeho

oddaní nikoho neodmítají. To je hnutí pro vědomí Kršny. Říkáme všem: „Ano, jste vítáni. Studujte tuto vědu, začněte žít duchovním životem a staňte se oddanými Kršny.“ Lidé nás za to někdy kritizují, ale Kršna jasně říká v Bhagavad-gítě, že i nízcí lidé se Mu mohou odevzdat a dospět k vysvobození. Co potom říci o zbožných lidech narozených v bráhmanských rodinách? V tomto věku se však lidé narození v bohatých nebo bráhmanských rodinách o duchovní realizaci příliš nezajímají. Zahazují svoji příležitost a jen vyčerpávají výsledky svých zbožných činností. Má-li se společnost zlepšit, je zapotřebí největších sádhuů (světců). Jestliže jsou všichni šúdrové nebo podvodníci, jak může být společnost mírumilovná? Pro nápravu společnosti Kršna doporučuje varnášrama-dharmu. Společnost potřebuje ideální bráhmany, kšatrije, vaišje a šúdry, ale dnes to nikoho nezajímá.

„Kdo je sádhu?“ Sádhu je ten, kdo z celého srdce oddaně slouží Kršnovi. V Bhagavad-gítě (9.30) Šrí Kršna říká:

api cet su-durācāro
bhajate mām ananya-bhāk
sādhur eva sa mantavyaḥ
samyag vyavasito hi saḥ

„Dokonce i člověk, který se dopustil nejohavnějšího činu, by měl být považován za svatého, jestliže Mi slouží s ryzí oddaností, neboť jde ve své snaze správným směrem.“

Sádhu musí být velice tolerantní. Když se člověk stane oddaným, mnoho lidí se k němu začne chovat nepřátelsky, protože v této době jsou lidé démonští. Dokonce i z vlastního otce se může stát démon jako například Hiranjakašipu. Jeho syn Prahlád Mahárádž zpíval Haré Kršna již v pěti letech, ale Hiranjakašipua to tak rozzuřilo, že ho chtěl zabít. Hiranjakašipu křičel: „Proč zpíváš Haré Kršna? Proč pořád mluvíš o nějakém jiném Bohu? Já jsem Bůh.“ Tak se chová asura, démon. Darebáci, kteří se prohlašují za Boha, jsou jednoduše démoni. Prahládův otec se mu snažil vnutit, že je Bůh, ale Prahlád Mahárádž to nepřijal. Viděl svého otce jako asuru a zákonitě mezi nimi došlo ke konfliktu. Když se Hiranjakašipu zeptal Prahláda Mahárádže: „Co nejlepšího ses naučil od svých učitelů?“ Prahlád odpověděl: „Ó největší z asurů, naučil jsem se, že se kvůli hmotnému tělu musíme podrobit smrti. To ale není cílem lidského života. Lidský život je určen k vysvobození (*mokṣa*).“ Hloupí lidé to ale nevědí. Kršna říká: *mṛtyuḥ sarva-haraś cāham.* „Já jsem smrt a odejmu všechno tvé vlastnictví.“ (Bhagavad-gítá 10.34)

Hiranjakašipu byl tak mocný démon, že se ho báli i polobozi, ale Kršna mu vzal všechno během jediného okamžiku. Hiranjakašipu si chtěl zajistit bezpečí a myslel si: „Nezemřu ani tímto způsobem. Nezemřu ani tamtím způsobem.“ Nenapadlo ho však, že ho zabije Samotný Pán ve Své podobě Nrsinhy. Můžeme být velice vychytralí a snažit se Kršnu podvést, ale On se vždy ukáže jako inteligentnější. Když se matka Jašódá snažila svázat Kršnu provazem, provaz nebyl nikdy dost dlouhý. Vždy chyběly dva palce. S naší inteligencí je to podobné. Chceme Boha podvést a přelstít Ho, ale nikdy se nám to nepodaří. Lidé si myslí, že jsou velmi pokročilí a chytří, ale jejich pýcha způsobí, že jim poznání unese májá. Kršna odejme inteligenci ateistickým a démonským lidem jako je Hiranjakašipu. Ateisté nevědí, že Kršnova inteligence je vždy alespoň o dva palce větší než jejich.

V hmotném světě neustále bojujeme o přežití. Chceme žít a bojíme se smrti. Nechceme trpět při zrození, být nemocní, nebo zestárnout. V hmotném světě na nás čeká tolik utrpení. Nechceme ho, ale je nám vnuceno. Naneštěstí nejsme dostatečně inteligentní, abychom všechny tyto problémy vyřešili. Měli bychom se jako Sanátana Gósvámí zeptat, jak s nimi skoncovat. Místo toho však jednáme tak, že budeme muset přijmout další

tělo. Setkáváme se s potížemi pramenícími z hmotného těla, ale neděláme nic pro to, abychom se jich zbavili. Hnutí pro vědomí Kršny přináší všem radu, jak se vysvobodit.

Mahátmové neustále zpívají *Hare Kṛṣṇa Hare Kṛṣṇa Kṛṣṇa Kṛṣṇa Hare Hare / Hare Rāma Hare Rāma Rāma Rāma Hare Hare*. *Bhajana* znamená zpívat Haré Kršna. Službou mahátmovi, jakým byl například Haridás Thákur, který neustále zpíval Haré Kršna, se nám otevře cesta k vysvobození. Ale ve společnosti materialistických lidí, které zajímá jen smyslový požitek, se začneme ubírat cestou temnoty. *Tamo-dvāraṁ yoṣitāṁ saṅgi-saṅgam.* Védy nám nařizují, abychom nezůstávali v temnotě a vyšli na světlo. V tomto hmotném těle nebudeme moci zůstat věčně. Budeme ho muset opustit a přijmout další. Proč? Taková je temnota hmotného světa. Lidé dostávají jedno tělo za druhým. Hnutí pro vědomí Kršny nám proto přináší osvícení a možnost vysvobodit se a nabízí nám nejjednodušší metodu — zpívání Haré Kršna — a zároveň i nejvznešenější filozofii.

Kapitola jedenáctá

Jak se pozná sádhu

TEXT 21

titikṣavaḥ kāruṇikāḥ
suhṛdaḥ sarva-dehinām
ajāta-śatravaḥ śāntāḥ
sādhavaḥ sādhu-bhūṣaṇāḥ

Sádhu je snášenlivý, milostivý a přátelský ke všem živým bytostem. Nemá nepřátel, je mírumilovný, řídí se pokyny písem a jeho charakterové vlastnosti jsou vznešené.

Sádhu, kterého popisuje tento verš, je oddaným Pána. Snaží se, aby se lidem dostalo poznání o oddané službě — taková je jeho milost. Ví, že bez oddané služby je lidský život zmařený. Proto cestuje po celé Zemi ode dveří ke dveřím a káže: „Staňte se oddanými Kršny. Neničte své životy činnostmi, které dělají i zvířata. Lidský život je určen k seberealizaci, k vědomí Kršny.“ Tak mluví sádhu. Nezajímá se jen o své vlastní vysvobození. Stále myslí na druhé. Je největším dobrodincem všech pokleslých duší. Jedna z jeho vlastností je *kāruṇika*, milosrdnost k pokleslým. Při kázání se setká s mnoha překážkami, a proto musí být velmi snášenlivý. Lidé se k němu mohou chovat hrubě,

protože podmíněné duše nejsou připraveny přijmout transcendentální poznání o oddané službě. Nechtějí nic slyšet — to je jejich nemoc. Sádhu se ujímá tohoto nevděčného úkolu — přesvědčit je o důležitosti oddané služby. Někdy jsou oddaní i hrubě napadeni. Ježíš Kristus byl ukřižován, Haridás Thákur byl bičován na dvaceti dvou tržištích a Nitjánanda, jeden z hlavních společníků Šrí Čaitanji, byl napaden Džagáiem a Mádháiem. Přesto vše snášeli, protože jejich posláním bylo vysvobodit pokleslé duše. Sádhu je milostivý, protože je skutečným dobrodincem živých bytostí. Přeje dobro nejen lidem, ale také zvířatům. Slovo *sarva-dehinām* se vztahuje na všechny živé bytosti, které mají hmotná těla. Hmotné tělo mají nejen lidé, ale i ostatní živé bytosti. Oddaný je milosrdný ke všem: ke kočkám, k psům, stromům... Ke všem živým bytostem se chová tak, aby nakonec mohly dosáhnout spasení a vyprostit se z hmotného světa. Šivánanda Séna, jeden z žáků Pána Čaitanji, dokázal svým transcendentálním jednáním vysvobodit i psa. Již mnohokrát se stalo, že svatá společnost sádhua přivedla k vysvobození dokonce i psa, neboť sádhu dělá tu nejzáslužnější činnost v zájmu všech živých bytostí. Sádhu není k nikomu nepřátelský, ale svět je tak nevděčný, že dokonce i sádhu má mnoho nepřátel.

Jaký je rozdíl mezi nepřítelem a přítelem? Rozdíl je v chování. Sádhu jedná se všemi podmíněnými dušemi tak, aby se nakonec vymanily z hmotného zapletení. Proto je sádhu nejlepším přítelem podmíněných duší. Sádhu je mírný a s klidnou myslí následuje pokyny písem. Sádhu následuje písma a zároveň je oddaným. Skutečný následovník písem musí být také oddaným Boha, protože všechny šástry nám nařizují, abychom poslouchali Pánova nařízení. Sádhu je tedy následovníkem písem a oddaným Pána. Oddaný má všechny dobré charakterové rysy a vyvine všechny vznešené vlastnosti polobohů, zatímco neoddaný nemá z hlediska transcendentální realizace žádné dobré vlastnosti, i když může mít akademické vzdělání nebo jiné hmotné kvalifikace.

Podle Padma Purány existuje 8 400 000 životních druhů a ve všech je tatáž duše neboli *ātmā.* Bhagavad-gítá (5.18) naznačuje, že to je sádhuovi známo:

vidyā-vinaya-sampanne
brāhmaṇe gavi hastini
śuni caiva śva-pāke ca
paṇḍitāḥ sama-darśinaḥ

„Díky správnému poznání spatřují moudří v učeném a pokorném bráhmanovi, krávě, slonu, psu a pojídači psů (bezkastovním) jedno a totéž.“

Neznamená to, že bráhman je stejný jako pes, ale že bráhman je duše a pes je také duše. Jsme podmíněni podle druhu těla, které nám bylo dáno vyššími silami. Jamarádž dává živým bytostem těla podle jejich karmy. *Karmaṇā daiva-netreṇa.* Již jsme mluvili o tom, že živá bytost dostane tělo podle svých kvalifikací. Jestliže získáme bráhmanské vlastnosti a budeme jednat jako bráhman, pak se staneme bráhmanem. Jestliže se budeme chovat jako pes, staneme se psem. Nesmíme si myslet, že když se někdo narodí v bráhmanské rodině, stane se automaticky bráhmanem. V Bhagavad-gítě jsou uvedeny vlastnosti, podle kterých se dá určit, do které kasty člověk patří. Také Šrídhar Svámí píše, že zrození ještě není všechno. Člověk musí získat příslušné vlastnosti. Naše postavení v jakémkoliv těle je pomíjivé. Ničím nemůžeme zůstat věčně. Můžeme si myslet, že nyní jsme Američané a že jsme šťastní. Můžeme si plánovat nekonečné štěstí, ale příroda nám nedovolí zůstat dlouho. Jakmile zavolá, člověk musí zemřít a vzdát se svého postavení. Pak musíme žít jako pes, kočka, polobůh, lidská bytost nebo cokoliv jiného. Dostali jsme se do nejvznešenějšího životního postavení, dostali jsme lidské tělo, ale nejednáme podle toho a budeme muset přijmout nižší tělo. To je *karmaṇā daiva-netreṇa*.

V této lidské životní podobě bychom měli s velkou opatrností dbát na to, aby naším cílem bylo stát se oddanými Kršny. To je cesta vysvobození. Velcí filozofové Indie v dávných dobách odcházeli do lesů, aby pomocí meditace ukončili opakované rození a smrt. To je nejvyšším posláním člověka — nejen světce, ale každého člověka bez rozdílu. Pokud nepřemůžeme koloběh rození a smrti, budeme jako zvířata jen ztrácet čas jedením, spaním, bráněním se a pářením. Zvláště dnes lidé nechápou, co je zvířecí život a co je život lidský. Myslí si, že rozdíl je v tom, že zvířata spí na ulici a lidé spí v bytech. Šástry však takto civilizovaný život nepopisují. Spaní je stejné, ať již spíme na ulici nebo v bytě. Pes může jíst z popelnice a člověk může jíst ze zlatého talíře, ale to ještě neznamená, že dělají něco jiného. V obou případech se jedná o jedení. Pes může mít pohlavní styk na ulici a člověk může mít pohlavní styk v pěkné posteli na osamělém místě, ale to na věci nic nemění. Lidé si myslí, že pokrok civilizace znamená vylepšení jídla, spánku, páření a obrany, ale tyto činnosti nemají s civilizací nic společného. Jen nás stále více připoutávají k hmotnému životu.

Lidský život je určen pro jadžňu, oběť k uspokojení Nejvyšší Osoby. Své činnosti můžeme dovést k dokonalosti, ale úspěch spočívá v tom, zda svými

schopnostmi uspokojíme Kršnu. Nyní můžeme být připoutáni k hmotným činnostem, ale svou připoutanost bychom měli přeorientovat k sádhuovi. Pak budou naše životy úspěšné. V současnosti jsme připoutáni k penězům, ženám, pěkným domům, své zemi, společnosti, svým přátelům, rodině a dalším věcem. Těmto poutům se říká *arjanaṁ pāśu.* Slovo *pāśu* znamená „provaz“. Když jsme svázáni provazem, jsme bezmocní: nyní jsme svázáni gunami, kvalitami hmotné přírody. Slovo *guṇa* také znamená „provaz“. Sami se nemůžeme vyprostit, protože jsme podmíněni. Bez schválení nejvyšší autority se nemůžeme volně pohybovat. Říká se, že bez Božího souhlasu se nepohne ani stéblo trávy. Bez dohledu vyšší autority nemůžeme udělat nic.

Bůh na vše nemusí dohlížet Osobně. *Parāsya śaktir vividhaiva śrūyate ... na tasya kāryaṁ karaṇaṁ ca vidyate:* ve Švétášvatara Upanišadě (6.8) se říká, že Nejvyšší Pán nemusí nic dělat Osobně. Má mnoho prostředníků, kteří jednají v Jeho jménu. Jsme tak ovládaní, že sami ani nepohneme obočím. Můžeme hýbat rukama, ale v kterémkoliv okamžiku nám ruce mohou ochrnout. Nyní říkám: „To je moje ruka,“ ale co to ve skutečnosti je? Ruka může okamžitě ochrnout. To je podmíněný život a nemůžeme ho nijak vylepšit.

Musíme se snažit zbavit se tohoto podmínění. Jak? *Sa eva sādhuṣu kṛto mokṣa-dvāram apāvṛtam* (Šrímad-Bhágavatam 3.25.20). Svou připoutanost musíme odvést od hmotných věcí a nasměrovat ji k sádhuovi. *`Sādhu-saṅga',`sādhu-saṅga' — sarva-śāstre kaya* — to je rada Šrí Čaitanji Maháprabhua. Všechny šástry nám radí sdružovat se se sádhuem. Dokonce i velký politik Čánakja Pandit doporučil: *tyaja durjana-saṁsargaṁ bhaja sādhu-samāgamam.* Jeden vaišnavský hospodář se zeptal Šrí Čaitanji Maháprabhua, co je povinností hospodáře, a Šrí Čaitanja Maháprabhu okamžitě odpověděl: *asat-saṅga-tyāga, — ei vaiṣṇava-ācāra.* „Nestýkej se s neoddanými, hledej sádhua.“ (Čaitanja-čaritámrta, Madhja 22.87)

V současné době je velice těžké vyhnout se společnosti asádhuů (těch, kteří nejsou sádhuové), neboť sádhua lze jen velmi těžko nalézt. Proto jsme založili toto hnutí pro vědomí Kršny a vytvořili tak společnost sádhuů, aby toho lidé mohli využít a dosáhli osvobození. To je náš jediný zájem.

Kršna říká v Bhagavad-gítě (6.47), že největší sádhu je ten, kdo na Něj neustále myslí. Není to příliš těžké. Jakým způsobem máme neustále myslet na Kršnu? Myslíme na svou práci, svého psa, svou rodinu, na něco, co je nám drahé — myslíme na tolik věcí. V každém

okamžiku musíme na něco myslet, jinak to není možné. Své myšlenky ale musíme nasměrovat na Kršnu. Sádhu nás tomu učí a v jeho společnosti si tedy toto umění můžeme osvojit. Sádhu neučí nic jiného. *Ādau śraddhā tataḥ sādhu-saṅgaḥ* (Bhakti-rasámrta-sindhu 1.4.15). Tímto způsobem můžeme udělat duchovní pokrok. Musíme být ve společnosti sádhua. Jeho úkol je často nevděčný, ale on musí být tolerantní. I přes všechny nesnáze nepřestane být k podmíněným duším milostivý. Vidí, že lidé trpí kvůli nedostatku vědomí Kršny, a protože neustále myslí na blaho druhých, je *suhṛt.* Ostatní lidé jsou závistiví, ale sádhu stále přemýšlí, jak je zachránit ze spárů máji. Sádhu je milostivý nejen k lidem, ale také ke kočkám, psům, stromům, rostlinám, hmyzu: nebude chtít zabít ani komára. Neuvažuje: „Budu se starat jen o svého bratra.“ Dívá se na všechny živé bytosti jako na své bratry, protože Kršna říká, že je otcem všech živých bytostí. Sádhu žije v tomto duchu, a proto si nevytváří nepřátele. Chová-li se někdo nepřátelsky, je to kvůli jeho vlastnímu charakteru — není to způsobeno špatným jednáním ze strany sádhua. Sádhu jen učí: „Moji drazí lidé, drazí přátelé, odevzdejte se Kršnovi.“ Nepřátelé vznikají kvůli závistivé lidské povaze. Čánakja Pandit říkal, že jsou dva druhy závistivých bytostí: hadi a lidé.

I když jsi naprosto nevinný, mohou tě zabít. Čánakja Pandit říká, že závistivý člověk je nebezpečnější než had, protože hada je možné ovládnout mantrou nebo bylinami, ale závistivého člověka nedokáže zastavit nic. V Kali-juze jsou závistiví téměř všichni, a proto musíme být tolerantní.

Závistiví lidé se mnoha způsoby snaží zastavit toto hnutí pro vědomí Kršny, ale my je musíme tolerovat. Nemáme jinou možnost. Musíme být vyrovnaní a za všech okolností záviset na Kršnovi. Tyto vlastnosti jsou sádhuovy ozdoby. Musíme najít sádhua a stýkat se s ním. Pak bude naše cesta k vysvobození volná.

V dalším verši Kapila vysvětlí činnosti sádhua ještě podrobněji.

TEXT 22

mayy ananyena bhāvena
bhaktiṁ kurvanti ye dṛḍhām
mat-kṛte tyakta-karmāṇas
tyakta-svajana-bāndhavāḥ

Sádhu se neochvějně zaměstnává v Pánově oddané službě a v Jeho zájmu se vzdá i všech rodinných a přátelských svazků v tomto světě.

Člověku v životním stádiu odříkání neboli sannjásínovi se říká sádhu, protože se zřekl všeho — svého domova, pohodlí, přátel, příbuzných a svých rodinných

povinností. Vzdal se všeho v zájmu Nejvyšší Osobnosti Božství. Sannjásí je obvykle v životním stádiu odříkání. Jeho odříkání však bude úspěšně završeno pouze tehdy, když svou energii zaměstná ve službě Pánu. V tomto verši se říká: *bhaktiṁ kurvanti ye dṛḍhām.* Sádhu je ten, kdo slouží Pánu a je v životním stádiu odříkání. Zanechal svých společenských, rodinných a humanitárních povinností v hmotném světě a odevzdal se výhradně službě Bohu. Jakmile se narodíme, máme v hmotném světě mnoho povinností a závazků: k lidem všeobecně, k polobohům, k velkým světcům, k živým bytostem, k rodičům, k předkům a mnoha dalším. Když se jich člověk vzdá v zájmu oddané služby Nejvyššímu Pánu, nebude za své odříkání potrestán. Jestliže je však člověk zanedbá kvůli svému smyslovému požitku, bude potrestán podle zákonů přírody.

Kršna a všechny šástry říkají, že jediný závazek máme k Nejvyšší Osobnosti Božství. Zaměstnáme-li se ve službě Bohu, nebudeme již nikomu nic dlužni. Budeme volní. Jak je to možné? Všemohoucí silou Boha. Někdo může být odsouzen k smrti, ale když mu prezident nebo král udělí milost, je zachráněn. Kršnova poslední rada v Bhagavad-gítě je, abychom Mu všechno odevzdali. Můžeme Mu obětovat svůj život, majetek a inteligenci, a tomu se říká *yajña*. Každý má trochu inteligence a

používá ji k různým účelům. Obvykle se lidé s její pomocí snaží přijít na to, jak uspokojit své smysly, ale to může dělat i mravenec. Musíme se snažit potěšit Kršnovy smysly a pak budeme dokonalí.
Této očistné metodě se musíme naučit od sádhua. Čím více se budeme snažit uspokojovat své smysly, tím více budeme připoutáni k hmotnému světu. Můžeme sloužit sádhuovi nebo Kršnovi. Sádhu je představitelem Kršny. Nikdy neřekne: „Služ mi.“ Bude říkat: „Služ Kršnovi.“ Proto se musíme obrátit ke Kršnovi prostřednictvím sádhua. Potvrzuje to i vaišnavský áčárja Naróttam dás Thákur: *chāḍiyā vaiṣṇava-sevā nistāra pāyeche kebā.* Ke Kršnovi nemůžeme jít přímo. Musíme se na Něj obrátit prostřednictvím průzračně čistého prostředníka — Jeho zástupce.
Ti, kteří hledají nějakou hmotnou úlevu v podobě smyslového požitku, se obracejí na polobohy. Chtějí něco od Šivy, Durgy, Kálí, Ganéše, Súrji a jiných polobohů. Sama bohyně Párvatí se však jednou zeptala Šivy: „Jaký druh uctívání je nejlepší?“ Šiva odpověděl: *ārādhanānāṁ sarveṣāṁ viṣṇor ārādhanaṁ param* (Padma Purána). „Má drahá Párvatí, ze všech druhů uctívání je nejlepší uctívání Pána Višnua.“ Pak dodal: *tasmāt parataraṁ devi tadīyānāṁ*

samarcanam. „A ještě lepší než uctívání Višnua je uctívání vaišnavy, oddaného Pána.“
Duchovní život začíná společností oddaného, sádhua. Bez jeho milosti není možné udělat ani malý pokrok. Také Prahlád Mahárádž říká:
naiṣāṁ matis tāvad urukramāṅghriṁ
spṛśaty anarthāpagamo yad-arthaḥ
mahīyasāṁ pāda-rajo-’bhiṣekaṁ
niṣkiñcanānāṁ na vṛṇīta yāvat
„Dokud lidé velice zapletení v materialistickém životě nepotřou své tělo prachem z lotosových nohou čistého vaišnavy, nebudou moci získat náklonnost k lotosovým nohám Pána, který je oslavován pro Své nadlidské skutky. Člověk se může zbavit hmotného znečištění pouze tehdy, když se odevzdá lotosovým nohám Pána a bude si vědomý Kršny.“ (Šrímad-Bhágavatam 7.5.32)
Hiranjakašipu se zeptal Prahláda Mahárádže: „Můj drahý synu, jak je možné, že jsi tak pokročilý ve vědomí Kršny?“ Hiranjakašipu byl démon, ale zajímal se, jak se to mohlo stát. Prahlád Mahárádž odpověděl: „Můj drahý otče, ó nejlepší z asurů, vědomí Kršny je možné obdržet pouze prostřednictvím pokynů gurua. Není možné ho získat spekulací. Obyčejní lidé nevědí, že jejich konečným cílem je vrátit se k Višnuovi.“ V hmotném světě lidé neustále v něco doufají. Jejich naděje jsou

však marné a nebudou nikdy vyplněny. Lidé se snaží dosáhnout štěstí pouze využíváním hmotné energie, ale nevědí, že dokud se neobrátí k Bohu, nezískají skutečné štěstí. Myslí si: „Nejprve si musím hledět svých zájmů.“ To je v pořádku, ale co je vaším skutečným zájmem? Nevědí. Myslí si, že štěstí dosáhnou manipulováním hmotné energie a všichni se o to pokoušejí na individuální, kolektivní nebo nacionální úrovni, avšak nikdy neuspějí. Nakonec budou zklamáni. Proč se pokoušet o něco, co nám nakonec přinese zklamání? Říká se: *adānta-gobhir viśatāṁ tamisraṁ punaḥ punaś carvita-carvaṇānām* (Šrímad-Bhágavatam 7.5.30). Lidé jsou zmateni a nespokojeni, protože nedokážou ovládat své smysly. Jedinou nadějí na vysvobození je Kršna. Proto se v tomto verši říká: *mayy ananyena bhāvena bhaktiṁ kurvanti ye dṛḍhām.*

Prahlád Mahárádž pouze myslel na Kršnu a jen kvůli tomu mu jeho otec dělal tolik potíží. Hmotná příroda nás nepustí na svobodu jen tak lehce. Když zesílíme a budeme schopni se držet lotosových nohou Kršny, májá se nás pokusí znovu zajmout. Vzdáme-li se však pro Kršnu všeho, májá na nás nebude mít žádný vliv. Nejlepším příkladem jsou gópí. Vzdaly se všeho — rodiny, společenské prestiže a počestnosti — a odešly za Kršnou. To je nejvyšší dokonalost, které však

obyčejné živé bytosti nemohou dosáhnout. My bychom měli následovat Gósvámí a vzít si příklad z jejich odhodlání sloužit Kršnovi.

Sanátana Gósvámí byl ministrem vlády Hussaina Šáha, ale všeho zanechal a vydal se za Šrí Čaitanjou Maháprabhuem. Žil jako potulný mnich a spal každou noc pod jiným stromem. Můžeme si říci: „Jak budeme moci žít bez hmotného požitku?“ Gósvámí byli ponořeni do oceánu transcendentálních láskyplných zábav Kršny a gópí. To bylo jejich bohatství, se kterým spokojeně žili. Nemůžeme se vzdát všeho. Když se budeme snažit odmítat všechno, aniž máme pevnou víru v Kršnu, dovede nás to k šílenství. Dojdeme-li však do Kršnovy společnosti, vzdáme se bohatství, rodiny, práce, všeho. K tomu je ale nezbytná *sādhu-saṅga*, společnost sádhua, oddaného. Budeme-li se stýkat s oddanými, jednoho dne budeme schopni všechno opustit a vrátit se jako osvobozené duše zpátky domů, zpátky k Bohu.

V současnosti lpíme na smyslovém požitku a Kršna nám dává příležitost k uspokojení našich smyslů. Nechává nás užívat si v plné míře, protože jsme přišli do hmotného světa za smyslovým požitkem. Ale tento požitek je májá, iluze. Není to opravdový požitek; je to spíše zápas. Když člověk pozná, že vlastně jen život za

životem bojuje a nikdy v hmotném světě nenalezne pravý požitek, stane se oddaným Kršny. Taková realizace vyžaduje poznání a poznání je možné získat ve společnosti sádhua, oddaného.
Ukončení tohoto zápasu o existenci Pán Kapila popisuje v dalším verši.
TEXT 23
mad-āśrayāḥ kathā mṛṣṭāḥ
śṛṇvanti kathayanti ca
tapanti vividhās tāpā
naitān mad-gata-cetasaḥ
Sádhu, který neustále opěvuje Mou slávu a naslouchá vyprávěním o Mně, Nejvyšší Osobnosti Božství, nepodléhá hmotným strastem, protože vždy myslí na Mé zábavy a skutky.
V hmotném světě se setkáváme s mnohým utrpením. Některé bolesti pocházejí z těla a mysli, některé nám způsobují jiné živé bytosti a některé s sebou přinášejí přírodní katastrofy. Sádhua však utrpení hmotného světa nerozruší, protože jeho mysl je naplněna vědomím Kršny, a proto nechce mluvit o ničem jiném než o činnostech Pána. Mahárádž Ambaríš mluvil pouze o Pánových zábavách. *Vacāṁsi vaikuṇṭha-guṇānuvarṇane.* Každým svým slovem opěvoval Nejvyšší Osobnost Božství. Obyčejné podmíněné duše

zapomínají na Pánovy skutky a neustále se bojí hmotných potíží, ale oddaní neustále vzpomínají na Pána a zapomínají tak na hmotné bolesti. Tak se liší oddaní od trpících podmíněných duší.

V hmotném světě nemůže nikdo prohlásit: „Já netrpím.“ Každý nějak trpí. Kdyby tomu tak nebylo, proč bychom kolem sebe viděli tolik reklam na různé léky? V televizi neustále nabízejí uklidňující léky a prášky proti bolesti; v Americe a v západních zemích jsou tak pokročilí, že na každou bolest mají mnoho různých tablet. Musejí velice trpět. V hmotném světě existují tři druhy utrpení: *ādhyātmika, ādhibhautika* a *ādhidaivika. Ādhyātmika* se vztahuje na tělo a mysl. Bolí mě hlava nebo záda nebo mám rozrušenou mysl. To je utrpení *ādhyātmika.* Další druh utrpení se nazývá *ādhibhautika,* což je utrpení, které nám způsobují jiné živé bytosti. A poslední je *adhidaivika,* nad kterým nemáme žádnou moc. Jsou to různé epidemie, hladomory, záplavy, nesnesitelné vedro nebo zima, zemětřesení a podobné katastrofy, které způsobují polobozi a samotná příroda. Navíc se každý musí narodit, být nemocný, zestárnout a zemřít, a přesto si všichni myslí, že jsou v hmotném světě šťastni. Co je naše skutečné štěstí? Pod vlivem máji si myslíme,

že jsme v bezpečí, a říkáme si: „Jen se radujme ze života.“ Jaké je to ale štěstí?
Je zřejmé, že musíme snášet utrpení. Jedna z vlastností sádhua je snášenlivost. Každý je do určité míry snášenlivý, ale mezi snášenlivostí sádhua a obyčejného člověka je rozdíl. Sádhu si je vědom, že není toto tělo. V jedné vaišnavské písni z Bengálska se říká: *deha-smṛti nāhi yāra saṁsāra-bandhana kāhāḥ tāra.*
Když správně pochopíme, že nejsme toto tělo, nebudeme vnímat utrpení tak bolestně. Když si například někdo myslí: „Tohle je mé auto,“ a velmi na něm závisí, až se auto jednou rozbije, bude trpět více než ten, kdo si myslí: „Buď půjde spravit, nebo ho dáme pryč.“ Je to otázka mentálních pout. Materialista se více podobá zvířeti, a proto trpí více. Oddaný se však řídí Kršnovou radou z Bhagavad-gíty (2.14):
mātrā-sparśās tu kaunteya
śītoṣṇa-sukha-duḥkha-dāḥ
āgamāpāyino ’nityās
tāṁs titikṣasva bhārata
„Ó synu Kuntí, krátkodobé radosti a bolesti přicházejí a odcházejí jako letní a zimní období. Pocházejí ze smyslových vjemů, ó Bháratovče, a člověk se musí naučit snášet je, aniž jimi je rozrušen.“

Trpíme v létě i v zimě. V létě nám oheň způsobuje bolest, ale v zimě je tentýž oheň příjemný. V zimě je voda nepříjemně studená, ale v létě příjemně chladí. Voda a oheň jsou stále stejné, ale někdy jsou příjemné a někdy ne. Obojí způsobuje kůže. Všichni máme „kožní nemoc“, máme hmotné tělo, a proto trpíme. Stali se z nás takoví ničemové, že si myslíme: „Jsem toto tělo.“ Podle Ájurvédy se tělo skládá ze tří hmotných prvků: *kapha-pitta-vāyu.* Čím hlouběji jsme zapleteni v tělesném pojetí života, tím více trpíme.

V současnosti se rozrůstají mnohé „ismy“, pocházející z tělesného pojetí života — nacionalismus, komunismus, socialismus a mnoho dalších. V Kalkatě v roce 1947, v době muslimsko-hinduistických bouří, všichni trpěli mnohem více, protože si mysleli: „Já jsem hinduista,“ nebo „Já jsem muslim.“ Člověk, který je pokročilý ve vědomí Kršny, však nebude kvůli těmto pojetím bojovat. Člověk vědomý si Kršny ví, že není ani hinduista, ani muslim, ale že je věčným služebníkem Kršny. Lidé jsou stále více vychováváni v tělesném vědomí, a proto stále více trpí. Jestliže omezíme tělesné pojetí, zmenší se i naše utrpení. Lidé vědomí si Kršny, kteří neustále myslí na Kršnu a mají Ho ve svých srdcích, necítí utrpení, protože vědí, že vše přichází podle Kršnovy vůle. Někdy utrpení vítají. Například

královna Kuntí říkala, když Kršna odcházel: „Můj drahý Kršno, když nám hrozilo nebezpečí, byl jsi neustále s námi jako přítel a rádce. Nyní jsme zpět ve svém království, a Ty odjíždíš do Dváraky. Bylo by lepší, abychom znovu trpěli, neboť tak bychom na Tebe mohli neustále vzpomínat.“ Oddaný někdy utrpení vítá jako možnost neustále myslet na Kršnu. Myslí si: „Tohle je jen odplata za mé dřívější hříchy. Ve skutečnosti bych měl trpět mnohem více, ale Kršnovou milostí bylo mé utrpení zmenšeno. Všechno utrpení je stejně jen v mysli.“ Oddaný není utrpením tolik ovlivněn. To je rozdíl mezi oddaným a neoddaným.

Pětiletého Prahláda Mahárádže týral jeho otec jen proto, že Prahlád byl oddaným Pána. Otec ho nechal shodit ze skály, vařit v oleji, hodit do hadí díry a rozdupat slonem, ale Prahlád byl přesto stále klidný. Podobnými nesnázemi musel projít i Haridás Thákur. Narodil se sice jako muslim, ale byl velkým oddaným Pána a neustále zpíval Haré Kršna. Muslimský Kazi si ho nechal zavolat a řekl: „Jsi muslim a narodil ses v ctihodné muslimské rodině, a přesto zpíváš hinduistickou Haré Kršna mantru. Co to má znamenat?“ Haridás Thákur klidně odpověděl: „Drahý Pane, je mnoho hinduistů, ze kterých se stali muslimové. Řekněme, že jsem se stal hinduistou — co je na tom špatného?“ Kaziho to tak

rozčílilo, že nařídil, aby Haridáse Thákura bičovali na dvaceti dvou tržištích. To znamenalo, že měl být ubičován k smrti, ale Haridás byl tak velký oddaný, že necítil žádnou bolest. Oddaný někdy musí trpět, ale snáší to. Za všech okolností je milostivý k podmíněným duším a snaží se je přivést k vědomí Kršny. To je jeho nejvýznačnější vlastnost. Lidé neustále dělají sádhuovi nějaké nepříjemnosti, ale on nikdy nezanechá svého poslání a stále šíří vědomí Kršny, aby všem přinesl štěstí. Prahlád Mahárádž říkal: „Můj Pane, netrpím, protože znám tajemství, jak být šťastný.“ Jaké tajemství? „Jsem šťastný, protože o Tobě naslouchám a opěvuji Tvou slávu.“ Tak se pozná oddaný: naslouchá slovům o Pánu a opěvuje Ho. *Śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ smaraṇam.* Hnutí pro vědomí Kršny nyní šíří *śravaṇaṁ kīrtanam* po celém světě.

I v běžném životě je možné ovládat svou mysl do takové míry, že člověk může snést dokonce i operaci. Před lety musel jít Stalin na operaci a odmítl uspání chloroformem. Je-li to možné pro obyčejného materialistického člověka, což potom pro člověka žijícího duchovním životem? Naše mysl by měla být neustále ponořená ve vědomí Kršny — měli bychom neustále myslet na Kršnu. Kršna radí: „Neustále na Mne mysli.“ Mladí Američané a Evropané v hnutí pro

vědomí Kršny byli od malička zvyklí dělat mnoho špatných věcí, ale nyní jich zanechali. Mnoho lidí si myslí, že bez nedovoleného sexu, omamných látek, jedení masa a hazardování nelze žít. Jeden známý markýz řekl mému duchovnímu bratrovi: „Chtěl bych, abyste ze mne udělal bráhmana.“ Můj duchovní bratr mu odpověděl: „Ano, není to příliš těžké. Musíte jen přestat s omamnými látkami, nedovoleným pohlavním životem, jedením masa a hazardováním. Pak se můžete stát bráhmanem.“ Markýz odpověděl: „To nemohu! To je celý náš život.“ V západních zemích jsem viděl, že mnoho starších lidí trpí, protože se nedokážou těchto věcí zbavit, ale mnoho mladých chlapců a dívek s nimi přestalo a utrpení necítí. Je to díky vědomí Kršny. Vědomí Kršny je pro všechny. Každý slyšel o Bhagavad-gítě. Dokonalosti můžeme dosáhnout pouhým následováním pokynů této knihy. Nemusíme odcházet ze zaměstnání a zanechávat svých povinností. Maharádž Ambaríš byl panovníkem velkého království, a přesto mluvil pouze o Kršnovi. Čaitanja Maháprabhu žádal Své oddané, aby mluvili pouze o Kršnovi. Když budeme mluvit a naslouchat jen o Kršnovi, přijde doba, kdy již nebudeme trpět. Tomu se ve Védánta-sútře říká *ānandamayo 'bhyāsāt*. Živé bytosti a Kršna jsou *ānandamaya*, transcendentálně blažení. Na této

úrovni neexistuje hmotné utrpení. Není to otázka nějaké kouzelnické magie. Největším kouzlem je osvobodit se z utrpení: v tom spočívá svoboda oddaného. Když pociťujeme radost při naslouchání a mluvení o Kršnovi, měli bychom vědět, že děláme pokroky na cestě k dokonalosti. Potom již nebudeme cítit žádné hmotné utrpení. To je výsledek oddané služby, který Pán Kapila vysvětluje Své matce.

TEXT 24

ta ete sādhavaḥ sādhvi
sarva-saṅga-vivarjitāḥ
saṅgas teṣv atha te prārthyaḥ
saṅga-doṣa-harā hi te

Drahá matko, ó ctnostná paní, takové jsou vlastnosti velkých oddaných, kteří jsou prosti všech hmotných pout. Musíš rozvíjet oddanost k těmto svatým mužům, neboť tak je možné zabránit zhoubným následkům hmotného ulpívání.

Kapila Muni zde radí Své matce Dévahúti, aby se snažila zvětšit svou oddanost k sádhuům neboli oddaným, kteří nemají žádné hmotné sklony, chce-li se zbavit svých hmotných pout. Slova *nirmāna-mohā jita-saṅga-doṣāḥ* v patnácté kapitole Bhagavad-gíty označují osobnost, která není ovlivněna pýchou z hmotného majetku. Člověk může být velice bohatý nebo

slavný, ale chce-li se vrátit do duchovního království, zpátky domů, zpátky k Bohu, musí se zbavit hmotné chamtivosti a panovačnosti, protože mu nepřísluší. Slovo *moha* zde označuje falešné představy, že je někdo bohatý nebo chudý. V hmotném světě jsou všechna pojetí bohatství a chudoby nebo čehokoliv ostatního, co má vztah k hmotné existenci, falešná, protože tělo samotné je pomíjivé. Čistá duše, která je připravena zbavit se hmotného zapletení, se musí nejprve vymanit z vlivu tří kvalit hmotné přírody. Ve styku s těmito třemi kvalitami je nyní naše vědomí znečištěno, a proto nám Bhagavad-gítá radí: *jita-saṅga-doṣāḥ* — nejprve se musíme vymanit z jejich vlivu. Zde, ve Šrímad-Bhágavatamu, je to potvrzeno: čistý oddaný, který se připravuje na návrat do duchovního království, je vysvobozen ze styku se třemi kvalitami. Musíme vyhledávat společnost takových oddaných. Proto jsme založili Mezinárodní společnost pro vědomí Kršny. V lidské společnosti najdeme mnoho sdružení obchodního nebo vědeckého rázu, která nabízejí určitý druh poznání nebo se snaží o rozvoj určitého vědomí, ale nenajdeme žádnou společnost, která by lidem pomáhala zbavit se veškerého hmotného znečištění. Chce-li se někdo očistit, musí vyhledat společnost oddaných, kteří rozvíjejí pouze vědomí Kršny.

Oddaného, který se zbavil všech hmotných pout, se nedotýká utrpení hmotné existence, třebaže se zdá, že je v hmotném světě. Jak je to možné? Kočka nosí v tlamě svá koťata a také svou kořist. Kotě i zabitá myš jsou v kočičí tlamě, ale jejich pocity se liší. Kotě se cítí pohodlně pod ochranou své matky, ale myš cítí smrt. Podobně sádhuové, oddaní, kteří prokazují Pánu transcendentální službu, nejsou znečištěni hmotným utrpením, ale neoddaní bez vědomí Kršny podléhají bolestem hmotné existence. Proto bychom měli odejít ze společnosti materialistických lidí a hledat společnost lidí vědomých si Kršny. V takové společnosti můžeme udělat duchovní pokrok. Silou jejich slov a pokynů bude člověk moci přetnout pouta k hmotnému světu.

V Kali-juze převládají zvláště nebezpečné kvality vášně a nevědomosti (*rajo-guṇa* a *tamo-guṇa*). Téměř všichni lidé jsou v tomto věku znečištěni chtíčem, chamtivostí a nevědomostí. V šástrách se říká, že *sattva-guṇa,* kvalita dobra, v tomto věku prakticky neexistuje.

Ve čtrnácté kapitole Bhagavad-gíty je pěkně vysvětleno, jak se může člověk zbavit znečištění hmotnými kvalitami. Kapiladéva nyní radí: „Drahá matko, jestli se chceš zbavit znečištění, které způsobuje hmotná příroda, měla bys vyhledávat společnost sádhua.“ Ulpívání na hmotných kvalitách je příčinou naší připoutanosti.

Chceme-li se osvobodit, musíme svůj sklon k ulpívání přeorientovat na sádhua.

Každý je k něčemu poután. Nikdo nemůže říci, že není k ničemu připoutaný. Májávádská nebo buddhistická filozofie nám říká, abychom se všeho vzdali a od všeho odpoutali, ale to již ve své podstatě není možné. Dítě je připoutané ke svým hrám, ale jeho připoutanost je možné usměrnit na čtení a studium, aby získalo nějaké vzdělání. Není to zničení připoutanosti, ale její přeorientování. Bude-li se někdo snažit skoncovat s veškerou připoutaností, přivede ho to k šílenství. K něčemu musíme být upnuti. Když řekneme svým žákům, aby přestali jíst maso, co musíme udělat? Místo masa jim dáme kačaurí, rasaguly a mnoho dalších pochoutek. Pak s tím mohou přestat. Nejprve tedy odstraníme nižší připoutanost a pak je inspirujeme k vyšší připoutanosti. Živou bytost nelze k ničemu nutit. Je třeba to dělat postupně. Dítě má mnoho zábav, ale časem na jejich místo přijdou lepší záliby a jeho zájmy se změní. Podobně je potřeba očistit i naše znečištěné vědomí. Pak se vědomí Kršny probudí samo a přirozeně.

Vědomí Kršny je naše původní přirozené vědomí, ale z nějakého důvodu bylo zastřeno zálibou v hmotných věcech. Jak se tedy zbavit hmotných pout a upnout své

vědomí na Kršnu? Pomocí společnosti oddaných (*sādhu-saṅga*). V hmotném světě jsme poutáni k mnoha hmotným věcem, ale nedokážeme se jich zcela zříci. Je nutné je pouze očistit. Proč bychom měli nemocné oko vypíchnout? Nemocné oko je třeba vyléčit. Z nějakého důvodu jsme dostali šedý zákal, a když se ho zbavíme, náš zrak bude opět v pořádku. Máme mnoho tužeb, ale musíme je nasměrovat ke službě Kršnovi. Rádi například vyděláváme peníze a Kršna říká: „Jen pokračuj se svou prací, ale daruj Mi její výsledky.“ Bhagavad-gítá (9.27) říká:

yat karoṣi yad aśnāsi
yaj juhoṣi dadāsi yat
yat tapasyasi kaunteya
tat kuruṣva mad-arpaṇam

„Ať činíš cokoliv, ať pojídáš cokoliv, ať obětuješ nebo daruješ cokoliv a ať provádíš jakákoliv pokání, ó synu Kuntí, vždy to čiň jako oběť Mně.“

To je začátek bhakti-jógy. Začneme-li obchodovat a vydělávat peníze, měli bychom je utratit pro Kršnu. To je také druh bhakti. Dalším příkladem je Ardžuna, který se stal oddaným tím, že byl bojovník. Nestal se oddaným zpíváním Haré Kršna, ale bojováním v bitvě na Kurukšétře. Kršna mu poradil, aby bojoval, ale Ardžuna byl vaišnava a nechtěl válčit. Vaišnava nechce

nikoho zabíjet, ale když to Kršna nařídil, musel bojovat. Nebojoval ze své vlastní vůle, neboť pro vaišnavu je přirozené nikomu neubližovat. Když ale vaišnava pozná, že Kršna na něm chce, aby udělal určitou věc, přestane se starat o své představy a zájmy. Každý má tedy nějaké povinnosti, nějaké zaměstnání. Budeme-li vykonávat své zaměstnání jako oběť Kršnovi, náš život bude dokonalý. Šrímad-Bhágavatam (1.2.13) radí:

ataḥ pumbhir dvija-śreṣṭhā
varṇāśrama-vibhāgaśaḥ
sv-anuṣṭhitasya dharmasya
saṁsiddhir hari-toṣaṇam

„Ó nejlepší z dvojzrozených, závěr je tedy takový, že nejvyšší dokonalostí, jíž lze dosáhnout vykonáváním povinností, které jsou předepsané všem kastám a životním stavům, je potěšit Osobnost Božství.“

Dříve byla ve společnosti rozšířena varnášrama-dharma a každý měl určitou povinnost podle svého postavení ve společnosti. Nyní se odbornosti rozšířily a nezáleží na tom, jestli je někdo lékařem nebo něčím jiným. Je pouze nutné, abychom výsledky své práce sloužili Kršnovi. To je bhakti. Účelem hnutí pro vědomí Kršny není zastavit lidi v jejich práci. Každý by měl ve své práci pokračovat, ale nikdy by neměl zapomenout na Kršnu. Kršna nám radí, abychom na Něj stále mysleli a jednali

s vědomím, že pracujeme pro Něho. Musíme se samozřejmě řídit podle pokynů Kršnova představitele a nejednat náladově. Budeme-li dělat nějaké nesmysly a myslet si: „Dělám to pro Kršnu," nebude to přijatelné. Práci musí schválit Kršna Samotný nebo Jeho zástupce. Ardžuna nebojoval bez Kršnova nařízení, proto i my musíme dostat pokyny, jak jednat. Můžeme si říkat: „Nevím, kde je Kršna. Nesetkal jsem se s Ním. Jak se mohu řídit Jeho pokyny?" Úlohou sádhua je předávat Kršnovy pokyny. Sádhu je Kršnovým představitelem, a proto Kapiladéva radí Své matce, aby vyhledala jeho společnost.

Popsali jsme vlastnosti sádhua a uvedli jsme, že sádhua poznáme podle jeho charakteru. Nepřijímáme hned každého, kdo chodí kolem a říká: „Já jsem sádhu." Musí mít vlastnosti sádhua. Podobně také neuznáváme každého, kdo o sobě prohlašuje: „Já jsem inkarnace Boha." Popis Boha a Jeho vlastností najdeme v šástrách. Společnost oddaných, *sādhu-saṅga,* je pro rozvoj vědomí Kršny nezbytná. Lidé trpí, protože jsou znečištěni tamo-gunou a radžo-gunou. Sádhu nás učí, že setrvávat pouze v sattva-guně můžeme pěstováním pravdomluvnosti, čistotnosti, ovládání mysli, jednoduchosti, snášenlivosti, pevné víry a plného poznání. To jsou vlastnosti lidí v sattva-guně.

Místo abychom si mysleli: „Když se dnes nebudu moci něčeho napít, zblázním se,“ bychom si měli myslet: „Zblázním se, když nebudu moci být ve společnosti sádhua.“ Když budeme takto přemýšlet, vysvobodíme se. Čaitanja Maháprabhu chtěl, aby se každá vesnice na celém světě stala střediskem vědomí Kršny, aby každý mohl využít společnosti sádhuů a sám se stal sádhuem. To je poslání hnutí pro vědomí Kršny. Na začátku se musíme dobrovolně podrobit určitému odříkání. Zpočátku může být trochu těžké přestat s nedovoleným pohlavním stykem, omamnými látkami, jedením masa a hazardováním, ale musíme vytrvat a být tolerantní. Chceme-li se zbavit nemoci, musíme jít někdy i na operaci. I když bude velmi bolestivá, musíme to snést. Snášenlivosti se říká *titikṣavaḥ.* Současně musíme být *kāruṇikāḥ* — musíme mít soucit k pokleslým duším a chodit od města k městu a říkat ostatním o vědomí Kršny. To je povinností sádhua. Kazatelé jsou lepší než ti, kteří odcházejí meditovat do Himalájí. Meditace v Himalájích nám může přinést osobní prospěch, ale ti, kteří podstoupí mnohé nesnáze spojené s kázáním, jsou mnohem lepší, protože skutečně bojují v Kršnově zájmu a jsou daleko soucitnější. Nejvznešenější sádhuové jsou ti, kteří opouštějí

Vrndávan a snaží se šířit vědomí Kršny. To je Kršnův názor, který najdeme v Bhagavad-gítě (18.68 – 69):

ya idaṁ paramaṁ guhyaṁ
mad-bhakteṣv abhidhāsyati
bhaktiṁ mayi parāṁ kṛtvā
mām evaiṣyaty asaṁśayaḥ
na ca tasmān manuṣyeṣu
kaścin me priya-kṛttamaḥ
bhavitā na ca me tasmād
anyaḥ priya-taro bhuvi

„Tomu, kdo toto nejvyšší tajemství vysvětluje oddaným, je zaručena čistá oddaná služba a nakonec bezpochyby dospěje ke Mně. Na tomto světě není žádného služebníka, který by Mi byl dražší než on, a ani Mi nikdo nikdy dražší nebude.“

Chceme-li na sebe Kršnu rychle upozornit, měli bychom kázat. To je také učení Šrí Čaitanji Maháprabhua. Není nutné zůstat v Indii. Měli bychom raději cestovat po celém světě a kázat vědomí Kršny. Sádhu je *suhṛt* — přeje dobro všem. To neznamená, že přeje dobro jen indickým nacionalistům. Přeje dobro dokonce i kočkám a psům. Oddaný prokazuje milost dokonce i kočkám a psům tím, že jim dává prasádam. Když se jednou bengálští oddaní vypravili za Čaitanjou Maháprabhuem, začal je následovat nějaký pes. Šivánanda Séna ho krmil

a dával mu prasádam, a když se chtěli nechat převézt přes řeku, Šivánanda Séna zaplatil více a požádal převozníka: „Prosím, vezměte i toho psa. Je to vaišnava, protože se s námi vydal na cestu. Jak ho tu můžeme nechat?“ Samotný Čaitanja Maháprabhu pak tomu psovi házel trochu Svého jídla a pes se dostal až na Vaikunthu.
Sádhu přeje dobro všem a k nikomu se nechová nepřátelsky. Je *śānta*, vyrovnaný. To jsou hlavní kvalifikace sádhua. Je také připoutaný pouze ke Kršnovi. *Mayy ananyena bhāvena.* Takové jsou vnější a vnitřní rysy oddaného. Oddaný je také uctivý k polobohům, protože zná jejich vztah ke Kršnovi. V Brahma-sanhitě (5.44) je bohyně Durgá uctívána jako vnější energie Kršny.

sṛṣṭi-sthiti-pralaya-sādhana-śaktir ekā
chāyeva yasya bhuvanāni bibharti durgā
icchānurūpam api yasya ca ceṣṭate sā
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

„Vnější energii (*māyā*), která je stínem duchovní energie (*cit-śakti*), uctívají lidé jako Durgu, tvořící, udržující a ničící sílu hmotného světa. Uctívám prvotního Pána Góvindu, podle Jehož vůle Durgá vykonává své poslání.“

Bohyně Durgá je tak mocná, že může tvořit, udržovat a ničit. Nedokáže však jednat nezávisle proti Kršnově

vůli. Durgá je jako Jeho stín. Sádhu ví, že prakrti, příroda, pracuje podle Jeho pokynů. Každý policejní příslušník ví, že nejedná nezávisle, ale že vykonává pokyny vlády. Toto poznání je nutné, aby si policejní příslušník, který má určitou moc, nezačal myslet, že se stal Bohem. Bůh není tak laciný. Bůh má nesčetné energie a Durgá je jednou z nich. Durgá není nejvyšší. Existují miliony Durg, miliony Šivů a miliony vesmírů. Existují miliony polobohů, ale Bůh je jen jeden. Nemůže být milion Bohů. Bůh se může expandovat do milionů podob, ale to je něco jiného. Oddaný ctí polobohy jako pomocníky Nejvyšší Osobnosti Božství, nikoli jako svrchované vládce. Ten, kdo neví, jaký Bůh ve skutečnosti je, považuje polobohy za nejvyšší. Takový člověk je méně inteligentní. Oddaný je uctivý k polobohům, ale dobře ví, že Nejvyšší Pán je Kršna. *Kṛṣṇas tu bhagavān svayam.* Sádhu, vaišnava, je uctivý ke všem a pro Kršnu je připraven všeho se vzdát a odejít od svých příbuzných. Sádhu nachází potěšení v naslouchání a v diskutování o Kršnovi.

Kršna provádí mnoho zábav. Bojuje a zabíjí démony, tančí s gópími, hraje si jako pasáček ve Vrndávanu a vládne jako král Dváraky. O Kršnovi bylo napsáno mnoho knih (*kṛṣṇa-kathā*) a hnutí pro vědomí Kršny již mnohé z nich vydalo. Můžeme číst všechny tyto knihy a

také Bhagavad-gítu, kterou vyslovil Kršna Samotný. Tak se z každého může stát sádhu. Nasloucháním o Kršnovi a vyprávěním o Jeho skutcích se můžeme okamžitě vysvobodit z utrpení hmotného světa.
V tomto verši se říká:
ta ete sādhavaḥ sādhvi
sarva-saṅga-vivarjitāḥ
Takové příznaky se projeví, když se člověk zbaví veškeré hmotné připoutanosti. Sádhu si nemyslí, že je hinduista, muslim, křesťan, Američan, Ind nebo něco jiného. Sádhu si pouze myslí: „Jsem služebníkem Kršny.“ Šrí Čaitanja Mahápradhu řekl: „Nejsem bráhman, kšatrija, vaišja, šúdra, brahmačárí, ani nic jiného. Jsem jen služebníkem služebníka Kršny.“ Tomu se člověk musí naučit a pak bude schopen prokazovat celé lidské společnosti tu nejlepší službu.

Kapitola dvanáctá

Naslouchání vyprávěním o Kršnovi

TEXTS 25–26

satāṁ prasaṅgān mama vīrya-saṁvido
bhavanti hṛt-karṇa-rasāyanāḥ kathāḥ
taj joṣaṇād āśv apavarga-vartmani
śraddhā ratir bhaktir anukramiṣyati
bhaktyā pumāñ jāta-virāga aindriyād
dṛṣṭa-śrutān mad-racanānucintayā
cittasya yatto grahaṇe yoga-yukto
yatiṣyate ṛjubhir yoga-mārgaiḥ

Ve společnosti čistých oddaných jsou rozhovory o zábavách a skutcích Nejvyšší Osobnosti Božství velice příjemné a přinášejí potěšení uším i srdci. Pěstováním tohoto poznání udělá člověk postupně pokrok na cestě osvobození, oprostí se od hmotných věcí a ustálí se ve své náklonnosti. Pak se dostaví skutečná oddanost a začne pravá oddaná služba. Člověk, který se takto vědomě zapojí do oddané služby ve společnosti oddaných a neustále myslí na Pánovy skutky, získá nechuť k smyslovému požitku v tomto světě i v příštím. Vědomí Kršny je nejsnadnější cestou k získání mystických sil a ten,

kdo skutečně s oddaností slouží Pánu, dokáže ovládat svou mysl.

Kapila zde vysvětluje, jak pokročit v oddané službě, ve vědomí Kršny. Nejprve je nutné vyhledat osoby, které si jsou vědomé Kršny. Bez jejich společnosti není možné udělat pokrok. Pouhým studiem knih a hromaděním teoretického poznání není možné udělat v duchovním životě znatelný pokrok. Musíme odejít ze společnosti materialistických lidí a vyhledávat společnost oddaných, neboť bez vhodné společnosti nemůžeme porozumět Pánovým činnostem. Lidé obvykle věří v neosobní podobu Absolutní Pravdy. Jelikož se nestýkají s oddanými, nemohou pochopit, že Absolutní Pravda může být osoba a že může jednat jako osoba. Je to velice obtížné téma a pokud člověk nepřijímá Absolutní Pravdu jako osobu, nemůže být řeči o oddanosti. Služba a oddanost se nemůže vztahovat k něčemu neosobnímu. Služba musí být prokazována nějaké osobě. Neoddaní nemohou ocenit vědomí Kršny čtením Šrímad-Bhágavatamu nebo jiných védských písem, která popisují činnosti Pána. Jelikož jim duchovní život nebyl vysvětlen správným způsobem, myslí si, že Jeho činnosti jsou vymyšlené. Osobní činnosti Pána může člověk pochopit pouze ve správné společnosti. Musí o nich přemýšlet ve společnosti oddaných a pak se mu

otevře cesta k vysvobození a očistí se. Ten, kdo má pevnou víru v Nejvyšší Osobnost Božství, se ustálí a jeho obliba ve společnosti oddaných i Pána Samotného se bude stále zvětšovat. Být ve společnosti oddaných znamená být ve společnosti Pána. Oddaný začne díky této společnosti inklinovat k oddané službě a díky této ryzí službě Pánu se povýší na transcendentální úroveň a nakonec dosáhne dokonalosti.

Všechna písma obvykle nabádají ke zbožnému životu, aby si lidé mohli užívat smyslového požitku v tomto životě i v příštím. Budou-li provádět zbožné skutky, je jim slíbeno povýšení na vyšší planety a nebeské království. Oddaný však ve společnosti ostatních oddaných Pána raději přemýšlí o Jeho činnostech: jak stvořil tento vesmír, jak ho udržuje, jak ho ničí a jakým zábavám se věnuje v duchovním království. Jeho činnosti jsou zapsány v mnoha knihách, zvláště v Bhagavad-gítě, Brahma-sanhitě a Šrímad-Bhágavatamu. Upřímný oddaný, který se stýká s ostatními oddanými, tak dostává možnost naslouchat a rozjímat o těchto námětech a přirozeně se přestává zajímat o takzvané štěstí tohoto světa, pozemské i nebeské. Oddaní si pouze přejí dostat se do Pánovy společnosti a již je více nepřitahuje pomíjivé štěstí. Tomu se říká být *yoga-yukta.* Ten, kdo získá mystické síly, není ovlivněn svody

tohoto nebo onoho světa a zajímá ho pouze duchovní realizace. Na tuto úroveň se můžeme dostat nejjednodušším způsobem, bhakti-jógou. *Ṛjubhir yoga-mārgaiḥ. Ṛjubhiḥ* znamená „velice snadný“. Existují různé způsoby, jak dosáhnout jógové dokonalosti (*yoga-mārga*), ale oddaná služba Pánu je nejsnadnější. Není pouze nejsnadnější, ale vede také k nejvznešenějšímu cíli. Každý by se proto měl zapojit do tohoto hnutí pro vědomí Kršny a dosáhnout nejvyšší dokonalosti.
Sat znamená „existence“ a *asat* znamená „to, co neexistuje“, to, co je pomíjivé. Hmotný svět je *asat,* a Védy proto nařizují: *asato mā sad gama.* „Nezůstávej v tomto hmotném světě.“ Lidé zajímající se o materialistický život jsou také *asat.* Na otázku, jak se má chovat vaišnava, Čaitanja Maháprabhu odpověděl: *asat-saṅga-tyāga, — ei vaiṣṇava-ācāra.* „Oddaný se hlavně vyhýbá společnosti *asat,* materialisticky založených lidí.“ (Čaitanja-čaritámrta, Madhja 22.87) Hnutí pro vědomí Kršny jsme založili proto, abychom se vyhnuli společnosti lidí zajímajících se o hmotné věci. Stýkáme se s Kršnou a nepřejeme si mluvit o ničem jiném než o Kršnovi. Každý se zajímá o tolik různých věcí, ale my se zajímáme pouze o vědomí Kršny. Lidé hmotného

zaměření (*asat*) velice lpějí na smyslovém požitku, jehož vrcholem je pohlavní život.
Šrí Sanátana Gósvámí ve své Hari-bhakti-vilásе také radí, abychom neposlouchali Bhagavad-gítu, Purány, Šrímad-Bhágavatam nebo jiné náměty *hari-kathā* od člověka, který se nechová jako vaišnava. Znamená to, že bychom neměli naslouchat védským písmům od májávádínů, kteří nepřijímají Kršnu jako Nejvyšší Osobnost Božství. Jak se může člověk, který nepřijímá Kršnu jako Nejvyššího Pána, opovážit mluvit o Bhagavad-gítě? Komentáře takových lidí nám nijak nepomohou. Bhagavad-gítě a Šrímad-Bhágavatamu bychom měli naslouchat od oddaných. I kdybychom Bhagavad-gítě, kterou přednáší nějaký májávádí, naslouchali stovky let, nikdy Kršnovi neporozumíme. Vaišnavové proto mají zakázáno poslouchat přednášky májávádských filozofů.
Hari-kathā, rozhovory o Šrí Harim neboli Kršnovi, jsou jako nektar (*amṛta*). Jestliže jim budeme naslouchat ze správného zdroje, bude to *amṛta* (*so 'mṛtatvāya kalpate*). *Mṛta* znamená „rození a smrt“ a *amṛta* znamená „ukončení rození a smrti“. Duchovní život znamená skoncovat s rozením, nemocí, stářím a smrtí. Získat nektar (*amṛta*) znamená osvobodit se od rození a smrti, což je také skutečným cílem duchovního

života. Šrí Kršna říká v Bhagavad-gítě (7.16), že duchovní život začíná, když je člověk zbožný:

catur-vidhā bhajante māṁ
janāḥ su-kṛtino ’rjuna
ārto jijñāsur arthārthī
jñānī ca bharatarṣabha

„Ó nejlepší z Bháratovců (Ardžuno), čtyři druhy zbožných lidí Mi začínají oddaně sloužit: trpící, toužící po bohatství, zvídaví a hledající Absolutní Pravdu.“ Jestliže chceme být zbožní a rozvíjet oddanost, musíme se stýkat se sádhuem. Pak můžeme vyvinout nějakou náklonnost ke Kršnovi, nějakou chuť. Mluvíme-li o Kršnovi mezi oddanými, přináší nám to velké uspokojení a vyvíjíme určitou zálibu nebo chuť, které se říká *rasa*. *Rasa* je požitek, který pociťujeme, když máme velkou žízeň a napijeme se něčeho velice dobrého. Kršna nám říká, abychom na Něj mysleli, když pijeme vodu. Není to příliš těžké. Také nám radí, abychom na Něj mysleli, když vidíme ráno sluneční svit. Proč lidé říkají: „Můžete mi ukázat Boha?“ Bůh se nám ukazuje Sám. Proč zavíráme oči a snažíme se Ho nevidět? Říká nám: „Jsem to, jsem ono.“ Nemůžeme očekávat, že z ničeho nic uvidíme Boha, ale prostřednictvím sádhuovy společnosti se můžeme kvalifikovat a skutečně Ho vidět. V současné době

chtějí mít lidé tituly z velkých univerzit, ale rozvíjet vzdělání bez vědomí Boha znamená pouze rozšiřovat vliv máji. Jejich poznání unesla iluze, a proto si na univerzitách jen uzavřou cestu k vědomí Boha. Živá bytost je již pod vlivem iluze, když přichází do hmotného světa, a takzvané vyšší vzdělání tuto iluzi jen prohlubuje. Podmíněná duše se snaží najít štěstí v tomto pomíjivém hmotném světě a zapomněla, že je věčným služebníkem Kršny. I takzvané štěstí v tomto světě je iluzí, protože nikomu není dovoleno zůstat a užívat si věčně. Tomu musíme porozumět ve společnosti oddaných. Oddaný zná všechno, protože vidí Nejvyšší Absolutní Pravdu, Kršnu.

Co je to *vedānta-darśana? Veda* znamená „poznání“ a *anta* znamená „konečné“. Jaké je konečné poznání? V Bhagavad-gítě Šrí Kršna říká:

vedaiś ca sarvair aham eva vedyo
vedānta-kṛd veda-vid eva cāham

„Pomocí všech Véd mohu být poznán, neboť Já jsem sestavil Védántu a jsem znalcem Véd.“

Budeme-li naslouchat Kršnovi a pochopíme-li, jaký ve skutečnosti je, můžeme skutečně porozumět Védántě. Když se ale budeme vydávat za védántisty a přitom neporozumíme Kršnovi, bude to jen iluze. Kdo nezná Kršnu, je ve skutečnosti hlupák, *mūḍha.* Lidé to nevědí.

V hmotném světě je vlastně každý více méně *mūḍha*. Kdybychom nebyli hlupáci, nebyli bychom v hmotném světě. Brahmou počínaje a malým mravencem konče jsme všichni do určité míry hlupáci. Skutečné poznání můžeme získat ve společnosti oddaných. Pak můžeme vychutnávat *kṛṣṇa-kathā*. *Kṛṣṇa-kathā*, rozmlouvání o Kršnovi, je mezi oddanými příjemné na poslech a přináší potěšení i srdci. Vyžaduje to trochu snahy a učení, ale to jde mezi oddanými lehce. Měli bychom následovat praktický denní život oddaných, jejich práci a jejich chování. Rozvíjet vědomí Kršny znamená vzdělávat se a uvádět toto poznání do praktického života, tak jak to předepisují áčárjové. V Nektaru oddanosti Šríla Rúpa Gósvámí popisuje rozvoj oddané služby a tuto knihu nadšeně uvítali na mnoha amerických a evropských univerzitách. Bhakti-rasámrta-sindhu, Nektar oddanosti, je pravá nauka o bhakti. Bhakti není jen sentiment, je to velká věda, kterou musíme pečlivě studovat. Není nutné čekat na příští život, abychom mohli začít s oddanou službou. Můžeme číst Nektar oddanosti, žít s oddanými, vstávat brzy ráno, studovat védská písma, jíst prasádam a kázat vědomí Kršny.

Májá je velice silná a začít oddaně sloužit znamená vyhlásit jí válku. Někteří oddaní z hnutí pro vědomí

Kršny někdy třeba poklesnou, ale vše, co s upřímností vykonají, se jim nikdy neztratí. Potvrzuje to Bhagavadgítá. Když někdo vykoná trochu oddané služby, nepoklesne do nižších životních druhů a znovu dostane lidskou podobu. Existuje 8 400 000 životních druhů, ale oddaný, který poklesl, zaručeně získá lidské tělo. Když si je člověk vědom Kršny, má zaručené dobré zrození v příštím životě, a když dosáhne v tomto životě plného vědomí Kršny, nenarodí se znovu a půjde ke Kršnovi. To je skutečný cíl lidského života. Proč se znovu rodit v bohaté nebo bráhmanské rodině? Takové zrození je riskantní, protože nám nic nezaručuje. Bohatí lidé se často o vědomí Kršny ani trochu nezajímají a lidé z bráhmanských rodin bývají nafoukaní a myslí si: „Jsem bráhman. Narodil jsem se ve vznešené rodině.“ Taková mentalita je přivede k poklesnutí. Říká se, že pýcha předchází pád. Vaišnava je od přírody velice pokorný.

To jsou možnosti, které má živá bytost v lidském těle. Kršna nám Osobně radí, abychom využili příležitosti, kterou nám nabízí hnutí pro vědomí Kršny. Měli bychom se jí chopit a neriskovat nebezpečí duchovní sebevraždy.

Takto můžeme porozumět Absolutní Pravdě, Nejvyšší Osobě, Nejvyšší Bytosti. V Absolutním nejsou žádné

rozpory. Kršnovo jméno, Jeho podoba, činnosti, příslušenství a vlastnosti jsou s Ním totožné. To je význam slova „absolutní“. Mezi Kršnovou podobou a Kršnou není žádný rozdíl. Kršnovy ruce a Kršnovy nohy jsou jedno a totéž. V hmotném světě existuje rozdíl mezi pravou rukou a levou rukou, mezi nosem a ušima, ale tyto duality se Kršny netýkají. To znamená být absolutní. V Brahma-sanhitě (5.32) se říká:

aṅgāni yasya sakalendriya-vṛttimanti
paśyanti pānti kalayanti ciraṁ jaganti
ānanda-cinmaya-sad-ujjvala-vigrahasya
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

„Uctívám prvotního Pána Góvindu, Jehož transcendentální podoba je plná blaženosti, pravdy a reality a vydává oslnivou záři. Každá část Jeho transcendentálního těla může vykonávat funkce všech ostatních orgánů a věčně vidí, udržuje a vytváří nekonečné vesmíry, duchovní i hmotné.“ Různé části na našem těle slouží k určitým účelům, ale jakákoliv část Kršnova těla může vykonávat libovolné funkce. Kršna může jíst očima a může jít někam pouze tím, že na to pomyslí. Absolutní je *advaita.* V Absolutním nejsou duality. Vše je jednotné.

Naše hmotná nemoc spočívá v tom, že chceme uspokojit své smysly. Mluvili jsme o tom, že pokrok

civilizace znamená pokrok ve smyslovém požitku, ale bhakti znamená pravý opak. Pokud nás bude zajímat smyslový požitek, nepřipadá bhakti v úvahu. Musíme zmenšit svůj sklon ke smyslovému požitku a rozvinout svoji oddanou službu. Také jsme mluvili o tom, že hmotné zapletení znamená mít jedno tělo a vytvářet si další. Kršna nám prostřednictvím přírody dává možnost si svými smysly naplno užívat. V současné době se v západních zemích stává módní chodit bez šatů a příroda k tomu dá těmto těmto lidem možnost — jako stromy budou stát bez šatů po mnoho let. Proč dostáváme různá těla? Protože máme různé sklony k smyslovému požitku. Než začneme duchovní život, musíme mít odpor k smyslovému požitku, a toho je možné dosáhnout prostřednictvím bhakti. Kršnu nejsme schopni vidět, a proto nám umožnil, abychom Ho viděli prostřednictvím Božstva (*arcā-vigraha*). Nesmíme si myslet, že Božstvo je kámen. Božstvo může být kamenné, ale měli bychom se na Něj dívat tak, že nám Kršna umožnil, abychom Ho spatřili v této kamenné podobě, protože nic jiného nejsme schopni vidět. Je to Kršnova milost. Naše oči a ostatní smysly jsou nedokonalé, a proto nemůžeme vidět Kršnu všude v Jeho původní duchovní podobě. Protože jsme nedokonalí, vidíme rozdíl mezi věcmi duchovními a

hmotnými, ale Kršna takové rozdíly nezná, protože je absolutní. Může být duchovní nebo hmotný, jak se Mu zlíbí, a nijak Ho to nezmění ani neovlivní. Kršna je všemocný a všemohoucí a může změnit hmotu v ducha a ducha v hmotu. Proto bychom si neměli jako ateisté myslet, že uctíváme modly. Dokonce i jako modla je to stále Kršna. To je Kršnova absolutní povaha. Někdo si možná myslí, že Božstvo je kámen, železo nebo kus dřeva. Přesto je to ale stále Kršna. K této vizi je potřeba bhakti. S trochou bhakti, inteligence a filozofického zázemí můžeme pochopit, že Kršna je přítomen i v kameni.

Ve skutečnosti se od Kršny nic neliší, protože všechno je Kršnova energie. Májávádští filozofové říkají, že když je Bůh všechno, nemůže být osoba. Ale Kršna je Kršna a zároveň je také vším. To můžeme pochopit jedině pomocí bhakti. Vidí-li bhakta strom, vidí Kršnu. V Čaitanja-čaritámrtě (Madhja 8.274) je vysvětleno:

sthāvara jaṅgama dekhe, nā dekhe tāra mūrti
sarvatra haya nija iṣṭa-deva-sphūrti

Pokročilý oddaný nevidí živé bytosti jako pohyblivé a nehybné. Vidí jen Kršnu. Totéž říká Brahma-sanhitá (5.38):

premāñjana-cchurita-bhakti-vilocanena
santaḥ sadaiva hṛdayeṣu vilokayanti

Oči oddaného jsou neustále potřeny mastí oddanosti, a proto neustále vidí Kršnu a nic jiného. Všude vidí Kršnu a Jeho energii. Řekněme, že máte velice rádi své dítě. Když uvidíte jeho malé boty, vidíte ve skutečnosti své dítě. Když uvidíte jeho hračku, vidíte své dítě a slyšíte jeho hlas. Když rozvinete lásku ke Kršnovi, bude pro vás existovat pouze Kršna. Když se rozvine naše láska ke Kršnovi, uvidíme Kršnu všude, kam se podíváme. Ten, kdo neví, co je *kṛṣṇa-premā*, láska ke Kršnovi, nic neuvidí ani nepochopí. Pomocí svých slepých hmotných smyslů nedokážeme pochopit ani Kršnovo jméno. Lidé se stále ptají: „Proč tihle lidé neustále zpívají Haré Kršna?“ Nemohou to pochopit, i když realizace Kršny začíná realizací jména. Jméno Kršny a Kršna jsou totožní, ale nemůžeme to realizovat na intelektuální úrovni. K této realizaci potřebujeme zpívat Haré Kršna. Když pokročíme v oddané službě a začneme zpívat Haré Kršna bez přestupků, zrealizujeme, že Kršna a Jeho jméno se od sebe neliší. *Kṛṣṇa-bhakti* začíná od jazyka. S pomocí jazyka můžeme zpívat Haré Kršna a ochutnávat Kršnovo prasádam. Tak se z nás mohou stát Kršnovi oddaní.

Když vidíme Božstvo Kršny v chrámu, měli bychom si myslet, že Božstvo je Kršna. Kršna souhlasil s tím, že Ho můžeme vidět jako Božstvo a že Ho můžeme

dokonce i oblékat. Budeme-li však přemýšlet o Kršnově virát-rúpě, Jeho vesmírné podobě, jak jí můžeme sloužit? Jak bychom mohli oblékat virát-rúpu? Její hlavy pokrývají oblohu a nedokážeme si ji ani představit. Kršna může být největší z největších a nejmenší z nejmenších. Proto se v tomto verši říká: *bhaktyā pumāñ jāta-virāga aindriyāt.* Čím více sloužíme Kršnovi, dáváme Mu více jídla a pěkně Ho oblékáme, tím méně se budeme zajímat o svá těla. V hmotném světě se každý pečlivě obléká, aby byl co nejvíce sexuálně přitažlivý, ale když se budeme snažit pěkně oblékat Kršnu, zapomeneme na své hmotné šaty. Když budeme nabízet Kršnovi dobré jídlo, přestaneme přemýšlet, ve které restauraci nejlépe uspokojíme svůj jazyk.

Kršna přednášel Bhagavad-gítu a Ardžuna Ho viděl tváří v tvář. Číst Bhagavad-gítu a vidět Kršnu je totéž. Někteří lidé říkají, že Ardžuna měl velkou výhodu, že viděl Kršnu tváří v tvář a učil se přímo od Něj, ale každý může okamžitě vidět Kršnu, jestliže má oči k vidění. V Čaitanja-čaritámrtě se píše o jednom bráhmanovi z Jižní Indie, který četl Bhagavad-gítu, přestože byl negramotný. Lidé z okolí věděli, že neumí číst, a dělali si z něj žerty: „Co ses dočetl v Bhagavad-gítě?“ Ale Čaitanja Maháprabhu byl právě v nedalekém

chrámu a věděl, že to byl oddaný. Proto za ním šel a zeptal se: „Můj drahý bráhmane, co to čteš?“ Bráhman odpověděl: „Čtu Bhagavad-gítu, nebo spíše se ji snažím číst. Jsem negramotný, ale můj guru-maháradž mi řekl, abych četl každý den všech osmnáct kapitol Bhagavad-gíty. Snažím se následovat jeho pokyny, a proto obracím listy a snažím se číst.“ Čaitanja Maháprabhu se ho zeptal: „Vidím, že někdy pláčeš. Proč?“ „Pláču,“ odpověděl bráhman, „protože na obrázku pokaždé uvidím Kršnu, jak řídí Ardžunův válečný vůz. Šrí Kršna je tak laskavý, že souhlasil s tím, že bude sloužit Svému oddanému. Když vidím ten obrázek, začnou mi téci z očí slzy. “ Čaitanja Maháprabhu ho okamžitě objal a řekl: „Ty jsi ve skutečnosti přečetl Bhagavad-gítu.“ Není třeba bohatství ani vzdělání. Nemusíme dokonce ani znát jazyk. Jediné, co je nutné, je bhakti, láska. Když se z člověka stane čistý bhakta, oddaný, zapomene na všechen hmotný smyslový požitek. Bhaktou se člověk nestane tak, že si oblékne určité šaty a udělá si tilak. Bhakta nemůže mít chuť na hmotný smyslový požitek. Skutečný bhakta nechce uspokojovat své smysly, chce uspokojovat Kršnovy smysly. To je duchovní svět. V duchovním světě, ve Vrndávanu, se všichni snaží uspokojit Kršnu: matka Jašódá, Nanda Maharádž, Šrímatí Rádhárání, gópí, pasáčci, Šrídám,

Sudám, země, voda, stromy, ptáci. To je skutečný Vrndávan. Když Kršna odešel z Vrndávanu do Mathury, všichni padli na zem jako mrtví, protože cítili nesmírně intenzivní pocit odloučení. Podobně můžeme žít ve Vrndávanu, na Vaikuntě i my, budeme-li po Kršnovi takto šílet. To je učení Čaitanji Maháprabhua, které kázal Svým vlastním životem. Když byl v Džagannáth Purí, šílel po Kršnovi dnem i nocí. V takovém šílenství prožil posledních dvanáct let Svého života. Někdy se rozběhl do oceánu a někdy se toulal po okolí jako blázen. Obyčejné živé bytosti této úrovně nemohou dosáhnout, ale když se staneme oddanými, uvidíme vyšší inteligenci za celým stvořením. Když uvidíme květinu a budeme se dívat, jak vypadá, jak byla vytvořena a jaké má barvy, můžeme vidět Kršnu. Uvidíme, s jakou inteligencí Kršna všechno stvořil. Nebudeme si myslet, že tak krásná věc vznikla sama od sebe, jak prohlašují namyšlení materialisté. Hlupáci to nevidí, ale inteligentní lidé mohou vidět ruku Pána za vším v celém stvoření. *Īśāvāsyam idaṁ sarvam.*
Nic nemůže vzniknout samo od sebe. Všechno bylo stvořeno Kršnovou inteligencí prostřednictvím Jeho přesně pracujících energií. Když chceme namalovat obrázek květiny, musíme namalovat mnoho detailů, a přesto náš obrázek nebude nikdy dokonalý. Ale květina,

kterou Kršna stvořil, je naprosto dokonalá. Jaký blázen se odvažuje tvrdit, že za vším nestojí mozek? Kršna nás zvláště upozorňuje, abychom si nemysleli, že příroda, *prakṛti,* jedná automaticky. Říká: „Příroda pracuje pod Mým dohledem.“ Musíme se pouze naučit vidět, jak se věci mají, a to je možné, když zaměstnáme své smysly ve službě Kršnovi. Nejprve musíme zaměstnat jazyk zpíváním Haré Kršna a jedením bhagavat-prasádam. Nic jiného není potřeba. Proto se hnutí pro vědomí Kršny snaží rozdávat prasádam a učit lidi zpívat Haré Kršna mahá-mantru.

TEXT 27

asevayāyaṁ prakṛter guṇānāṁ
jñānena vairāgya-vijṛmbhitena
yogena mayy arpitayā ca bhaktyā
māṁ pratyag-ātmānam ihāvarundhe

Člověk, který přestane sloužit kvalitám hmotné přírody a začne rozvíjet vědomí Kršny, poznání spojené s odříkáním, a provádět jógu, při které je mysl neustále soustředěna na Nejvyšší Osobnost Božství, dospěje již v tomto životě do Mé společnosti, neboť Já jsem Nejvyšší Osobnost, Absolutní Pravda.

Když se člověk podle pokynů autoritativních písem věnuje devíti způsobům bhakti-jógy, jako je naslouchání (*śravaṇam*), opěvování (*kīrtanam*), vzpomínání,

uctívání, modlení se a prokazování osobních služeb — když dělá jeden, dva nebo všechny najednou — pak přirozeně nemá možnost sloužit třem kvalitám hmotné přírody. Pokud člověk není dobře zaměstnán v duchovní službě, nebude schopen vymanit se z hmotné služby. Neoddaní se často zabývají takzvanou dobročinnou nebo lidumilnou prací a otevírají nemocnice nebo zakládají charitativní organizace. Jsou to nepochybně záslužné zbožné činy a přinesou jistě dobrou odplatu v podobě smyslového požitku buď v tomto životě, nebo v příštím. Oddaná služba však stojí vysoko nad smyslovým požitkem. Je to zcela duchovní činnost. Ten, kdo oddaně slouží, se nechce zaměstnávat ničím, co se týká smyslového požitku. Oddaná služba se nevykonává slepě, ale s dokonalým chápáním skutečného poznání a odříkání. Tento druh jógy, při kterém je mysl neustále s oddaností soustředěna na Nejvyšší Osobnost Božství, přináší vysvobození již v tomto životě. Lidé, kteří jednají tímto způsobem, jsou ve styku s Nejvyšší Osobností Božství. Šrí Čaitanja proto schvaloval naslouchání o Pánových zábavách od realizovaných oddaných. Nezáleží na tom, do jaké třídy nebo skupiny posluchači náleží. Když budeme se skromností a pokorou naslouchat vyprávěním realizovaných duší o Pánových zábavách, budeme moci

porazit Nejvyššího Pána, kterého nelze přemoci žádným jiným způsobem. Naslouchání a společnost oddaných jsou nejdůležitější prostředky k dosažení seberealizace. Na Gólóce Vrndávaně slouží živé bytosti Kršnovi jako přátelé, pasáčci, gópí, milenky, otcové, matky a podobně. Dokonce i stromy, voda, květiny, země, telata a krávy tam slouží Kršnovi. Sloužit Kršnovi přísluší i nám, ale my se k tomu příliš nemáme. Proto jsme byli svěřeni do rukou máji a musíme jí sloužit podle tří kvalit hmotné přírody. Když zločinec neuposlechne zákony státu, je uvržen do vězení a k poslušnosti je donucen. Naše přirozené postavení je sloužit Kršnovi jako Jeho nedílné části, a jakmile Mu odmítneme sloužit, okamžitě se objeví májá, která nás pohltí a řekne: „Služ mi.“ Být pánem pro nás není přirozené. I když se jím staneme, nepřinese nám to štěstí, protože je to nepřirozené. Když si ruka myslí: „Teď držím moc dobré sladkosti. Sním je sama,“ bude nakonec zklamaná. Povinností ruky je dávat jídlo do úst. Pak dostane živiny i ruka. Je to pro ni přirozené a prospěšné, ale když to neudělá, přijde všechno nazmar. My jsme nedílné části Kršny a naší povinností je uspokojit Ho. S pomocí Véd můžeme pochopit, že Bůh, který je jeden jediný, se expandoval na mnoho částí. Do kategorie *svāṁśa* patří Jeho osobní expanze a my jsme

Jeho odlišené expanze, *vibhinnāṁśa*. Všechny Jeho expanze jsou určeny k tomu, aby Mu sloužily. Vysvětluje to Čaitanja-čaritámrta (Ádi 5.142): *ekale īśvara kṛṣṇa, āra saba bhṛtya.* „Pán Kršna je svrchovaný vládce a všichni ostatní jsou Jeho služebníci.“

Užívat si s Kršnou je pro nás přirozené. Kršna je *ānanda-maya* a my jsme jakožto Jeho části také *ānanda-maya.* Nyní hledáme ánandu (blaženost) v jiném světě. Máme nepatrnou nezávislost a rozhodli jsme se jít do hmotného světa a namísto Kršnovi sloužit svým smyslům. Nyní se musíme naučit přestat sloužit hmotné přírodě; k tomu nám pomůže *bhakti-mārga,* cesta oddané služby. Když pochopíme, že nejsme služebníci nikoho jiného než Kršny, dosáhneme seberealizace. Musíme tomu skutečně porozumět a nebrat to jen sentimentálně. Ten, kdo po mnoha a mnoha zrozeních realizuje *vāsudevaḥ sarvam iti* — že Vásudéva je všechno — se odevzdá Kršnovi. To je skutečné poznání — *jñāna* a *vairāgya,* poznání a odpoutanost od hmotných věcí.

Ten, kdo je plně zaměstnaný ve službě Kršnovi, se ocitá na úrovni *brahma-bhūta.* V současnosti jsme na úrovni *māyā-bhūta* a ztotožňujeme se s májou a jednáme podle kvalit hmotné přírody. Když se

dostaneme na úroveň realizace duše (*ahaṁ brahmāsmi*), budeme okamžitě šťastni.
Podle kvalit hmotné přírody budeme unášeni na vlnách hmotné přírody a nebudeme vědět kam. Bhaktivinód Thákur říkal: *māyāra vaśe, yāccha bhese', khāccha hābuḍubu, bhāi.* Jsme jako stébla na hladině oceánu, která jsou bezmocně unášena na vlnách. Ateisté se třesou strachy při pomyšlení na příští život, protože žijí hříšně a bojí se trestu, který je čeká. V Bengálsku mají přísloví o člověku, který si myslel: „Dopustil jsem se mnoha hříchů a Jamarádž si pro mě přijde a potrestá mě. Jak před ním uteču?“ a nakonec se rozhodl: „Pomažu tělo výkaly a Jamarádž se mě ani nedotkne.“ Je to jednoduše hloupost. Jsme ovládáni májou, hmotnou přírodou, a nemůžeme se tomu vyhnout. Nakazili jsme se nemocí hmotné přírody a žádnými umělými prostředky se nemůžeme zachránit. Neexistuje jiná možnost úniku než se odevzdat Kršnovi. Kršna říká, že nás zachrání, přestože jsme velice hříšní.
Když svou pozornost upneme na službu Kršnovi, bhakti-jógu, můžeme se zbavit nechtěných návyků (*anartha*). Měli bychom vstávat brzy ráno a zaměstnat se nějakou službou pro Kršnu, a tak postupně zapomeneme na službu máji. Bhakti-jóga je tak silná, že

nám pomůže okamžitě přestat sloužit máji. Tomu se říká *vairāgya*.

Kršna je původní *puruṣa*, původní osoba, původní duše. Všechno z Něj pochází, a proto je nejstarší (*purāṇa*). Nikdo není starší než Kršna, ale On je přesto stále mladý. Je Bhagaván. Je *ādi*, původní zdroj, příčina všech příčin, ale přesto Ho nikdy neuvidíme jako starce. Je neustále v rozkvětu mládí. Při bitvě na Kurukšétře byl Kršna již pradědem, ale nevypadal starší než dvacetiletý mladík. Kršna je stále mladý a živé bytosti v duchovním vesmíru mají stejná těla jako Kršna. V šestém zpěvu Šrímad-Bhágavatamu se dočteme, jak za Adžámilem přišli Vaikuntha-dútové. Měli čtyři ruce a byli velice krásní. V duchovním světě existují živé bytosti, které mají čtyři ruce, a všechny jsou *nitya-mukta*, věčně osvobozené.

Naneštěstí jsme nyní jako vězni v hmotném světě a máme hmotná těla. Těla se neustále mění. Někdy jsou mladá, a někdy stará. Budeme-li si vědomi Kršny, nedostaneme po opuštění tohoto těla další hmotné tělo. Půjdeme zpátky domů, zpátky k Bohu, a dostaneme své původní duchovní tělo, které je stejně krásné jako Kršnovo, Nárájanovo. Měli bychom využít této příležitosti, stát se oddanými Kršny a provádět bhakti-jógu — *śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ smaraṇaṁ pāda-*

sevanaṁ arcanam. Můžeme začít s jedním nebo se všemi způsoby oddané služby zároveň a dovést svůj život k dokonalosti. Čaitanja Maháprabhu nám předepsal nejdůležitější metodu — *śravaṇam.* Musíme pouze naslouchat, a tím dosáhneme životní dokonalosti.

Kapitola třináctá

Jak získat dokonalé poznání skrze odevzdání

TEXT 28

devahūtir uvāca
kācit tvayy ucitā bhaktiḥ
kīdṛśī mama gocarā
yayā padaṁ te nirvāṇam
añjasānvāśnavā aham

Když Dévahúti vyslechla Pánova slova, zeptala se: Jaký druh oddané služby mám provádět a rozvíjet, abych mohla rychle a snadno obdržet službu Tvým lotosovým nohám?

V Bhagavad-gítě stojí, že každý má možnost sloužit Pánu. I ženy, obchodníci a dělníci se mohou povýšit na nejvyšší úroveň dokonalosti a vrátit se zpátky domů, zpátky k Bohu, jestliže se zaměstnají oddanou službou Pánu. Oddaný dostane možnost vykonávat nejvhodnější druh oddané služby milostí duchovního učitele. Chceme-li se osvobodit od utrpení pocházejícího z hmotné přírody, musíme se se zájmem a pokorou obrátit na duchovního učitele. Ardžuna se odevzdal Kršnovi se slovy: „Můj drahý Kršno, nyní již s Tebou nechci mluvit jako s přítelem, protože přátelské řeči mi nyní nepomohou.“ S přítelem obvykle mluvíme, jen

abychom se nějak zabavili, ale když se obracíme na duchovního učitele, měli bychom být pokorní. Přátelé se navštěvují jako sobě rovní, ale za duchovním učitelem takto jít nemůžeme. Bez pokory nebudeme schopni přijmout vznešené pokyny a rady. Ardžuna nás učí pokoře tím, že se zřekl svého přátelského vztahu ke Kršnovi, Nejvyšší Osobnosti Božství. Řekl: „Nyní jsem se stal Tvým žákem. Prosím, pouč mě.“
Můžeme spekulovat po mnoho let a životů, a přesto nepochopit konečný cíl života. Proto nám všechny šástry radí, abychom vyhledali gurua. Slovo guru znamená „těžký“. Guru je těžký poznáním. Měli bychom se na gurua obracet s tímto vědomím a nemyslet si: „Já vím všechno. Kdo mě může učit?“ Nikdo nemůže říci, že nepotřebuje poradit.
Podle védského systému je chlapec již v útlém věku poslán do gurukuly, aby se naučil duchovnímu poznání. V gurukule se z něj stane brahmačárí a pracuje jako prostý služebník. Nezáleží na tom, jestli je synem velkého bráhmana nebo krále. Stane se z něj služebník gurua. Když mu guru nařídí udělat nějakou prostou manuální práci, je připraven ji udělat. Tak se chová brahmačárí. Dokonce i Kršna šel do gurukuly, aby nás učil. Kršna to dělat nemusel, protože je Nejvyšší Osobnost Božství, ale šel do gurukuly, aby nás učil

Svým příkladem. Také Čaitanja Maháprabhu přijal gurua.

Prakášánanda Sarasvatí byl velký učenec a věděl, že i Čaitanja Maháprabhu je proslavený vzdělanec, ale začal Ho kritizovat za neustálé zpívání a tancování. Měl pocit, že sannjásí by měl všechen svůj čas věnovat studiu Védánty. Považoval Čaitanju Maháprabhua za sentimentalistu a nepravého sannjásína. Prakášánanda Sarasvatí se zeptal: „Proč nečteš Védánta-sútru? Proč jen zpíváš a tancuješ?“ Čaitanja Maháprabhu odpověděl:

prabhu kahe — śuna, śrīpāda, ihāra kāraṇa
guru more mūrkha dekhi' karila śāsana

„Ve skutečnosti nejsem příliš učený a můj guru mi řekl, že jsem ohromný hlupák. Řekl mi, že nemohu číst Védánta-sútru, protože ta není určena obyčejným lidem. Můj guru mi poradil, abych zpíval tuto Haré Kršna mahá-mantru a já se toho držím a vidím, že to přináší výsledky.“ (Čaitanja-čaritámrta, Ádi 7.71)

V současné době, v Kali-juze, nejsou lidé příliš vzdělaní. Zajímá je jen jak vydělat peníze a naplnit si žaludek. Védántská filozofie není určena pro obyčejné lidi ani pro obyčejné učence. Vyžaduje velké znalosti sanskrtu a filozofie. Čaitanja Maháprabhu je Nejvyšší Osobnost Božství a zná všechno, ale v tomto případě se

postavil do role obyčejného člověka, aby poučil nevědomou společnost. V tomto věku se lidé o Védánta-sútru již ani nezajímají. Lidé jsou tak nakaženi vlivem máji, že je ani nezajímá, jestli je nějaký život po smrti a proč existuje 8 400 000 životních druhů. Když se někdy lidé dozvědí, že se za své jednání stanou například stromem, psem, kočkou, hmyzem nebo i znovu člověkem, řeknou, že je to nezajímá. Někdy odpoví: „Vždyť to nevadí, že se stanu psem. Co je na tom špatného? Stejně na všechno zapomenu.“ Mnoho studentů z různých univerzit na Západě takto odpoví. Jsou v takové nevědomosti, že byli označeni jako *manda.* Dříve se bráhmani v Indii zajímali o poznání Brahmanu. *Athāto brahma-jijñāsā.* Ale dnes je každý šúdra a nikdo se nezajímá, co je Brahman. Lidi jen zajímá, jak vydělat peníze a chodit do kina. Lidský život je určen k tomu, abychom pochopili své postavení, a proto bychom se měli řídit pokyny Bhagavad-gíty. Ardžuna nás zde učí tím, že přijal Kršnu za svého gurua. Žádá Kršnu, aby se stal jeho duchovním mistrem a učil ho. Slova Šrí Kršny nejsou určena jen pro Ardžunu, ale pro všechny. Kršna říká v Bhagavad-gítě, že bychom měli vyhledat gurua. První guru je Samotný Šrí Kršna a každý, kdo Ho zastupuje, je také guru. Řekněme, že jsem obchodník a pošlu někoho, aby

vyjednával mým jménem. Jestliže pracuje pod mým vedením, je to můj představitel. Když bude jen prohlašovat, že je můj představitel, ale nebude se řídit mými pokyny a utratí peníze za něco jiného, pak to není můj pravý představitel.

Kršnův zástupce neříká: „Stal jsem se Kršnou.“ Takový člověk není ani Jeho zástupce, ani to není pravý guru. Je to podvodník. Kršnův zástupce jedná pro Kršnu. Kršna říká: „Zanech všeho a odevzdej se jen Mně.“ A Kršnův představitel říká: „Zanech všeho a odevzdej se jen Kršnovi.“ Není to tak těžké pochopit. Každý se může stát Kršnovým představitelem. Za posledních dvě stě let odešlo na Západ mnoho jogínů a svámích, ale nikdo nemluvil o Kršnovi. Přišli pouze s nějakou nesourodou míchaninou indické filozofie. Nikdo nepřinesl védskou kulturu takovou, jaká je.

Měli bychom číst Bhagavad-gítu takovou, jaká je, a porozumět filozofii tak, jak jí porozuměl Ardžuna. Ardžuna byl Kršnův přítel. Seděl s Kršnou a mluvil s Ním jako přítel s přítelem. Když Ardžuna spatřil vesmírnou podobu, řekl (v jedenácté kapitole) Kršnovi: „V minulosti jsem Tě oslovoval ‚Kršno, Jádavo, můj příteli, aniž jsem znal Tvoji velikost. Prosím promiň mi všechno, čeho jsem se dopustil z pošetilosti nebo z lásky.“

Ardžuna pochopil, že jeho přítel Kršna byl zároveň Nejvyšší Osobností Božství, a tudíž osobností vhodnou k tomu, aby se stala jeho guruem. Na počátku Bhagavad-gíty (2.7) proto řekl Kršnovi: *śiṣyas te 'haṁ śādhi māṁ tvāṁ prapannam.* „Nyní jsem Tvým žákem a Tobě odevzdanou duší. Prosím, pouč mě.“

To jsou pokyny Bhagavad-gíty a kdo Bhagavad-gítu opravdu čte, musí přijmout Kršnu jako gurua. Musíme sloužit guruovi a odevzdat se. Nesmíme přijmout jako gurua jen tak někoho. Guru musí být představitelem Kršny, pak se mu můžeme odevzdat. Odevzdání znamená, že si člověk vezme k srdci vše, co guru řekne. Nemůžeme si myslet: „Nestarám se, co mi guru nařizuje, ale přesto jsem stále jeho žák.“ Tak nevypadá skutečné přijetí gurua. Dnes je to módní, ale nikomu to ve skutečnosti nepomůže. Jakmile se Kršna stal Ardžunovým guruem, Kršna ho okamžitě pokáral. Šrí Kršna mu řekl:

aśocyān anvaśocas tvaṁ
prajñā-vādāṁś ca bhāṣase
gatāsūn agatāsūṁś ca
nānuśocanti paṇḍitāḥ

„Zatímco pronášíš učená slova, naříkáš nad něčím, co není hodno zármutku. Moudří netruchlí ani nad živými, ani nad mrtvými.“ (Bhagavad-gítá 2.11)

Kršna tím vlastně Ardžunovi řekl, že je opravdový hlupák, protože naříká nad něčím, co není hodno zármutku. Ardžuna naříkal kvůli tělu a myslel si, že je hrozné zabít své příbuzné ve válce. Nebylo vhodné, aby rozjímal o těchto věcech. Moudrý člověk by měl přemýšlet o spasení duše. Proto mu Kršna ze všeho nejdříve vysvětlí rozdíl mezi tělem a duší.
Hnutí pro vědomí Kršny se zajímá o duši, a proto jsme použili slova „vědomí“, protože vědomí náleží duši. Vědomí je známkou přítomnosti duše. Díky přítomnosti duše může tělo cítit radost i bolest. Když duše opustí tělo, můžeme ho rozřezat na kusy a neuvidíme ani náznak protestu, protože vědomí již není přítomno. Potěšení a bolest cítíme díky přítomnosti vědomí a Kršna nás učí, že vědomí je věčné, nikoliv tělo. Chceme-li pochopit, že vědomí je věčné, musíme ho nejprve očistit. Jestliže očistíme své vědomí, pak bude náš život úspěšný. V okamžiku smrti nás vědomí přenese do jiného těla. Mysl, inteligence a falešné ego tvoří jemnohmotné tělo, a ještě jemnější je duše. Je nám jasné, že máme mysl, ačkoliv ji nemůžeme vidět. Nevidíme ani inteligenci, ani ego, ani duši. Jsme schopni vidět jen hrubé hmotné tělo, a když hrubé tělo zemře, říkáme, že je se vším konec. Chceme-li těmto

věcem správně porozumět, musíme se obrátit na gurua, právě jako se Ardžuna obrátil na Šrí Kršnu.
Šrí Kršna řekl Ardžunovi ohleduplným způsobem, že není příliš učený. V podstatě mu řekl: „Nejsi žádný *paṇḍita*. Snaž se pochopit, že skutečný život je život duše.“ Védské vzdělání znamená starat se o duši. V současnosti je duše vtělená, uvězněná a zapletená do mnoha hmotných věcí. Duše trpí a v našem zájmu je vysvobodit ji z těchto hmotných pout. To je skutečné vzdělání, a chceme-li ho získat, musíme se obrátit na pravého gurua. Guru je stále zde — Kršna. Guru je zde také jako Kapiladéva, inkarnace Kršny. Kršna nám říká, že On je vlastníkem těla, a vysvětlil to již mnoha způsoby. Prohlásil, že duše nemůže být rozťata na kusy, spálena ohněm, rozmočena vodou nebo vysušena větrem. Hmota může působit na hmotu, ale duše nepatří do hmotného světa. Znamená to, že duše není ovlivněna hmotnými akcemi a reakcemi. Podle zákonů hmotné přírody je možné roztavit i železo nebo kámen, ale zákony přírody se nevztahují na duši.
Chceme-li získat o těchto věcech dokonalé poznání, musíme se obrátit na pravého Kršnova představitele. Nemáme jít za nepravým guruem, který je sám slepý a vede ostatní slepé lidi. Musíme jít za někým, kdo má otevřené oči, kdo spatřil Absolutní Pravdu. Absolutní

Pravda je přístupná pro všechny, stejně jako slunce. Slunce se nikomu neschovává, ale člověk se před ním může schovat tím, že zavře dveře. Chceme-li vidět slunce, musíme nechat dveře otevřené. Stejně i Kršna, Bůh, je zde a je na nás, abychom k Němu přišli a s pomocí Bhagavad-gíty pochopili, kdo je Bůh. Darebáci to neudělají a budou jen vymýšlet nějaké své filozofie. Není to těžké: Kršnovy pokyny jsou zde a Samotný Kršna je také zde. Kršna je tak laskavý, že říká: „Dobře, když Mi nemůžeš porozumět, snaž se Mě vidět ve vodě. Když Mne nejsi schopen takto vidět, snaž se Mě vidět ve svitu slunce.“ Je to snad těžké? Není to nic těžkého, ale my jsme velice tvrdohlaví. Májá je velmi silná, a jakmile se pokusíme přijmout Kršnu jako Nejvyššího Pána, přijde a začne nám šeptat do ucha: „Ne, ne. Existuje mnoho bohů. Proč právě Kršna?“ Ale šástry říkají: *kṛṣṇas tu bhagavān svayam... īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ*. „Kršna je Nejvyšší Osobnost Božství.“ Měli bychom se učit od áčárjů a ze šáster. Alespoň v Indii je mnoho velkých áčárjů: Rámánudžáčárja, Madhváčárja, Višnusvámí a také Šankaráčárja a Guru Nanak. Všichni přijali Kršnu jako Nejvyšší Osobnost Božství. Proč bychom Ho měli odmítat? Proč místo Něho uznávat za Boha nějakého Jeho soupeře? Nesmíme spekulovat. Měli bychom raději s plným vědomím přijmout Kršnu a

být šťastní. To je možné milostí gurua, a proto Dévahúti položila svému synovi Kapiladévovi další otázky.

TEXT 29

yo yogo bhagavad-bāṇo
nirvāṇātmaṁs tvayoditaḥ
kīdṛśaḥ kati cāṅgāni
yatas tattvāvabodhanam

Vysvětlil jsi, že mystický jógový systém vede k Nejvyšší Osobnosti Božství a je určen k ukončení hmotné existence. Prosím, popiš mi, jak vypadá a kolika způsoby je mu možné pravdivě porozumět.

Existují různé druhy mystické jógy zaměřené na různé aspekty Absolutní Pravdy. Džňána-jóga se zaměřuje na neosobní záři Brahmanu, hatha-jóga na lokalizovaný osobní aspekt, Paramátmu, a bhakti-jóga neboli oddaná služba, která se provádí devíti různými způsoby v čele s nasloucháním a opěvováním, se zaměřuje na úplnou realizaci Nejvyššího Pána. Existují různé způsoby seberealizace, ale Dévahúti dává přednost bhakti-józe, kterou již Pán předběžně vysvětlil. Bhakti-jógu lze provádět různými způsoby: nasloucháním, opěvováním, vzpomínáním, modlením se, uctíváním Pána v chrámu, sloužením, vykonáváním Jeho přání, přátelstvím s Pánem a nakonec vzdáním se všeho v zájmu služby Jemu.

V tomto verši je velice významné slovo *nirvāṇātman.* Pokud se nezačneme věnovat oddané službě, nebudeme schopni ukončit hmotnou existenci. Džňáni se zajímají o džňána-jógu, ale i když se po velkém odříkání člověk povýší do neosobní záře, může i potom znovu poklesnout do hmotného světa. Džňána-jóga nedokáže provždy ukončit hmotnou existenci. A mnoho jogínů, kteří se zabývali hatha-jógou, zaměřující se na lokalizovaný aspekt Pána, Paramátmu, znovu pokleslo, jako se to stalo například Višvámitrovi. Ale bhakti-jogí, který dosáhne Nejvyšší Osobnosti Božství, se nikdy nevrátí do hmotného světa, jak potvrzuje Bhagavad-gítá. *Yad gatvā na nivartante:* kdo se tam jednou dostane, se nikdy nevrátí zpátky. *Tyaktvā dehaṁ punar janma naiti:* po opuštění těla se nikdy nevrátí a nedostane další hmotné tělo. *Nirvāṇa* neukončí existenci duše. Duše je věčná. *Nirvāṇa* znamená ukončení hmotné existence a ukončit hmotnou existenci znamená vrátit se zpátky k Bohu.

Lidé se někdy ptají, jak živá bytost poklesne z duchovního světa do hmotného. Pokud se člověk nepovýší až na vaikunthské planety a není v přímém styku s Nejvyšší Osobností Božství, může poklesnout, ať již z úrovně neosobní realizace nebo meditativního

extatického transu. Další významné slovo je *bhagavad-bāṇaḥ. Bāṇaḥ* znamená „šíp“. Bhakti-jóga je jako šíp namířený k Nejvyšší Osobnosti Božství. Bhakti-jóga nikoho nenabádá k neosobní realizaci nebo realizaci Paramátmy. Tento šíp (*bāṇaḥ*) je tak rychlý a ostrý, že letí přímo k Nejvyšší Osobnosti Božství a proniká oblastmi neosobní záře a lokalizované Paramátmy. Nejvyšší Osobě musíme porozumět vpravdě (*tattvataḥ*). Lidé se obvykle nezajímají o Boha nebo o svůj vztah k Bohu, ale všechny pokyny Véd jsou určeny k dosažení tohoto cíle. Ze všeho nejdříve musíme poznat Boha a pak musíme poznat náš vztah k Němu. Dalším krokem je začít podle toho jednat. Kršna říká, že z mnoha milionů lidí se jeden může zajímat, jaký je smysl života. Lidský život je určen k tomuto účelu, a jestliže to člověk nepochopí, není lepší než zvíře. Musíme porozumět Bohu a našemu vztahu k Němu a také podle tohoto vztahu začít jednat. Tak můžeme zdokonalit své životy. Skutečný *siddha* chápe, kdo je: *ahaṁ brahmāsmi* — „Nejsem toto tělo.“ To je úroveň *brahma-bhūta,* realizace Brahmanu. Na této úrovni člověk pociťuje velké štěstí, ale přesto musí udělat další pokrok a dostat se na úroveň bhakti-jógy, kde najde rozmanitost a blaženost (*ānanda*). Jak jsme již uváděli dříve, hledáme duchovní rozmanitost, a když

nedojdeme do duchovního světa, znovu poklesneme do hmotné sféry.
Rozmanitost duchovního světa je popsána v Brahma-sanhitě (5.29 – 30):
cintāmaṇi-prakara-sadmasu kalpa-vṛkṣa-
lakṣāvṛteṣu surabhīr abhipālayantam
lakṣmī-sahasra-śata-sambhrama-sevyamānaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi
veṇuṁ kvaṇantam aravinda-dalāyatākṣaṁ
barhāvataṁsam asitāmbuda-sundarāṅgam
kandarpa-koṭi-kamanīya-viśeṣa-śobhaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi
„Uctívám Góvindu, prvotního Pána a stvořitele, který pase krávy plnící všechny touhy v zemi postavené z duchovních kamenů čintámani, je obklopen miliony stromů přání a s velkou úctou a vřelostí neustále obsluhován stovkami tisíc lakšmí či gópí.“
„Uctívám Góvindu, prvotního Pána, který nádherně hraje na flétnu, Jeho oči jsou jako okvětní lístky rozkvétajícího lotosu, na hlavě má paví pero, Jeho tělesná krása je umocněna barvou modrého mraku a Jeho nepřekonatelný půvab okouzluje miliony Amorů.“
Nesmíme si myslet, že Kršnovu podobu si vymyslel nějaký malíř. Jeho popis je ve Védách: *veṇuṁ kvaṇantam aravinda-dalāyatākṣam.* Hraje na flétnu a

Jeho oči jsou jako okvětní lístky lotosu. Na hlavě má paví pero a Jeho pleť má nádhernou barvu tmavého bouřkového mraku. Je tak krásný, že okouzlí stovky tisíc Amorů (*kandarpa-koṭi-kamanīya-viśeṣa-śobham*). To je popis Góvindy, který najdeme v šástrách.
V hmotném světě jen přežvykujeme přežvýkané. Vždy to vyhodíme, znovu to zvedneme a žvýkáme to znovu. Duchovní rozmanitost je však jiná. Duchovní rozmanitost je *ānandāmbudhi-vardhanam:* neustále narůstá. Je větší než oceán, protože oceán se již nezvětšuje. Jeho břehy jsou určeny a má stanovenou hranici. Oceán blaženosti se však neustále zvětšuje. Čím více pronikáme do duchovní blaženosti, tím větší radost cítíme.
Mladí lidé v Haré Kršna hnutí zpívají Haré Kršna mantru neustále. Kdyby byla hmotná, jak dlouho by ji vydrželi zpívat? Hmotná jména není možné zpívat příliš dlouho, protože to začne být únavné a nezáživné. Kdyby Haré Kršna mantra nebyla duchovní, nikoho by její zpívání neuspokojovalo. Můžeme opakovat „Pan John, pan John, pan John," ale za hodinu toho budeme mít dost. Avšak ze zpívání Haré Kršna budeme se vzrůstajícím duchovním pokrokem pociťovat stále větší blaženost.

V Kršnově společnosti pocítíme dokonalou ánandu, blaženost. S Kršnou se můžeme stýkat jako služebníci, přátelé, otcové, matky nebo milenci. Existuje pět základních vztahů, ras — *śānta*, *dāsya*, *sakhya*, *vātsalya* a *mādhurya*. Tytéž vztahy známe z hmotného světa. Jsme něčí otec, něčí syn, něčí milenec, pán, služebník a podobně. To jsou zvrácené odrazy vztahů ke Kršnovi, které existují v duchovním světě. V hmotném světě mohu milovat svého syna, ale zítra se z něho může stát můj největší nepřítel. Tento druh lásky není věčný. Nebo se nestane mým nepřítelem, ale zemře. Dnes mohu milovat nějakou ženu nebo muže, ale zítra se můžeme rozejít. To způsobují nedokonalosti hmotného světa. V duchovním světě však tyto vztahy nikdy nezaniknou. Neustále narůstají, a tomu se říká dokonalost.

Kršna rád pase krávy *surabhi*, ale májávádí tomu nemůže porozumět. Řekne: „Kdo je ten Kršna?“ Dokonce i Brahmá byl zmatený: „Jak je možné, že uctívají Kršnu — toho malého chlapce z Vrndávanu? Říkají, že On je Nejvyšší Osobnost Božství. Jak je to možné?“ I samotný Indra byl zmatený. Chceme-li opravdu porozumět Kršnovi a nebýt zmateni, musíme se o Něm dovědět od Něho Samotného nebo od Jeho představitele.

Kršnovy činnosti nejsou obyčejné, jsou Božské, duchovní. Když to pochopíme, budeme okamžitě vysvobozeni. Musíme jen porozumět Kršnovým zábavám s gópími. Tyto zábavy nejsou obyčejné. V hmotném světě chce mladík tančit s mnoha mladými dívkami, ale Kršnův tanec s gópími je jiný. Lidé nechápou, kdo je Kršna, a když se doslechnou, jak Kršna tančí s gópími, vezmou to jako výmluvu a řeknou si: „Budeme také tančit s mladými dívkami.“ Tak se ženou do pekla. Proto se musíme poučit o Kršnových činnostech od náležité osoby. Neměli bychom se snažit hned na začátku porozumět Kršnovým zábavám s gópími, protože jsou velice důvěrné. Pojednává o nich až desátý zpěv Šrímad-Bhágavatamu, z čehož vyplývá, že nejdříve musíme poznat Kršnu čtením předcházejících devíti zpěvů. Když porozumíme všem devíti zpěvům, můžeme přistoupit k desátému. Tímto způsobem můžeme pochopit, že Kršnovy činnosti nejsou obyčejné, ale duchovní, a můžeme se okamžitě vysvobodit.

Můžeme o Kršnovi buď naslouchat, opěvovat Jeho jména, uctívat Ho, nebo Mu skládat modlitby. Vždy bychom měli všechno dělat pod vedením duchovního mistra nebo Samotného Šrí Kršny. Například Hanumán pouze plnil rozkazy Pána Rámačandry. Hanumán neměl

žádné vzdělání a nemohl učit Védántu, ale pouze plnil, co si Rámačandra přál, a dosáhl dokonalosti. Ardžuna se choval ke Kršnovi jako ke svému nejlepšímu příteli. Nebyl žádným védántistou, ale bojovníkem, vojákem. Neměl čas studovat Védántu, protože se musel zaobírat politikou a válkou, ale přesto byl nejlepším oddaným. Lidé si mohou říci: „Ardžuna nebyl védántista, nebyl dokonce ani bráhman nebo sannjásí. Jak ho Kršna mohl přijmout jako oddaného?“ V Bhagavad-gítě (4.3) však Kršna říká, že Ardžuna je Jeho drahý přítel a oddaný: *bhakto 'si me sakhā ceti*. Když se člověk chce stát oddaným, nemohou mu v tom zabránit žádné hmotné překážky.

Bhakti by ve skutečnosti měla být automatická a spontánní. Kršnovi bychom měli sloužit bez motivu, ale i v případě, že nějaký motiv máme, je tato služba prospěšná. Dokonce i člověk, který se na Kršnu obrátí kvůli svému osobnímu zájmu, je považován za zbožného. Například Dhruva Mahárádž zpočátku uctíval Kršnu s osobním motivem, ale když dosáhl dokonalosti oddané služby, jeho motiv zmizel. Když nakonec spatřil Kršnu, řekl: „Nežádám Tě o nic. Nechci žádné jiné požehnání, než možnost sloužit Ti.“ Jestliže naslouchání o Kršnových transcendentálních vlastnostech v nás probudí nějakou náklonnost k vědomí Kršny, náš život

bude dokonalý. *Tasmāt kenāpy upāyena manaḥ kṛṣṇe niveśayet:* „Jakýmkoliv způsobem musíme svou mysl upoutat na Kršnu.“ (Šrímad-Bhágavatam 7.1.32) Pak nám Kršna pomůže a dá nám zevnitř inteligenci, jak naznačuje v Bhagavad-gítě (10.10):

teṣāṁ satata-yuktānāṁ
bhajatāṁ prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ
yena mām upayānti te

„Těm, kteří jsou Mi neustále oddáni a s láskou Mě uctívají, dávám poznání, s jehož pomocí ke Mně dospějí.“ To je skutečná buddhi-jóga. Bhakti-jóga znamená buddhi-jóga, protože skutečně inteligentní člověk se začne věnovat vědomí Kršny. Když pod vedením šáster a duchovního mistra začne oddaně sloužit, může tímto způsobem dovést svůj život k dokonalosti. Dévahúti to pochopila, a proto se odevzdala svému synovi tak, jako se Ardžuna odevzdal Šrí Kršnovi na bitevním poli.

TEXT 30

tad etan me vijānīhi
yathāhaṁ manda-dhīr hare
sukhaṁ buddhyeya durbodhaṁ
yoṣā bhavad-anugrahāt

Kapilo, můj drahý synu, jsem konec konců pouhá žena. Je pro mě velice těžké porozumět Absolutní Pravdě, protože nemám příliš velkou inteligenci. Když mi to laskavě vysvětlíš, budu to i přesto schopna pochopit a pocítím transcendentální štěstí.

Obyčejný člověk s nevelkou inteligencí bude jen velice těžko schopen porozumět Absolutní Pravdě. Je-li však duchovní mistr ke svému žáku dostatečně laskavý, bude mu božskou milostí duchovního mistra vše vyjeveno, i kdyby byl sebehloupější. Višvanáth Čakravartí Thákur proto říká: *yasya prasādād* — milostí duchovního mistra přichází milost Nejvyšší Osobnosti Božství, *bhagavat-prasādaḥ.* Dévahúti požádala svého syna, aby k ní byl milostivý, protože byla méně inteligentní žena a také Jeho matka. Kapiladévovou milostí mohla docela dobře porozumět Absolutní Pravdě, třebaže pro obyčejného člověka a zvláště pro ženu je to námět velice obtížný.

V tomto verši nám Dévahúti ukazuje, jakým způsobem je možné porozumět transcendentálním věcem. Při vyzývavém postoji nic nepochopíme. Musíme být pokorní, protože bhakti znamená rozvíjet pokoru. To je učení Čaitanji Maháprabhua:

tṛṇād api sunīcena
taror api sahiṣṇunā

amāninā māna-dena
kīrtanīyaḥ sadā hariḥ
(*Śikṣāṣṭaka* 3)
Čaitanja Maháprabhu radí lidem, kteří chtějí pokročit ve zpívání Haré Kršna, aby byli pokornější než tráva a snášenlivější než stromy. Neměli by být pyšní na svou inteligenci a měli by prokazovat úctu ostatním. Tak mohou zpívat Haré Kršna bez přestupků. Dévahúti byla Kapiladévova matka, ale představila se jako pokorná žena. Nepokládala se za nadřízenou jen kvůli tomu, že byla Jeho matkou.
Duchovního mistra musíme potěšit službou a rozvoj bhakti závisí na služebnickém přístupu. Svými hmotnými smysly nemůžeme poznat Kršnovu transcendentální povahu. Kršnovo jméno, Jeho podoba, vlastnosti a zábavy jsou *divya*, Božské. Naše současné hmotné smysly musíme očistit službou Pánu a tato služba začíná jazykem. Pomocí jazyka můžeme zpívat a opakovat transcendentální jména Pána. Není to příliš těžké. Tato cesta je otevřená všem — i ženám, vaišjům a šúdrům. Ve Šrímad-Bhágavatamu najdeme hned za popisem Kali-jugy následující verš:
kaler doṣa-nidhe rājann
asti hy eko mahān guṇaḥ

kīrtanād eva kṛṣṇasya
mukta-saṅgaḥ paraṁ vrajet
„Kali-juga má jednu velkou výhodu: lidé mohou dosáhnout osvobození a vrátit se zpátky k Bohu pouhým zpíváním Haré Kršna mahá-mantry.“ Šrí Čaitanja Maháprabhu řekl:
harer nāma harer nāma
harer nāmaiva kevalam
kalau nāsty eva nāsty eva
nāsty eva gatir anyathā
„Zpívej Haré Kršna, zpívej Haré Kršna. V Kali-juze není žádné jiné cesty.“
Měli bychom se vyvarovat přestupků při zpívání svatého jména, ale i ten, kdo nezpívá zcela čistě, bude postupně očištěn. *Ceto-darpaṇa-mārjanaṁ bhava-mahā-dāvāgni-nirvāpaṇam* (Šikšáštaka 1). To je nejjednodušší způsob, jak očistit zrcadlo mysli. Když Kršna uvidí, že někdo upřímně zpívá Haré Kršna, pomůže mu. Je v srdcích všech a ví, kdo je upřímný a kdo není. Kršna pomáhá upřímnému oddanému z vnějšku i zevnitř. Zevnitř pomáhá jako Paramátmá a dává inteligenci. *Dadāmi buddhi-yogaṁ tam.* Z vnějšku pomáhá jako duchovní mistr, který jedná jako Jeho zástupce. Čaitanja Maháprabhu proto říká: *guru-kṛṣṇa-prasāde pāya bhakti-latā-bīja.* „Milostí Kršny člověk

dostane pravého gurua a milostí gurua dostane Kršnu.“ (Čaitanja-čaritámrta, Madhja 19.151) Šástry nám dávají jednoduchý návod, jak ocenit transcendentální život. Je to hnutí pro vědomí Kršny.

Dévahúti pokorně přijala svého syna jako gurua a s Jeho milostí chce zcela dokonale porozumět Kršnovi. Je velmi důležité snažit se získat bezpříčinnou milost duchovního mistra. Kršnovou milostí dostaneme duchovního mistra a milostí duchovního mistra obdržíme Kršnu.

Šríla Višvanáth Čakravartí Thákur velmi zdůrazňoval milost gurua a guru nám skutečně dá požehnání, když ho uspokojíme svou službou. Guru je uctíván jako Samotný Kršna, ale nikdy neříká, že je Kršna: *sākṣād dharitvena samasta-śāstrair uktas tathā bhāvyata eva sadbhiḥ* (Gurv-aštaka 7).

Všechny šástry se shodují, že guru je na stejné úrovni jako Kršna, protože je Kršnovým představitelem. Proto je uctíván jako Kršna. Guru je nejdůvěrnějším služebníkem Kršny a je Kršnovi velice drahý. Když on Kršnovi někoho doporučí, Kršna takového člověka přijme. Guru je Kršnovým důvěrným služebníkem, protože Jeho jménem chodí ode dveří ke dveřím a říká: „Prosím, buďte si vědomi Kršny a odevzdejte se Mu.“ Kršna říká Ardžunovi, že takový člověk je Mu velmi

drahý. Pravý guru neříká lidem, aby se odevzdali jemu, ale aby se odevzdali Kršnovi. Člověk se musí odevzdat Kršnovi prostřednictvím gurua. Není to možné přímo. To je správný způsob. Guru nepřijímá úctu od svého žáka pro sebe, ale předává tuto úctu Kršnovi. Nejsme-li schopni získat milost gurua, bude pro nás velice obtížné získat Kršnovu milost přímo.

V Bhagavad-gítě stojí, že poznání o Kršnovi sestupuje učednickou posloupností, paramparou. *Evaṁ paramparā-prāptam.* Guru předá tyto projevy úcty svému guruovi, ten je předá svému, a tímto způsobem se dostanou až ke Kršnovi. Kršnova milost sestupuje prostřednictvím parampary až k nám a úcta se předává paramparou až ke Kršnovi. Takto se musíme obracet na Nejvyšší Osobnost Božství. Chceme-li být ve styku s Bohem, musíme se nejprve obrátit na gurua. Dévahúti se modlí o Kapilovu milost, aby poznala, jak se obrátit na Kršnu. S velkou pokorou se Ho zeptala: „Můj drahý Kapilo, jsi Nejvyšší Osobnost Božství, ale já jsem žena a nejsem příliš inteligentní. Přesto se však chci dovědět o těchto vznešených transcendentálních námětech. Tvou milostí to bude možné.“

Také Rámánanda Ráj a Čaitanja Maháprabhu diskutovali o způsobu, jakým je možné porozumět Nejvyšší Osobnosti Božství. Rámánanda Ráj nejprve

uvedl, jak porozumět Kršnovi prostřednictvím varnášrama-dharmy. Řekl, že smyslem lidského života je prostřednictvím zásad varnášrama-dharmy dospět k Šrí Višnuovi. Čaitanja Maháprabhu odpověděl, že v tomto věku je velice obtížné dodržovat pravidla varnášrama-dharmy. V této době je velice těžké být bráhmanem a obnovit starou varnášramskou kulturu je prakticky nemožné. Čaitanja Maháprabhu řekl, že tento způsob dnes není příliš praktický. Šríla Rúpa Gósvámí označil Čaitanju Maháprabhua za „nejvelkodušnějšího avatára“, protože volně rozdával lásku ke Kršnovi. My nejsme schopni Kršnovi ani porozumět, takže o lásce nemůže být ani řeči. Když někoho neznáme, jak ho můžeme milovat? Láska k Bohu je nám hodně vzdálená, ale Čaitanja Maháprabhu byl tak laskavý, že rozdával lásku ke Kršnovi (*kṛṣṇa-premā*) každému, kdo ji chtěl. Čaitanja Maháprabhu volal a naříkal kvůli Kršnovi a všem nám ukázal, jak by měl člověk po Kršnovi prahnout.

yugāyitaṁ nimeṣeṇa
cakṣuṣā prāvṛṣāyitam
śūnyāyitaṁ jagat sarvaṁ
govinda-viraheṇa me

„Ó Góvindo! Kratičké odloučení od Tebe pociťuji jako dvanáct let a více. Slzy tečou z mých očí jako deštivé

přívaly a v Tvé nepřítomnosti se cítím na celém světě osamocen.“
Bez Kršny by nám mělo všechno připadat prázdné. Tak to vidí Šrímatí Rádhárání, ale pro obyčejnou živou bytost to není možné. Tyto pocity znal pouze Čaitanja Maháprabhu a několik dalších oddaných, Jeho blízkých žáků, například šest Gósvámích, kteří následovali v Jeho stopách.
he rādhe vraja-devike ca lalite he nanda-sūno kutaḥ śrī-govardhana-kalpa-pādapa-tale kālindī-vane kutaḥ ghoṣantāv iti sarvato vraja-pure khedair mahā-vihvalau vande rūpa-sanātanau raghu-yugau śrī-jīva-gopālakau
„Skládám své hluboké poklony šesti Gósvámím z Vrndávanu: Šrí Rúpovi Gósvámímu, Šrí Sanátanovi Gósvámímu, Šrí Raghunáthovi Bhattovi Gósvámímu, Šrí Raghunáthovi dásovi Gósvámímu, Šrí Džívovi Gósvámímu a Šrí Gópálovi Bhattovi Gósvámímu, kteří po celém Vrndávanu velice hlasitě volali: ‚Královno Vrndávanu, Rádhárání! Ó Lalito! Ó synu Nandy Maharádže! Kde jste všichni? Jste na kopci Góvardhanu, nebo jste pod stromy na březích Jamuny? Kde jste?̀ To byly jejich nálady ve vědomí Kršny.“ (*Ṣaḍ-gosvāmy-aṣṭaka* 8)
Gósvámí nikdy neříkali: „Viděl jsem Kršnu.“ To je doporučovaný způsob uctívání Kršny — uctívat Ho v

odloučení. Měli bychom probudit své ztracené vědomí Kršny a prahnout po Něm v odloučení. To je *kṛṣṇa-premā*, láska k Bohu, kterou rozdával Čaitanja Maháprabhu. Nemá význam snažit se porozumět Kršnovi pomocí svého malého poznání. Jak bychom mohli se všemi svými nedokonalostmi porozumět Kršnovi spekulací? Mnoho lidí, jako jsou například džňání a různí teozofové, se snaží porozumět Absolutní Pravdě spekulací, ale nikam se nedostanou.

athāpi te deva padāmbuja-dvaya-
prasāda-leśānugṛhīta eva hi
jānāti tattvaṁ bhagavan-mahimno
na cānya eko 'pi ciraṁ vicinvan

„Můj Pane, pouze ten, kdo obdržel alespoň nepatrný kousek milosti Tvých lotosových nohou, může porozumět Tvé velikosti. Lidé, kteří spekulují o Nejvyšší Osobnosti Božství, Tě nikdy nepoznají, i kdyby studovali Védy po mnoho let.“ (Šrímad-Bhágavatam 10.14.29) Člověk se nedobere Kršny ani po dlouhých letech spekulování. Musí získat Kršnovu milost prostřednictvím duchovního mistra — to je způsob, který doporučoval Šrí Čaitanja Maháprabhu. *Sthāne-sthitāḥ śruti-gatāḥ tanu-vāṅmanobhiḥ* (Šrímad-Bhágavatam 10.14.3). Další Kršnovo jméno je Adžita. Kršnu nikdo neporazí, ale

přesto může být překonán Svým oddaným. Člověk by měl být velice pokorný a říci: „Kršno, jsem chudák. Nevím, jak Tě mám pochopit. Prosím, buď ke mně milostivý. Dovol mi pochopit Tě a odevzdat se Ti.“ To je potřeba. Kršna je velmi milostivý, a když vidí, že je někdo odevzdaný, pomůže mu zevnitř.

Bhakti přináší konečné osvobození

TEXT 31

maitreya uvāca
viditvārthaṁ kapilo mātur ittham
jāta-sneho yatra tanvābhijātaḥ
tattvāmnāyaṁ yat pravadanti sāṅkhyaṁ
provāca vai bhakti-vitāna-yogam

Šrí Maitréja řekl: Když Kapila vyslechl Svou matku a porozuměl její touze, pocítil k ní velký soucit, protože se narodil z jejího těla. Potom jí vysvětlil sánkhjovou filozofii, která slučuje oddanou službu a mystickou realizaci tak, jak ji předkládá učednická posloupnost.

Filozofové v západních zemích si velice cení analytického rozboru hmotných prvků, jak ho předložil ateistický Kapila. Sánkhja-jóga, kterou vysvětlil Pán Kapiladéva, syn Dévahúti, je na Západě prakticky neznámá. Tato sánkhja-jóga je ve skutečnosti bhakti. Toto poznání je nutné získat od duchovní učednické posloupnosti, nikoliv mentální spekulací. Spekulace není správný způsob, jak porozumět Absolutní Pravdě. Západní filozofové se snaží porozumět Absolutní Pravdě vzestupným procesem mentální spekulace neboli

procesem induktivní logiky, ale správný způsob je sestupný, prostřednictvím parampary. V tomto případě poznání sestupuje z vyššího zdroje.
V Bhagavad-gítě je vysvětleno mnoho druhů jógy, ale bhakti je považována za nejvyšší ze všech. Všechny jógy nakonec vyúsťují v bhakti. Konečným závěrem džňána-jógy a hatha-jógy je bhakti-jóga. V šesté kapitole Bhagavad-gíty je vysvětlen systém hatha-jógy, ale přestože byl Ardžuna tak vznešený a kvalifikovaný, řekl, že svou mysl tímto způsobem nedokáže soustředit. Jestliže byla hatha-jóga příliš těžká před pěti tisíci lety pro člověka tak vznešeného, že mohl být Kršnovým osobním přítelem, jak by ji mohl někdo úspěšně provádět nyní? Ardžuna otevřeně řekl, že tento druh jógy není možné provádět, protože ovládat mysl je stejně těžké, jako ovládat vítr.
Hatha-jóga je určena pro toho, kdo je příliš připoutaný k tělu. Jinak se doporučuje sánkhja-jóga neboli bhakti-jóga. Když Ardžuna řekl Kršnovi, že hatha-jóga je příliš těžká, Pán ho uklidnil slovy, že nejlepší jogí je ten, „kdo na Mne neustále myslí“ (Bhagavad-gítá 6.47). Pro Ardžunu byl Kršna vším, a proto Ho také požádal, aby v bitvě bojoval na jeho straně. Když Durjódhana s Ardžunou přišli za Kršnou a řekli Mu, aby se k někomu z nich přidal, Kršna odpověděl: „Mám osmnáct

vojenských jednotek. Ty budou bojovat na jedné straně a Já Osobně se přidám k druhé. Nebudu však bojovat.“ Ardžuna nejprve přemýšlel, že by bylo dobré mít na své straně Jeho osmnáct vojenských oddílů s mnoha tisíci slony a koňmi, ale pak si uvědomil, že postačí, když bude mít na své straně Kršnu. Obyčejné vojáky nepotřeboval. Durjódhana se naopak rozhodl pro Kršnovy vojáky. Kršna tedy Ardžunu utěšoval, aby se nebál, i když není schopen provádět aštánga-jógu.
„Nejlepší jogí je ten, kdo na Mne neustále myslí.“ Člověk by měl mít stále na paměti, že Kršna je v Jeho srdci a že na Něj má neustále myslet. To je správný způsob meditace. Budeme-li neustále zpívat Haré Kršna mahá-mantru, budeme neustále vzpomínat na Kršnu a Kršnova podoba se okamžitě vyjeví v našich srdcích. Vědomí Kršny znamená neustále myslet na Kršnu. Nejlepší jogí je ten, kdo si je neustále vědom Kršny. Toho je možné docílit pokorným nasloucháním o Kršnovi.
Na Kršnu se musíme obrátit prostřednictvím učednické posloupnosti. Existují čtyři sampradáji neboli učednické posloupnosti. Jedna pochází od Brahmy (Brahma-sampradája), další pochází od Lakšmí, bohyně štěstí (Šrí-sampradája), další se jmenuje Kumára-sampradája a poslední je Rudra-sampradája. V současné době je

Brahma-sampradája představována Madhva-sampradájou a my náležíme do Madhva-gaudíja-sampradáji. Naše původní sampradája pochází od Madhváčárji. Později se v ní zjevil Mádhavéndra Purí, jeho žákem byl Íšvara Purí a jeho žákem byl Pán Čaitanja Maháprabhu. Jsme tedy v posloupnosti přicházející od Šrí Čaitanji Maháprabhua, a proto se naší sampradáji říká Madhva-gaudíja-sampradája. Nevytvořili jsme žádnou novou sampradáju. Naše sampradája pochází původně od Brahmy. Kromě toho existuje také Rámánudža-sampradája pocházející od Šrí-sampradáji, Višnusvámí-sampradája pocházející od Rudra-sampradáji a Nibáditja-sampradája pocházející od Kumára-sampradáji. Jestliže nepatříme do žádné z těchto sampradájí, naše snaha bude marná. Nemůžeme si myslet: „Jsem velký učenec a mohu vysvětlit Bhagavad-gítu po svém. Všechny sampradáji jsou k ničemu.“ Nemůžeme si vymyslet své vlastní komentáře. Takových komentářů je dnes všude plno, ale žádný nám nepomůže. Nemají žádnou sílu. Musíme přijmout filozofii tak, jak ji podal Brahmá, Nárada, Madhváčárja, Mádhavéndra Purí a Íšvara Purí. Tito velcí áčárjové nepodléhají nedokonalostem jako takzvaní učenci. Dnešní vědci a filozofové používají slov „možná“ a „pravděpodobně“, protože nemohou dojít k správnému

závěru. Pouze spekulují a mentální spekulace nemůže být nikdy dokonalá.

Bhakti-jóga je na nejvyšším stupínku všech jóg. Prvním stupněm je karma-jóga, dalším džňána-jóga, dhjána-jóga a konečným je bhakti-jóga. Všichni se snaží dospět k Absolutní Pravdě, ale ostatní jógy končí jen částečnou realizací. Poznání přicházející prostřednictvím bhakti-jógy je úplné a má sílu, i když se jí někdo věnuje jen částečně. Bhakti-jógu doporučují všichni mahádžanové, jako je Brahmá, Šiva a Kapiladéva. Cestě k dokonalosti je velice těžké porozumět, a proto nám šástry doporučují, abychom následovali mahádžany, které popisuje Šrímad-Bhágavatam (6.3.20):

svayambhūr nāradaḥ śambhuḥ
kumāraḥ kapilo manuḥ
prahlādo janako bhīṣmo
balir vaiyāsakir vayam

Jiným jménem Brahmy je Svajambhú, protože se narodil z lotosového květu emanujícího z Višnuova břicha. Nenarodil se matce ani otci, a proto se jmenuje Svajambhú. Nárada Muni je také mahádžan a Šambhu je Pán Šiva. „Kumára“ označuje čtyři Kumáry — Sanaku, Sanandanu, Sanátanu a Sanat-kumára. Dohromady je dvanáct autorit následujících sánkhjovou filozofii neboli bhakti-jógu: Brahmá, Šiva, Kapiladéva,

Manu, Bhíšmadéva, Džanaka Maháródž, Šukadéva Gósvámí a Prahlád Maháródž... Přijmeme-li jednoho z těchto mahádžanů, budeme schopni porozumět Absolutní Pravdě, ale když se budeme snažit pochopit Absolutní Pravdu logikou nebo argumentováním, budeme nakonec neúspěšní. Jeden filozof může být lepší logik než druhý a jeden filozofický argument může přebít jiný a tak to může pokračovat do nekonečna. Je to jen zbytečná ztráta času. I při studiu védských písem narazíme na potíže. Existuje tolik různých písem — Jadžur Véda, Rg Véda, Sáma Véda, Atharva Véda, Upanišady, Purány, Brahma-sútra, Rámájana, Mahábhárata a tak dále. Různí lidé při jejich čtení dojdou k různým závěrům. Dále je tu bible a korán. Tolik lidí předkládá tolik vysvětlení. Na základě písem jeden filozof porazí druhého. Říká se, že z nikoho se nestane filozof, rši, pokud nevymyslí nový druh filozofie. *Nāsāv ṛṣir yasya mataṁ na bhinnam.* Pravda o duchovním životě je velice složitá a těžko ji lze pochopit. Chceme-li být úspěšní, musíme následovat dvanáct mahádžanů. Kršna je původní mahádžan a prvního poučil Brahmu. Brahmá je také mahádžan. Kršna ve skutečnosti prostřednictvím Bhagavad-gíty poučuje každého a každý se může učit přímo od Kršny.

Ve Šrímad-Bhágavatamu (1.1.1) se říká: *tene brahma hṛdā ya ādi-kavaye.* Kršna nám zanechal Své pokyny a totéž učinil i Kapiladéva. Kapiladévova filozofie a Kršnova filozofie v Bhagavad-gítě jsou v naprostém souladu. Transcendentální poznání musíme obdržet od mahádžanů a pak se dostaví žádoucí výsledek. Kapiladéva vysvětloval sánkhjovou filozofii Své matce, ke které cítil přirozenou náklonnost, ale neměli bychom si myslet, že Dévahúti byla obyčejná žena. Byla velmi pokorná, a když to Kapiladéva uviděl, byl k ní velice milostivý. Viděl, že chce poznat Absolutní Pravdu, a také věděl, že od ní obdržel Své tělo. Proto se rozhodl, že se jí pokusí předat konečný závěr filozofického poznání v podobě této sánkhjové filozofie.

TEXT 32

śrī-bhagavān uvāca
devānāṁ guṇa-liṅgānām
ānuśravika-karmaṇām
sattva evaika-manaso
vṛttiḥ svābhāvikī tu yā
animittā bhāgavatī
bhaktiḥ siddher garīyasī

Pán Kapila řekl: Smysly jsou symbolickým zastoupením polobohů a jejich přirozeným sklonem je pracovat podle védských pokynů. Stejně jako

smysly představují polobohy, tak mysl představuje Nejvyšší Osobnost Božství. Přirozenou povinností mysli je sloužit. Když je tento sklon ke službě bez jakékoliv postranní motivace zaměstnán v duchu oddanosti Nejvyšší Osobnosti Božství, je to mnohem lepší než vysvobození.

Smysly každé živé bytosti jsou neustále aktivní, ať se již jedná o činnosti předepsané ve Védách nebo o činnosti materialistického charakteru. Smysly mají přirozený sklon být činné a mysl je střediskem všech smyslů. Mysl je ve skutečnosti jejich vůdcem, a proto se nazývá *sattva.* Podobně je Nejvyšší Osobnost Božství vůdcem všech polobohů, kteří plní různé úlohy v hmotném světě (vládnou Slunci, Měsíci, atd.).

Ve védských písmech stojí, že polobozi jsou různými částmi vesmírného těla Nejvyšší Osobnosti Božství. Naše smysly jsou ovládány různými polobohy a jsou tedy jejich představiteli. Mysl představuje Nejvyšší Osobnost Božství. Smysly, ovládány myslí, jednají pod vlivem polobohů. Když je jejich služba konečně zaměřena k Nejvyšší Osobnosti Božství, jsou ve svém přirozeném postavení. Pán se jmenuje Hršíkéša, protože je skutečným pánem a vlastníkem všech smyslů. Smysly a mysl mají přirozený sklon k činnosti, a když jsou hmotně znečištěné, pracují pro hmotné věci a slouží

polobohům, ačkoliv jejich původním postavením je sloužit Nejvyšší Osobnosti Božství. Smysly se nazývají *hṛṣīka* a Nejvyšší Osobnost Božství je *Hṛṣīkeśa*. Smysly mají tedy nepřímo sklon sloužit Nejvyššímu Pánu a tomu se říká bhakti.
Kapiladéva řekl, že při oddané službě jsou smysly bez touhy po hmotném zisku a bez sobeckých motivů zaměstnány ve službě Nejvyšší Osobnosti Božství. Tento služebnický přístup je daleko lepší než *siddhi*, spasení. Bhakti, sklon ke službě Nejvyšší Osobnosti Božství, je transcendentální úroveň nadřazená *mukti,* vysvobození. Pokud člověk není vysvobozený, nemůže zaměstnat své smysly oddanou službou Pánu. Když jsou smysly zaměstnány smyslovým požitkem nebo jednají podle védských pravidel, jsou stále ovlivňovány nějakým sobeckým motivem, ale když jsou tytéž smysly bez jakéhokoliv postranního zájmu zaměstnány službou Bohu, která je pro mysl zcela přirozená, říká se tomu *animittā*. Když tedy mysl není odvedena hmotnými činnostmi nebo védskými pravidly a zcela se zapojí do oddané služby Nejvyšší Osobnosti Božství, nachází se daleko výše, než je pouhé osvobození z hmotného zapletení.
Bhakti neboli oddaná služba je transcendentální dokonce i *mukti,* vysvobození. Lidi zajímá

hlavně *dharma, artha, kāma* a *mokṣa*. Na počátku je *dharma* (náboženství), pak přijde *artha* (ekonomický rozvoj), *kāma* (smyslový požitek) a *mokṣa* (splynutí s Nejvyšším). Bhakti však stojí nade všemi. Bhaktu, oddaného, *mukti* příliš nezajímá. Bilvamangal Thákur řekl: *muktiḥ svayaṁ mukulitāñjali sevate 'smāt.* „Mukti stojí se sepjatýma rukama a čeká, až bude moci oddanému sloužit.“ (Kršna-karnámrta 107) To je zkušenost Bilvamangala Thákura, který byl velice bohatý bráhman z Jižní Indie. Vlivem špatné společnosti se z něj stal zvrhlý lovec prostitutek, který utratil všechny své peníze pro prostitutku Čintámani. Jednou v noci se strhla ohromná průtrž mračen a vichřice a Bilvamangal se znovu vydal za prostitutkou. Čintámani si myslela: „Taková hrozná bouřka. Dnes Bilvamangal určitě nepřijde.“ Ale on přes všechny nesnáze přišel. Přeplul rozbouřenou řeku a když uviděl zavřenou branku, přeskočil plot a dostal se do domu. Překvapená Čintámani mu řekla: „Jak to, že jsi přišel i dnes? Jak jsi připoutaný k obyčejné kůži! Kdybys byl stejně posedlý po Kršnovi, bylo by ti to k věčnému dobru.“ Bilvamangal okamžitě odešel z jejího domu a odešel do Vrndávanu. Musíme však vědět, že ve skutečnosti vykonával oddanou službu již ve svém předešlém životě a byl až na úrovni *bhāva-bhakti.* Prostitutka se vlastně

stala jeho guruem. Ve Vrndávanu Bilvamangal Thákur napsal knihu Kršna-karnámrta, kterou doporučil i Šrí Čaitanja Maháprabhu. Ve své knize Bilvamangal Thákur píše: „Můj Pane Bhagaváne, kdybychom Ti byli výlučně oddáni, mohli bychom snadno vidět Tvou Božskou podobu malého chlapce, *kaišora-mūrti.*“
Kaišór je další jméno Kršny. Slovo *kaišora* označuje věk před svatbou — když je chlapci mezi jedenáctým a šestnáctým rokem. Šrí Kršna je věčně v *kaišora-mūrti.* Oddanou službou můžeme velice snadno vidět Kršnu v Jeho *kaišora-mūrti.*
Na cestě do Vrndávanu Bilvamangala Thákura stále ještě přitahovaly ženy. Jedné noci spal v domě bohatého obchodníka. Manželka toho obchodníka řekla svému muži, že Bilvamangal Thákur se do ní zakoukal. Zeptala se svého manžela, co má dělat, a obchodník jí jen řekl: „Služ mu.“ Bilvamangal Thákur nakonec přišel k rozumu a pomyslel si: „Tyto oči jsou moji nepřátelé.“ Když k němu ta krásná žena přišla, Bilvamangal Thákur řekl: „Matko, prosím dej mi jehlici ze svých vlasů. Jsem jako šílený po krásných ženách. Vypíchnu si oči.“ Tak se oslepil. Po zbytek svého života již neviděl, ale přesto mu ve Vrndávanu přinesl mléko Samotný Kršna. Prostřednictvím bhakti realizoval Kršnu a podle své vlastní zkušenosti napsal: „Mukti není příliš důležité.

Neustále stojí se sepjatýma rukama a říká: ‚Můj pane, poručte mi, jsem vám k službám.̀“ Oddaný o mukti příliš neusiluje, protože je již osvobozený. Máte-li milion dolarů, proč byste toužili po deseti rupiích? Bhakti musí být *animittā*, bez osobní motivace. Kršna může bez potíží splnit všechna naše přání, protože je všemocný a vlastní veškeré bohatství. Chceme-li od Kršny hmotné štěstí, Kršna nám ho zajisté může dát. Může nám dát mukti, osvobození, ale je hloupé prosit Kršnu o cokoliv jiného než o bhakti. Šríla Bhaktisiddhánta Sarasvatí Thákur říkal, že prosit Boha o mukti nebo o cokoliv jiného než o bhakti je jako jít za boháčem a prosit ho o trochu popela. Jiný příběh vypráví o stařeně, která nesla lesem otep dříví. Otep byla velice těžká a spadla jí na zem. Stařena se obávala: „Kdo mi pomůže dát tu otep znovu na hlavu?“ Začala volat Boha a prosit: „Bože, pomoz mi.“ Bůh se najednou zjevil a řekl: „Oč žádáš?“ „Prosím, pomoz mi dát tu otep dříví zpátky na hlavu,“ odpověděla stařena. To je naše pošetilost. Když nám Bůh přijde dát nějaké požehnání, požádáme Ho, aby nám znovu naložil naše hmotná břemena. Žádáme o více hmotných věcí, šťastnou rodinu, hodně peněz, nové auto a podobně. Čaitanja Maháprabhu nás učí, abychom žádali Boha pouze o možnost sloužit Mu život za životem. To je

skutečný význam Haré Kršna mahá-mantry. Když zpíváme *Hare Kṛṣṇa Hare Kṛṣṇa Kṛṣṇa Kṛṣṇa Hare Hare / Hare Rāma Hare Rāma Rāma Rāma Hare Hare,* oslovujeme Boha a Jeho energii. Hará je Kršnova vnitřní energie, Šrímatí Rádhárání nebo Lakšmí. *Jaya rādhe!* To je *daivī prakṛti* a oddaní se odevzdávají této *daivī prakṛti,* Šrímatí Rádhárání. Vaišnavové uctívají Rádhá-Kršnu, Lakšmí-Nárájana a Sítá-Rámu. Na začátku Haré Kršna mahá-mantry nejprve oslovujeme vnitřní energii Kršny, Haré. „Ó Rádhárání! Haré! Energie Pána!“ Oslovíme-li někoho tímto způsobem, obvykle se nás zeptá: „Ano, co bys rád?“ Naše odpověď je: „Prosím, zaměstnej mě ve Své službě.“ Tak bychom se měli modlit. Neměli bychom říkat: „Ó energie Pána, ó Kršno, prosím, dej mi peníze. Prosím, dej mi krásnou ženu. Prosím, dej mi hodně stoupenců. Prosím, dej mi nějaké významné postavení ve společnosti. Zařiď, ať se stanu prezidentem.“ Takovým žádostem bychom se měli vyhýbat. Buddha nám radil, abychom se vzdali všech hmotných tužeb. Nemůžeme se zbavit všech tužeb, ale můžeme se zbavit všech hmotných tužeb. Po něčem toužit je pro živou bytost přirozené, není možné přestat toužit. Pouze mrtvola po ničem netouží. Skutečná nežádostivost

znamená očistit své tužby a toho lze docílit, když budeme toužit jen po službě Kršnovi.
Čaitanja Maháprabhu nás učí:
na dhanaṁ na janaṁ na sundarīṁ
kavitāṁ vā jagad-īśa kāmaye
mama janmani janmanīśvare
bhavatād bhaktir ahaitukī tvayi
„Ó všemocný Pane, netoužím po bohatství, překrásných ženách, ani nechci mít žádné stoupence. Toužím jedině po bezpříčinné oddané službě Tobě zrození za zrozením.“ (Šikšáštaka 4) Žádal pouze o to, aby mohl život za životem sloužit Kršnovi. Nehledal vysvobození, chtěl jen zrození za zrozením sloužit Kršnovi. Oddaní nechtějí splynout s Nejvyšším. Buddhistická filozofie hlásá nirvánu, negaci všech hmotných tužeb. Buddha nám nenabízí nic vyššího. Šankaráčárja dává trochu více: říká, že bychom se měli zbavit hmotných tužeb a splynout se září Brahmanu. Tomu se říká *brahma-nirvāṇa.* Podle vaišnavské filozofie bychom se měli vzdát všech hmotných tužeb, dostat se na úroveň Brahmanu a navíc se zaměstnat v oddané službě Pánu. Tomu se říká bhakti. Májávádští filozofové tomu nemohou porozumět, ale Kršna říká, že oddaná služba je na transcendentální úrovni.

Sánkhjová filozofie ateistického Kapily je materialistická a zkoumá pouze dvacet čtyři hmotných prvků. Skutečná sánkhjová filozofie Pána Kapiladévy je transcendentální dvaceti čtyřem prvkům a hmotným činnostem. Tato sánkhjová filozofie, což je ve skutečnosti bhakti-jóga, není určena pro získání hmotných věcí. Na hmotné úrovni lidé pracují pro svůj osobní nebo rozšířený smyslový požitek. Pracují pro sebe nebo pro svou rodinu, manželku, děti, společnost, národ nebo celé lidstvo. To je jen rozšířený smyslový požitek. Když člověk krade pro sebe nebo pro svou rodinu, národ nebo pro kohokoliv, nic to nemění na skutečnosti, že je stále zlodějem. Říká se, že Alexandr Veliký jednou uvěznil zloděje a zloděj mu řekl: „Jaký je mezi námi rozdíl? Já jsem malý zloděj a ty jsi velký zloděj.“ Alexandr byl velice citlivý, propustil ho a řekl: „Máš pravdu, mezi námi není rozdíl.“ Bez ohledu na to, jestli je smyslový požitek určen nám nebo naší rodině, našemu národu nebo čemukoliv, je to stále smyslový požitek. Změna nastane, když budeme pracovat pro Kršnův smyslový požitek.

Měli bychom si všimnout, že v Bhagavad-gítě a Šrímad-Bhágavatamu nikde nestojí *kṛṣṇa uvāca* („Kršna řekl“) nebo *kapiladeva uvāca* („Kapiladéva řekl“). Spíše tam najdeme *bhagavān uvāca* („Nejvyšší Pán, Osobnost

Božství, řekl“). To znamená, že vše je dokonalé. Získáme-li poznání od obyčejného člověka, bude mít mnoho nedostatků. Obyčejný člověk podléhá iluzi a také má sklon podvádět. Obyčejný člověk nemůže mít dokonalé poznání, i kdyby byl velkým učencem. Dokonalost se podstatně liší od toho, co najdeme v hmotném světě. Dokonalost znamená žádná chyba, žádná iluze, žádný podvod a žádná nedokonalost. Proto tam stojí *bhagavān uvāca*, neboť Bhagaván je dokonalý. Měli bychom tedy využít toho, co nám Bhagaván říká nebo co nám říká ten, který mluví v souladu s Bhagavánem.

Na této zásadě stojí hnutí pro vědomí Kršny. Nepředkládáme žádný svůj výmysl. Jakýkoliv náš výtvor by měl jistě mnoho nedostatků. Jakou by měla cenu má filozofie, mé myšlenky? Lidé často říkají: „Já si myslím“ nebo „Podle mého názoru“ a myslí si, že jejich názor něco znamená. Neříkají: „Já jsem obyčejný darebák.“ Lidé si cení svých názorů a myslí si, že jsou nějak výjimečné. V tomto hmotném světě mají všichni nedokonalé smysly, proto veškeré poznání získané jejich prostřednictvím musí být zákonitě také nedokonalé. Znovu a znovu tedy opakujeme, že poznání musíme obdržet od učednické posloupnosti. Poznání

musíme obdržet od Bhagavána, dokonalého. Budeme-li se toho držet, můžeme se stát guruy celého světa. Oddaný si nikdy nemyslí, že je velký bhakta. Kršnadás Kavirádž Gósvámí, autor Čaitanja-čaritámrty, napsal: *purīṣera kīṭa haite muñi se laghiṣṭha.* „Jsem nižší než červ ve výkalech.“ (Ádi 5.205) To je přístup vaišnavy. Vaišnava je přirozeně velice pokorný. Nikdy neříká: „Jsem Nejvyšší. Stal jsem se Bohem.“ Kršna říká: „Já jsem Bůh. Uctívej Mě.“ Vaišnava říká: „Kršna je Bůh. Uctívej Kršnu.“ Není důležité stát se guruem, pokud budeme opakovat, co Kršna říká. Vše, co Kršna říká v Bhagavad-gítě, je dharma. Dharma je jedna. Nemůže mít různé podoby. Dharma znamená řídit se zákony Boha. Neznáme-li však Boha a Jeho zákony, budeme si jen vymýšlet nějaké zkomoleniny a bojovat mezi sebou. To není dharma, ale filozofická spekulace. Všechna spekulace a vymyšlené dharmy byly vykázány ze Šrímad-Bhágavatamu, protože je to všechno podvod. *Bhāgavata-dharma* není podvod, protože se vztahuje na Nejvyššího Pána. Bhakti může být pouze ve vztahu k Bhagavánovi; bez Bhagavána není bhakti. Jestliže je Bhagaván prázdnota, nula, kde je bhakti? Bhakti je vztah mezi Bhagavánem a bhaktou. Bhagaván existuje a bhakta také. Bhakta oslovuje Bhagavána, nosí Mu jídlo, velebí Jeho jméno, inspiruje lidi, aby o Něm

naslouchali, vydává knihy o Bhagavánovi, uctívá Bhagavána, a takto je neustále ponořen v Bhagavánovi. To je bhakti.

TEXT 33

jarayaty āśu yā kośaṁ
nigīrṇam analo yathā

Bhakti, oddaná služba, rozpustí jemnohmotné tělo živé bytosti bez zvláštního úsilí, právě jako oheň v našem žaludku stráví vše, co sníme.

Bhakti je mnohem výše než mukti, protože oddaná služba přináší osvobození z hmotného zapletení zcela automaticky. Je-li zažívání v pořádku, žaludeční oheň stráví vše, co sníme. Oddaný nemusí zvlášť usilovat o vysvobození. Jeho služba Nejvyšší Osobnosti Božství je cestou vysvobození, protože zaměstnat se ve službě Pánu znamená vysvobodit se z hmotného zapletení. Pro oddaného není vysvobození žádný problém. Vysvobození přijde samo, bez zvláštní snahy. Bhakti je tudíž daleko lepší než mukti, kterého dosahují impersonalisté. Impersonalisté na cestě k mukti provádějí tvrdé odříkání, ale bhakta, který se věnuje oddané službě, zvláště zpívání *Hare Kṛṣṇa Hare Kṛṣṇa Kṛṣṇa Kṛṣṇa Hare Hare / Hare Rāma Hare Rāma Rāma Rāma Hare Hare* a přijímání prasádam obětovaného Nejvyšší Osobnosti Božství, okamžitě

ovládne svůj jazyk. Jakmile ovládneme jazyk, ovládneme i všechny ostatní smysly. Ovládání smyslů je dokonalostí jógových zásad, a jakmile se zaměstnáme v oddané službě Pánu, začíná naše vysvobození. Kapiladéva potvrzuje, že bhakti, oddaná služba, je *garīyasī* — slavnější než *siddhi*, dokonalost. Zde se říká, že bhakti rozpouští jemnohmotné tělo. Duše má dva obaly — jemnohmotný a hrubohmotný. Hrubohmotné tělo se skládá ze země, vody, ohně, vzduchu a éteru. Jemnohmotné tělo se skládá z mysli, inteligence a falešného ega. Z osmi hmotných prvků je pět hrubých a tři jemné. Jemné prvky nemůžeme vidět a duše je ještě jemnější. Každý, kdo má oči, může vidět tělo, ale duši, skutečnou bytost, každý vidět nemůže. Když vidíme, že člověk zemřel, naříkáme: „Odešel od nás.“ Vidíme, že tělo je před námi, ale přesto tu něco schází. Náš přítel se tedy od svého těla liší. Když říkáme: „To je můj přítel,“ myslíme tím tělo, ale to je pohled, který mají i zvířata. Zvíře si myslí: „To je můj psí přítel a to je má psí matka.“ Nevidí více než hrubé tělo. Podobně také nejsme schopni vidět duši, a když nevidíme nepatrnou duši, jak můžeme doufat, že svýma slepýma očima uvidíme Boha? Nevidíme ani jeden druhého. Jak bychom mohli vidět Boha. Říká se: *ataḥ śrī-kṛṣṇa-nāmādi na bhaved grāhyam*

indriyaiḥ. „Hmotné smysly nemohou ocenit Kršnovo svaté jméno, Jeho podobu, vlastnosti a zábavy.“
Naše současné smysly nemohou vidět Boha. Chápeme, že když někdo zemře, něco odešlo. Chápeme, že to, co vidíme, není náš přítel, ale kus hmoty. To je poznání. Ten, kdo chápe, že tělo je i před smrtí pouhým kusem hmoty, je skutečně moudrý. Vidí duši očima poznání. Na hrubé úrovni nemohou lidé vidět ani duši, ani Bhagavána a podobají se zvířatům. Karmí, ploduchtiví pracovníci, nechápou rozdíl mezi tělem a duší. Z mnoha milionů karmí je možná jen jeden džňání, moudrý člověk, který má poznání. Džňání ví, že se liší od svého těla a z mnoha milionů džňáních může být jen jeden skutečně vysvobozen. Májávádí si myslí, že jsou jakožto duše totožní s Nejvyšším. Být stejné duchovní povahy jako Nejvyšší ještě neznamená být Nejvyšší Duší. Májávádí si myslí, že se ztotožnili s Nárájanem, a proto jeden druhého oslovují „Nárájane“. Říkají: „Ty jsi Nárájan, já jsem Nárájan, každý je Nárájan.“ Z tohoto omylu vznikl *daridra-nārāyaṇa* (chudý Nárájan). Oddaní, kteří slouží lotosovým nohám Nejvyššího Pána, takto nepřemýšlejí. Myslí si: „Kdybych byl totožný s Nejvyšším, jak bych mohl být tak pokleslý?“ Vědí, že kapka mořské vody má stejné vlastnosti jako oceán, ale

také vědí, že kapka vody se nikdy nevyrovná celému oceánu.
Májávádí někdy uctívají Višnua, ale ve skutečnosti nevěří v podobu Pána Višnua. Jeho podobu považují za výmysl, za nějakou představu, která slouží jako prostředek k seberealizaci. Májávádí říkají, že Absolutní Pravda nemá podobu (*rūpa*), ale v písmech stojí: *īśvaraḥ paramaḥ kṛṣṇaḥ sac-cid-ānanda-vigrahaḥ*. „Kršna, známý jako Góvinda, je nejvyšší vládce a má věčné, blažené duchovní tělo.“
Vigraha označuje nejvyšší podobu, ale májávádí tomu nerozumí. Také mnoho takzvaných vaišnavů uctívá Višnua proto, že chtějí nakonec splynout s Nejvyšším. Někdy uvádějí příklad kapky vody, která splyne s velkým oceánem. To je ale nesmysl. Oceán se skládá z nesčetného množství molekul vody a jedna malá molekula nikdy nemůže splynout s ohromným celkem. Sluneční svit se skládá z mnoha bilionů malých zářivých částeček a každá částečka má svou individuální atomickou totožnost. Protože nejsme schopni rozpoznat malé atomy, myslíme si, že se jedná o jednolitý celek, ale to je pouze naše nedokonalost. Podobně jsme i my malé částečky Nejvyšší Osobnosti Božství, ale všichni máme svou odlišnou individuální totožnost. V Bhagavad-gítě (2.12) Kršna říká:

na tv evāhaṁ jātu nāsaṁ
na tvaṁ neme janādhipāḥ
na caiva na bhaviṣyāmaḥ
sarve vayam ataḥ param
„Nikdy se věru nestalo, že by nebylo Mne, tebe či těchto králů; a ani se nikdy nestane, abychom kdy přestali existovat.“
Kršna nikdy neřekl, že On, Ardžuna a všichni vojáci nakonec splynou v jedno. Jasně řekl, že všichni si uchovají svou vlastní individualitu.
Lidé s dokonalým poznáním si nikdy nemyslí, že v budoucnu splynou s Nejvyšším. Chtějí setrvat ve svém přirozeném postavení jako nedílné části Kršny. V současnosti nás pokrývá hmotné tělo, ale toto hmotné tělo se může díky bhakti-józe velice snadno rozplynout. Jestliže se pevně ustálíme v oddané službě, pak přestaneme mít hmotné tělo, protože naše tělo zduchovní. Jsme volní.
Ve svém pomatení se chceme stát manželem bohyně Lakšmí. Manželem bohyně Lakšmí je Nárájan, Bůh Samotný. V hmotném světě toužíme po Lakšmí, bohyni štěstí, ale naše pokusy končí zklamáním. Myslíme si: „Stanu se manželem Lakšmí.“ Nikdo kromě Nárájana si ve skutečnosti s Lakšmí užívat nemůže. Dokonce i polobozi jako Brahmá a Šiva stojí níže než Nárájan, ale

my jsme takoví hlupáci, že se snažíme zaujmout Jeho postavení nebo z Něj udělat *daridra-nārāyaṇa,* chudáka na ulici. Šástry nikdy nikoho nedávají na stejnou úroveň s Nárájanem, ani Brahmu nebo Šivu, tím méně nějakého bláznivého darebáka.

Můžeme se zeptat, proč nás Nárájan stvořil a proč jsme Jeho nedílnými částmi. *Eko bahu-syām.* Proč se Nárájan zmnohonásobil? Stvořil nás pro Svůj požitek. *Ānandamayo 'bhyāsāt.* Stvořil nás stejným způsobem, jako když se nějaký muž ožení. Kdo má ženu, zplodí děti. Muž na sebe bere zodpovědnost a živí manželku a děti, protože si myslí, že si jejich prostřednictvím bude užívat života. V hmotném světě se muž snaží večer užívat života ve společnosti manželky, dětí a přátel. Proto na sebe bere tolik zodpovědnosti. Má to být *ānanda,* blaženost, ale jelikož se to odehrává v hmotném světě, tato *ānanda* se promění v něco odporného. *Ānandu* prožíváme, když jsme se svým Svrchovaným Otcem, Kršnou. Všichni jsme děti Nejvyššího Otce a v Bhagavad-gítě (14.4) Kršna prohlašuje, že všechny životní druhy jsou Jeho dětmi:

sarva-yoniṣu kaunteya
mūrtayaḥ sambhavanti yāḥ
tāsāṁ brahma mahad yonir
ahaṁ bīja-pradaḥ pitā

„Ó synu Kuntí, všem životním druhům je umožněno narodit se v této hmotné přírodě a Já jsem otcem dávajícím símě.“
Nejvyšší Otec, Šrí Kršna, nás stvořil pro Svůj požitek, ne pro utrpení. Jsme Kršnovy děti, ale opustili jsme svého Nejvyššího Otce, protože si toužíme užívat nezávisle. Následkem toho trpíme. Když syn boháče odejde z domova a snaží se nezávisle si užívat, potká ho utrpení. Je v našem zájmu vrátit se zpátky domů, zpátky k Bohu, a užívat si s naším původním otcem Kršnou. To nám přinese štěstí. Kršna má v plné míře všechny vznešené vlastnosti: bohatství, sílu, krásu, slávu, poznání a odříkání. Má všechno v neomezeném množství. Když se vrátíme ke svému původnímu otci, můžeme si s Ním neomezeně užívat. Když jsme odděleni od Kršny, požitek nikdy nenajdeme a požitek nás nečeká, ani když se budeme snažit s Kršnou splynout. V hmotném světě nám dává život otec, ale stále jsme odlišnou individuální bytostí. Když trpíme, neřekneme: „Můj drahý otče, trpím. Mohu s tebou opět splynout?“ Je to snad dobrý nápad? Otec nám odpoví: „Zplodil jsem tě, aby sis mohl sám užívat života. Zůstaneš odlišnou bytostí a já zůstanu odlišnou bytostí, a takto si budeme užívat. Žádáš mě, abys se mnou mohl splynout. Co je to za nesmysl?“

Májávádí chtějí splynout s Nejvyšším, protože trpí v hmotném světě. Kršna nás stvořil, abychom si užívali v Jeho společnosti, ale my to neděláme, protože si chceme užívat sami. Proto v hmotném světě trpíme a to nás vede k přemýšlení, jak splynout s naším otcem. Májá se snaží živou bytost podněcovat, aby byla stále pyšnější a větší, a její poslední léčkou je přimět živou bytost k myšlenkám na splynutí s Bohem. Májávádí si myslí, že splynout s Nejvyšším je největší dokonalostí, ale žádná dokonalost to není, protože naše přirozené postavení je užívat si v Kršnově společnosti. Přátelé sedí spolu v pokoji a těší se vzájemné společnosti. Jakou radost může člověk mít, když je sám? Rozmanitost je matka požitku a skutečným požitkem je být v Kršnově společnosti. Proto oddaní nikdy netouží splynout s Nejvyšším.

mama janmani janmanīśvare
bhavatād bhaktir ahaitukī tvayi

„Můj drahý Pane, nechci ukončit koloběh rození a smrti. Netoužím po mukti. Nevadí mi, když se narodím znovu a znovu. Pouze toužím sloužit Ti zrození za zrozením.“ (Šikšáštaka 4) To je skutečná *ānanda.* Pokud jsme se zcela nekvalifikovali a nejsme čistí oddaní, nemůžeme proniknout na vaikunthské planety. Musíme zůstat v okolní brahmadžjóti. Toužíme-li po tom, Kršna nám k

tomu dá příležitost. Kršna je konec konců všechno. On je brahmadžjóti a také Paramátmá. Chceme-li splynout s Nejvyšším, Kršna nám dovolí žít kolem vaikunthských planet v neosobní brahmadžjóti. Takové postavení však není věčné. Již dříve jsme vysvětlovali, že v brahmadžjóti nemůžeme žít věčně, protože toužíme po rozmanitosti. Bez rozmanitosti neexistuje požitek. Oddaný je osvobozený za všech okolností. Může chodit do práce nebo obchodovat, ale za všech okolností neustále přemýšlí, jak sloužit Kršnovi, a tak je automaticky osvobozen. Nemyslí na to, jak by splynul s Nejvyšším a vysvobodil se. Jeho osvobození pramení ze vztahu se Samotným Nejvyšším Pánem.

Kapitola patnáctá

Meditace o transcendentální podobě Pána

TEXT 34

naikātmatāṁ me spṛhayanti kecin
mat-pāda-sevābhiratā mad-īhāḥ
ye ’nyonyato bhāgavatāḥ prasajya
sabhājayante mama pauruṣāṇi

Čistý oddaný, který se s pečlivostí věnuje různým druhům oddané služby a bez odchýlení slouží Mým lotosovým nohám, se Mnou nikdy netouží splynout. Takový věrný oddaný neustále opěvuje Mé zábavy a skutky.

Písma popisují pět druhů vysvobození. Jedním z nich je splynout s Nejvyšší Osobností Božství neboli vzdát se své individuální totožnosti a splynout s Nejvyšší Duší. Tomu se říká *ekātmatām.* Tento druh osvobození oddaný nikdy nepřijme. Další druhy osvobození jsou: být povýšen na stejnou planetu, kde žije Bůh (Vaikunthu), osobně se stýkat s Nejvyšším Pánem, získat stejné bohatství jako Pán a mít stejné tělesné rysy. Kapila Muni vysvětluje, že čistý oddaný neusiluje o žádný z pěti druhů vysvobození. Zvláště se mu protiví snaha splynout s Nejvyšší Osobností Božství. Šrí Prabhódánanda Sarasvatí, velký oddaný Pána Čaitanji,

řekl: *kaivalyaṁ narakāyate.* „Štěstí pocházející ze splynutí s Nejvyšším Pánem, o které usilují májávádí, je považováno za pekelné.“ Toto splynutí neboli sjednocení není pro čisté oddané.

Takzvaní oddaní si myslí, že v podmíněném stavu mohou uctívat Osobnost Božství, ale že v nejvyšším stádiu žádná osobnost neexistuje. Říkají, že Absolutní Pravda je neosobní, a proto si ji dočasně můžeme představit v nějaké podobě, ale jakmile se vysvobodíme, naše uctívání skončí. Tuto teorii předkládá májávádská filozofie. Impersonalisté ve skutečnosti nesplynou s Nejvyšší Osobou, ale pouze s Jeho tělesnou září, které se říká brahmadžjóti. Brahmadžjóti se sice neliší od Jeho těla, ale tento druh sjednocení (splynutí s tělesnou září Osobnosti Božství) oddaní nechtějí přijmout, protože znají větší potěšení než splynutí s Jeho bytím. Největším potěšením je Pánu sloužit. Oddaní neustále přemýšlejí, jak Ho potěšit nějakou službou — dokonce i uprostřed nejhorších hmotných obtíží neustále přemýšlejí, jak Pánu sloužit.

Májávádí považují Pánovy zábavy za mýty, ale zábavy Nejvyššího Pána jsou skutečné historické události. Čistí oddaní přijímají vyprávění o Pánových zábavách za Absolutní Pravdu. V tomto verši jsou významná slova *mama pauruṣāṇi* (Mé slavné činnosti). Oddaní s

velkým potěšením opěvují Pánovy činnosti, ale májávádí na ně nemohou ani pomyslet. Podle nich je Absolutní Pravda neosobní, ale jak by v neosobní existenci mohlo docházet k činnostem? Impersonalisté považují popisy činností ve Šrímad-Bhágavatamu, Bhagavad-gítě a jiných védských písmech za vymyšlené historky, a proto jsou jejich interpretace těchto zábav scestné a zavádějící. Nemají ani ponětí o Nejvyšší Osobnosti Božství. Zbytečně strkají nos do písem, vysvětlují je po svém a tak podvádějí obyčejné lidi. Činnosti májávádských filozofů mají velice zhoubné následky a Šrí Čaitanja proto Své žáky varoval, aby nikdy neposlouchali májávádské filozofy, když vysvětlují nějaká písma. Májávádí svými výklady vše zničí a člověk, který jim naslouchá, se nebude nikdy schopen vydat cestou oddané služby a dosáhnout dokonalosti, nebo se k oddané službě bude moci přiblížit až po velice dlouhé době.

Kapila Muni jasně říká, že činnosti bhakti jsou transcendentální mukti. Tomu se říká *pañcama-puruṣārtha*. Lidé se obvykle zabývají náboženskými činnostmi, ekonomickým rozvojem, smyslovým požitkem a nakonec jednají s myšlenkou na splynutí s Nejvyšším Pánem (mukti). Bhakti je transcendentální všem těmto činnostem. Šrímad-Bhágavatam proto

začíná prohlášením, že všechny druhy předstíraného náboženství jsou z Bhágavatamu vykázány. Bhágavatam zcela odmítá rituální obřady prováděné pro hospodářský rozvoj a smyslový požitek i následné zklamání ze smyslového požitku a touhu po splynutí s Nejvyšším Pánem. Bhágavatam je zvláště určen pro čisté oddané, kteří se neustále věnují činnostem v duchu vědomí Kršny a neustále opěvují Pánovy transcendentální činnosti. Čistí oddaní uctívají transcendentální činnosti Pána ve Vrndávanu, Dvárace a Mathuře, jak je popisuje Šrímad-Bhágavatam a ostatní Purány. Májávádští filozofové je zcela zavrhují jako mýty; ve skutečnosti jsou však jedinečné a hodné uctívání, a proto v nich oddaní nacházejí potěšení. To je rozdíl mezi impersonalisty a čistými oddanými: liší se v tom, jak se dívají na písma.

Védská písma jsou *kṛṣṇa-kathā* neboli vyprávění o Kršnovi, ale *kṛṣṇa-kathā* není námětem pro diskusní klub. Je určena oddaným. Neoddaní čtením Bhagavad-gíty a Šrímad-Bhágavatamu pouze ztrácejí čas a často poukazujeme na to, že takzvaní učenci, politici a filozofové předkládají scestné komentáře, když se snaží vysvětlovat Bhagavad-gítu. Šríla Bhaktisiddhánta Sarasvatí Thákur říkal, že jsou jako lidé, kteří se snaží olizovat zavřenou sklenici medu. Ten, kdo neví, jak

ochutnat med, může začít olizovat sklenici, ale chce-li med skutečně ochutnat, musí sklenici otevřít a klíčem k jejímu otevření je oddanost. Proto se říká:

satāṁ prasaṅgān mama vīrya-saṁvido
bhavanti hṛt-karṇa-rasāyanāḥ kathāḥ
taj joṣaṇād āśv apavarga-vartmani
śraddhā ratir bhaktir anukramiṣyati

„Rozhovory o zábavách a skutcích Nejvyšší Osobnosti Božství ve společnosti čistých oddaných jsou velice sladké a přinášejí uspokojení uším i srdci. Rozvíjením tohoto poznání dělá člověk postupně pokrok na cestě osvobození, zbaví se ulpívání a ustálí se ve svém snažení. Pak začne skutečná oddanost a oddaná služba.“ (Šrímad-Bhágavatam 3.25.25)

Bůh je věčný a Jeho pokyny a následovníci jsou také věční. V Bhagavad-gítě (4.1) Kršna říká Ardžunovi, že před miliony let přednesl Bhagavad-gítu bohu Slunce. Ardžuna vyslechl Bhagavad-gítu před pěti tisíci lety, ale když ji budeme číst dnes, uvidíme, že je stále svěží a nová. Bhagavad-gítá a Kršna nikdy nestárnou. Kršna je nejstarší osobností ze všech, a přesto vypadá jako mladík. Nikdy nevypadá starší než dvacet let. Kršnova slova jsou absolutní a Jeho podoba, vlastnosti a činnosti jsou také absolutní. Jsou neustále svěží a nové. Kdyby nebyly, jak by je mohli oddaní den co den se stále

větším nadšením opěvovat? Čím více člověk opěvuje Kršnu, tím větší získává nadšení k dalšímu opěvování, opěvování, opěvování. To je podstata duchovních věcí. V hmotném světě můžeme něco opakovat jednou, dvakrát, třikrát nebo čtyřikrát, ale nakonec nás to omrzí a znechutí se nám to. Haré Kršna mahá-mantru však můžeme zpívat dvacet čtyři hodin denně, a přesto se budeme cítit svěží a nadšení. Není to hmotný zvuk, jaký známe z rádia. Je to duchovní zvuk, který pochází z duchovního světa. Dokonce i v hmotném světě můžeme vysílat zvuk z jednoho místa a slyšet ho tisíce kilometrů daleko. Duchovní zvuk je možné vysílat z místa vzdáleného miliony kilometrů, a máme-li náležité přijímací zařízení, můžeme ho přesto slyšet. Tím zařízením je *bhagavat-premā.* Ti, kteří mají lásku k Bohu, ho mohou slyšet.

Ardžuna nebyl védántista ani sannjásí a nebyl ani nijak pokročilý v duchovním poznání. Vyslechl však Bhagavad-gítu, protože byl bhakta. Ateističtí učenci a politici nemohou porozumět transcendentální vibraci. Mohou jen olizovat sklenici s medem. Pošetilí darebáci jedí a pijí všechno možné bez jakéhokoliv omezení a myslí si, že tak činí ve jménu náboženství. Je mnoho takzvaných svámích a jogínů, kteří říkají svým žákům, že mohou dělat, cokoliv chtějí, a přesto budou dělat

duchovní pokroky, ale to je jednoduše podvod. Z člověka se musí stát čistý bráhman, který ovládá své smysly a mysl a mezi sádhuy rozmlouvá o Nejvyšší Osobnosti Božství. Může se nám to zdát velice obtížné, ale svatým člověkem (*sat*) je možné se stát během jediného okamžiku. Když člověk chce, může se odevzdat Kršnovi okamžitě.

Obracíme-li se na Kršnu, měli bychom říci: „Můj drahý Kršno, zapomněl jsem na Tebe, ale nyní se Ti zcela odevzdávám. Chceš-li, můžeš mě zabít, nebo mě můžeš ochránit.“ Když se Nejvyšší Pán zeptal Prahláda Mahárádže, jaké chce požehnání, Prahlád Mahárádž odpověděl: „Můj Pane, proč bych Tě měl žádat o požehnání jen proto, že jsem pro Tebe trpěl? Jsi svrchovaně mocný a vše, co dostávám, dostávám od Tebe. Narodil jsem se v rodině démonů a mám sklony k hmotnému požitku. Viděl jsem, jak byl můj mocný otec, kterého se báli i polobozi, zničen v jediném okamžiku. Proč bych měl o něco žádat? Prosím, dovol mi, abych mohl sloužit Tvému služebníkovi. To je jediné, co chci. Netoužím po ničem jiném.“ Oddaný nikdy nežádá Nejvyšší Osobnost Božství o něco hmotného. Oddaní jsou spokojení, když mohou opěvovat Pána. To je bhakti-jóga.

Kršna sestupuje, aby potěšil Své oddané a zničil démony. Démoni chtěli zničit Kršnu ještě před tím, než se narodil. Kansa nařídil svým kumpánům: „Řekněte mi, jakmile se Kršna narodí. Musím Ho okamžitě zabít.“ Kansa tak neustále myslel na Kršnu, ale negativním způsobem. Podobně najdeme mnoho takzvaných nábožensky založených lidí a religionistů, kteří chtějí Kršnu pouze zabít. Snaží se Kršnu odstranit z Bhagavad-gíty. Píší komentáře k Bhagavad-gítě, ale o Kršnovi se nikdy ani nezmíní. Nikdy neřeknou, že Kršna je Nejvyšší Osobnost Božství a že by měl být uctíván. Znamená to, že to jsou démoni, asurové, ačkoliv se vydávají za velké učence. Všemožně se snaží vyhnout *kṛṣṇa-bhakti* a celá jejich propaganda směřuje k tomuto cíli.

TEXT 35

paśyanti te me rucirāṇy amba santaḥ
prasanna-vaktrāruṇa-locanāni
rūpāṇi divyāni vara-pradāni
sākaṁ vācaṁ spṛhaṇīyāṁ vadanti

Ó Má matko, Moji oddaní neustále vidí Můj usměvavý obličej s očima jako vycházející ranní slunce. Rádi se dívají na Mé transcendentální podoby, které jsou tak laskavé, a přátelsky se Mnou mluví.

Májávádí a ateisté považují Božstva v chrámu za modly, ale oddaní neuctívají žádné modly. Uctívají přímo Nejvyšší Osobnost v Jeho *arcā* inkarnaci. *Arcā* je podoba Boha, kterou můžeme uctívat v našich současných podmínkách. V našem současném stavu nemůžeme vidět Boha v Jeho duchovní podobě, protože naše hmotné oči a smysly nemohou vnímat duchovní věci. Nemůžeme ani vidět duchovní podobu individuální duše. Když člověk zemře, nejsme schopni postřehnout, že duchovní částečka opouští tělo. V tom je nedostatek našich hmotných smyslů. Nejvyšší Osobnost Božství proto přijímá podobu *arcā-vigraha,* abychom Ho mohli vidět a vnímat našimi hmotnými smysly. *Arcā-vigraha* je někdy označována jako inkarnace Pána, protože se od Něho neliší. Nejvyšší Pán přichází v různých inkarnacích a podobně přijímá i podobu z hmotných prvků — z hlíny, dřeva, kovu, drahokamu a podobně.

V šástrách najdeme mnoho návodů, jakým způsobem se mají vyřezávat podoby Pána. Tyto podoby pak nejsou hmotné. Je-li Bůh všepronikající, pak je také přítomen v hmotných prvcích. To je samozřejmé. Ateisté si však myslí pravý opak. Někdy kážou, že Bůh je všechno, ale když jdou do chrámu a dívají se na podobu Boha, neuznávají, že to je Bůh. Podle jejich vlastní teorie je

Bůh všechno. Proč tedy Božstvo není Bůh? Ve skutečnosti nemají o Bohu ani ponětí. Oddaní se dívají zcela jinak, jejich oči jsou potřeny balzámem lásky k Bohu. Jakmile spatří Pána v Jeho různých podobách, prostoupí je láska a nevidí žádný rozdíl mezi Bohem a Jeho podobou v chrámu, jako ho vidí ateisté. Usměvavá tvář Božstev v chrámu je v jejich očích zcela transcendentální a duchovní a pohled na ozdoby na Pánově těle jim skýtá velké potěšení. Povinností duchovního mistra je učit oddané, jak zdobit Božstva v chrámu, jak chrám čistit a jak Božstva uctívat. Vše má svá pravidla a oddaní chodí do Višnuových chrámů shlédnout podobu Božstev (*vigraha*), neboť všechna Božstva jsou velice milostivá. Oddaní se Božstvům svěřují a v mnohých případech jim Božstvo také odpovídá. S Pánem může však mluvit jen velký oddaný. Někdy také Bůh mluví k oddaným ve snu. Ateisté těmto vztahům mezi Božstvem a oddaným nemohou porozumět, ale pro oddané jsou zcela reálné a přinášejí jim nepopsatelné štěstí.

Je jasné, že ti, kteří mají oči k vidění, Kršnu uvidí. Když Čaitanja Maháprabhu vešel do Džagannáthova chrámu a uviděl Božstva, omdlel se slovy: „Ó, zde je Můj Pán! Zde je Můj Pán!“ Chceme-li vidět, musíme být *santaḥ*. To je možné přijetím náležité kultury.

Rozvineme-li lásku ke Kršnovi, okamžitě Kršnu spatříme a omdlíme se slovy: „Ó, zde je můj Pán!“ Avšak nevěřící ateisté, kteří se neustále snaží Kršnu zapírat, jen řeknou: „To je nějaká modla. Kus kamene.“ Musíme mít touhu vidět Kršnu a mluvit s Ním. Kršna ve skutečnosti čeká, jestli projevíme zájem s Ním mluvit. V Bhagavad-gítě (10.10) říká:

teṣāṁ satata-yuktānāṁ
bhajatāṁ prīti-pūrvakam
dadāmi buddhi-yogaṁ taṁ
yena mām upayānti te

„Těm, kteří jsou Mi neustále oddáni a s láskou Mě uctívají, dám poznání, s jehož pomocí ke Mně dospějí.“ Chceme-li mluvit s nějakým významným člověkem, musíme mít jisté kvalifikace. Nemůžeme mluvit s prezidentem a senátory, kdy nás napadne. Musíme se podrobit určitým pravidlům. Kršna je připraven s námi hovořit, a proto sestoupil jako *arcā-mūrti*, jako Božstvo, abychom Ho mohli vidět. Musíme se jen kvalifikovat — pak s Ním budeme moci rozmlouvat. Neoddaní, májávádíni, kteří Kršnu jen pomlouvají a popírají, říkají, že nemá žádné oči, žádné nohy, žádné ruce a žádné uši. Tím nepřímo říkají, že Bůh je slepý a hluchý, a že nemůže dělat to či ono. Nepřímo tak Boha urážejí. Je to pomluva. Bůh nechce poslouchat takové nesmysly.

Proto se v tomto verši říká: *sākaṁ vācaṁ spṛhaṇīyāṁ vadanti*. Když říkáme, že Kršna je slepý, že nemá oči ani ruce, že nemá nic, nepřímo prohlašujeme, že Kršna neexistuje. Není to jistě vhodný způsob, jak mluvit o Kršnovi. Chceme-li mluvit o Kršnovi, musíme vyhledat pomoc ve védských písmech. Pak můžeme pochopit, jak má být Kršna uctíván.
V Brahma-sanhitě (5.29) stojí: „Šrí Kršna hraje na flétnu a Jeho oči jsou krásné jako okvětní lístky lotosu. Ve vlasech má paví pero a Jeho tělo je nesmírně krásné.“ Májávádí říkají: „Představte si libovolnou podobu Boha,“ ale podobu Boha si nelze vymyslet. Jeho podoba je skutečná, a o tom se dozvíme z Véd. Když byl Kršna přítomen na Zemi, vyjevil Své činnosti a Svou podobu. Obojí není hmotné, ale duchovní. Kršnovo tělo je *sac-cid-ānanda-vigraha*. Nemá nic společného s něčím hmotným. Pán sestupuje kvůli Svým oddaným, kteří Ho neustále touží vidět. Ze všeho nejdříve dává potěšení Svým oddaným a potom zabíjí démony, kteří oddané neustále pronásledují. Démoni mají v povaze vždy nějak pronásledovat oddané. Na Západě byl Ježíš Kristus ukřižován jen proto, že kázal vědomí Boha. Hiranjakašipu se snažil zabít svého pětiletého syna Prahláda Mahárádže, protože jeho syn mluvil pouze o Kršnovi. Mnoho démonů se snažilo

zabít i Samotného Kršnu — Pútaná, Aghásura, Bakásura, Kansa. Kršna je však všechny zničil díky Své všemocnosti.

V hmotném světě je každý více či méně asura, ateista. Chceme-li kázat, musíme se naučit tolerovat asury a mluvit takovým způsobem, aby se i z nich mohli stát oddaní. Neustále bychom měli mluvit o Kršnovi příjemným způsobem; pak z toho budeme mít prospěch. Dalším jménem Kršny je Uttamašlóka, což znamená, že Kršna je uctíván nejvybranějšími slovy. Neměli bychom používat jakákoliv slova, která nás napadnou. Ve védských písmech, a také v bibli a v koránu, najdeme mnoho modliteb. Křesťané a muslimové neuctívají Božstva, ale skládají Pánu modlitby, a to je také bhakti. *Arcanaṁ vandanam.*

Je devět způsobů uctívání Pána a člověk si může vybrat jeden nebo dělat všechny najednou. Měli bychom používat jen vybraná slova a odevzdat se Kršnovi, ale neříkat nic, co Ho nepotěší. Neměli bychom prohlašovat, že je beztvarý, že nemá oči, hlavu, nic. Ve Védách se píše, že Kršna nemá ruce, ale přesto může přijmout naše oběti. Znamená to, že nemá žádné hmotné ruce. Kdyby neměl žádné ruce, jak by mohl natáhnout Svou ruku miliony kilometrů a přijmout vše, co Mu nabízíme? Gólóka Vrndávana je mnoho bilionů

kilometrů vzdálená, ale Kršna může přijmout vše, co Mu nabízíme. Když Védy říkají, že Bůh nemá ruce, znamená to, že nemá žádné hmotné ruce. Jeho ruce jsou *sac-cid-ānanda-vigraha.* Porozumíme-li Kršnovým činnostem, Jeho podobě, vlastnostem a zábavám, budeme způsobilí vrátit se zpátky k Bohu.

TEXT 36

tair darśanīyāvayavair udāra-
vilāsa-hāsekṣita-vāma-sūktaiḥ
hṛtātmano hṛta-prāṇāṁś ca bhaktir
anicchato me gatim aṇvīṁ prayuṅkte

Při pohledu na okouzlující Pánovu podobu, na Jeho úsměv a krásu, a při zaslechnutí Jeho slov přestane čistý oddaný vnímat vše ostatní. Jeho smysly ukončí všechny ostatní činnosti a ponoří se do oddané služby. Tak bez zvláštního úsilí dosáhne vysvobození, přestože po něm příliš netouží.

Existují tři druhy oddaných: oddaní první třídy, druhé třídy a třetí třídy. Dokonce i oddaní třetí třídy jsou osvobozené duše. V tomto verši se vysvětluje, že ani nemusejí mít poznání, ale když spatří krásně ozdobená Božstva v chrámu, ponoří se do myšlenek na Pána a přestanou vnímat všechno ostatní. Když se člověk zapojí do oddané služby Pánu a je si vědom Kršny, je nepostřehnutelně vysvobozen. Potvrzuje to i Bhagavad-

gítá. Díky ryzí oddané službě, která je přesně v souladu s písmy, se člověk stane rovný Brahmanu. V Bhagavadgítě se říká: *brahma-bhūyāya kalpate.* Znamená to, že živá bytost je ve svém původním postavení Brahman, protože je nedílnou částečkou Nejvyššího Brahmanu. Jelikož zapomíná, že je věčným služebníkem Pána, zmocní se jí májá a uvězní ji. To, že zapomíná na svou věčnou povahu, je májá. Jinak je stejná jako Brahman. Pokud se člověk systematicky učí, jaké je jeho přirozené postavení, uvědomí si, že je služebníkem Boha. „Brahman“ je jedna z úrovní seberealizace. Dokonce i oddaný třetí třídy, který nemá příliš velké poznání o Absolutní Pravdě, ale s velkou oddaností se klaní Pánu, myslí na Pána, dívá se na Něho v chrámu a nosí Božstvům květiny a ovoce, bude nepozorovatelně vysvobozen. *Śraddhayānvitāḥ:* s velkou oddaností se klaní Božstvům a nosí Jim různé věci. Pro oddané jsou Božstva Rádhy a Kršny, Lakšmí a Nárájana, Síty a Rámy tak přitažlivá, že když Je vidí ozdobená v chrámu, okamžitě se ponoří do myšlenek na Nejvyššího Pána. To je vysvobození. Znamená to, že dokonce i oddaný třetí třídy je na transcendentální úrovni a stojí výše než ostatní, kteří se snaží dosáhnout vysvobození spekulací a jinými způsoby. Velcí impersonalisté jako Šukadéva Gósvámí a čtyři Kumárové byli okouzleni

Božstvy v chrámu, Jejich ozdobami, vůní lístků tulasí, které Jim byly obětovány, a stali se z nich oddaní. Byli již osvobozeni, ale nezůstali na neosobní úrovni a když je okouzlila Pánova krása, stali se z nich oddaní.
Slovo *vilāsa* je v tomto verši velice důležité. *Vilāsa* označuje skutky nebo zábavy Pána. K pravidlům a povinnostem při uctívání Božstev nepatří jen návštěva Božstev v chrámu, ale také pravidelné naslouchání přednáškám ze Šrímad-Bhágavatamu a Bhagavad-gíty, které se v chrámu konají. Ve Vrndávanu se v každém chrámu recitují šástry. Dokonce i oddaní třetí třídy, kteří neumějí dobře jazyk písem nebo nemají čas číst Šrímad-Bhágavatam nebo Bhagavad-gítu, tak dostanou možnost naslouchat zábavám Pána. Tak mohou neustále myslet na Pána, na Jeho podobu, činnosti a na Jeho transcendentální povahu. Být si takto vědom Kršny znamená být vysvobozen. Šrí Čaitanja proto doporučil pět důležitých způsobů oddané služby: (1) zpívat svaté jméno Pána *Hare Kṛṣṇa Hare Kṛṣṇa Kṛṣṇa Kṛṣṇa Hare Hare / Hare Rāma Hare Rāma Rāma Rāma Hare Hare*, (2) stýkat se s oddanými a sloužit jim podle všech svých možností, (3) naslouchat Šrímad-Bhágavatamu, (4) dívat se na ozdobený chrám a Božstva a je-li to možné, (5) žít na místech jako je Vrndávan a Mathurá. Těchto pět činností může

oddaného přivést na nejvyšší úroveň dokonalosti. Potvrzuje to Bhagavad-gítá a také tento verš Šrímad-Bhágavatamu. Všechna védská písma potvrzují, že i oddaný třetí třídy může nepostřehnutelně dosáhnout dokonalosti.

Při meditaci o podobě *arcā-vigraha* musíme nejprve začít u lotosových nohou Božstva. Neměli bychom se hned dívat na usměvavý obličej Pána. Nejprve se musíme snažit shlédnout lotosové nohy Kršny a teprve po nějaké době se podívat na stehna, na pas, na hruď a nakonec na Jeho usměvavý obličej. Tímto způsobem bychom měli meditovat o Kršnově podobě a stýkat se s Kršnou meditací o Jeho usměvavém obličeji, Jeho flétně, rukách, šatech, o Jeho družce Šrímatí Rádhárání a ostatních gópích, které Ho obklopují. Tímto způsobem bychom se měli učit dívat se na Nejvyššího Pána, neboť jen kvůli tomu se před námi zjevil jako *arcā-vigraha.*

Existují tři druhy oddaných: *kaniṣṭha-adhikārī, madhyama-adhikārī* a *uttama-adhikārī. Uttama-adhikārī* je nejpokročilejší, *madhyama-adhikārī* je na prostřední úrovni a *kaniṣṭha-adhikārī* je začátečník. Začátečníkovi se doporučuje meditovat o Božstvech každý den. Má začít u lotosových nohou a po nějakém čase potom vzhlédnout ke Kršnovu usměvavému obličeji. Začátečník by také měl číst Bhagavad-gítu a

Šrímad-Bhágavatam nebo jim naslouchat. Budeme-li se snažit jen dívat a zanedbáme naslouchání, náš výsledek bude pomíjivý. V některých chrámech jsou Božstva, ale nepřednáší se tam o Kršnovi. Lidé tam nějaký čas chodí, ale potom ztratí zájem. Obojí musí probíhat současně: uctívání Božstev, kterému se říká *pāñcarātrikī-vidhi*, a čtení Šrímad Bhagavad-gíty a Šrímad-Bhágavatamu neboli *bhāgavata-vidhi. Pāñcarātrikī-vidhi* a *bhāgavata -vidhi* jdou ruku v ruce. Dodržováním těchto dvou metod se začátečník postupně dostane na prostřední úroveň.

Duchovní mistr by měl být na nejvyšší úrovni, ale v zájmu kázání sestupuje na prostřední úroveň. *Uttama-adhikārī*, nejpokročilejší oddaný, nedělá rozdíly mezi oddanými a neoddanými. Vidí každého kromě sebe jako oddaného. Opravdu pokročilý oddaný vidí, že on není oddaný, ale že všichni ostatní jsou oddaní. *Kaniṣṭha-adhikārī*, začátečník, se pouze soustřeďuje na Božstva, což je na začátku potřebné:

arcāyām eva haraye
pūjāṁ yaḥ śraddhayehate
na tad-bhakteṣu cānyeṣu
sa bhaktaḥ prākṛtaḥ smṛtaḥ

„Člověk, který s velkou vírou uctívá Božstva v chrámu, ale neví, jak se chovat k oddaným nebo k lidem

všeobecně, se nazývá *prākṛta-bhakta* neboli *kaniṣṭha-adhikārī.*“ (Šrímad-Bhágavatam 11.2.47) V souladu s našimi povinnostmi se podle písem musíme starat o Božstva, ale když uděláme další pokrok, budeme také přemýšlet o svém vztahu k ostatním. *Madhyama-adhikārī* je popisován takto:

īśvare tad-adhīneṣu
bāliśeṣu dviṣatsu ca
prema-maitrī-kṛpopekṣā
yaḥ karoti sa madhyamaḥ

„*Madhyama-adhikārī* je člověk, který uctívá Nejvyšší Osobnost Božství jako nejvyšší cíl své lásky, přátelí se s Pánovými oddanými, je milostivý k nevědomým a vyhýbá se těm, kteří jsou závistiví.“ (Šrímad-Bhágavatam 11.2.46)

Nezajímají ho pouze Božstva. *Madhyama-adhikārī* dokáže rozlišovat mezi oddanými a neoddanými. Dokáže také poznat, kdo je a kdo není nevinný. Nevinní lidé nevědí, co mají dělat, a nevědí ani nic o Bohu. Nedopouštějí se ve skutečnosti přestupků, zatímco jiní ano. Ti, jakmile jen slyší o Bohu nebo Jeho oddaných, okamžitě začnou závidět.

Madhyama-adhikārī ví, že Kršna je Bůh: *kṛṣṇas tu bhagavān svayam.* Chce vyvinout lásku ke Kršnovi a také chce, aby nebyl promarněn ani okamžik nějakou

jinou činností než službou Kršnovi. Vždy je velice opatrný, aby neztrácel cenný čas. To je jeho první kvalifikací. Náš život je velice krátký a nikdy nevíme, kdy zemřeme. Nic není jisté. Hlupáci si myslí, že budou žít věčně, ale to je pošetilost. Život je pomíjivý, a proto se oddaný snaží využít každého okamžiku k pokroku ve vědomí Kršny.

Madhyama-adhikārī má také zvláštní chuť ke zpívání Haré Kršna mantry. Touží žít na místech jako je Vrndávan, Dváraká a Mathurá — na místech, kde žil Kršna. Samozřejmě, že Bůh, Kršna, je všude. Je přítomný dokonce i v každém atomu. *Āṇḍāntara-stha-paramāṇu-cayāntara-stham.* Ale některá místa jako Vrndávan, Dváraká a Mathurá jsou Jeho hlavní sídla, a proto oddaní touží žít na těchto místech.

Láska k Bohu se rozvíjí postupně a první nutností je víra. Bez víry není možné udělat pokrok ve vědomí Kršny. Víra vzniká při pečlivém čtení Bhagavad-gíty a jejím správném pochopení. Bez čtení Bhagavad-gíty jen těžko vyvineme víru v Kršnu. Musíme mít důvěru v Kršnova slova, zvláště když říká: „Vzdej se všech dharem a odevzdej se Mně. Já tě ochráním.“ Budeme-li studovat Bhagavad-gítu jako literární dílo a pak ji zahodíme, nezískáme žádnou víru. Víru vysvětluje Kršnadás Kavirádž následovně:

‘śraddhā’-śabde — viśvāsa kahe sudṛḍha niścaya
kṛṣṇe bhakti kaile sarva-karma kṛta haya
„Transcendentální láskyplná služba Kršnovi automaticky splní všechny ostatní povinnosti. Toto pevné přesvědčení, které je příznivé pro oddanou službu, se nazývá *śraddhā*.“ (Čaitanja-čaritámrta, Madhja 22.62)
V Bhagavad-gítě Kršna říká, že není jen osobou, ale také Nejvyšší Osobností Božství. Také říká, že Ho nikdo nepředčí. Uvěříme-li těmto slovům, pak získáme víru. Impersonalisté čtou Bhagavad-gítu, ale nepřijímají Kršnu jako osobu. Ve dvanácté kapitole Bhagavad-gíty Kršna říká, že pro impersonalisty je mnohem obtížnější se k Němu dostat. Bude jim to trvat mnohem delší dobu. Je to tím, že neosobní pojetí Svrchované Absolutní Pravdy je jen částečné. Jak Kršna říká:
kleśo ’dhika-taras teṣām
avyaktāsakta-cetasām
avyaktā hi gatir duḥkhaṁ
dehavadbhir avāpyate
„Dělat pokroky je velmi obtížné pro ty, jejichž mysl lpí na neprojeveném, neosobním aspektu Nejvyššího; tato cesta je vždy nesnadná pro ty, kdo jsou v zajetí těla.“ (Bhagavad-gítá 12.5)

Často uvádíme příklad, že neosobní realizace je jako realizace slunečního svitu. Můžeme vidět, jak nám sluneční světlo svítí do oken, ale to ještě neznamená, že víme všechno o Slunci. Neosobní chápání Absolutní Pravdy je podobné. Sluneční svit je neosobní (Brahman), Slunce je lokalizované (Paramátmá) a sluneční bůh sídlící na Slunci je osoba (Bhagaván). Podobně jako můžeme poznat tři aspekty Slunce (sluneční svit, Slunce a slunečního boha), můžeme poznat i tři aspekty Nejvyšší Absolutní Pravdy (Brahman, Paramátmu a Bhagavána).
Impersonalisté si myslí, že Slunce je pouhá žhavá koule, ale v Bhagavad-gítě Kršna jasně říká, že přednesl Bhagavad-gítu bohu Slunce Vivasvánovi. Asi je pro nás těžké si představit, jak může být sluneční bůh osobou. Slunce je velice žhavé a my si myslíme, že tam není možné žít. Naše znalosti jsou však velice omezené. Když my nemůžeme žít v ohni, ještě to neznamená, že tam nemůže žít nikdo. Nemůžeme žít ve vodě, ale přesto tam žijí ryby a ostatní vodní živočichové. Žijeme na této planetě, která se převážně skládá ze země, a v našich tělech také převažuje země právě proto, abychom tu mohli žít. Všechna těla jsou uzpůsobena tak, aby mohla žít ve svém prostředí. Tělo slunečního boha je tedy schopné žít v ohni.

Kršna je *sac-cid-ānanda-vigraha* — existence, poznání a blaženost v jedné podobě. Neosobní realizace je pochopení prvku *sat.* Poznání Kršny je plná realizace všech Jeho rysů. *Ānanda* je realizována pouze v Bhagavánovi. Kršna hraje na Svou flétnu a doprovází Ho Jeho energie blaženosti, *hlādinī śakti,* Šrímatí Rádhárání. *Hlādinī-śakti* je jedna z Kršnových energií, Jeho energie blaženosti. To je *ānanda.* Kršna je celistvý a úplný, ale přesto se expanduje, aby si mohl užívat. Tato expanze je Jeho energie blaženosti, Rádhárání. Gópí jsou expanzemi Rádhárání a různé Kršnovy podoby se projevují, jen aby mohly vychutnat jemné nálady transcendentální blaženosti. *Ānada-cinmaya-rasa.* Realizace Brahmanu je realizace části *sat,* realizace Paramátmy je realizace části *cit* a realizace Bhagavána je realizací části *ānanda.* Ve Védánta-sútře je řečeno, že Absolutní Pravda je *ānandamayo 'bhyāsāt.* Kršnova lílá je plná transcendentální blaženosti — zvláště ve Vrndávanu, Jeho původním sídle. Právě ve Vrndávanu si Kršna hraje se Svými pasáčky a tančí s gópími. Ve Vrndávanu také krade matce Jašódě máslo. Všechny Jeho činnosti jsou tam naplněny transcendentální blažeností.

Tuto blaženost můžeme sami poznat, budeme-li předepsaným způsobem vykonávat oddanou službu. Při

pohledu na Božstva můžeme vidět, jak se Kršna usmívá, jak hraje na flétnu a jak se těší ve společnosti Šrímatí Rádhárání. Pak musíme o Kršnovi také naslouchat. Tyto dvě metody budou neustále vzrůstat a z nás se stanou velcí oddaní. *Anicchato me gatim aṇvīṁ prayuṅkte.* Je to skutečná vědecká metoda. Není to žádný výmysl nebo sen. Lidé si myslí, že jde o uctívání model a pouhé výmysly, ale tuto metodu přitom najdeme ve všech šástrách, kde je uváděna jako autorizovaný způsob vyvinutí vědomí Boha. Je to věda.

śrī-bhagavān uvāca
jñānaṁ parama-guhyaṁ me
yad vijñāna-samanvitam
sa-rahasyaṁ tad-aṅgaṁ ca
gṛhāṇa gaditaṁ mayā

„Nejvyšší Pán pravil: Poznání o Mně, jak ho popisují písma, je velice důvěrné a je nutné ho realizovat ve spojení s oddanou službou. Vše, co je k tomu potřebné, ti vysvětlím a ty se můžeš začít s pečlivostí věnovat jeho realizaci.“ (Šrímad-Bhágavatam 2.9.31)

V Bhagavad-gítě Kršna říká Ardžunovi, že mu vyjevil toto nejdůvěrnější poznání, protože je Jeho velice drahý přítel. Toto důvěrné poznání je *sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja.* „Odevzdej se jen Mně.“ (Bhagavad-gítá 18.66) Realizace Brahmanu je

jistě důvěrná a realizace Paramátmy ještě důvěrnější, ale poznání Kršny takového, jaký je, je tím nejdůvěrnějším poznáním ze všech.

Jsou-li naše mysl a smysly zcela zaměstnány oddanou službou v duchu vědomí Kršny, prožíváme bhakti. Bhakti není nic sentimentálního, je to praktická věda. Můžeme vykonávat mnoho činností, ale při všech musí být naše mysl stále připoutána ke Kršnovi. Hospodyňka se stará o celý dům, ale vždy dá přitom pozor na to, aby měla pěkně upravené vlasy. Bez ohledu na to, co právě dělá, si nikdy nezapomene pěkně upravit vlasy. Podobně se oddaný může věnovat mnoha činnostem, ale nikdy nezapomene na Kršnovu transcendentální podobu. Tak vypadá dokonalost.

Kapitola šestnáctá

Duchovní bohatství čistého oddaného

TEXT 37

atho vibhūtiṁ mama māyāvinas tām
aiśvaryam aṣṭāṅgam anupravṛttam
śriyaṁ bhāgavatīṁ vāspṛhayanti bhadrāṁ
parasya me te ’śnuvate tu loke

Oddaný, který je stále ponořen do meditace o Mně, netouží ani po největších požehnáních z nebeských planetárních systémů včetně Satjalóky. Netouží po osmi hmotných dokonalostech mystické jógy a nechce být ani povýšen do království Boha. Přesto se však již za svého života těší všem těmto požehnáním, i když o ně nijak neusiluje.

Vibhūti, bohatství, které májá nabízí, je velmi rozmanité. Dokonce i na této planetě můžeme poznat mnoho rozmanitých věcí, ale povýšíme-li se na vyšší planety jako Čandralóku, Slunce nebo ještě výše na Maharlóku, Džanalóku a Tapolóku nebo až na nejvyšší planetu, kde sídlí Brahmá a jmenuje se Satjalóka, najdeme tam nepřeberné možnosti ke smyslovému požitku. Například délka života je na vyšších planetách mnohem větší než na této planetě. Říká se, že jeden den na Měsíci se rovná našim šesti měsícům. Délku života na nejvyšší planetě

si neumíme ani představit. V Bhagavad-gítě stojí, že dvanáct Brahmových hodin je nepředstavitelných i pro naše matematiky. Tak je popsána vnější energie Pána neboli májá. Kromě toho existují další výsady a schopnosti, kterých mohou jogíni pomocí mystických sil dosáhnout. Ty jsou také hmotné. Oddaný neusiluje o žádnou z těchto hmotných radostí, přestože je může mít, kdykoliv si bude přát. Milostí Pána může mít oddaný úžasný hmotný úspěch, bude-li si to přát, ale skutečný oddaný nic takového nechce. Šrí Čaitanja Maháprabhu učil, že člověk by neměl toužit po hmotném bohatství nebo slávě, ani by se neměl snažit užívat hmotné krásy. Měl by toužit pouze po oddané službě Pánu, i kdyby nedostal osvobození a musel do nekonečna setrvat v koloběhu rození a smrti. Člověk vědomý si Kršny má ve skutečnosti osvobození jisté. Oddaný se těší všem výhodám, které mají obyvatelé vyšších planet a také vaikunthských planet. Zde je to přímo uvedeno: *bhāgavatīṁ bhadrām.* Na vaikunthských planetách je všechno věčné a klidné, ale čistý oddaný se netouží dostat dokonce ani tam. Přesto dosáhne této výsady a již za tohoto života se těší všem možnostem hmotných i duchovních světů.

Čaitanja Maháprabhu, Rúpa Gósvámí ve své Bhakti-rasámrta-sindhu, Nárada Muni v Nárada-paňčarátře a

Bhagaván Šrí Kršna v Bhagavad-gítě říkají, že čistý oddaný od Pána nikdy nic nechce. Nechce dokonce ani osvobození, což teprve hmotné věci. Lidé obvykle chtějí nejdříve dharmu, pak arthu, kámu a nakonec mókšu. Ze všeho nejdříve chtějí být zbožní (dharma), aby získali hmotné bohatství (atrha). Hmotné bohatství chtějí k tomu, aby mohli uspokojit své smysly (káma), a když se jim nedaří uspokojit své smysly, chtějí osvobození (mókša). Dharma, artha, káma a mókša. Oddaného však nic z toho nezajímá. Křesťané se modlí: „Bože, chléb vezdejší dej nám dnes," ale čistý bhakta nežádá dokonce ani o denní chléb. Čistý oddaný je jako drahokam v Kršnově ruce. Když v ruce držíte nesmírně cennou věc, jste velice opatrní a podobně se Kršna stará o Svého oddaného.

Představte si, že vám nějaký boháč řekne: „O nic se nestarej, já ti dám všechno, co potřebuješ." Kršna je Nejvyšší Pán, Jemu patří všechno bohatství. Nikdo není bohatší než Kršna, a když Kršna řekne, že se o Svého oddaného postará, nemůže ho potkat bída. Většina lidí chce hmotné bohatství, ale nevědí, že Kršnovi patří všechno bohatství. To je jejich neštěstí. Pán všeho bohatství říká: „Odevzdej se jen Mně a Já se o tebe postarám," ale lidé to neudělají. Místo toho odpoví: „Postarám se o své obchody. Uživím se sám. Postarám

se o sebe, o svou rodinu, své přátele, svou zemi.“ Ardžuna byl velice inteligentní, protože si vybral pouze Kršnu, zatímco Durjódhana si vzal Kršnovy vojáky. Kršnu není možné porazit, ale oddaný Ho může porazit láskou, bhakti.

Nemůžeme pochopit ohromný majestát a bohatství Šrí Kršny. Čaitanja Maháprabhu nám proto říká, abychom přestali o Bohu spekulovat. Ilustruje to příběh o žabákovi, který žil ve své studni. Jednou za ním přišel přítel a řekl: „Drahý příteli, nedávno jsem viděl nesmírně velkou nádrž vody.“ „Jakou nádrž?“ zeptal se žabák. „Atlantický oceán.“ „Ó, Atlantický oceán! Je větší než má studna? Dvakrát větší? Třikrát větší?“ Naše pokusy spekulovat o Bohu jsou podobné. Chceme-li Mu porozumět, musíme se o Něm učit od Něho Samotného. Můžeme mít souseda, který je velice bohatý, vlivný, moudrý, silný a krásný a spekulujeme o tom, jaký vlastně je, ale když se s ním spřátelíme, poznáme ho jednoduše tím, že budeme naslouchat, když o sobě mluví. Bůh se vymyká naší představivosti. Naše představivost je omezená a naše smysly jsou nedokonalé. Cesta bhakti-márgy je cestou pokory. Nepřichází v úvahu přizpůsobit si Boha naší představivosti. Musíme být velice pokorní a skromní a upřímně se ke Kršnovi modlit: „Kršno, nedokážu Tě

poznat. Prosím, vysvětli mi, jak Tě mohu poznat. Jen potom toho budu schopen.“ To je způsob, kterým Ardžuna oslovoval Kršnu v jedenácté kapitole Bhagavad-gíty.

Stěží dokážeme pochopit nebo pojmout do svých myšlenek nesčetné vesmíry. Slovo *jagat* se vztahuje na tento vesmír, ale vesmírů je mnohem více. My můžeme vidět pouze jeden, ale ve skutečnosti jsou jich miliony a Kršna udržuje všechny tyto nesčetné vesmíry pouhou Svou částí. Je to potvrzeno v mnoha védských písmech:

yasyaika-niśvasita-kālam athāvalambya
jīvanti loma-vila-jā jagad-aṇḍa-nāthāḥ
viṣṇur mahān sa iha yasya kalā-viśeṣo
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi

„Brahmá a ostatní vládci hmotných světů, zjevujících se z pórů těla Mahá-Višnua, žijí pouze po dobu Jeho výdechu. Uctívám prvotního Pána Góvindu, Jehož subjektivní osobnost Mahá-Višnua je částí Jeho části.“ (Brahma-sanhitá 5.48)

Tuto informaci najdeme v Brahma-sanhitě, v modlitbách Pána Brahmy. Brahma-sanhitu přijal i Šrí Čaitanja Maháprabhu, který ji vlastnoručně opsal na Své pouti Jižní Indií. Dříve neexistovaly tiskárny a všechny důležité védské spisy se opisovaly ručně. Tato písma nebyla nijak laciná a vlastnit je mohli pouze vysoce

kvalifikovaní bráhmani. Byly také uctívány v chrámech jako Božstva-šástry. Nebyly k mání všude. Nyní tiskárny všechno změnily, ale vždy bychom měli vědět, že *grantha*, písmo, by mělo být uctíváno jako Bůh, protože to je zvuková inkarnace Boha. Bhagavad-gítu a Šrímad-Bhágavatam bychom neměli považovat za obyčejné knihy. Měli bychom se o ně starat se stejnou pečlivostí jako o Božstva.

Když se Šrí Čaitanja Maháprabhu vrátil z Jižní Indie s kopií Brahma-sanhity, dal ji Svým žákům a řekl jim, že je to shrnutí celé Védánty a Šrímad-Bhágavatamu. Brahma-sanhitu proto přijímáme jako autorizované písmo, protože ho autorizoval Samotný Nejvyšší Pán, Čaitanja Maháprabhu. Šrí Kršna vysvětlil v Bhagavad-gítě mnoha způsoby, že celé hmotné stvoření udržuje pouhým Svým zlomkem, a Brahma-sanhitá vysvětluje totéž. Je tam psáno, že z pórů na kůži Mahá-Višnua emanují všechny vesmíry. Každý vesmír má svého představeného, Brahmu, který je nejvyšší bytostí ve vesmíru a zároveň je jeho správcem. Brahmové žijí pouze po dobu výdechu Mahá-Višnua. Když Mahá-Višnu vydechuje, všechny vesmíry jsou stvořeny, a když vdechuje, vracejí se do Jeho těla. Brahmové a vesmíry takto přicházejí a odcházejí. Doba těchto výdechů, které tvoří délku Brahmova života, se podle Bhagavad-gíty

rovná mnoha miliardám let na Zemi. Můžeme si myslet, že to jsou mýty nebo fikce, ale pokud tomu nevěříme, nemáme právo se Bhagavad-gíty ani dotýkat.
Lidé se obvykle chtějí dostat na vyšší planetární systémy, aby si mohli více užívat. To je systém *karma-kāṇḍīya* a lidé provádějí oběti a zbožné činnosti, aby se dostali na vyšší planety. Chtějí tam mít větší požitek, delší život, větší bohatství, krásnější ženy a nádhernější zahrady. Tyto věci tam skutečně jsou, ale oddaný se o ně nezajímá, protože do svého srdce přijal Kršnu. V Bhagavad-gítě (8.16) Kršna říká: *ābrahma-bhuvanāl lokāḥ punar āvartino 'rjuna.* „Všechny planety hmotného světa, nejvyšší planetou počínaje a nejnižší konče, jsou místem utrpení v podobě opakovaného rození a smrti.“
Dokonce i když se dostaneme na nejvyšší planetu, Brahmalóku, kde žije Brahmá, nebudeme tam moci žít věčně. Proč by se měl oddaný zajímat o taková místa? Oddaného zajímá jen nejvyšší věčný — Šrí Kršna. Svrchovaný Pán je nejvyšším vládcem všech „nitjů“, věčných živých bytostí. Všichni jsme „nitja“, věční, a Kršna nás vede a hraje si s námi. V duchovním světě jsou Kršna a Jeho oddaní přátelé a hrají si společně jako pasáčci. Nezajímá je Brahmalóka nebo Čandralóka, neboť všechny tyto planety budou nakonec zničeny.

Některé živé bytosti žijí jen několik sekund nebo maximálně jednu noc a ráno jsou mrtvé. Život v hmotném světě je právě takový. Brahmá může žít miliony let, ale nakonec musí zemřít. Ať se dostaneme na nejvyšší nebo na nejnižší planetu, ať jsme v těle Brahmy nebo kočky, musíme nakonec zemřít. Kršna se zjevuje ateistům v podobě smrti. Objevil se tak před Hiranjakašipuem, který o sobě prohlašoval: „Já jsem Bůh. Všichni polobozi se mě bojí. Jsem nesmírně mocný.“ Kršna přichází za ateisty jako smrt a bere jim všechno — sílu, slávu, peníze — všechno. Teisté za svého života uctívají Boha a jejich jediným zájmem je Bohu sloužit. Po smrti v téže službě pokračují — pro oddané neexistuje rozdíl mezi Vaikunthou a chrámem. V obou případech dělají totéž. Proč by se tedy měli snažit dostat na Vaikunthu?

Na vaikunthských planetách má každý stejné bohatství jako Kršna nebo Nárájan. Existuje pět druhů osvobození a jedním z nich je *sārṣṭi*. Tento druh osvobození člověku přinese stejné bohatství, jako má Bůh. Na vaikuthských planetách všichni vypadají jako čtyřruký Nárájan a všichni mají stejné bohatství. Na Gólóce Vrndávaně jsou Kršna i pasáčci stejně bohatí. Ve Vrndávanu pasáčci nevědí, že Kršna je Bůh. Dívají se na Kršnu

jako na sobě rovného. To je bohatství jejich oddané služby.
Oddaní však po žádných výsadách ani bohatství netouží. Pouze chtějí Pánu sloužit, a tímto způsobem dostanou všechno. Oddaní se ani nezajímají o dosažení jógových *siddhi.* Netouží po schopnosti stvořit planetu, protože Vaikunthu mohou vytvořit uctíváním Kršny v chrámu. Chrám je *nirguṇa,* transcendentální gunám. V šástrách je řečeno, že v lese převládá kvalita dobra, sattva-guna, a ve městě kvalita vášně, radžo-guna, protože město je plné nedovoleného sexu, omamných látek, hazardu a jedení masa. Když se lidé v dřívějších dobách rozhodli věnovat duchovní realizaci, odešli z měst do lesů. To je řád vánaprastha.
Slovo *vana* znamená „les“. Před přijetím sannjásínského řádu člověk opustil rodinu a odešel do lesa provádět odříkání. *Vanaṁ gato yad dharim āśrayeta.*
Žít v chrámu Pána je však ještě lepší než žít v lese, protože chrám je *nirguṇa,* nad všemi gunami, dokonce i nad sattva-gunou. Obyvatelé chrámu jsou ve skutečnosti na Vaikuntě.
Kapiladéva dále vysvětlí, jaké je bohatství oddaných.
TEXT 38
na karhicin mat-parāḥ śānta-rūpe
naṅkṣyanti no me ’nimiṣo leḍhi hetiḥ

yeṣām ahaṁ priya ātmā sutaś ca
sakhā guruḥ suhṛdo daivam iṣṭam
Pán pokračoval: Má drahá matko, oddaní, kteří získají tato transcendentální bohatství, o ně nikdy nepřijdou a nemůže je zničit ani čas, ani žádné zbraně. Jejich vlastnictví jim nemůže být nikdy odňato, protože Mě přijímají za svého přítele, příbuzného, syna, předka, ochránce a Svrchované Božstvo.
V Bhagavad-gítě stojí, že pomocí zbožných činností se člověk může dostat na vyšší planetární systémy, dokonce až na Brahmalóku, ale když jsou jejich výsledky u konce, musí se vrátit zpátky na Zem a musí začít nový život a vykonávat nové zbožné skutky. Dokonce i když se někdo dostane do vyššího planetárního systému a získá hmotný požitek a dlouhý život, není jeho postavení stálé. Avšak výhody oddaných — jejich oddaná služba a bohatství Vaikunthy, které ji provází — nikdy nepomíjejí. V tomto verši Kapiladéva oslovuje svou matku *śānta-rūpa,* čímž naznačuje, že bohatství oddaných je stále v atmosféře Vaikunthy, která se nazývá *śānta-rūpa,* neboť se nachází v kvalitě čistého dobra, neznečištěného kvalitami vášně a nevědomosti. Jestliže se oddaný jednou pevně ustálí v oddané službě, jeho postavení v

transcendentální službě nemůže být zničeno, a jeho radost ze služby bude jen nekonečně vzrůstat. Na oddaného, který si je vědom Kršny a slouží Kršnovi ve vaikunthské atmosféře, nemůže mít čas žádný vliv. V hmotném světě čas dokáže zničit všechno, ale v atmosféře Vaikunthy nemá moc ani čas, ani polobozi, protože na vaikunthských planetách žádní polobozi nejsou. Zde naše činnosti ovládají polobozi. Dokonce i pouhé zdvižení ruky nebo nohy je ovládáno různými polobohy, ale ve vaikunthském prostředí nemají vliv ani polobozi, ani čas, a proto tam nemůže dojít k zániku. Vlivem času jistě dojde ke zničení, ale kde čas neexistuje — kde není minulost, přítomnost ani budoucnost — tam je všechno věčné. Proto je v tomto verši použito slov *naṅkṣyanti no*, což znamená, že jejich transcendentální bohatství nebude nikdy zničeno. Vysvětluje se také, proč nedochází ke zničení. Oddaný přijímá Nejvyššího Pána jako nejdražší osobu a mezi ním a Pánem existují různé vztahy. Přijímá Ho za svého nejdražšího přítele, příbuzného, syna, předka, příznivce nebo Božstvo. Pán je věčný, a proto i vztah, ve kterém Ho přijímáme, je věčný. Zde je jasně potvrzeno, že tento vztah nemůže být zničen, a proto ani bohatství provázející tento vztah nemůže být zničeno. Každá živá bytost má sklon někoho milovat. Můžeme si všimnout,

že když někdo nemá, koho by měl rád, zaměří svou lásku na nějakého mazlíčka v podobě psa nebo kočky. Věčný sklon živé bytosti někoho milovat tak neustále hledá své uplatnění. Z tohoto verše se můžeme dozvědět, že Nejvyšší Osobnost Božství můžeme milovat jako přítele, syna, předka nebo našeho příznivce a že v této lásce nebudeme nikdy podvedeni a že nikdy neskončí. Věčně se budeme těšit s Nejvyšším Pánem v různých aspektech našeho vztahu. V tomto verši stojí zvláště za povšimnutí přijetí Pána za nejvyššího předka. Bhagavad-gítu vyslovil přímo Svrchovaný Pán a Ardžuna přijal Kršnu za svého gurua neboli duchovního učitele. Podobně bychom měli přijmout Kršnu za svého nejvyššího duchovního mistra.

Když mluvíme o Kršnovi, zahrnuje to také Jeho důvěrné oddané. Kršna není nikdy sám. Vždy k Němu patří Jeho jméno, podoba, vlastnosti, sídlo, společníci a tak dále. Král je vždy ve společnosti svého tajemníka, velitele vojska, svých služebníků a dalších, kteří k němu patří. Jakmile přijmeme Kršnu a Jeho společníky za své předky a učitele, naše poznání nemohou zničit žádné neblahé vlivy. V hmotném světě se naše těžce získané poznání může vlivem času změnit, ale závěry získané z Bhagavad-gíty, kterou vyslovil přímo Nejvyšší Pán

Kršna, se nikdy nemění. Nemá smysl nějak interpretovat Bhagavad-gítu, Bhagavad-gítá je věčná. Kršnu, Nejvyššího Pána, bychom měli přijmout jako svého nejlepšího přítele. Nikdy nás nepodvede. Za všech okolností oddanému poskytne přátelskou radu a ochranu. Přijmeme-li Kršnu za svého syna, nikdy nezemře. V tomto světě můžeme mít milovaného syna nebo dítě, ale jeho otec a matka a všichni, kteří ho mají rádi, neustále doufají: „Snad nám neumře.“ Kršna ve skutečnosti nikdy nezemře. Ti, kteří přijmou Kršnu nebo Nejvyššího Pána za svého syna, o své dítě nikdy nepřijdou. V mnoha případech přijali oddaní i Božstvo za svého syna. V Bengálsku je mnoho takových oddaných, a dokonce i po smrti oddaného Božstvo vykoná pro Svého otce obřad *śrāddha.* Vztah se nikdy nerozbije. Lidé mají ve zvyku uctívat různé polobohy, ale v Bhagavad-gítě je tato mentalita odsouzena. Člověk by měl být inteligentní a uctívat pouze Nejvyššího Pána, Osobnost Božství, v Jeho podobách jako je Lakšmí-Nárájan, Sítá-Ráma a Rádhá-Kršna. Tak nebude nikdy podveden. Uctíváním polobohů se člověk může dostat na vyšší planety, ale v době zániku hmotného světa bude jeho božstvo i s jeho sídlem zničeno. Ten, kdo uctívá Nejvyšší Osobnost Božství, bude povýšen na vaikunthské planety, kde neexistuje čas, zánik ani

pomíjivost. Závěr je tedy takový, že na oddaného, který přijal Nejvyšší Osobnost Božství za své všechno, nemůže mít čas žádný vliv.
Duchovní život je věčný a nemůže být zničen. Vše, co vlastníme v hmotném světě, podléhá zániku. V hmotném světě chceme mít pěkný dům, nějaký majetek, děti, přátele a peníze, ale nakonec bude se vším konec a s námi také. Nic zde není věčné, a proto se říká, že v hmotném světě je všechno iluzorní. My to však nechápeme. Myslíme si, že všechno tu zůstane věčně. Jediný věčný je však Kršna; projevy Kršnovy hmotné energie věčné nejsou.
Májávádí si myslí, že v duchovním světě neexistují žádné vztahy. Šástry nám však říkají, že opravdový život existuje v duchovním světě. Život v hmotném světě je pouhým stínem tohoto života. V patnácté kapitole Bhagavad-gíty je hmotný svět přirovnán k banyánovníku, který má kořeny vzhůru a větve dolů. Znamená to, že je jako stín. Když stojíme u jezera, můžeme na vodní hladině vidět převrácený obraz stromu. Víme, jak vypadá fata morgána. Myslíme si, že vidíme vodu, ale ve skutečnosti tam žádná voda není. Někdy mohou námořníci vidět na obzoru zemi, ale je to pouhý přelud. Hmotný svět je podobný. Myslíme si, že v životě poznáváme v určitém vztahu nějakou chuť,

nějakou rasu. Děti nám říkají „tati“, těšíme se ze společnosti své ženy, ale všechny tyto vztahy jsou jako stíny, třebaže o tom lidé nevědí. Skutečný požitek z těchto vztahů můžeme najít v duchovním světě v Kršnově společnosti. Proto Kršna Osobně přichází, aby nás naučil, jak se radovat v Jeho společnosti. Můžeme se s Ním těšit jako se svým pánem, přítelem, synem, otcem nebo milencem.

Májávádští filozofové říkají, že Kršna se stal vším a že nemůže existovat jako bytost nebo osoba. To je materialistická představa. Roztrháme-li papír na malé kousky a rozházíme je kolem, celý papír přestane existovat. Kršna však takový není.

advaitam acyutam anādim ananta-rūpam
ādyaṁ purāṇa-puruṣaṁ nava-yauvanaṁ ca

„Uctívám Nejvyšší Osobnost Božství, Góvindu (Kršnu), který je původní Osobností — absolutní, nezanikající a bez počátku. Třebaže se projevuje v nekonečně mnoha podobách, stále zůstává původní nejstarší Osobností a vypadá jako krásný mladík.“ (Brahma-sanhitá 5.33)

Kršna má mnoho milionů expanzí a také je přítomný v srdcích všech. Není jen v lidech, ale také ve zvířatech, stromech, rostlinách, rybách a ostatních. Myslet si, že Kršna nemá žádnou individuální existenci, když vstoupil do tolika milionů srdcí, je zcela materialistické.

Kršna se rozdělil do mnoha milionů částí, ale přesto je všude přítomen v celé Své plnosti. Kršna je *sarvaiśvarya-pūrṇa.* Nikdy Ho neubývá.

K tomu se váže zajímavý příběh o chlapci, který chodil do školy. Na svátek otců učitel požádal své žáky, aby mu přinesli nějaký příspěvek. Dříve učitelé nedostávali plat, ale dostávali jen to, co jim žáci přinesli z domova nebo co vyžebrali. Učitelé byli obvykle bráhmani a ti nemohli dostávat žádný plat. Studenti jim nosili rýži a obilí. Tento student byl tak chudý, že neměl, co by přinesl. Proto řekl svému učiteli, že musí nejprve mluvit se svou matkou. Po škole student řekl své matce: „Drahá matko, všichni moji spolužáci slíbili, že přinesou něco našemu učiteli. Co mám dát já?“ Matka mu odpověděla: „Můj drahý synu, jsme tak chudí, že mu nemůžeme dát nic. Kršna je však přítelem chudáků. Jestli ti něco dá, můžeš to slíbit svému učiteli.“ „Kde je Kršna?“ zeptal se chlapec. „Říká se, že je v lese,“ řekla matka. Chlapec tedy odešel do lesa a volal Kršnu. Volal a naříkal, až Kršna nakonec přišel. Když oddaný velmi touží Kršnu spatřit, Kršna laskavě přijde. „Oč žádáš?“ řekl Kršna chlapci. „Jsi přítelem chudáků,“ řekl malý chlapec, „a já jsem velmi chudý a nemám nic, co bych mohl slíbit svému učiteli.“ Kršna mu řekl: „Řekni, že mu přineseš nějaký jogurt, *dahī.*“ Chlapec se zaradoval

a příštího dne šel za učitelem a řekl mu: „Dám vám tolik jogurtu, kolik budete potřebovat.“ Učitel měl z chlapce velkou radost. V den toho svátku šel chlapec znovu do lesa a volal Kršnu. Kršna se zjevil a dal mu čtvrťák jogurtu. Chlapec dal jogurt svému učiteli a řekl: „To je můj příspěvek, pane.“ Učitel se podíval na čtvrťák a řekl: „Co to má znamenat? Přijdou sem stovky lidí a ty jsi přinesl jen tohle?“ Nahněval se a vylil jogurt z nádoby. Když ho chtěl sebrat, uviděl, že nádoba je opět plná. Znovu ji vylil a znovu byla plná. Pak pochopil, že je duchovní.

Taková je Kršnova povaha. Můžeme všechno vzít, a přesto všechno zůstane. V hmotném světě se jedna minus jedna rovná nule, ale v duchovním světě je jedna minus jedna zase jedna. To je *advaya-jñāna.* V duchovním světě neexistuje dualita. Jedna plus jedna se rovná jedné a jedna minus jedna se rovná také jedné. Milujeme-li Kršnu, naše láska nebude zničena jako láska v hmotném světě. V hmotném světě slouží sluha svému pánu, jen když je spokojen a pokud to přináší uspokojení pánovi. Služebník je spokojen, pouze když pán platí a pán je spokojen, jen když služebník dělá dobrou práci. Ale v duchovním světě je pán stále spokojený, i když služebník z nějakého důvodu nemůže sloužit a i když pán neplatí, služebník je přesto

spokojený. Tomu se říká absolutní jednota. Guru může mít stovky žáků, stovky služebníků, ale nemusí jim platit. Slouží mu z duchovní lásky a guru je učí, aniž za to dostává plat. To je duchovní vztah. V tomto vztahu nejsou podvodníci ani podvedení. Přijmeme-li Kršnu za svého syna, přítele nebo milence, nebudeme nikdy podvedeni. Musíme se však vzdát falešných iluzorních služebníků, synů, otců nebo milenců, protože ti nás jistě podvedou. Můžeme nade vše milovat svého syna, ale časem se z něho může stát náš nepřítel. Můžeme milovat svou ženu, ale jednoho dne se z ní může stát takový nepřítel, že nás kvůli svým sobeckým cílům zabije. V historii najdeme mnoho takových příkladů. Májávádští filozofové se těchto vztahů bojí, protože s nimi mají hořké zkušenosti z hmotného světa. Proto se chtějí zbavit všech vztahů a říkají: „Již nechci mít žádného syna, dceru, milenku, pána nebo cokoliv jiného.“ Jsou těmito věcmi znechuceni a snaží se ze všeho udělat prázdnotu. Budeme-li však mít tytéž vztahy ke Kršnovi, nebudeme nikdy zklamáni nebo podvedeni. Naše nadšení bude jen neustále vzrůstat. Proto nás Kršna povzbuzuje, abychom Ho přijali za svého syna, přítele nebo pána. Pak budeme šťastni.
TEXTS 39–40

imaṁ lokaṁ tathaivāmum
ātmānam ubhayāyinam
ātmānam anu ye ceha
ye rāyaḥ paśavo gṛhāḥ
visṛjya sarvān anyāṁś ca
mām evaṁ viśvato-mukham
bhajanty ananyayā bhaktyā
tān mṛtyor atipāraye

Oddaný, který Mě, všepronikajícího Pána vesmíru, uctívá ryzí oddanou službou, zanechá všech plánů na dosažení nebeských planet nebo pozemského štěstí v podobě majetku, dětí, krav, domova a všeho ostatního, co má vztah k hmotnému tělu. Takového oddaného převedu na druhou stranu rození a smrti.

Ryzí oddaná služba, o které je řeč v těchto dvou verších, znamená přijmout Nejvyššího Pána Kršnu za všechno na světě a neustále Mu oddaně sloužit. Nejvyšší Pán je všezahrnující a každý, kdo Ho uctívá s neochvějnou vírou, automaticky splní všechny ostatní povinnosti a získá všechno ostatní bohatství. Pán zde slibuje, že oddaného převede na druhou stranu rození a smrti. Šrí Čaitanja proto doporučuje, že ten, kdo chce překonat rození a smrt, by neměl mít žádný hmotný majetek. Znamená to, že by se neměl pokoušet dosáhnout štěstí v

tomto světě nebo se dostat do nebeského království nebo usilovat o hmotný majetek, děti, domy nebo krávy. Již bylo vysvětleno, jakým způsobem čistý oddaný nepozorovatelně dosáhne vysvobození a jaké jsou jeho příznaky. S podmíněnou duší je to však jiné. Nachází-li se v kvalitě dobra, připravuje se na povýšení na nebeské planety, je-li v kvalitě vášně, zůstane v této společnosti, ve které převládají různé činnosti, a je-li v kvalitě nevědomosti, poklesne do zvířecích podob života nebo nižších lidských druhů. Oddaný se však nestará o tento nebo o příští život, protože si nechce hmotně polepšit. Modlí se k Pánu: „Můj drahý Pane, nezáleží na tom, jak se narodím. Ať se narodím třeba jako mravenec, ale ať je to v domě oddaného.“ Čistý oddaný se nemodlí k Pánu o vysvobození z těchto hmotných pout. Ve skutečnosti si nikdy nemyslí, že by byl vysvobození hoden. Když si vzpomene na svůj předchozí život a své jednání, má pocit, že je hoden nejtemnějšího pekla. Jestliže se v tomto životě pokouším stát oddaným, ještě to neznamená, že ve svých předcházejících životech jsem byl stoprocentně zbožný. Není to ani možné. Oddaný si je vždy vědom svého skutečného postavení. Díky tomu, že se zcela odevzdal Pánu, je Pánovou milostí Jeho utrpení zmírněno. Jak se říká v Bhagavad-gítě: „Odevzdej se Mi a Já tě ochráním od všech druhů

hříšných reakcí.“ To je Jeho milost, ale ještě to neznamená, že ten, kdo se odevzdal Jeho lotosovým nohám, se v předcházejícím životě nedopustil žádných nepravostí. Oddaný se neustále modlí: „Ať se za své přečiny narodím znovu a znovu, ale modlím se jen, abych nezapomněl na oddanou službu Tobě.“ Oddaný má takovou mentální sílu, že se modlí k Pánu: „Ať se narodím znovu a znovu, ale ať je to v domě Tvého čistého oddaného, abych znovu dostal příležitost rozvíjet svůj duchovní život.“

Čistý oddaný se nesnaží v příštím zrození povýšit. Takových nadějí se již vzdal. Když se člověk narodí jako hospodář nebo dokonce i jako zvíře, musí mít nějaké děti, nějaký majetek nebo jiné hmotné zdroje, avšak oddaný nechce vlastnit nic. Je spokojen se vším, co získá Boží milostí. Nijak nelpí na zlepšování svého společenského postavení nebo vzdělání svých dětí. Nic nezanedbává — je zodpovědný, ale netráví příliš mnoho času zlepšováním pomíjivého společenského nebo hospodářského života. Naplno se věnuje službě Pánu a ostatním věcem věnuje jen tolik času, kolik je absolutně nezbytné (*yathārtham upayuñjataḥ*). Čistý oddaný se nezajímá, co se s ním stane v příštím nebo v tomto životě. Nezajímá se ani o svou rodinu, děti nebo společnost. Plně se věnuje službě Pánu, vědomí Kršny.

V Bhagavad-gítě je řečeno, že Pán zařídí, aby byl oddaný po opuštění těla okamžitě přemístěn do transcendentálního světa, aniž by o tom věděl. Po opuštění tohoto těla nepůjde do lůna další matky. Obyčejná živá bytost je podle své karmy a svých činností po smrti přenesena do lůna další matky a musí se narodit v dalším těle. Oddaný je však okamžitě přenesen do duchovního světa, do Pánovy společnosti. To je Pánova zvláštní milost. Pán je všemocný a může udělat cokoliv. Může oddanému prominout všechny hříšné reakce a okamžitě ho přenést na Vaikunthalóku. To je nepochopitelná moc Nejvyšší Osobnosti Božství, který je nakloněn Svým čistým oddaným.

V tomto verši Kapiladéva popisuje, že oddaní přijímají Kršnu, Nejvyšší Osobnost Božství, za nejdražší osobu. Chceme-li milovat Kršnu jako svého syna, Kršna je připraven stát se naším synem. Ardžuna přijal Kršnu jako svého přítele a Kršna byl jeho nejlepším přítelem. Každý může přijmout Kršnu tolika způsoby. Kršnu můžeme milovat stejně jako Ardžuna nebo jako matka Jašódá. Paríkšit Mahárádž o Kršnovi pouze naslouchal a vyvinul tak k Němu lásku. Pro pravého jogína je Kršna vším — *priya, suta, sakhā, guru.* To je skutečná bhakti. Chceme-li syna, Kršna je připraven stát se naším synem. Chceme-li milence, Kršna je připraven stát se

naším milencem. Chceme-li přítele, Kršna je připraven stát se naším přítelem. Ať už se chceme v hmotném světě těšit z jakéhokoliv vztahu, můžeme ho mít s Kršnou. Každý má sklon někoho milovat a Kršna může tento sklon naplnit. Kršna není jako my. My máme jedno tělo, ale Kršnovi patří všechna těla. Tělo je stroj, který nám dal Kršna. V hmotném světě může otec dát svému synovi auto. Podobně dává Kršna živým bytostem těla — 8 400 000 různých druhů těl. Živá bytost dostane tělo, stejně jako když člověk nastoupí do auta a jezdí sem a tam. Můžeme řídit tento stroj, kterému říkáme tělo, po mnoho let, ale pak zestárne a my ho musíme vyměnit za nový stroj. To je koloběh rození a smrti. Chvíli jezdíme v jednom autě, které se nakonec porouchá nebo naboural. Dojde k nějaké nehodě nebo zestárne natolik, že ho musíme odvézt na smetiště. Pak musíme mít další auto.

Ve skutečnosti se nikdy nerodíme ani neumíráme. Proč tedy musíme znovu a znovu nasedat do těchto strojů? To je náš skutečný problém. Co je jeho příčinou? Chceme si užívat hmotného světa prostřednictvím bohatství a majetku. Pokud budeme usilovat o hmotné statky, nemůžeme transcendovat koloběh rození a smrti. Musíme toho zanechat a odevzdat se Kršnovi, Nejvyšší Osobnosti Božství, a začít Ho uctívat. Samozřejmě, že

to nemůžeme dělat, jak nás napadne, ale tak, jak to On Sám chce. Když Kršna řekne: „Chtěl bych sklenici vody," musíme Mu přinést vodu. Nemůžeme říci: „Mléko je lepší než voda. Myslím, že bude lepší, když Mu přinesu mléko." To není příznivá služba. Někteří takzvaní bhaktové říkají: „Mohu uctívat Boha podle svého." To je pouhá iluze. Májávádí říkají, že Brahman nemá podobu (*rūpa*) a doporučují si nějakou podobu vymyslet. To je nesmysl. Kršna má Svou původní podobu, kterou popisují védská písma. Jeho popis jsme zde již citovali. Chceme-li dostat tělo jako má Brahmá, můžeme ho dostat. Chceme-li tělo červa ve výkalech, můžeme ho mít, a když chceme mít tělo jako má Kršna, může se nám to splnit. To je naše skutečné duchovní tělo. Můžeme také mít tělo poloboha a odejít na nebeské planety. Nebo můžeme zůstat zde ve středním planetárním systému. Naše budoucnost závisí na naší volbě. Máme ve svém jednání úplnou svobodu. Za zbožné skutky se dostaneme na nebeské planety a za skutky v duchu vědomí Kršny se dostaneme na Vaikunthalóku.

Jsme nedílné části Kršny, ale z nějakého důvodu jsme na to zapomněli. V Čaitanja-čaritámrtě (Madhja 20.117) se říká:

kṛṣṇa bhuli' sei jīva anādi-bahirmukha
ataeva māyā tāre deya saṁsāra-duḥkha
„Živá bytost zapomněla na Kršnu, a proto je již od nepaměti přitahována vnější iluzorní energií (májou), která jí způsobuje různé druhy utrpení v hmotné existenci.“ Kršna nám dal všechny Védy a Purány proto, že jsme na Něho zapomněli. Kršna sestupuje do hmotného světa pouze proto, aby se nám připomněl. V Kali-juze lidé zapomínají na Kršnu stále více a více. Kršna je dokonce ani nezajímá, ale my Kršnu zajímáme, protože jsme Jeho synové. Šílený syn se třeba již přestane zajímat o svůj domov, o svého otce a matku, ale otec se o svého syna nikdy zajímat nepřestane. Bojí se o něj, protože odešel z domova a trpí. Kršnovi synové opouštějí duchovní nebe, přijímají jedno hmotné tělo za druhým a takto cestují v různých životních druzích z jedné planety na druhou. Kršna přichází, aby je osvobodil.

Odevzdat se Kršnovi — Nejvyššímu Vládci

TEXT 41

nānyatra mad bhagavataḥ
pradhāna-puruṣeśvarāt
ātmanaḥ sarva-bhūtānāṁ
bhayaṁ tīvraṁ nivartate

Hrozného strachu z rození a smrti se nikdy nezbaví ten, kdo se odevzdá komukoli jinému než Mně, neboť Já jsem všemocný Pán, Nejvyšší Osobnost Božství, původní zdroj celého stvoření a také Nejvyšší Duše všech duší.

Zde je naznačeno, že koloběh rození a smrti se nemůže nikdy zastavit, pokud se člověk nestane oddaným Nejvyššího Pána. *Hariṁ vinā naiva sṛtiṁ taranti.* Nikdo nemůže překonat koloběh rození a smrti, pokud nedostane milost Nejvyšší Osobnosti Božství. Totéž je potvrzeno i zde. Člověk se může snažit porozumět Absolutní Pravdě pomocí spekulace a nedokonalých smyslů nebo se může snažit realizovat vlastní já mystickou jógou, ale pokud se neodevzdá Nejvyšší Osobnosti Božství, nemůže ho žádná metoda přivést k vysvobození. Můžeme se zeptat, jestli to znamená, že ti, kteří provádějí přísná pokání a odříkání podle

stanovených zásad, se snaží zbytečně. Odpověď nám dává Šrímad-Bhágavatam (10.2.32): *ye 'nye 'ravindākṣa vimukta-māninaḥ.* Pán Brahmá a ostatní polobozi se modlili k Pánu, když byl v lůně Dévakí: „Můj drahý Pane s lotosovýma očima, někteří lidé si pyšně myslí, že se vysvobodili nebo že splynuli s Bohem nebo že se stali Bohem, ale ve skutečnosti nejsou ani trochu inteligentní.“ Jejich inteligence, ať již menší nebo větší, není očištěna. Když má živá bytost očištěnou inteligenci, nemůže myslet na nic jiného než na to, jak se odevzdat. Bhagavad-gítá potvrzuje, že očištěnou inteligenci má jen velice moudrý člověk. *Bahūnāṁ janmanām ante jñānavān māṁ prapadyate.* Skutečně inteligentní člověk se po mnoha a mnoha zrozeních odevzdá Nejvyššímu Pánu.

Nikdo nedosáhne osvobození, aniž se odevzdá. Bhágavatam říká: „Pyšní lidé, kteří si myslí, že se osvobodili pomocí nějaké jiné metody než oddané služby, nejsou inteligentní, protože se neodevzdali Tobě. Mohou vykonávat nejrůznější pokání a odříkání nebo dospět na pokraj realizace Brahmanu a myslet si, že jsou v záři Brahmanu, ale ve skutečnosti znovu poklesnou a začnou s hmotným jednáním, protože se nezapojili do žádných transcendentální činností.“ Nikdo by se neměl spokojit s poznáním, že je Brahman. Člověk musí začít

sloužit Nejvyššímu Brahmanu — to je bhakti. Brahman by se měl zaměstnat ve službě Parabrahmanu. Říká se, že pokud se člověk nestane Brahmanem, nemůže Brahmanu sloužit. Nejvyšším Brahmanem je Nejvyšší Osobnost Božství a živá bytost je také Brahman. Bez realizace Brahmanu neboli realizace, že jsme duše a věční služebníci Pána, si člověk jen myslí, že je Brahman, ale jeho realizace zůstává teoretická. Člověk si to musí uvědomit a zároveň se zaměstnat v oddané službě Pánu. Pak může být na úrovni Brahmanu. Jinak poklesne.

Bhágavatam říká, že neoddaní opomíjejí transcendentální láskyplnou službu lotosovým nohám Osobnosti Božství, a jejich inteligence proto není čistá a musí poklesnout. Živá bytost musí vykonávat nějakou činnost. Když nebude prokazovat transcendentální službu, musí poklesnout k hmotným činnostem. Jakmile poklesne a začne se zaměstnávat hmotnými činnostmi, znemožní si vysvobození z koloběhu rození a smrti. Pán Kapila zde říká: „Bez Mojí milosti“ (*nānyatra mad-bhagavataḥ*). Zde je Pán označen jako Bhagaván, Nejvyšší Osobnost Božství, který je plný všech vznešených vlastností, a může tudíž vysvobodit člověka z koloběhu rození a smrti. Je také označen slovem *pradhāna*, protože je Nejvyšší. Je stejný ke

všem, ale tomu, kdo se Mu odevzdá, prokazuje zvláštní milost. Bhagavad-gítá potvrzuje, že Bůh je stejný ke všem; nikdo není Jeho nepřítelem a nikdo není Jeho přítelem, ale zvláště nakloněn je tomu, kdo se Mu odevzdá. Milostí Pána, pouhým odevzdáním, se člověk může vymanit z koloběhu rození a smrti. Jinak v něm bude muset pokračovat po mnoho životů a mnohokrát se znovu pokoušet o jiné způsoby osvobození.

Dnes jsme již tak otupělí, že ani nevíme, co je *bhayam* a *tīvram.* Slovo *tīvram* znamená „strašný“ a *bhayam* znamená „hrůzný“. Podléháme příšernému strachu, ale pod vlivem máji jsme tak otupěli, že se o to ani nestaráme. V okamžiku smrti přijdou velké bolesti a dostaneme hrozný strach. Když někteří lidé umírají, upadnou do komatu a leží v bezvědomí. Ani nevíme, jakou hroznou zkouškou takový člověk prochází. Může se mu zdát tolik věcí, nebo se mu chce křičet, ale nemůže nikomu dát vědět. Takto umírají zvláště velice hříšní lidé. Po smrti pak musí vstoupit do lůna další matky. To je také hrůzná situace. Člověk je zabalen do pytle, ve kterém jsou výkaly a moč, a v tomto neprodyšném obalu musí zůstat devět měsíců.

Je to strašné, ale my jsme již na všechno zapomněli. Proto Kršna říká v Bhagavad-gítě, že náš skutečný problém je *janma-mṛtyu* — zrození a smrt. Když je

živá bytost obalena v lůně a neschopna jakéhokoliv pohybu, modlí se k Bohu: „Prosím, vysvoboď mě z tohoto hrozného vězení. Když mě osvobodíš, budu Tě uctívat.“ Po devíti měsících se živá bytost dostane z lůna a čeká ji další utrpení, když se musí přizpůsobit atmosféře nové planety. Nemluvně neustále naříká a je zcela závislé na milosti své matky. Matka často neví, co dítě chce. Někdy ho koušou mravenci, ale matka si myslí, že dítě má hlad. Komáři, červi, paraziti, výkaly, moč a mnoho dalších věcí způsobuje novému tělu bolest, ale my si i přes toto trojí utrpení stále myslíme, že jsme udělali velký pokrok. V každém okamžiku na nás dopadne nějaký druh utrpení, ale lidé před rozením, nemocí, stářím a smrtí zavírají oči. Ateisté by rádi na tato utrpení zapomněli, a proto prohlašují, že po smrti žádný život neexistuje. Jsou jako pštrosi, kteří strčí hlavu do písku, když se blíží nepřítel.
Živá bytost sice v lůně matky slibuje, že bude uctívat Kršnu, ale když se dostane ven, na svůj slib zapomene. Jakmile se člověk narodí a vyroste, začne se shánět po bankovním kontě, manželce, dětech a začne si myslet, že všechny své problémy již vyřešil a že bude žít šťastně. Jeho problémy však vyřešeny nejsou. Na určitou dobu může mít nějaké možnosti, ale hlavní problémy stále zůstávají. Každou minutu, každou

vteřinu lidé umírají a odcházejí k Jamarádžovi, ale ti, kteří žijí, si myslí, že nikdy nezemřou. Vidí, že jejich přátelé umírají, ale přesto si myslí, že oni budou žít věčně. Judhišthir Mahárádž řekl, že tohle je ta nejpodivnější věc na světě. Všichni kolem umírají, ale lidé si stále myslí, že oni nikdy nezemřou.
Živá bytost si myslí, že je velice šťastná v každém těle, které dostane. Může dostat tělo prasete nebo kočky, ale přesto je v tom těle šťastná a nechce ho ztratit. Tomu se říká iluze. Když mravenec vidí nebezpečí, utíká, jak může. Cení si svého těla a nechce ho ztratit. Brhaspati jednou proklel nebeského krále Indru, aby se stal prasetem. Chodil po zemi v prasečím těle, až za ním nakonec přišel Brahmá a řekl mu: „Indro, již jsi trpěl dost. Nyní pojď se mnou a vrať se do nebeského království.“ Indra se v prasečí podobě zeptal: „Kam mám jít?“ „Do nebe,“ odpověděl Brahmá, ale Indra řekl: „Ne, mám svou rodinu a děti. Jak mohu odejít? Jsem šťastný. Zůstanu tady.“ Každý si myslí, že je šťastný, i když je v hrůzostrašné situaci. Skutečně inteligentní člověk dokáže pochopit, že ve skutečnosti není šťastný, ale že trpí. Říká se, že nevědomost je blažená, ale to je blaženost prasete. Když člověk opravdu pochopí, že v hmotném světě není šťastný, může začít své utrpení odstraňovat.

Utrpení se nemůžeme zbavit, aniž se odevzdáme lotosovým nohám Kršny. Lidé si myslí, že se zbaví utrpení potratem — zabitím dítěte ještě v lůně matky. Tak se dopouštějí jednoho hříchu za druhým a zaplétají se stále více a více. Potracená živá bytost bude muset vstoupit do lůna další matky a projít narozením, které je jí souzeno. V lůně další matky může být znovu zabita a tak se může stát, že po mnoho let neuvidí svit slunce. V Kali-juze začali být lidé tak hříšní, že pokud se nezapojí do uvědomování si Kršny, nemají naději na záchranu. Celá lidská civilizace se řítí do iluzorního ohně máji. Lidé letí do ohně jako můry. Když můry v noci uvidí oheň, přiletí i z velké dálky a vletí do ohně... *pop, pop, pop.* Takto zemřou, znovu se narodí a trpí a znovu zemřou.

Kršna a Jeho oddaní jsou tak laskaví a soucitní, že se na trpící v hmotném světě dívají s velkou lítostí. Kršna je otcem všech živých bytostí a je nešťastný, když Jeho synové trpí. Proto přichází a vyzývá: „Proč jste tak omámení tímto takzvaným štěstím? Nechte všeho a odevzdejte se Mně. Pojďte ke Mně a Já vás vysvobodím. Pak budete žít šťastně, věčně a blaženě. Nebudete mít o nic nouzi, ani vás nebude nic trápit.“ Proto Kršna přichází. Nemá žádný jiný důvod, aby sem chodil, protože *prakṛti,* Jeho prostředník, se stará o

všechno. Ze soucitu však Kršna přichází ve Své původní podobě nebo v inkarnaci, například jako Kapiladéva. Také posílá Své zástupce, kteří říkají: „Ty darebáku! Odevzdej se Kršnovi a buď šťastný.“
Kršna přichází jednou v Brahmově dni a Jeho inkarnace také přicházejí učit pošetilé lidi, kteří si myslí, že jsou na Zemi šťastní. Kapila přichází učit tuto sánkhjovou filozofii — ryzí oddanost Bohu. Kapiladéva zde říká, že člověk je odsouzen na smrt, jestliže se neodevzdá Kršnovi. Žádný jiný způsob neexistuje. Všichni máme velký strach, ale nechápeme to. Pod vlivem máji si myslíme, že jsme šťastní, ale to je nesmysl. Chceme-li se vymanit z tohoto nebezpečného postavení, musíme se odevzdat Nejvyšší Osobnosti Božství a obnovit svůj ztracený vztah k Němu. Jaký vztah? Všichni jsme Jeho věční služebníci. Neměli bychom si pošetile myslet, že můžeme být totožní s Bohem nebo se Mu můžeme vyrovnat. To všechno je darebáctví. Prvním krokem v poznání je pochopit, že jsme věční synové a služebníci Kršny. Syn a služebník je téměř totéž. Syn slouží svému otci a služebník slouží svému pánovi. Otec cítí náklonnost ke svému synovi a pán cítí náklonnost ke svému služebníkovi. Otec také mnoha způsoby slouží svému synovi a jejich vztah je vzájemný. Čaitanja Maháprabhu říkal, že naše původní *svarūpa,* naše

původní totožnost, je být věčným služebníkem. Lidé si hloupě myslí: „Jsem nezávislý. Nejsem služebníkem nikoho. Stal jsem se Bohem. Stal jsem se Bhagavánem. Jsem to. Jsem ono.“
V hmotném světě není nic příjemného někomu sloužit. Myslíme si, že sloužit Bohu bude něco podobného, protože jsme nakaženi hmotnou nemocí. Myslíme si, že sloužit Bohu je stejné, jako sloužit nějakému člověku, ale v duchovním světě jsou služebník a obsluhovaný stejní. Například guru je služebníkem Kršny, ale je přijímán jako Kršna.
sākṣād dharitvena samasta-śāstrair
uktas tathā bhāvyata eva sadbhiḥ
kintu prabhor yaḥ priya eva tasya
vande guroḥ śrī-caraṇāravindam
„Duchovní učitel je uctíván stejně jako Nejvyšší Pán, protože je Jeho nejdůvěrnějším služebníkem. To uznávají všechna zjevená písma a následují to všechny autority. Proto se s hlubokou úctou klaním lotosovým nohám takového duchovního učitele, pravého představitele Šrí Hariho (Kršny).“ (Gurv-aštaka 7) To je tvrzení všech šáster. Guru nikdy neříká: „Já jsem Kršna, já jsem Bůh, já jsem Bhagaván.“ Říká: „Jsem nejpokornější služebník služebníka Božího služebníka.“ Neříká ani, že by Bohu sloužil přímo. Spíše je

služebníkem stokrát Bohu vzdáleným. *Gopī-bhartuḥ pada-kamalayor dāsa-dāsānudāsa.* Neměli bychom se snažit stát se přímým sluhou Pána, protože to není možné. Ze všeho nejdříve se musíme stát služebníky služebníků. Guru je služebníkem Kršny, a staneme-li se Jeho služebníky, stanou se z nás skuteční služebníci Pána. To je naše pravé postavení. Čaitanja Maháprabhu se proto modlí:

ayi nanda-tanuja kiṅkaraṁ
patitaṁ māṁ viṣame bhavāmbudhau

„Ó synu Maharádže Nandy (Kršno), jsem Tvůj věčný služebník, ale přesto jsem z nějakého důvodu spadl do oceánu rození a smrti.“ (Šikšáštaka 5) Čaitanja Maháprabhu oslovuje Nejvyššího Pána Kršnu jako syna Nandy Maharádže. Kršnovi udělá velkou radost, když Ho někdo osloví jako syna Vasudévy, Jašódy nebo Maharádže Nandy. Kršna je rád pojmenováván podle vztahu, jaký má ke Svým čistým oddaným. Proto se jmenuje Jašódá-nandana, Nanda-nandana, Vasudéva-nandana, Rádhiká-ramana a tak dále. Proto Čaitanja Maháprabhu oslovuje Kršnu tímto způsobem. Říká, že je Kršnův věčný služebník, ale jelikož z nějakého důvodu poklesl do oceánu rození a smrti, musí přijímat jedno tělo za druhým, umírat a znovu se rodit, a to nejen na této planetě, ale po celém vesmíru, v různých

životních druzích. To je situace podmíněných živých bytostí, které putují z jedné planety na druhou a z jednoho života do druhého již po miliony let. Nás to ale nezajímá a prohlašujeme, že se nebojíme a že budeme stateční. Zmocnila se nás pýcha, ale je to pýcha hlupáků. Říká se, že hlupáci se ženou tam, kam se andělé bojí vstoupit. Chceme-li se zachránit z této hrůzostrašné situace, musíme hledat ochranu u Nejvyšší Osobnosti Božství. To je názor všech šáster a kvůli tomu Kršna přichází nebo posílá Své oddané, kteří se dnem i nocí snaží šířit toto hnutí pro vědomí Kršny.

TEXT 42

mad-bhayād vāti vāto 'yaṁ
sūryas tapati mad-bhayāt
varṣatīndro dahaty agnir
mṛtyuś carati mad-bhayāt

Vítr fouká ze strachu přede Mnou, slunce svítí ze strachu přede Mnou a pán mraků Indra ze strachu přede Mnou sesílá proudy deště. Oheň ze strachu přede Mnou pálí a smrt ze strachu přede Mnou chodí kolem a plní svou úlohu. To vše se děje díky Mé svrchovanosti.

Nejvyšší Osobnost Božství Kršna v Bhagavad-gítě říká, že přírodní zákony jsou dokonalé díky Jeho božskému dohledu. Nikdo by si neměl myslet, že příroda jedná

sama od sebe bez jakéhokoliv vedení. Védská písma říkají, že mraky řídí polobůh Indra, teplo šíří bůh Slunce, chladivý svit měsíce ovládá Čandra a vítr fouká podle toho, jak chce polobůh Váju. Nad všemi polobohy je však Nejvyšší Osobnost Božství, vůdce všech živých bytostí. *Nityo nityānāṁ cetanaś cetanānām.* Polobozi jsou také obyčejné živé bytosti, ale díky své věrnosti — své oddané službě — byli povýšeni na tato místa. Různí polobozi neboli vládci jako Čandra, Varuna a Váju se nazývají *adhikāri-devatā.* Polobozi jsou vůdčími osobnostmi určitých odvětví. Pod vládu Nejvyššího Pána nespadá jen jedna nebo dvě planety, ale miliony planet a miliony vesmírů. Nejvyšší Osobnost Božství vládne všemu, a proto má Své pomocníky. Polobozi jsou považováni za části Jeho těla. Jejich jména najdeme ve védské literatuře. Bůh Slunce, bůh Měsíce, bůh ohně, bůh větru — všichni pracují podle pokynů Nejvyššího Pána. Potvrzuje to i Bhagavad-gítá (9.10): *mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ sūyate sa-carācaram.* Zákony přírody jsou uspořádány pod Jeho dohledem. Protože On stojí za vším, vše pracuje naprosto přesně a dokonale.

Ten, kdo se odevzdal Nejvyšší Osobnosti Božství, je zcela ochráněn od všech ostatních vlivů. Již nemusí sloužit nikomu jinému a nikomu není zavázán.

Samozřejmě, že není vůči nikomu neposlušný, ale veškerou silou svého myšlení spočívá u služby Pánu. Výrok Pána Kapily, Nejvyšší Osobnosti Božství, že podle Jeho vůle fouká vítr, pálí oheň, slunce dává teplo a podobně, není ani trochu sentimentální. Impersonalisté říkají, že oddaní Bhágavatamu si jako Nejvyšší Osobnost Božství jen někoho představují a připisují Mu nějaké vlastnosti, ale Bůh není ani výmysl, ani představa nějaké nadlidské síly v podobě Boha. Ve Védách se říká: *bhīṣāsmād vātaḥ pavate / bhīṣodeti sūryaḥ.* „Ze strachu před Nejvyšším Pánem jednají i bozi Slunce a větru.“ *Bhīṣāsmād agniś cendraś ca / mṛtyur dhāvati pañcamaḥ:* „Agni, Indra a Mrtju také jednají podle Jeho příkazů.“ To jsou výroky Véd. Když i polobozi mají strach, co potom říci o obyčejných živých bytostech? Hmotný život není příliš šťastný, protože se neustále něčeho bojíme. Nikdo nemůže říci: „Já se ničeho nebojím.“ Všichni se něčeho bojí. Neexistuje pták, šelma, člověk nebo jakákoliv jiná živá bytost, která by se ničeho nebála. Je to tím, že jsme neustále ponořeni v tělesném pojetí života a myslíme si: „Já jsem toto tělo.“ Jelikož si to všichni myslí, všichni se bojí zániku těla. Když bylo v Los Angeles zemětřesení, všichni vyběhli ze svých domů a křičeli. Všichni byli vyděšeni a mysleli si: „Teď přijde smrt!“

To je hmotná příroda. V přírodě dochází k mnoha věcem, které nám nahánějí strach: velké cyklóny a tornáda, úmorné vedro a příliš prudký déšť, záplavy, epidemie a války, ale lidé si přesto myslí, že jsou na této planetě šťastni.

Moderní vědci říkají, že neexistují žádní polobozi, že neexistuje ani žádný Bůh a že všechno vytváří příroda. Příroda sice pracuje, ale sama o sobě není nic jiného než hmota. Hmota nemůže pracovat, aniž ji řídí živá bytost. Nemůžeme říci, že hmota jedná nezávisle. Na hladině oceánu jsou vidět velké vlny. Voda je mrtvá hmota, ale když na ni fouká vítr, vytvoří se vlny, které se rozlévají na pobřeží. Vědci říkají, že příroda působí tak a tak, ale příroda není nezávislá. Z autorizovaných šáster se můžeme dozvědět, že příroda se pohybuje podle příkazů polobohů. Nemůžeme říci, že se to děje automaticky. Vědci přiznávají, že příroda jedná úžasným způsobem, ale nedokážou ji ovládat. Vědci mohou Kršnu přijmout nebo Ho mohou odmítnout, ale nemohou odmítat zákony přírody. Každý je přírodě podřízen. Samotná příroda však pracuje podle příkazů Boha, a proto jsou všichni podřízeni Bohu.

Slunce, oceány, země, prostor a všechno ostatní v hmotném stvoření jsou jen projevy Kršnovy vnější energie. Nikdo nemůže být nezávislý; všichni závisejí

na Kršnovi nebo na Jeho energii. V Brahma-sanhitě (5.44) se říká, že hmotná příroda je tak silná, že může sama tvořit, udržovat a ničit: *sṛṣṭi-sthiti-pralaya-sādhana-śaktir ekā.* Hmotná příroda je však přesně jako stín. Když dáme svou ruku před světlo, uvidíme na stěně její stín. Podobně hmotná příroda pracuje jen díky duchovnímu doteku, díky působení duše. Auto nemůže jezdit samo. Uvnitř musí být duše, člověk, který ho řídí. Díky přítomnosti duše se stroj může pohybovat a podobně i celý vesmír se může pohybovat díky Božímu doteku. Šástry říkají, že vítr fouká, voda teče, slunce svítí a země se točí podle příkazu Nejvyšší Osobnosti Božství. Jestliže vládci různých hmotných prvků nepracují správně, jejich pán, Kršna, je potrestá.
Když byl Kršna přítomný na Zemi, viděl, že Indra, pán nebes a dešťů, příliš zpyšněl. Proto nařídil Svému otci, Nandovi Mahárádžovi, aby se již neobtěžoval s uctíváním Indry. Řekl Svému otci: „Není nutné přinášet oběti Indrovi. Je lepší uctívat kopec Góvardhan, který představuje Pána. Krávy dostávají trávu a obilí od kopce Góvardhanu, a proto je lepší uctívat jeho.“ Nanda Mahárádž to nejprve nechtěl udělat, ale z lásky ke Kršnovi nakonec svolil. Když Indra uviděl, že Nanda Mahárádž uctívá kopec Góvardhan, velice se rozzuřil a poslal temné mraky, aby zaplavily celou oblast

Vrndávanu. Kršna pak ukázal Indrovi, že ani veškerá jeho síla se nevyrovná síle v Jeho malíčku. Malíčkem Své ruky zvedl celý kopec Góvardhan a držel ho jako deštník, aby zachránil obyvatele Vrndávanu před Indrovou smrští. To vše je popsáno ve Šrímad-Bhágavatamu.

Každý je tedy služebník. Nikdo nemůže prohlašovat, že je pánem. Když se odevzdáme do Kršnovy ochrany, nemusíme přinášet oběti různým polobohům. Budeme-li zalévat kořen stromu, nemusíme zalévat větve, listy, květy ani plody. Dáme-li jídlo do žaludku, nemusíme se snažit nasytit oči, ruce a nohy. Když budeme uctívat Kršnu, zdroj všeho, nebudeme muset provádět žádný jiný druh uctívání.

K obětem je potřeba velké bohatství. V dřívějších dobách byly do ohně obětovány tuny jídla, ale v dnešní době to není možné. Proto se doporučuje sankírtana-jadžña, zpívání Haré Kršna mahá-mantry. Každý může zpívat Haré Kršna. Čaitanja Maháprabhu zavedl používání bubnu (mrdangy) a malých činelků (kartálů), ale ani tyto nástroje nejsou ke zpívání Haré Kršna nutné. Stačí tleskat rukama. Každý si může sednout se svou rodinou, tleskat rukama a zpívat *Hare Kṛṣṇa Hare Kṛṣṇa Kṛṣṇa Kṛṣṇa Hare Hare / Hare Rāma Hare Rāma Rāma Rāma Hare Hare*. Tento sankírtan je velice

snadný. Večer lidé chodí do restaurací a kin a utrácejí peníze po tanečních klubech. Neuvědomují si nebezpečí rození, nemoci, stáří a smrti. Lidé jsou unášeni na vlnách hmotné přírody a musejí se podřídit jejím zákonům. Neměli bychom ztrácet svůj čas v tomto vzácném lidském těle a měli bychom začít tyto problémy řešit.

Na Zemi bude nakonec všechno zničeno. V současné době pokrývá tři čtvrtiny planety voda. Na počátku byla celá Země pokryta vodou, ale voda postupně vysychá a vynořuje se země. Zemi jsme rozdělili na světadíly a říkáme jim Asie, Severní Amerika, Jižní Amerika, Afrika a tak dále, ale na konci již nebude žádná voda, bude jen země; to znamená, že dojde k zániku. Nebude tu žádná voda a teplota se bude neustále zvyšovat, až se všechno spálí na popel. Pak se znovu přiženou deště, vše se opět smíchá a znovu nastane zánik. Takto vše vzniká a zaniká. Také toto tělo se postupně utváří do pěkné podoby a nakonec je navždy zničeno a my musíme dostat nové. Tělo je jako bublina na vodě. Chvíli existuje, ale pak praskne a je navždy pryč.

My se jen přemísťujeme z jedné bubliny do druhé — z jednoho těla do druhého — a jsme tak hloupí, že si myslíme, že nám to přinese štěstí. Kršna přichází jako osoba, stejná jako my, ale my jsme takoví darebáci, že

Ho považujeme za obyčejného člověka. To je naše neštěstí. Když se jednoduše odevzdáme Kršnovi, nebude nás již pronásledovat karma v různých tělech. I když se Mu jen pokusíme sloužit a pak poklesneme, nic neztrácíme a získáme všechno. V příštím životě máme zaručené lidské tělo. Přijmout Kršnu je v našem vlastním zájmu.

Kapitola osmnáctá

Oddaná služba — nejvyšší dokonalost

TEXT 43

jñāna-vairāgya-yuktena
bhakti-yogena yoginaḥ
kṣemāya pāda-mūlaṁ me
pravišanty akuto-bhayam

Jogíni, které zdobí transcendentální poznání a odříkání a kteří Mi ve svém vlastním zájmu oddaně slouží, se odevzdávají Mým lotosovým nohám, a jelikož Já jsem Nejvyšší Pán, mohou beze strachu vstoupit do Božího království.

Skutečný mystický jogín se chce zbavit pout k tomuto hmotnému světu a vrátit se zpátky domů, zpátky k Bohu. V tomto verši to je zvláště zdůrazněno slovy *yuktena bhakti-yogena.* Největší mystici a jogíni se zaměstnají v oddané službě. V Bhagavad-gítě se říká, že neustále myslí na Pána Kršnu, Nejvyšší Osobnost Božství. Těmto jogínům nechybí poznání ani odříkání. Každý bhakti-jogín automaticky získá poznání i odříkání. To je vedlejší výsledek bhakti-jógy. V prvním zpěvu, druhé kapitole Šrímad-Bhágavatamu je potvrzeno, že ten, kdo se věnuje oddané službě Vásudévovi, Kršnovi, má úplné transcendentální

poznání a odříkání. Jakým způsobem je získal, není dále rozvedeno. *Ahaitukī* — přijdou sama bez nějakého zjevného důvodu. Dokonce i negramotnému člověku je vyjeveno transcendentální poznání písem. To vše jen díky jeho oddanosti. Každému, kdo má pevnou víru v Nejvyšší Osobnost Božství a v duchovního mistra, je zjeven význam celé védské literatury. Nemusí ho hledat sám. Jogíni, kteří se zaměstnají v oddané službě, mají plné poznání a odříkání. Jestliže se jim poznání a odříkání zjevně nedostává, je to tím, že nejsou naplno zaměstnáni v oddané službě. Závěr je tedy takový, že člověk si nemůže být jistý vstupem do duchovního království — do neosobní záře Pána, brahmadžjóti, nebo na vaikunthské planety — pokud se neodevzdal lotosovým nohám Nejvyššího Pána. Odevzdané duše se nazývají *akuto-bhaya.* Nemají pochybnosti ani strach a vstup do duchovního království mají zaručen.
Oddaná služba je ze všeho nejdůležitější, protože v hmotném světě čeká nebezpečí na každém kroku. Náš život může každou chvíli skončit. Můžeme se bezstarostně procházet, ale během okamžiku můžeme uklouznout a zranit si páteř. Tato planeta se proto nazývá Martjalóka, planeta smrti; místo, kde je smrt jistá. Nikdo se nedokáže vyhnout smrti, ať je jakkoliv silný a zdravý. Člověk může každý den na pláži cvičit,

ale přesto mu neustále hrozí smrt. Nic nemá jisté. Každý chce být zdravý a bezpečný, ale zde ve skutečnosti žádné bezpečí neexistuje. Lidé se snaží zajistit si bezpečí, ale ve skutečnosti je to jen pošetilost. Lidé mají neustále strach, protože odmítli Kršnu a zapomněli na Něho. Zapomněli jsme, že jsme Kršnovi věční služebníci, Jeho nedílné části, a že nás k Němu pojí ten nejdůvěrnější vztah. V hmotném světě se nacházíme v *asat*, nestálé situaci. Když dítě ztratí svého otce a matku, má strach. Pláče na ulici: „Kde je můj otec?“, „Kde je moje matka?“ Nechceme-li již zůstávat v této situaci a mít neustále strach, musíme se odevzdat lotosovým nohám Kršny. Kršna nás prosí, abychom se k Němu vrátili, protože jsme všichni Jeho synové: „Proč tady trčíš a děláš jeden hřích za druhým? Každou chvíli dostáváš jiné tělo, a přesto si myslíš, že jsi člověk, Američan, to či ono. Během okamžiku se z tebe může stát pes nebo nějaký hmyz.“ Lidé si neustále myslí, že jsou v bezpečí, a tomu se říká májá, iluze.

Poznání, *jñāna*, znamená porozumět našemu vztahu ke Kršnovi. Moudrý člověk se ptá: „Jaká je má povinnost vůči Kršnovi?“ Když jednou pochopíme, jaký je náš vztah ke Kršnovi a jaké k Němu máme povinnosti, přirozeně ztratíme sklon dělat cokoliv hmotného. Tomu se říká *vairāgya*, odpoutanost od hmotných

činností. *Jñāna* a *vairāgya* může být probuzena bhakti-jógou. Bhakti znamená odevzdat se Kršnovi. Jestliže se neodevzdáme Kršnovi, nebudeme moci pochopit své postavení. Kršna si vyhrazuje právo nezjevovat se hlupákům a darebákům. Ukáže se jen oddaným. Pokud se z nás nestanou oddaní, nebudeme moci Kršnovi porozumět.

Hmotný život znamená pohlavní život. Lidé celý den tvrdě pracují, aby mohli mít v noci trochu sexu. V hmotném světě každý trpí kvůli ostrým šípům Amora. Madan, Amor, neustále střílí jeden šíp za druhým na muže i ženy, ale ten, kdo spatří Kršnu, spatří Madan-móhana, který dokáže okouzlit dokonce i Amora, a nebude již dále probodáván Amorovými šípy. Znamená to, že se zbaví strachu. Potom může začít provádět bhakti-jógu a odpoutat se od hmotného světa. Podle šáster existuje *śreyas* a *preyas*. *Śreyas* je konečný cíl. Měli bychom jednat takovým způsobem, abychom nakonec dosáhli štěstí. Chceme-li však štěstí okamžitě a nestaráme se o budoucnost, chceme *preyas*. *Preyas* je pro hloupé lidi a pro děti. Dítě si chce jen celý den hrát a nechce chodit do školy, aby se něco naučilo. Vzdělání je *śreyas*, konečný cíl. Nikoho to dnes ale nezajímá. Šástry nám radí, abychom usilovali o *śreyas* a nechtěli *preyas*. Nejvyšší *śreyas* je bhakti-jóga.

V hmotném světě jen zápasíme o přežití s nadějí, že jednoho dne budeme šťastní. Jsme zmatení. Zvíře může na poušti vidět fatu morgánu, odlesk vody, a pokaždé za tímto přeludem poběží. Běží dál a dál po rozpáleném písku a dostává stále větší žízeň a nakonec zemře. Náš zápas o existenci je podobný. Myslíme si: „O kousek dál bude už jistě voda. Určitě již přijde štěstí.“ Ale na poušti žádná voda není. Neinteligentní lidé, kteří jsou jako zvířata, hledají štěstí na poušti hmotného světa. Těchto iluzorních pout se musíme zbavit pomocí bhakti-jógy. Musíme ji vzít velice vážně a nedělat ji jen povrchně. Kršna chce vidět, jestli jsme se vší vážností skončili se všemi svými hmotnými touhami. Když to uvidí, udělá Mu to velkou radost. Většinou nás zajímá jen dharma, artha, káma a mókša, ale když je transcendujeme, začíná bhakti.

Budeme-li studovat světovou historii, zjistíme, že je to historie neustálého zápasu. Lidstvo se snaží uniknout jednomu utrpení, ale nakonec to vždy nepřinese nic jiného než další utrpení. Snažíme se vyřešit jeden problém, a vytvoříme si druhý. Naše odhodlání vzdát se všech styků s hmotným světem se nazývá mukti. Mukti znamená dostat se na duchovní úroveň. Jelikož patříme do duchovní atmosféry, není možné, abychom byli šťastní v hmotné atmosféře. Je-li suchozemské zvíře

hozeno do vody, bude jen zápasit o existenci, i přestože umí dobře plavat. Přišli jsme do hmotného světa za smyslovým požitkem, ale naše pokusy nebudou nikdy úspěšné. Chceme-li se opravdu dostat na úroveň, kde neexistuje strach, musíme přijmout bhakti-jógu tak, jak nám ji předkládá Pán Kapiladéva.

TEXT 44

etāvān eva loke 'smin
puṁsāṁ niḥśreyasodayaḥ
tīvreṇa bhakti-yogena
mano mayy arpitaṁ sthiram

Proto se lidé, jejichž mysl je upřena na Pána, z plného srdce snaží zdokonalovat v oddané službě. Je to jediný způsob, jak dosáhnout konečné životní dokonalosti.

V tomto verši jsou důležitá slova *mano mayy arpitam* — „s myslí na Mne upřenou“. Mysl musí být upřena na Kršnu nebo na Jeho inkarnaci. Být takto soustředěn znamená kráčet cestou osvobození. Příkladem je Ambaríš Mahárádž. Svou mysl upřel na lotosové nohy Kršny, mluvil jen o zábavách Pána, čichal pouze ke květinám a lístkům tulasí obětovaným Pánu, chodil pouze do chrámů Pána, své ruce zaměstnal čištěním chrámu, svým jazykem ochutnával jídla obětovaná Pánu a svýma ušima naslouchal vyprávěním o Pánových

zábavách. Tak zaměstnal všechny své smysly. Nejdříve musíme stále a přirozeně soustřeďovat mysl na lotosové nohy Pána. Mysl je pánem smyslů, a když je mysl zaměstnána správným způsobem, jsou tak zaměstnány i smysly. To je bhakti. Jóga znamená ovládat smysly. V pravém slova smyslu je vlastně ovládat nelze, neboť smysly jsou neustále rozrušeny. Je to jako s dětmi — jak dlouho je lze nutit, aby tiše seděly? Dokonce i Ardžuna řekl: *cañcalaṁ hi manaḥ kṛṣṇa.* „Mysl je neustále rozrušována.“ Nejlepší je soustředit mysl na lotosové nohy Pána. *Mano mayy arpitaṁ sthiram.* Jestliže se člověk upřímně zaměstná ve vědomí Kršny, pak je to nejvyšší dokonalost. Veškeré činnosti ve vědomí Kršny jsou na nejvyšší úrovni dokonalosti lidského života.

V tomto verši Pán Kapiladéva shrnuje Své matce závěr bhakti-jógy. Bhakti-jóga je určena pro osoby pokročilé v poznání a odříkání (*jñāna-vairāgya*). Sárvabhauma Bhattáčárja popsal bhakti-jógu slovy *vairāgya-vidyā-nija-bhakti-yoga.* Bhakti-jóga začíná, když přijmeme Kršnův pokyn:

sarva-dharmān parityajya
mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja

„Zanech všech druhů náboženství a odevzdej se Mně.“ (Bhagavad-gítá 18.66)

Musíme se vzdát všech hmotných zaměstnání a přijmout lotosové nohy Kršny. V hmotném světě děláme jeden plán za druhým a chceme dosáhnout štěstí, ale podle Nejvyšší Osobnosti Božství je toto místo *duḥkhālayam aśāśvatam*, plné utrpení. Tento hmotný svět je ve skutečnosti *určen* k utrpení, stejně jako vězení je určeno k trestu. Jakmile se dostaneme do svého přirozeného stavu *brahma-bhūta*, můžeme vstoupit do království Boha, duchovního světa. Pomocí karma-jógy se můžeme pokusit vymanit z hrubého těla a pomocí džňána-jógy i z jemného těla, ale pomocí bhakti-jógy můžeme přímo transcendovat jak hrubohmotné, tak jemnohmotné tělo (mysl, inteligenci a ego). Pak budeme na duchovní úrovni ve svém původním duchovním těle. Pokud máme jemnohmotná a hrubohmotná těla, musíme trpět pod vlivem tří kvalit hmotné přírody. Jakmile se zapojíme do oddané služby Pánu, okamžitě se dostaneme na úroveň *brahma-bhūta*. Poznání *ahaṁ brahmāsmi* („já jsem Brahman“) je pouze teoretické, ale když začneme opravdu oddaně sloužit, naše poznání bude praktické. Pak již nebudeme na hmotné úrovni, ale budeme na úrovni Brahmanu. Prahlád Mahárádž prokázal svému otci Hiranjakašipuovi tu nejlepší službu, protože ho zabil Samotný Pán Nrsinhadéva. Na první pohled se zdá, že

tím Prahlád Mahárádž svému otci nijak nepomohl, ale skutečnost je jiná. Šástry říkají, že když Bůh někoho zabije, je okamžitě vysvobozen, i kdyby to byl démon. Prahlád Mahárádž přemýšlel: „Můj otec je tak hříšný a tak silně se staví proti vědomí Boha, že nemůže být vysvobozen.“ Když Šrí Nrsinha zabil Hiranjakašipua, Prahlád Mahárádž Mu řekl: „Můj drahý Pane, mohu Ti položit jednu otázku? Můj otec byl velký ateista a dopustil se mnoha přestupků proti Tvým lotosovým nohám. Nyní jsi ho zabil. Prosím Tě, aby mu bylo odpuštěno a aby byl vysvobozen.“ Hiranjakašipu byl již vysvobozen, ale jeho dobrý syn se ptal, zdali byl vysvobozen, nebo ne. Nejvyšší Pán potvrzuje, že nejen otec oddaného, ale všech dvacet jedna minulých generací v rodině vaišnavy dostanou vysvobození. Službou Bohu tedy člověk prokáže nejlepší službu své rodině, neboť když se z něj stane čistý vaišnava, dvacet jedna generací jeho rodiny bude vysvobozeno. Opravdovým cílem jogína je upoutat svou mysl na Kršnu. To je skutečná jóga. Jogíni provádějí různou gymnastiku, ale to se doporučuje lidem, kteří jsou příliš zabráni do svého těla. Sloužit Kršnovi dvacet čtyři hodiny denně je pravá bhakti-jóga a skutečné samádhi. Lidé ve dne v noci pracují, aby získali nějaké výsledky, a oddaný také ve dne v noci pracuje, ale výsledky

obětuje Kršnovi. To je propastný rozdíl mezi bhakti-jogínem a obyčejným karmím. Karmí nedokáže pochopit, že bhakta je na transcendentální úrovni.
Již jsme se zmínili, že podob Boha je nekonečné množství — Ráma, Nrsinha, Varáha, Kršna, Kapiladéva, Balaráma a další. Hloupí lidé se někdy ptají: „Vy uctíváte Kršnu. Proč neuctíváte Rámu? Ve skutečnosti mezi Kršnou a Rámou není žádný rozdíl. Hanumán byl například velkým oddaným Pána Rámačandry. Gópí byly oddány výlučně Kršnovi. V tom ale není žádný rozdíl. Pán se zjevuje v různých podobách, ale pokaždé je Pánem. Kršna jednou odešel a proměnil se ve čtyřrukého Nárájana. Gópí se vydaly Kršnu hledat, a když uviděly čtyřrukou podobu Višnua, neprojevovaly příliš mnoho úcty. Chtěly vidět jen Kršnu. Mezi Kršnou a Višnuem není rozdíl, ale každý oddaný má svou určitou náklonnost. Ve vaišnavských sampradájích někteří oddaní uctívají Rádhá-Kršnu, jiní Sítá-Rámu a další Lakšmí-Nárájana. Někteří uctívají Rukminí-Kršnu, ale stále se jedná o téhož Pána a všichni jsou vaišnavové. Není příliš důležité, jestli někdo zpívá Haré Kršna nebo Haré Ráma. Uctívání polobohů se však nedoporučuje.
Čaitanja Maháprabhu nám doporučuje, abychom hledali oddaného bez ohledu na své postavení. Své postavení

nemusíme měnit; je lepší zůstat tam, kde jsme, a pouze naslouchat o Kršnovi. Hnutí pro vědomí Kršny je určeno k tomu, aby dalo všem možnost naslouchat o Kršnovi. Kršna je v srdcích všech, a jakmile uvidí, že se o Něho zajímáme, pomůže nám. To je počátek bhakti. Když budeme poslouchat, co Kršna říká, budeme očištěni dokonce i tehdy, když nerozumíme filozofii. To je *hari-saṅkīrtana.* Není ani nutné chápat, co Haré Kršna znamená. Člověk musí jen naslouchat, aby se očistil. Dokud nebudeme očištění, nebudeme schopni porozumět Bohu. V srdcích lidí je mnoho nečistot a všichni se dopouštějí mnoha hříšných činností — nedovoleného pohlavního styku, jedení masa, požívání omamných látek a hazardování. Celý svět se točí kolem těchto věcí, ale my i přesto musíme rozšířit toto hnutí pro vědomí Kršny. Objeví se mnoho překážek, ale všechny můžeme překonat Kršnovou milostí. Musíme být pouze pevní a odhodlaní ve své oddanosti. Ostatní přijde. To je podstata Kapilových pokynů Jeho matce Dévahúti.